

Bryssel den 17.12.2019
COM(2019) 653 final

**UTKAST TILL GEMENSAM SYSSELSÄTTNINGSRAPPORT
FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET**

Följedokument till kommissionens meddelande

Årlig strategi för hållbar tillväxt 2020

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	2
DE VIKTIGASTE BUDSKAPEN I RAPPORTEN	3
1. ÖVERBLICK ÖVER UTVECKLINGEN PÅ ARBETSMARKNADEN OCH AV DEN SOCIALA SITUATIONEN MED UTMANINGAR FÖR EUROPEISKA UNIONEN.....	16
1.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden.....	16
1.2 Den sociala situationen.....	22
2. EXEMPEL FRÅN DEN SOCIALA RESULTATTAVLAN	25
2.1. Resultattavlan i korthet.....	25
2.2. Exempel från den sociala resultattavlan	27
3. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSLÄNDERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT	33
3.1. Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft	33
3.1.1 Nyckelindikatorer.....	33
3.1.2 Politiska åtgärder.....	48
3.2. Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till sysselsättning samt öka arbetskraftens färdigheter och kompetens	51
3.2.1 Nyckelindikatorer.....	51
3.2.2 Politiska åtgärder.....	80
3.3. Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig.....	94
3.3.1 Nyckelindikatorer.....	94
3.3.2 Politiska åtgärder.....	117
3.4. Riktlinje 8: Främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom.....	124
3.4.1 Nyckelindikatorer.....	124
3.4.2 Politiska åtgärder.....	145

INLEDNING

Europeiska kommissionens och rådets gemensamma sysselsättningsrapport upprättas i enlighet med artikel 148 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Utkastet till rapport har utarbetats av Europeiska kommissionen och ingår i det så kallade höstpaketet med bland annat den årliga strategin för hållbar tillväxt, som utgör startskottet för den europeiska planeringsterminen. Sysselsättningsrapporten innehåller en årlig översikt över den viktigaste utvecklingen när det gäller sysselsättningen och den sociala situationen i Europa samt över de reformer som medlemsländerna gjort i enlighet med riktlinjerna för deras sysselsättningspolitik¹. Det finns ett avsnitt för varje riktlinje: stimulera efterfrågan på arbetskraft (riktlinje 5), öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till sysselsättning, färdigheter och kompetens (riktlinje 6), förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig (riktlinje 7) samt främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom (riktlinje 8).

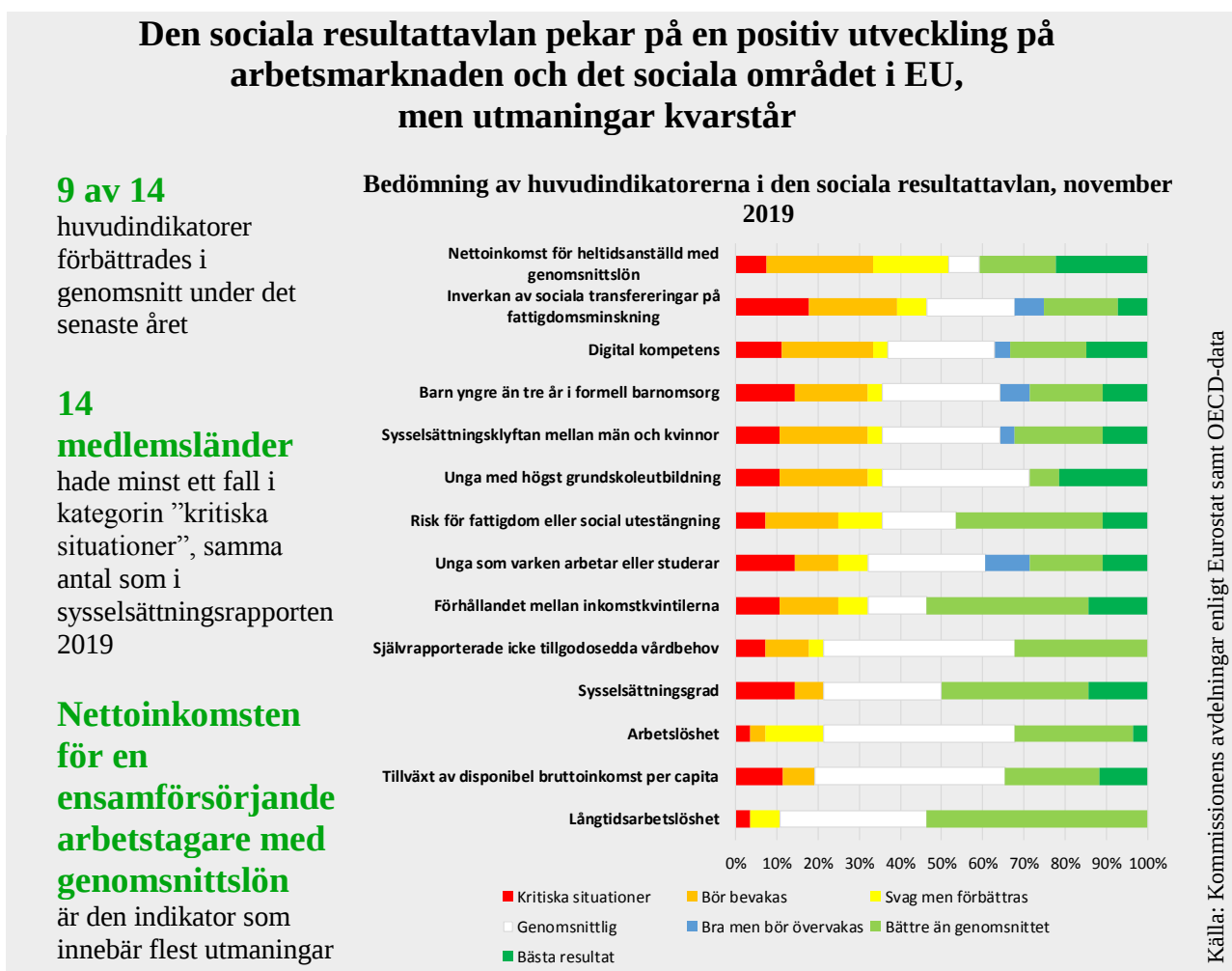
Sysselsättningsrapporten innehåller dessutom en analys av medlemsländernas resultat i förhållande till den sociala resultattavla som infördes i samband med den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Pelaren tillkännagavs gemensamt av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017. I den fastställs principer och rättigheter på tre områden: i) lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, ii) rättvisa arbetsvillkor samt iii) socialt skydd och social delaktighet. Övervakningen av resultaten på dessa områden underbyggs av en detaljerad analys av den sociala resultattavlan.

Den gemensamma sysselsättningsrapporten har följande struktur: Kapitel 1 beskriver utvecklingen för arbetsmarknaden och den sociala situationen i EU. Kapitel 2 beskriver de viktigaste resultaten från analysen av den sociala resultattavlan som är sammankopplad med den sociala pelaren. Kapitel 3 innehåller en detaljerad beskrivning av nyckelindikatorer (bland annat från den sociala resultattavlan) och medlemsländernas reformer enligt riktlinjerna för sysselsättningspolitiken.

¹ Europeiska unionens råd antog i juli 2018 den senast uppdaterade versionen av sysselsättningsriktlinjerna i syfte att anpassa dem till den europeiska pelaren för sociala rättigheter (rådets beslut (EU) 2018/1215 av den 16 juli 2018 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik).

DE VIKTIGASTE BUDSKAPEN I RAPPORTEN

EU har gjort framsteg när det gäller att förverkliga den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Den sociala resultattavla som åtföljer pelaren visar att trenden på arbetsmarknaden och det sociala området i EU fortsättningsvis är positiv för 9 av de 14 huvudindikatorerna. De övriga fem förblev stabila eller uppvisade, i genomsnitt, en något försämrad utveckling jämfört med föregående år (det gäller indikatorerna andelen unga med högst grundskoleutbildning, skillnader i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män, effekterna av sociala transfereringar på fattigdomsminskning, förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil och andelen självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov). En konvergens mellan medlemsländerna observerades, i olika utsträckning, för över hälften av huvudindikatorerna. I alla medlemsländer utom Nederländerna ligger minst en av indikatorerna betydligt under genomsnittet (eller uppvisar en större negativ tendens).

Sysselsättningen fortsätter att öka, om än i långsammare takt än under de senaste åren. Under det tredje kvartalet 2019 hade 241,5 miljoner människor arbete i EU, vilket är den högsta nivån någonsin. Äldre och högkvalificerade arbetstagare är fortfarande de viktigaste drivkrafterna för ökad sysselsättning. På grund av den ekonomiska avmattningen förväntas sysselsättningstillväxten bli mer dämpad det sista kvartalet 2019 och under 2020.

Sysselsättningsgraden i åldersgruppen 20–64 år beräknas därför närma sig målet på 75 % enligt Europa 2020-strategin under 2020, men ligger fortfarande något under det.

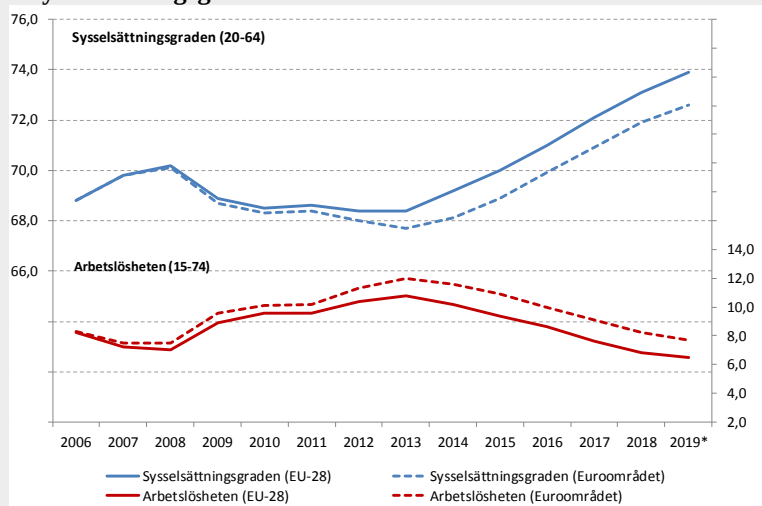
Situationen på arbetsmarknaden är den bästa någonsin

241,5 miljoner
sysselsatta under det
tredje kvartalet 2019

+ 17 miljoner
fler människor i
arbete jämfört med
den lägsta nivån i
mitten av 2013

73,9 %
sysselsättningsgrad
under det andra
kvartalet 2019

Sysselsättningsgraden och arbetslösheten i EU och euroområdet

* genomsnittet för kvartal 1 och 2, säsongrensat. Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Arbetslösheten nådde en rekordlåg nivå på 6,3 % under det tredje kvartalet 2019. Konvergensen mellan medlemsländerna i riktning mot lägre nivåer fortsätter. Ungdoms- och långtidsarbetslösheten minskar också, även om de fortfarande är höga i vissa medlemsländer. Bristen på arbetskraft är mest framträdande i de medlemsländer där arbetslösheten är låg, även om andelen företag med brist på arbetskraft börjar minska till följd av den ekonomiska avmattningen.

Arbetskraftsbrist uppstår när arbetslösheten är låg

15,6 miljoner

arbetslösa under det tredje kvartalet 2019 (–11 miljoner jämfört med toppnoteringen 2013)

6,3 %

arbetslöshet under tredje kvartalet 2019

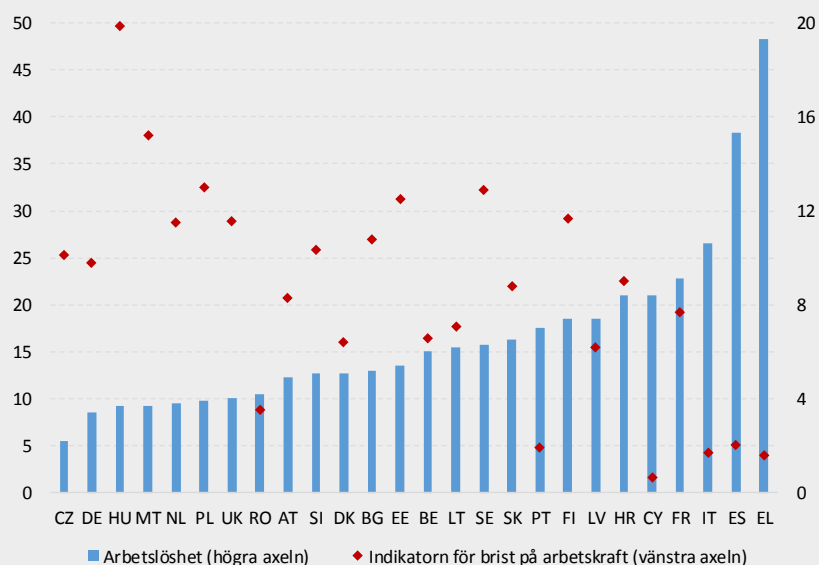
2,5 %

långtidsarbetslöshet (> 12 månader)

14,4 %

ungdomsarbetslöshet under tredje kvartalet 2019

Indikatorn för brist på arbetskraft (vänster) och arbetslöshet (höger) – 2018

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen och konjunkturundersökningen.
Denna sammansatta indikator omfattar alla sektorer (se 2019 års

Antalet personer som riskerar fattigdom eller social utestängning fortsatte att minska stadigt under 2018 för sjätte året i rad. Enbart under det året riskerade omkring 2,7 miljoner färre människor att drabbas av fattigdom eller social utestängning än året innan. Tack vare den stabila arbetsmarknaden fortsatte särskilt den allvarliga materiella fattigdomen att minska kraftigt, liksom andelen personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet, visserligen i mindre utsträckning. Andelen personer som riskerar att drabbas av fattigdom (enligt den relativa fattigdomsindikatorn) var dock i stort sett lika hög som under 2017. Om den allmänna trenden fortsätter i den nuvarande takten skulle andelen personer som riskerar fattigdom eller social utestängning i EU fram till 2020 kunna minska med 13 miljoner i förhållande till 2008 (jämfört med Europa 2020-målet på 20 miljoner). Vissa grupper, särskilt barn och personer med funktionsnedsättning, löper betydligt större risk att drabbas av fattigdom eller social utestängning.

Risken för fattigdom eller social utestängning minskar tack vare en lägre andel i svår materiell fattigdom och bättre villkor på arbetsmarknaden

110 miljoner

personer

riskerar

fattigdom eller

social

utestängning, 7

miljoner färre än

2008

24,3 % av

alla barn

riskerar

fattigdom eller

social

utestängning,

vilket är mer än

genomsnittet

21 %

av de totala

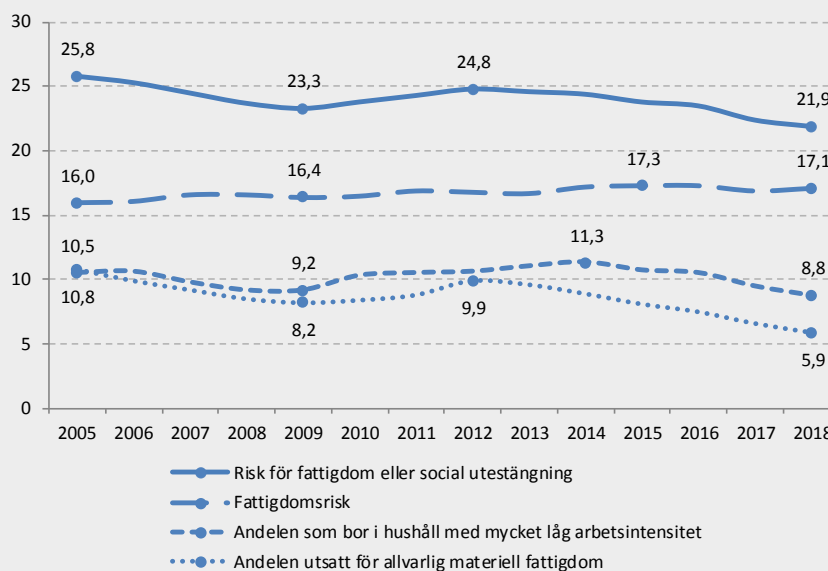
inkomsterna

tjänas av de

fattigaste 40 %

av befolkningen

Risken för fattigdom eller social utestängning och dess sekundära indikatorer i EU

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor (Silc).

Inkomstskillnaderna ökade något över lag och ligger kvar på en hög nivå jämfört med före krisen, men är inte så stora i en internationell jämförelse. Den rikaste femtedelen av hushållen i EU har i genomsnitt en inkomst som är omkring fem gånger högre än inkomsten för den fattigaste femtedelen. Under 2018 ökade denna skillnad marginellt, efter att ha minskat något under det föregående året. Med några få undantag har inkomstskillnaderna i medlemsländerna med de största skillnaderna ytterligare vidgats under 2018. Inkomstandelen för de 40 % av befolkningen med lägst inkomst låg i stort sett kvar på samma nivå under 2018 efter en återhämtning under 2017. För att åtgärda inkomstskillnaderna krävs insatser från medlemsländerna på olika områden, bland annat vad gäller skatte- och förmånssystemens utformning, lönebildning (minimilön), främjandet av lika möjligheter inom utbildning från tidig ålder, tillgången till högkvalitativa och prismässigt överkomliga tjänster, främjandet av jämställdhet och undanröjandet av regionala skillnader.

Jämställdhet är fortfarande en utmaning. Skillnaderna mellan mäns och kvinnors sysselsättningsgrad (11,6 procentenheter under 2018) och löner (16,2 % under 2017) är betydande och närmast oförändrade sedan 2013. Det finns fortfarande stora olikheter mellan medlemsländerna. Föräldraskap och omsorgsansvar, i kombination med begränsad tillgång till barnomsorg och andra (vård-)tjänster och ekonomiska hinder för deltagande på arbetsmarknaden, är de främsta drivkrafterna för lägre sysselsättningsgrad för kvinnor. I de

flesta medlemsländerna har föräldraskap en negativ inverkan på sysselsättningsgraden bland kvinnor, medan det motsatta gäller för män. Löneskillnader förekommer trots att kvinnor i genomsnitt är högre utbildade än män. Dessa skillnader leder ofta till skillnader i pension senare i livet. Flera medlemsländer vidtar åtgärder för att förbättra tillgången till rimligt prissatt vård och omsorg av hög kvalitet, men utmaningar kvarstår. Konkreta åtgärder för att ta itu med löneklyftan mellan kvinnor och män, främst i fråga om insyn i lönesättningen, finns endast i ett begränsat antal länder.

Fortsatt stora skillnader vad gäller sysselsättningsgrad och lön mellan kvinnor och män

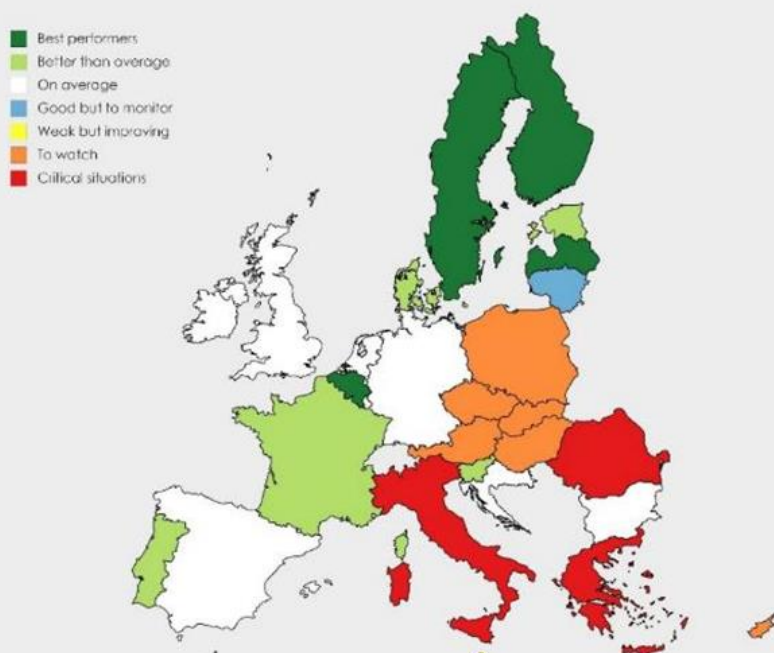
11,6
procentenheter
skillnad mellan mäns
och kvinnors
sysselsättningsgrad
2018, i det närmaste
konstant sedan 2013

9,2
procentenheter
föräldraskapets
inverkan på
sysselsättningen
(lägre
sysselsättningsgrad för
kvinnor med små barn
jämfört med de utan
barn)

16,2 %
löneskillnad mellan
kvinnor och män
(lägre lön för kvinnor
än män) under 2017

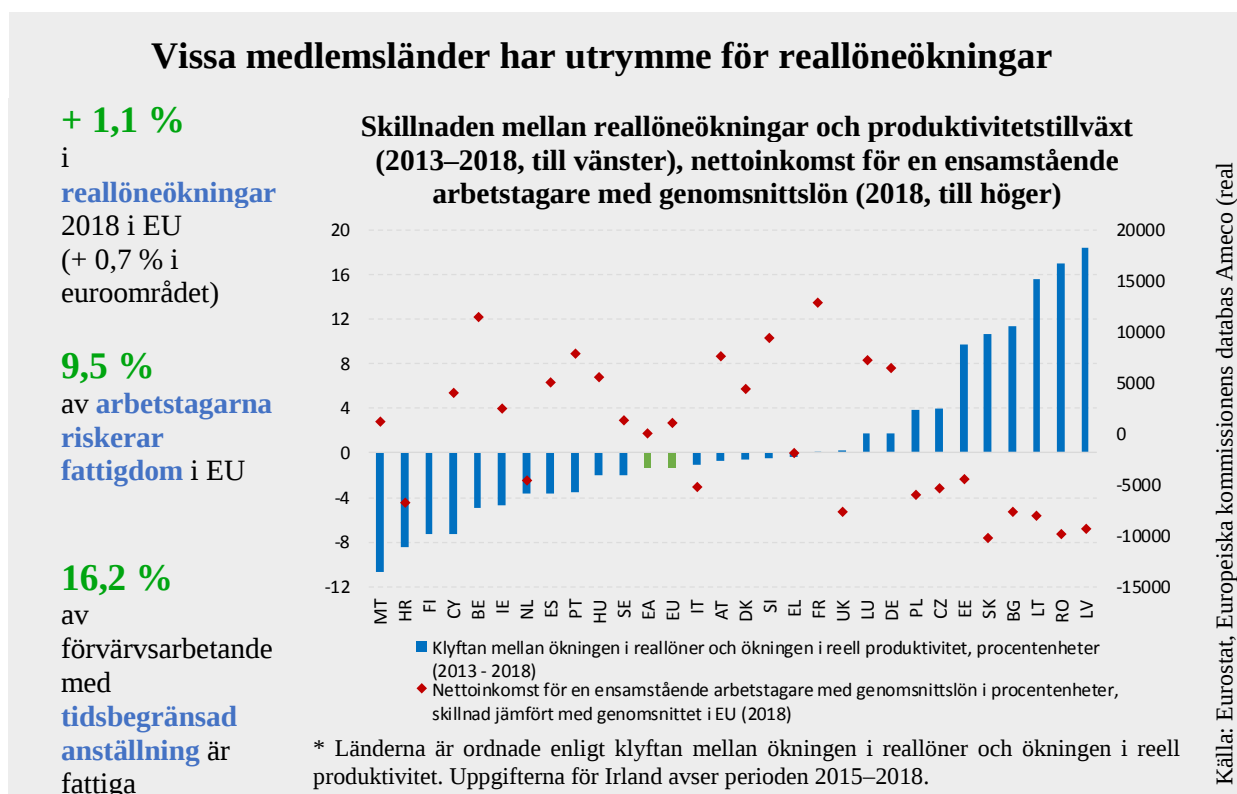
35,2 %
skillnad i pension
mellan kvinnor och
män (kvinnor fick
lägre pension än män)
2017

Skillnader i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män 2003–2018, på EU-nivå och landsvis (2018)
(procentenheter, åldersgruppen 20–64 år)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Löneökningen tog fart under 2018, men förblir måttlig totalt sett. Under 2018 (och 2019) hann reallönerna i kapp produktivitetstillväxten. Under de senaste fyra åren har de ökat något mindre än produktiviteten i de flesta medlemsländerna i euroområdet. Lönerna har i allmänhet ökat snabbare (och mer än produktiviteten) i länderna i Central- och Östeuropa, vilket har bidragit till ökad konvergens uppåt inom EU. Ändå ligger nettoinkomsten för en arbetstagare med genomsnittlig lön (korrigerat för skillnader i köpkraft) i de flesta länderna i Central- och Östeuropa fortfarande betydligt lägre än EU-genomsnittet enligt den sociala resultattavlan. En balanserad och hållbar löneökning bör kunna anpassas till förhållandena på arbetsmarknaden och produktivitetstillväxten på medellång sikt, samtidigt som eventuella återverkningar på den kostnadsrelaterade konkurrenskraften beaktas och arbetsmarknadsparternas självständighet respekteras.

Andelen fattiga förvärvsarbetande är fortfarande hög totalt sett och i många medlemsländer. Den är betydligt högre i hushåll med personer som arbetar deltid eller har tidsbegränsade anställningar. Adekvata minimilöner, oavsett om de är lagstadgade eller följer kollektivavtal, kan bidra till att förebygga fattigdom bland förvärvsarbetande och samtidigt minska löneskillnaderna, samt stödja den totala efterfrågan. Under 2019 höjdes minimilönen i nästan alla de 22 medlemsländer där det finns en lagstadgad minimilön.

Utbildning och kompetens påverkar i hög grad människors anställningsmöjligheter. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden i EU är 56,1 % för personer utan avslutad gymnasieutbildning, 73,4 % för personer med medelhög utbildning och 84,5 % för personer med högre utbildning. Det krävs kontinuerlig kompetensutveckling och omskolning för att anpassa sig till omvandlingarna i ekonomin och på arbetsmarknaden samt till miljöomställningen. Trots att vuxnas deltagande i utbildning i allt högre grad uppfattas som en reell utmaning och de initiativ som har igångsatts i medlemsländerna har deras deltagande i utbildningar endast ökat i begränsad omfattning under det senaste årtiondet, och bara ett fåtal medlemsländer lyckades åstadkomma en större förbättring. Andelen är särskilt låg bland lågutbildade (lägre än 5 %).

Trots att kompetens är avgörande för anställbarheten i alla medlemsländer är deltagandet i vuxenutbildning fortfarande lågt.

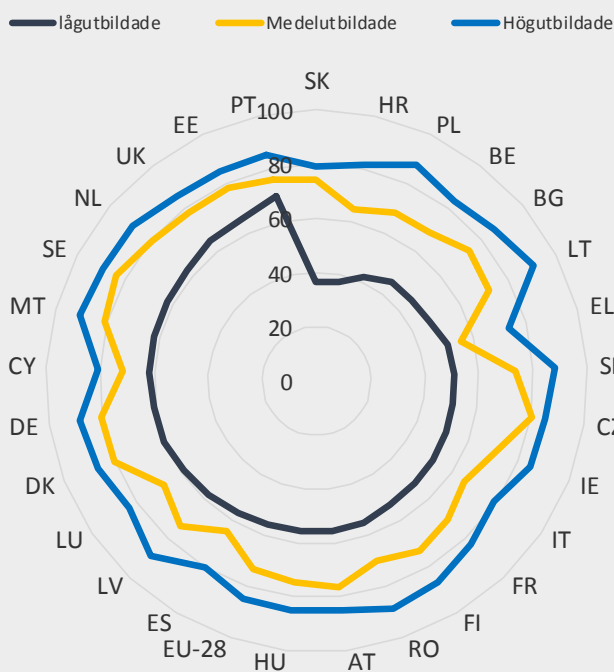
Sysselsättningsgraden enligt utbildningsnivå 2018
(procentenheter, åldersgruppen 20–64 år)

28,4 procentenheter
skillnad i
sysselsättningsgrad
mellan **låg- och**
högutbildade

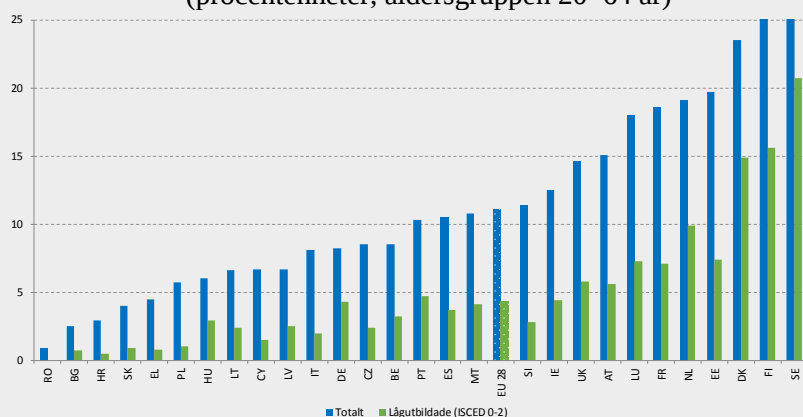
40,7 %
av befolkningen i
åldersgruppen 30–
34 år har avslutad
högre utbildning
(vilket överträffar
Europa 2020-målet)

11,1 %
av alla i
åldersgruppen 25–
64 år har deltagit i
vuxenutbildning
2018

endast 4,3 %
av alla
lågutbildade
vuxna deltog i
vuxenutbildning i
EU under 2018

Andelen vuxna som deltar i utbildning, totalt och andelen
lågutbildade under 2018
(procentenheter, åldersgruppen 20–64 år)

Källa: Eurostat.

Andelen arbetstagare med **tidsbegränsad anställning skiljer sig avsevärt mellan medlemsländerna**, trots att den i genomsnitt de senaste åren har legat på en relativt stabil nivå på omkring 14 %. Mer måste göras för att se till att ofrivilliga visstidsanställningar ska kunna fungera som en språngbräda till tillsvidareanställningar, så att man undviker ”svängdörrar” mellan arbetslöshet och otrygga anställningar. Reformen genomförs i en del medlemsländer för att få till stånd en balans mellan flexibilitet och trygghet. I reformerna ingår i vissa fall strängare villkor för användningen av tidsbegränsade anställningar och ökad transparens i fråga om arbetsvillkor.

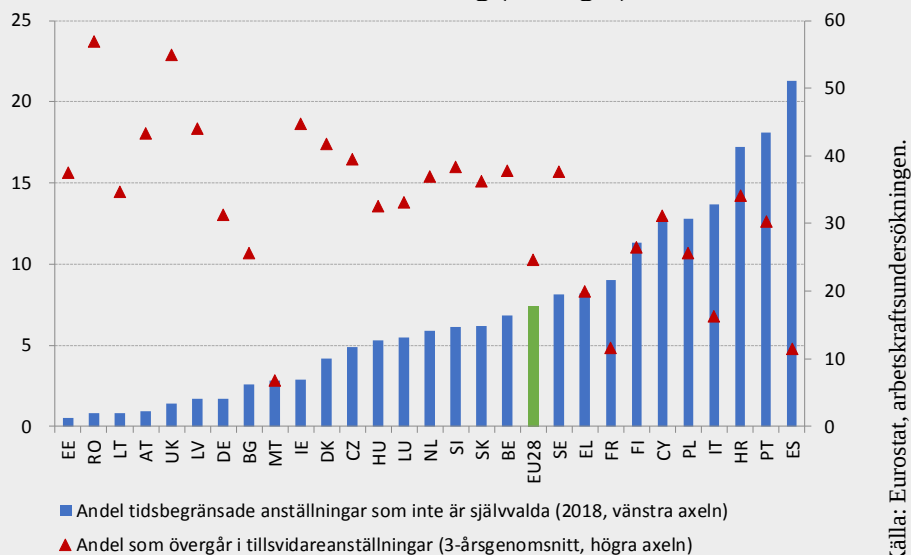
Tidsbegränsade anställningar är ofta ingen språngbräda

14,2 %
av arbetstagarna
hade
tidsbegränsade
anställningar
2018

53 %
av alla
tidsbegränsade
anställningar är
inte självvalda

25,6 %
av de
tidsbegränsade
anställningarna
övergår i en
tillsvidareanställ-
ning inom ett år

Andel arbetstagare med tidsbegränsad anställning som inte är självvald (vänster) och andelen övergångar till tillsvidareanställning (till höger)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Arbete via digitala plattformar är en framväxande sysselsättningsform på de europeiska arbetsmarknaderna. En analys från Europeiska kommissionens gemensamma forskningscentrum utgående från COLLEEM II-undersökningen, som omfattade över hälften av medlemsländerna, visar att 1,4 % av arbetstagarna i dessa länder tillhandahöll sina tjänster via plattformar som sitt huvudsakliga arbete under 2018. En tredjedel av arbetet via digitala plattformar i EU bedöms vara gränsöverskridande. Arbetsvillkoren för arbetstagarna vid digitala plattformar varierar avsevärt, t.ex. beroende på deras rättsliga status (anställd eller egenföretagare), vilken typ av arbetsuppgifter de utför och moderbolagets affärsmodell. Ökningen av plattformsarbete ger nya arbetstillfällen och möjligheter till utveckling av innovativa affärsmodeller, men är samtidigt en utmaning för nuvarande praxis på arbetsmarknaden och regelverk som tillämpas (t.ex. när det gäller arbetsvillkor, möjligheten att föra kollektiva förhandlingar och tillgång till sociala trygghetssystem), vilka ofta inte fullt ut är anpassade till den nya utvecklingen. Dessutom uppstår nya frågor om hanteringen av personuppgifter och algoritmstyrningen.

De offentliga arbetsförmedlingarna spelar en central roll när det gäller att genomföra sysselsättningspolitiken och underlätta matchning på arbetsmarknaden genom vägledning och aktivt stöd. Medlemsländerna har vidtagit åtgärder för att öka tillgången till individanpassade tjänster och anstränger sig för att förenkla och öka samordningen av tjänster. De offentliga arbetsförmedlingarnas roll som förmedlare varierar dock mellan de olika medlemsländerna. Det återstår fortfarande utmaningar när det gäller att nå ut till dem som står längst från arbetsmarknaden. Samtidigt fortsätter arbetet med att främja samarbetet och utbytet av information och bästa praxis inom ramen för det europeiska nätverket för offentliga arbetsförmedlingar.

Flera medlemsländer har utrymme för att utveckla matchningen via de offentliga arbetsförmedlingarna

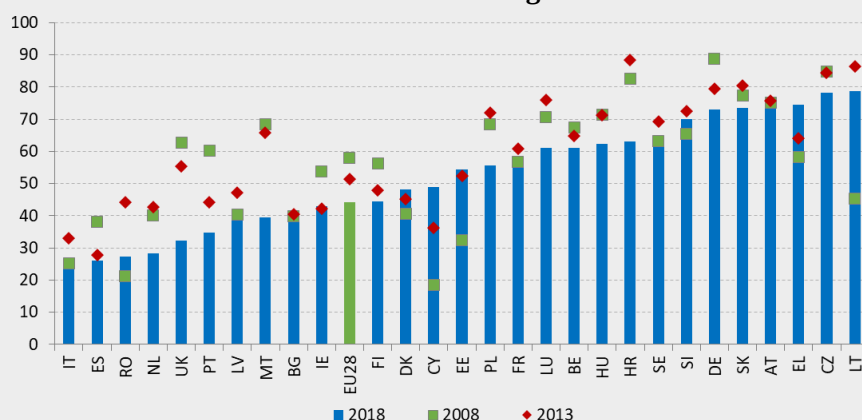
44,3 %

av de arbetslösa söker arbete genom offentliga arbetsförmedlingar

21,6 %

av de arbetslösa använder sig av privata arbetsförmedlingar

Andel arbetslösa som söker arbete genom offentliga arbetsförmedlingar

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Boendekostnaderna är alltför höga för en stor (om än minskande) andel av hushållen.

Var tionde EU-inväånare har alltför höga boendekostnader. Föga förvånande påverkas hushållen med de lägsta inkomsterna och invånare i städerna mest. Andelen som bor i bostäder med allvarliga brister är stabil, och minskar i några central- och östeuropeiska medlemsländer, där det funnits större problem med bostädernas kvalitet. Trots dessa förbättringar har en stor andel av hushållen i dessa länder dåliga bostadsförhållanden. Hemlöshet, den mest extrema formen av utestängning från bostadsmarknaden, har ökat i de flesta medlemsländer under det senaste årtiondet. För att klara av denna utmaning har många länder antagit strategier med olika typer av åtgärder för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. I allt högre grad erkänns vikten av förebyggande arbete och ökat samarbete både på strategisk och praktisk nivå.

Alltför höga boendekostnader är en utmaning i flera medlemsländer

1 av 10

EU-inväånare har alltför höga boendekostnader

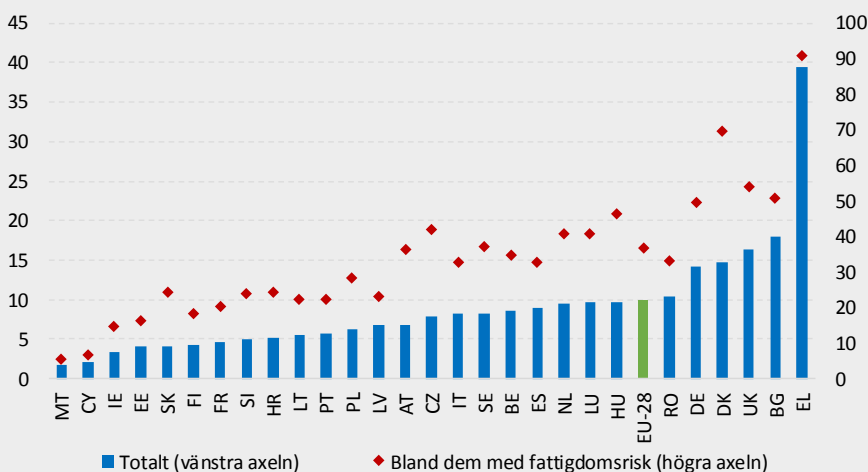
3,9 %

av befolkningen bor i bostäder med allvarliga brister

1,9 %

har varken badkar eller dusch i bostaden

Andel av befolkningen som bor i hushåll där de sammanlagda boendekostnaderna utgör mer än 40 % av hushållets disponibla inkomst, 2018

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor.

De sociala trygghetssystemen är under modernisering. I ett antal medlemsländer höjs ersättningsnivåerna och utvidgas den personkrets som omfattas. Svårigheter drabbar dock fortfarande flera grupper (särskilt egenföretagare och arbetstagare med atypisk anställning) som lever under större ekonomisk otrygghet eftersom de har begränsad tillgång till socialt skydd. Allmänt taget har effekten av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskat under 2018. Dessutom har risken att drabbas av fattigdom liksom graden av fattigdom bland personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet fortsatt att öka. I genomsnitt får endast omkring en tredjedel av de korttidsarbetslösa arbetslöshetsförmåner. Visserligen finns minimiinkomstsystem i alla medlemsländer, men deras tillräcklighet varierar avsevärt.

En modernisering av de sociala trygghetssystemen kräver att personkretsen utvidgas och ersättningsnivåerna förbättras

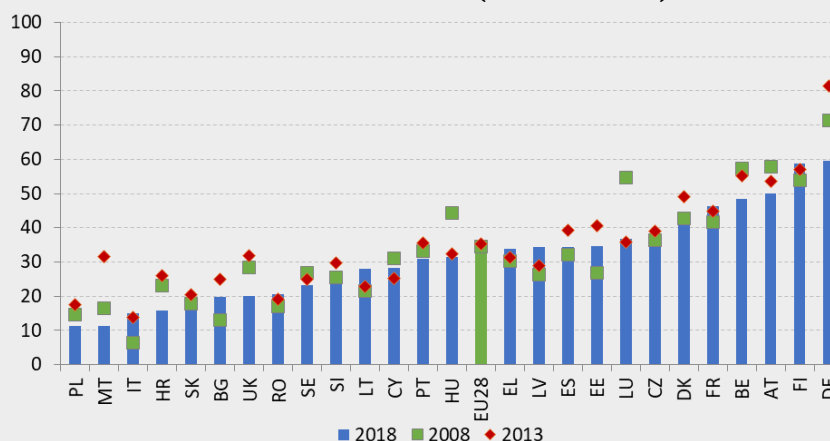
I genomsnitt minskar **de sociala transfereringarna** (exklusive pensioner) fattigdomen **med 33,2 %**

32,9 % av de korttidsarbetslösa (< 12 månader) omfattas av **arbetslöshetsförmåner**

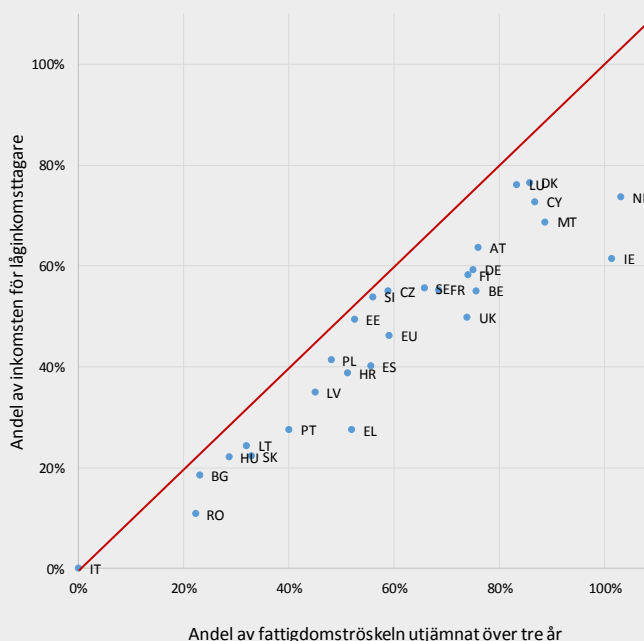
I 8 EU-länder har **egenföretagare** inte tillgång till skydd vid arbetslöshet

I 2 EU-länder ligger nettointkomsten för dem som får minimiinkomst **över den nationella fattigdomströskeln**

Förmåner vid arbetslöshet för korttidsarbetslösa (< 12 månader)

Nettointkomsten för dem som får minimiinkomst (inkomstår: 2017)

Anm.: sedan 2018 finns det också ett system för minimiinkomst i Italien. Med låginkomsttagare avses heltidsarbetande som tjänar 50 % av genomsnittslönen.

Källa: EU-kommissionens analys utifrån uppgifter från Eurostat

Befolkningsutvecklingen innebär att systemen för pensioner, hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg måste anpassas. Befolkningen i arbetsför ålder minskar redan i genomsnitt i EU och kommer att minska ytterligare. I 11 medlemsländer kommer den att minska med mer än 3 % under de kommande fem åren. Samtidigt väntas den demografiska försörjningskvoten för äldre öka kraftigt, vilket innebär att medlemsländerna måste vidta åtgärder för att modernisera sina system för pensioner, hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg så att de tillgodoser behoven på lång sikt samtidigt som man garanterar tillgång till tjänster av god kvalitet. Även om pensionerna i de olika medlemsländerna i varierande utsträckning ersätter inkomstbortfall och förebygger fattigdom blir frågan om att garantera pensionernas tillräcklighet allt viktigare i den politiska debatten. Samtidigt är det en särskilt stor utmaning att få till stånd tillgängliga och hållbara system för långvarig vård och omsorg, eftersom många medlemsländer för närvarande är starkt beroende av anhängigvård. Vissa medlemsländer har därför inlett reformer som syftar till att öka antalet vård- och omsorgsgivare och förbättra situationen för informella vård- och omsorgsgivare (varav de flesta är kvinnor).

Den åldrande befolkningen förutsätter modernisering av pensionssystemen, hälso- och sjukvårdssystemen och systemen för vård och omsorg vid långvarigt vårdbehov

1,7 %

av befolkningen har enligt egen uppgift **icke tillgodosedda vårdbehov**

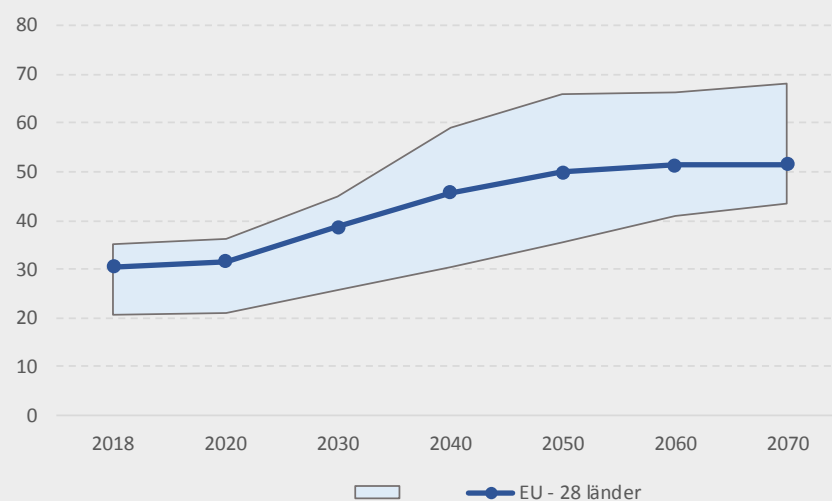
10,2

friska levnadsår kvar vid 65 för kvinnor och 9,8 år för män

Från 3 under 2018 till 2 under 2050

förvärvsarbetande vuxna som försörjer varje pensionär

Äldreförsörjningskvoten (förhållandet mellan antalet personer över 65 år och personer mellan 15 och 64 år) i EU

Anm.: uttryckt per 100 personer i arbetsför ålder (15–64 år).
Det ljusblå området visar de lägsta och högsta beräknade värdena per år.

Källa: Eurostat, grundläggande prognoser

En förstärkning av den sociala marknadsekonomi går hand i hand med en bättre dialog mellan arbetsmarknadens parter. Arbetsmarknadsparternas medverkan i utformningen och genomförandet av sysselsättnings- och socialpolitik och reformer framhålls i sysselsättningsriktlinjerna. På det hela taget har deras medverkan på nationell och regional nivå hållit en jämn kvalitet i de flesta medlemsländer, även om skillnader mellan länderna fortfarande förekommer. Arbetsmarknadsparternas medverkan i den europeiska planeringsterminen har framskridit i långsam takt, därför finns utrymme för ytterligare

utveckling. I vissa medlemsländer förutsätter detta en mer förutsebar och relevant dialog när de nationella reformprogrammen utarbetas, liksom att mer tid avsätts för processen.

1. ÖVERBLICK ÖVER UTVECKLINGEN PÅ ARBETSMARKNADEN OCH AV DEN SOCIALA SITUATIONEN MED UTMANINGAR FÖR EUROPEISKA UNIONEN

I det här avsnittet ges en överblick över utvecklingen och utmaningarna när det gäller arbetsmarknaden och den sociala situationen i EU med en detaljerad analys av de viktigaste arbetsmarknads- och socialpolitiska områdena. Mer ingående uppgifter om utvecklingen i de olika medlemsländerna finns i de följande avsnitten.

1.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden

Antalet sysselsatta ökade för femte året i rad 2018, men i långsammare takt än under 2017 (dvs. med 1,3 % jämfört med 1,6 %). Även under de tre första kvartalen 2019 ökade den totala sysselsättningen i måttlig takt och nådde 241,5 miljoner² under det tredje kvartalet, vilket är ungefär 2,1 miljoner fler arbetstillfällen än ett år tidigare, och den högsta nivån någonsin i EU. På årsbasis beräknas den totala sysselsättningen öka med 1 % under 2019 och 0,5 % under 2020³. Jämfört med den lägsta nivån som registrerades under första kvartalet 2013 har ytterligare 17 miljoner personer i EU fått ett jobb, varav 11 miljoner i euroområdet.

Sysselsättningsgraden i åldersgruppen 20–64 år fortsatte att öka och närmar sig Europa 2020-målet. Under 2018 ökade sysselsättningsgraden med en procentenhet till 73,2 % enligt årsmedelvärde, och nådde 73,9 % under andra kvartalet 2019, vilket är 0,8 procentenheter mer än under samma kvartal föregående år. Sysselsättningsgraden ökade i samma takt i euroområdet, med 0,8 procentenheter till 72,7 % under andra kvartalet 2019. Både i EU och i euroområdet är det här de högsta nivåerna någonsin. Om den positiva utvecklingen fortsätter i samma takt kommer EU med all sannolikhet att nå sitt mål om en sysselsättningsgrad på 75 %. Den nuvarande avmattningen i den ekonomiska aktiviteten, tillsammans med de stramare arbetsmarknaderna i vissa medlemsländer, tyder dock på att sysselsättningsgraden kan komma att öka i långsammare takt under de kommande kvartalen 2019 och 2020, så att den så småningom knappt når Europa 2020-målet⁴.

Det ökade deltagandet på arbetsmarknaden gick hand i hand med den positiva utvecklingen av sysselsättningsgraden. Arbetskraftsdeltagandet i åldersgruppen 20–64 år steg till 78,7 % i EU och till 78,5 % i euroområdet under andra kvartalet 2019 (från 78,4 % respektive 78,3 % ett år tidigare). Liksom tidigare år berodde ökningen av deltagandet på arbetsmarknaden i hög grad på äldre arbetstagare (åldersgruppen 55–64 år) och, i något mindre utsträckning, kvinnor.

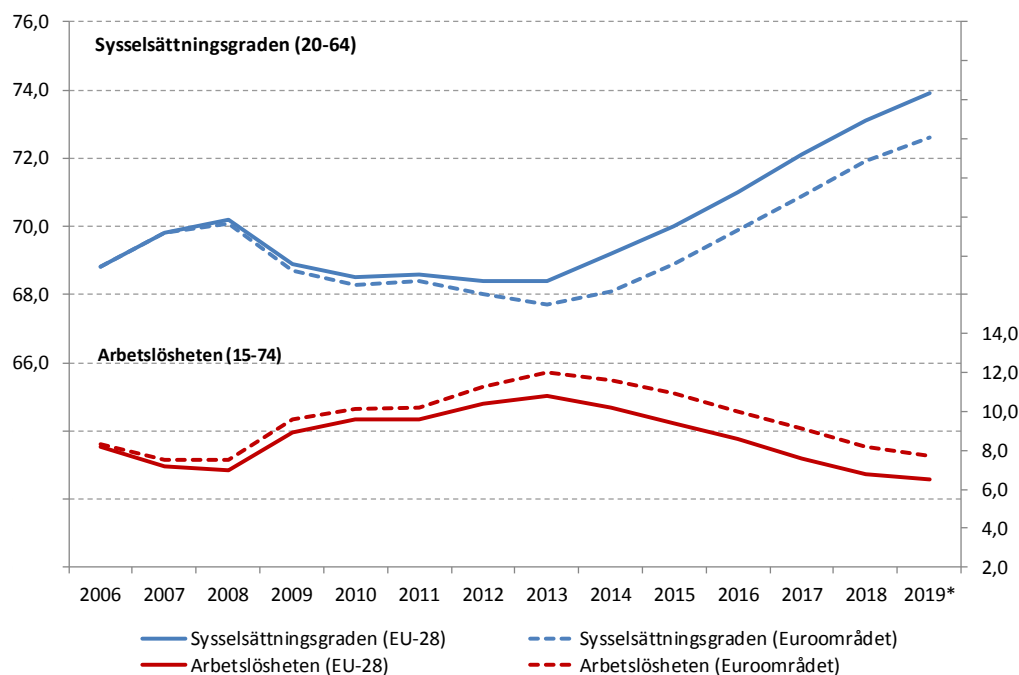
² Uppgifterna om den totala sysselsättningen bygger på nationalräkenskaperna (enligt nationella beräkningar), medan övriga uppgifter bygger på uppgifter från arbetskraftsundersökningen. I hela avsnittet används säsongrensade kvartalsuppgifter.

³ Enligt EU-kommissionens ekonomiska höstprognos 2019.

⁴ I 2019 års *Employment Performance Monitor* och sysselsättningskommitténs årliga rapport om sysselsättningssituationen för samma år uppskattas att sysselsättningsgraden kommer att uppgå till 73,8 % 2019 och till 74,3 % 2020 (baserat på kommissionens ekonomiska vårprognos 2019 och Eurostats befolkningsprognoser 2015).

Diagram 1: Sysselsättningsgraden och arbetslösheten noterade de bästa resultaten någonsin i EU

Sysselsättningsgraden och arbetslösheten i EU och euroområdet

* genomsnittet för kvartal 1 och 2, säsongrensat.

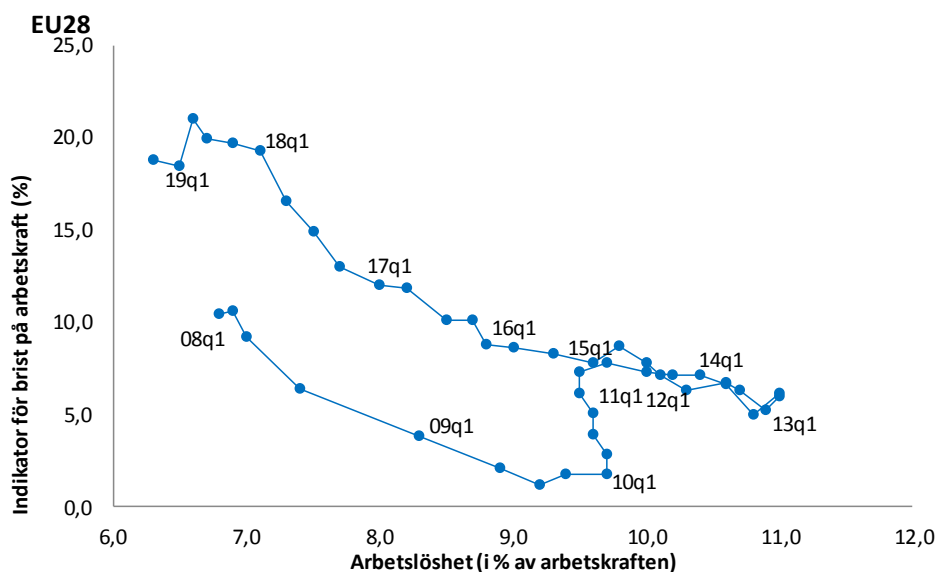
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Det totala antalet arbetade timmar ökar sakta men säkert, och har nu äntligen passerat 2008 års toppnotering. Sedan återhämtningen började 2013 har antalet sysselsatta ökat betydligt snabbare än antalet arbetade timmar (mellan det andra kvartalet 2013 och det andra kvartalet 2019 ökade antalet sysselsatta med 7,7 %, jämfört med 7,1 % för antalet arbetade timmar). Delvis återspeglar detta en långsiktig strukturell tillbakagång, som förvärras av att (ofrivilligt) deltidarbete har ökat efter krisen och av att arbetstillfällen har förts över till sektorer med färre arbetstimmar. Antalet arbetade timmar ökade dock under 2018 och överskred för första gången 2008 års toppnotering med 0,3 %.

Arbetslösheten fortsatte att minska under 2018 och under de tre första kvartalen 2019. Den starka tillväxten av nya arbetstillfällen med ett måttligt ökat deltagande på arbetsmarknaden ledde till en ytterligare minskning av arbetslösheten. Under det tredje kvartalet 2019 minskade arbetslösheten (åldersgruppen 15–74 år) till 6,3 % i EU och till 7,5 % i euroområdet, från 6,7 % respektive 8 % ett år tidigare. I absoluta tal motsvarar detta 15,6 miljoner arbetslösa i EU, ungefär 1 miljon färre än under samma kvartal föregående år, och nästan 11 miljoner färre sedan toppnoteringen under andra kvartalet 2013. Trots att arbetslösheten under det senaste året har minskat i alla medlemsländer kvarstår betydande skillnader (se avsnitt 3.1.1), där vissa länder ligger på mycket låga nivåer (och med små marginaler för ytterligare förbättringar) medan andra fortfarande ligger långt ifrån de lägsta nivåerna före krisen.

Diagram 2: Trots att företagen rapporterar en stor brist på arbetskraft, finns det tecken på bättre matchning på arbetsmarknaden

Beveridgekurva för EU

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen och konjunkturundersökningen. Anm.: säsongsjusterade siffror.

Arbetskraftsbristen minskade något jämfört med för ett år sedan, men är fortfarande stor. Sedan återhämtningen började har andelen företag som anger tillgången på arbetskraft som en produktionsbegränsande omständighet⁵ ständigt ökat i EU, från cirka 5 % i slutet av 2012 till cirka 20 % under 2018. Beveridgekurvan⁶ (figur 2) visar att denna ökning gick hand i hand med en fortsatt minskning av arbetslösheten, även om det faktum att beveridgekurvan förflyttades utåt mellan 2010 och 2013 tyder på en lägre nivå av matchning under den period som följde på krisen, jämfört med den nivå som rådde före krisen⁷. Med den senaste tidens ekonomiska avmattning minskade antalet företag som rapporterade arbetskraftsbrist något under 2019, medan arbetslösheten fortsatte att sjunka, såsom nämns ovan. Även om det ännu är för tidigt att bedöma om Beveridgekurvan visar på ett trendbrott, tyder utvecklingen under de senaste kvartalen på att en vändning är på gång, vilket är förenligt med att matchningsprocessen förbättras över lag (situationen är dock väldigt olika i medlemsländerna).

Långtids- och ungdomsarbetslösheten fortsätter också att minska. Den fortsatta förbättringen av förhållandena på arbetsmarknaden ledde till en krympande andel långtidsarbetslösa (dvs. de som är arbetslösa i mer än ett år). Antalet personer i denna situation uppgick till 6,2 miljoner under andra kvartalet 2019, dvs. 1,1 miljoner (eller 15 %) färre än under samma kvartal 2018. Långtidsarbetslösheten uppgick till 2,5 % av den förvärvsarbetande befolkningen och nådde den lägsta nivån före krisen under det tredje kvartalet 2008 (medan den i euroområdet fortfarande ligger på 3,3 % jämfört med 2,8 %). När det gäller situationen för unga arbetssökande syns också en tydlig förbättring.

⁵ Denna indikator är en del av EU:s konjunkturundersökning.

⁶ Beveridgekurvan är en grafisk återgivning av förhållandet mellan arbetslöshet och ett mått på andelen lediga platser (antingen vakansgraden eller, som i detta fall, en indikator för brist på arbetskraft).

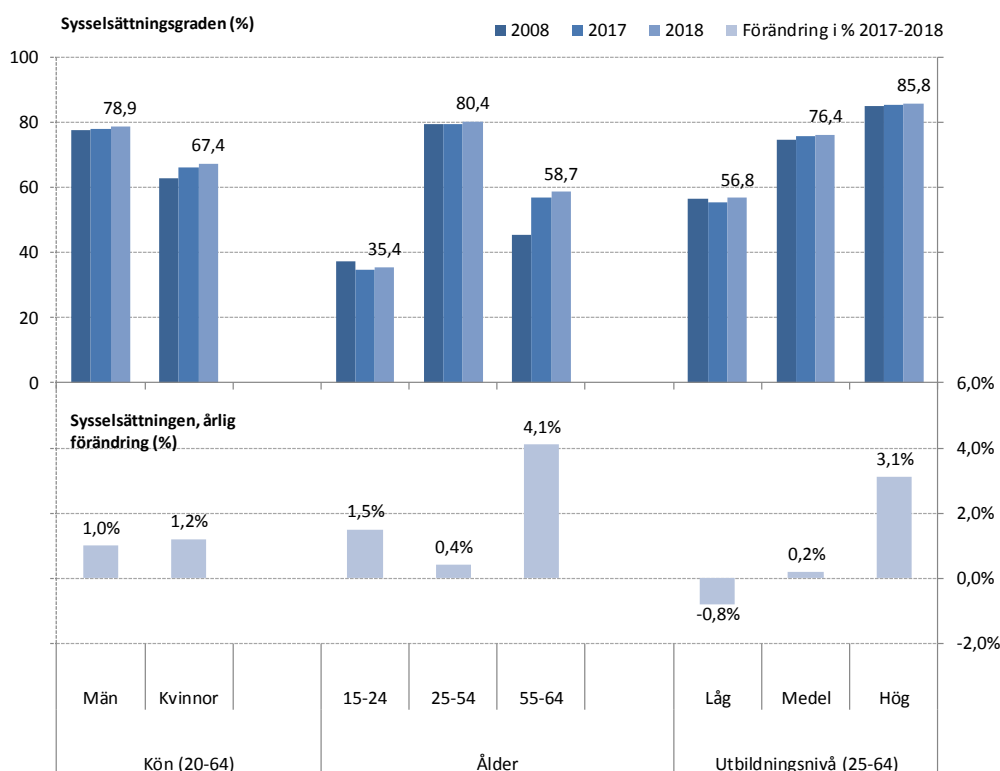
⁷ Se *Labour Market and Wage Developments in the EU, 2019*.

Ungdomsarbetslösheten minskade med 1 procentenhet för EU, till 14,4 % under det tredje kvartalet 2019 och med 0,9 procentenheter i euroområdet, till 15,8 % (men i Spanien, Italien och Grekland noteras fortfarande en ungdomsarbetslöshet på över 30 %). Totalt sett är 3,2 miljoner människor mellan 15 och 24 arbetslösa i EU, och detta antal ökar till 5,5 miljoner när alla som varken arbetar eller studerar beaktas. Andelen unga som varken arbetar eller studerar sjönk dock under det senaste året till 10,2 % i EU och till 10,3 % i euroområdet under första kvartalet 2019 (från 10,6 % respektive 10,8 % ett år tidigare). Detta är de lägsta nivåerna någonsin.

Trots en minskning av andelen unga som varken arbetar eller studerar har andelen unga med högst grundskoleutbildning förblivit konstant. Efter att andelen elever som lämnar utbildningen i förtid stadigt minskade under det senaste årtiondet (åldersgruppen 18–24 år) stabiliserades den på 10,6 % under 2017 och 2018. Detta är väldigt nära Europa 2020-målet på 10 %, men det finns utrymme för ytterligare minskning⁸. Däremot uppnåddes Europa 2020-målet för personer med eftergymnasial utbildning (40 % i åldersgruppen 30–34 år) under 2018, med en andel på 40,7 % (0,8 procentenheter mer än 2017).

Diagram 3: Äldre och högkvalificerade arbetstagare är de viktigaste drivkrafterna för ökad sysselsättning

Sysselsättningen och sysselsättningens tillväxt i olika grupper i EU

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Äldre arbetstagare fortsätter att vara den viktigaste drivkraften för ökad sysselsättning. Liksom tidigare år ökade under 2018 sysselsättningen mest bland äldre arbetstagare

⁸ I meddelandet *Stärka den europeiska identiteten genom utbildning och kultur* av den 14 november 2017 (COM(2017) 673 final) angav kommissionen att målet är att andelen unga med högst grundskoleutbildning ska ha minskat till 5 % senast 2025.

(åldersgruppen 55–64 år) jämfört med andra åldersgrupper (diagram 3). Antalet sysselsatta i denna grupp ökade med 4,1 % under 2018 (en motsvarande tillväxttakt som 2017 då den uppgick till 4,3 %). Sysselsättningen bland äldre arbetstagare ökade följaktligen med 1,6 procentenheter till 58,7 % under 2018, vilket är den högsta nivån någonsin (mer än 13 procentenheter högre än 2008). Sysselsättningen ökade också i andra åldersgrupper, om än i långsammare takt. Framför allt ökade antalet sysselsatta ungdomar (åldersgruppen 15–24 år) i motsvarande takt som under 2017 (1,5 % jämfört med 1,6 %), vilket ledde till en ökning av ungdomarnas sysselsättningsgrad med 0,8 procentenheter till 35,4 % (dock fortfarande 1,9 procentenheter under 2008 års nivå). Andelen sysselsatta vuxna (åldersgruppen 25–54 år) ökade med 0,4 %, vilket ledde till en sysselsättningsgrad på 80,4 % under 2018.

Sysselsättningsgraden för personer födda utanför EU fortsatte att öka. I åldersgruppen 20–64 år ökade den till 64,5 % 2018 (1,5 procentenheter mer än 2017), vilket motsvarar en ökning i absoluta tal från 17,4 miljoner till 18,3 miljoner. Sysselsättningsgraden i denna grupp ska jämföras med genomsnittet 73,9 % för personer födda i EU⁹ (0,9 procentenheter mer än under 2017). Även om klyftan har minskat något är skillnaden fortfarande stor, efter att ha vidgats under krisen (mer än 9 procentenheter 2018, jämfört med mindre än 5 procentenheter 2008).

Sysselsättningen fortsätter att öka något snabbare för kvinnor än för män, men skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män är fortfarande stor. Under 2018 var sysselsättningstillväxten 0,2 procentenheter snabbare för kvinnor än för män (samma värde som 2017). Den lilla skillnaden var dock inte tillräcklig för att minska skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män (dvs. skillnaden i sysselsättningsgrad enligt kön), som låg kvar på 11,5 procentenheter. Efter att ha minskat avsevärt under krisen (den uppgick till 15 procentenheter 2008) till följd av att recessionen påverkade sysselsättningen för män i högre utsträckning har denna indikator varit nästan helt oförändrad sedan 2014. Skillnaden framstår som särskilt hög bland kvinnor i åldersgruppen 30–34 år med 14,5 procentenheter (mestadels beroende på graviditeter), kvinnor i åldersgruppen 55–64 med 13,7 procentenheter och lågutbildade kvinnor med 21,1 procentenheter (jämfört med 10,9 respektive 6,8 procentenheter för personer med medelhög och hög utbildning).

Högutbildade utgör en allt större andel av arbetskraften. Detta är en del av en långsiktig trend, eftersom sysselsättning som bygger på högkvalificerade arbetsuppgifter ökar samtidigt som medlemsländernas arbetskraft blir allt mer kvalificerad¹⁰, vilket återspeglar den ökande efterfrågan på och utbudet av högutbildade arbetstagare i ekonomin. Antalet sysselsatta (i åldersgruppen 25–64 år) med högre utbildning ökade med 3,1 % under 2018, vilket ledde till en sysselsättningsgrad på 85,8 % inom denna grupp. Endast en liten ökning på 0,2 % noterades bland arbetstagare med medelhög utbildning (dvs. personer med gymnasieutbildning) som uppnådde en sysselsättningsgrad på 76,4 %. Däremot minskade andelen lågutbildade arbetstagare (dvs. högst grundskoleutbildning) med 0,8 % (vilket i sin tur följer på en minskning med 0,3 % under 2017). Eftersom det totala antalet lågutbildade arbetstagare i åldersgruppen 25–64 år minskar kontinuerligt (enbart under 2018 minskade antalet med 1,7 miljoner, eller 2,7 %) – som en del av en utveckling där befolkningen blir allt äldre och utbildningsnivåerna bland yngre blir allt högre – har dock sysselsättningsgraden i

⁹ Uppgiften om denna grupp avser EU-genomsnittet för personer födda i respektive medlemsland.

¹⁰ Europeiska kommissionen (2019), *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2019*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå. Tillgänglig på: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=9485>

denna grupp de facto ökat från 55,6 % under 2017 till 56,8 % under 2018. Skillnaden mellan låg- och högutbildade arbetstagares sysselsättningsgrad fortsätter att minska (från toppnoteringen på 31,4 procentenheter under 2013) men är fortfarande väldigt stor (29 procentenheter), vilket visar att åtgärder behöver vidtas för att öka anställbarheten hos personer med låg utbildning, särskilt genom kompetensutveckling och omskolning.

De flesta nya arbetstillfällen som skapades 2018 är tillsvidareanställningar på heltid, men andelen arbetstagare med tidsbegränsade anställningar är fortfarande stor. Av de 2,7 miljoner nya anställda (åldersgruppen 15–64) som registrerades 2018 fick nästan alla tillsvidareanställningar, antalet arbetstagare med tidsbegränsade anställningar ökade med endast 55 000 under samma period (jämfört med 0,8 miljoner föregående år). Trots detta var ökningen av antalet tillsvidareanställningar inte tillräcklig för att minska andelen arbetstagare med tidsbegränsade anställningar av det totala antalet arbetstagare, som minskade med endast 0,1 procentenheter till 14,2 % under 2018. Antalet egenföretagare (åldersgruppen 15–64) minskade med 160 000, vilket är en fortsättning på den långsamma minskning som registrerats under tidigare år, och leder till en andel på 13,5 % av den totala sysselsättningen (en minskning från 13,7 % 2017 och 14,4 % 2013). De flesta nya arbetstillfällena var heltidsanställningar (+ 2,4 miljoner), medan antalet deltidsanställda låg kvar på ungefär samma nivå. Följaktligen minskade andelen deltidsanställda (åldersgruppen 15–64 år) något för tredje året i rad (med 0,2 procentenheter till 19,2 % 2018), även om den fortfarande låg knappt 2 procentenheter över 2008 års nivå. Däremot fortsatte andelen arbetstagare med ofrivillig deltidsanställning att minska (från en toppnotering på 29,6 % 2014 till 24,6 % 2018), även om den fortfarande var stor.

Flest arbetstillfällen skapas fortfarande inom tjänstesektorn. I linje med utvecklingen under de senaste åren skapades flest arbetstillfällen inom tjänstesektorn¹¹ under 2018 (2,6 miljoner fler sysselsatta 2018, vilket är en ökning med + 1,5 % från 2017 (enligt uppgifter från nationalräkenskaper). Genom denna ökning fortsatte tjänstesektorns andel av den totala sysselsättningen att öka, vilken under det senaste decenniet ökade kontinuerligt från 70,1 % 2008 till 74 % 2018. I absoluta tal noterade industrin den näst största ökningen under 2018 (med 470 000), vilket motsvarar en ökning med 1,3 % jämfört med föregående år (i linje med de resultat som noterades 2017 och 2016). För andra året i rad ökade antalet sysselsatta inom byggsektorn med mer än 2 % (eller 337 000), vilket stärkte den återhämtning som tog sin början 2015. Antalet sysselsatta inom denna sektor är dock fortfarande nästan 13 % lägre än 2008. Efter att ha stabiliserats 2017 började sysselsättningen inom jordbruket dock åter att minska 2018 (med 2,5 %) i linje med den långsiktiga trenden. Jordbrukets andel av den totala sysselsättningen sjönk faktiskt från 5,4 % 2008 till 4,3 % 2018.

¹¹ Inom tjänstesektorn ökade andelen sysselsatta mest inom området ”informations- och kommunikationsverksamhet” (+3,9 %), följt av ”verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik och ”uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster” (3,4 % respektive 2,9 % under 2017). Inom området ”finans- och försäkringsverksamhet” minskade däremot sysselsättningen med 0,7 %.

1.2 Den sociala situationen

Antalet personer som riskerar fattigdom eller social utestängning^{12,13} fortsatte att minska stadigt. Denna nedåtgående trend fortsatte för sjätte året i rad under 2018 (diagram 4), och antalet personer som riskerar fattigdom eller social utestängning minskade till 110 miljoner personer (dvs. 21,9 % av den totala befolkningen), vilket är nästan 2,7 miljoner färre än under 2017 (runt 2 procentenheter mindre än 2008). Den allmänna trenden återspeglades i en minskning i allvarlig materiell fattigdom, liksom en minskning i andelen hushåll med mycket låg arbetsintensitet, visserligen i mindre omfattning, medan fattigdomsriskerna i stort sett var konstant. Detta ligger på det hela taget i linje med det faktum att sysselsättningen återhämtat sig och den disponibla inkomsten ökat. Om den positiva trenden fortsätter i nuvarande takt skulle EU fram till 2020 kunna notera en minskning av antalet personer som riskerar fattigdom eller utestängning med 13 miljoner sedan 2008 (jämfört med Europa 2020-målet på 20 miljoner). Den pågående avmattningen i den ekonomiska aktiviteten tyder dock på att den faktiska minskningen kan bli mindre framträdande.

Antalet personer som lever i allvarlig materiell fattigdom fortsätter att minska kraftigt. Över 3 miljoner personer tog sig ur allvarlig materiell fattigdom under 2018, vilket innebär att det totala antalet sjönk till 29,7 miljoner eller 5,9 % av EU-invånarna. Situationen har kontinuerligt förbättrats sex år i rad till följd av att hushållens ekonomiska situation har förbättrats. Eftersom nedgången för denna indikator drivs av goda resultat i de medlemsländer där den allvarliga materiella fattigdomen är som störst (jfr avsnitt 3.4) pekar förbättringarna över lag mot en fortsatt social konvergens uppåt.

En stabil arbetsmarknad har bidragit till en fortsatt minskning av antalet personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet. Antalet personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet minskade ytterligare med omkring 3 miljoner människor. Dessa personer utgör 8,8 % av befolkningen, en nivå rejält lägre än före krisen.

¹² Med personer som riskerar fattigdom eller social utestängning avses personer som befinner sig i riskzonen för fattigdom och/eller som lever i allvarlig materiell fattigdom och/eller bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet.

Personer som löper risk för fattigdom bor i hushåll med en inkomst under 60 % av medianinkomsten i landet, mätt som disponibel inkomst per konsumtionsenhet (denna indikator mäter därmed inkomstfattigdom).

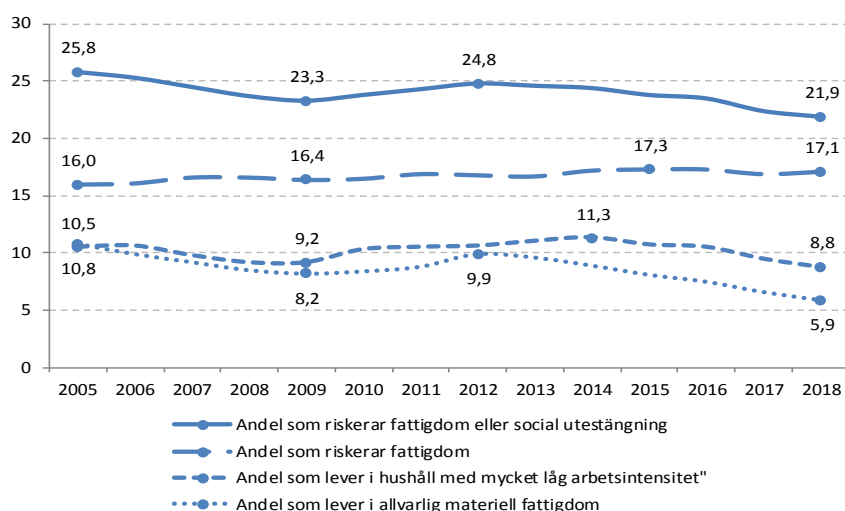
Med personer som lever i allvarlig materiell fattigdom avses personer som bor i hushåll som inte har råd med minst fyra av följande: 1) betala hyra/lån/räkningar i tid, 2) ha tillräcklig uppvärmning av bostaden, 3) klara oförutsedda utgifter, 4) äta kött, fisk eller likvärdigt protein varannan dag, 5) åka bort på en veckas semester per år, 6) ha tillgång till en bil för privat bruk, 7) ha en tvättmaskin, 8) ha en färg-tv och 9) ha en telefon.

Med personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet avses personer i åldersgruppen 0–59 år som bor i hushåll där de vuxna i arbetsför ålder (18–59 år) arbetade mindre än 20 % av möjlig arbetad tid under de föregående tolv månaderna (dvs. under referensåret).

¹³ Siffran bygger på inkomsterna föregående år, utom för Storbritannien (undersökningsåret) och Irland (de senaste 12 månaderna före undersökningen).

Diagram 4: Andelen personer som riskerar fattigdom eller social utestängning minskar, men andelen personer som riskerar fattigdom är i stort sett konstant

Andel av befolkningen som riskerar fattigdom eller social utestängning och sekundära indikatorer (2005–2017)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor.

Den andel av befolkningen som riskerar fattigdom är fortfarande hög trots den starka återhämtningen. Indikatorn för relativ fattigdom förblir på det hela taget konstant, med en marginell ökning till 17,1 % från 16,9 % ett år tidigare. Antalet personer som bor i hushåll med en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som ligger under 60 % av den nationella medianinkomsten är strax över 86 miljoner, en miljon fler än under det föregående året. Den senaste snabbstatistiken från Eurostat¹⁴ tyder på att andelen fattiga kommer att fortsätta minska, men denna minskning har stannat upp efter en kraftig förbättring under 2017.

Fattigdomsriskerna för förvärvsarbetande låg i det stora hela på en konstant hög nivå under 2018. Under 2018 ökade andelen människor som riskerar att drabbas av fattigdom med ytterligare 0,1 procentenheter från 2017 och förblir nära toppnoteringen 2016. 9,5 % av de anställda bor i ett hushåll vars inkomst ligger under 60 % av medianinkomsten (1,2 procentenheter högre än miniminivån från 2010). Personer som arbetar deltid och i tidsbegränsade anställningar är mer utsatta för en sådan risk, men i vissa medlemsländer är denna risk också relativt hög för heltidsanställda arbetstagare och arbetstagare i tillsvidareanställningar (se även avsnitten 3.1.1 och 3.4.1).

Tendenser när det gäller grad av fattigdom tyder på att den ekonomiska tillväxten i vissa länder inte gynnar alla. Det relativa medianvärdet för fattigdomsklyftan, som mäter hur långt från fattigdomsgränsen de som riskerar fattigdom ligger (dvs. hur fattiga de är), ökade med en halv procentenhet till 24,6 % under 2018. Detta återspeglar olika trender i medlemsländerna, som sammantaget tyder på att de fattigaste inte alltid får ta del av de positiva effekterna av den ekonomiska tillväxten.

¹⁴ I de flesta medlemsländer gäller uppgifterna i statistiken över inkomst- och levnadsvillkor (EU-Silc) inkomster från det föregående året (dvs. 2017 års inkomster för Silc 2018). Eurostats snabbstatistik över inkomster 2018 (dvs. indikatorer i statistiken över inkomst- och levnadsvillkor som publicerades 2019). Se uppgifter om metod och resultat från Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/income-inequality-and-poverty-indicators>

Fattigdomsrisk och fattigdomsgraden för personer som bor i hushåll med låg arbetsintensitet har fortsatt att öka. Fattigdomsrisk för personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet (mindre än 20 % av deras kapacitet) är hög (62,1 % under 2018) och har stadigt ökat för femte året i rad. Kommittén för socialt skydd har identifierat detta som en utveckling som måste bevakas¹⁵. Skillnaderna mellan medianinkomsten för dessa personer och fattigdomsgränsen ökar också (se avsnitt 3.4.1), vilket tyder på eventuella brister när det gäller förmånernas tillräcklighet och täckning.

Trots fortsatta förbättringar löper barn fortfarande stor risk att drabbas av fattigdom eller social utestängning. Under 2018 minskade andelen barn som riskerar fattigdom eller social utestängning i EU-28 med 0,6 procentenheter till 24,3 %. Denna andel är dock fortfarande högre än för befolkningen i allmänhet. I alla medlemsländer löper barn vars föräldrar är lågutbildade en betydligt högre risk för fattigdom eller social utestängning, vilket visar på fortsatta problem med ojämlika möjligheter .

Hushållens sammanlagda inkomster fortsätter att öka. Hushållens disponibla bruttointkomst steg för femte året i rad fram till 2018. Den årliga ökningen var i linje med förbättringarna i BNP per capita totalt (som ökade med cirka 1,8 %), vilket tyder på att den senaste tidens tillväxt gynnar hushållen.

Inkomstskillnaderna ligger kvar på en hög nivå. Den rikaste femtedelen av hushållen i medlemsländerna har en inkomst som är mer än fem gånger högre än inkomsten för den fattigaste femtedelen av hushållen. Under 2018 ökade denna kvot efter att för första gången ha minskat året innan, och förblir på en hög nivå i många medlemsländer (se avsnitt 3.4). Den senaste snabbstatistiken från Eurostat tyder emellertid på att den kommer att minska¹⁶.

Inkomstandelen för de 40 % av befolkningen med lägst inkomst (S40) förblev konstant efter en ökning under 2017. I många länder har denna grupp, som består av låginkomsttagare och personer som får sociala förmåner, sett sin andel av inkomsterna försämrats eller stagnera, även före den ekonomiska krisen. Ytterligare förbättringar inom S40 kommer dock att krävas för att vända trenden från det senaste årtiondet.

¹⁵ Kommitténs årsrapport 2019.

¹⁶ Eurostats snabbstatistik över inkomster 2018 (dvs. indikatorer i statistiken över inkomst- och levnadsvillkor som publicerades 2019). Se uppgifter om metod och resultat från Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/income-inequality-and-poverty-indicators>

2. EXEMPEL FRÅN DEN SOCIALA RESULTATTAVLAN

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter tillkännagavs gemensamt av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017. Den innehåller ett antal centrala principer och rättigheter för att främja rättvisa och väl fungerande arbetsmarknader och välfärdssystem. Den sociala pelaren kommer att fungera som kompass för en förnyad konvergensprocess i riktning mot bättre socioekonomiska villkor i medlemsländerna. I Europeiska rådets nya strategiska agenda för 2019–2024 betonas att den europeiska pelaren för sociala rättigheter måste genomföras på EU-nivå och nationell nivå, med vederbörlig hänsyn till respektive befogenheter. Kommissionen kommer att lägga fram ett meddelande för att starta ett engagemang för en handlingsplan för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter i början av 2020.

Pelaren kompletteras av en social resultattavla som används för att följa utvecklingen i medlemsländerna¹⁷. Resultattavlan omfattar ett antal indikatorer (huvudindikatorer och sekundära indikatorer) med hjälp av vilka man kan mäta ländernas sysselsättnings- och socialpolitiska resultat på tre breda områden som knyter an till pelaren: i) lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden, ii) dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor och iii) offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet. Från och med 2018 har den sociala resultattavlan inkluderats i sysselsättningsrapporten och resultaten för huvudindikatorerna sammanfattas i detta kapitel. En närmare analys av resultaten ges i samband med de reformer som beskrivs i kapitel 3.

2.1.Resultattavlan i korthet

Den sociala resultattavlan är ett centralt verktyg för övervakning av utvecklingen av sysselsättningen och den sociala situationen och av konvergensen i riktning mot bättre arbets- och levnadsvillkor. Resultattavlan gör det framför allt möjligt att övervaka situationen i medlemsländerna vad gäller de mätbara komponenterna i pelaren och den kompletterar övriga existerande övervakningsverktyg, framför allt *Employment Performance Monitor* och *Social Protection Performance Monitor*¹⁸. Den består av 14 huvudindikatorer för bedömning av den allmänna utvecklingen när det gäller sysselsättning och socialpolitik:

- *Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden:*
 - Andelen unga med högst grundskoleutbildning, åldersgruppen 18–24 år
 - Skillnad i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män, åldersgruppen 20–64 år
 - Inkomstskillnader, uttryckt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil – S80/S20
 - Risk för fattigdom eller social utestängning
 - Unga som varken arbetar eller studerar, åldersgruppen 15–24 år
- *Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor:*
 - Sysselsättningsgrad i åldersgruppen 20–64 år
 - Arbetslöshet i åldersgruppen 15–74 år

¹⁷ Arbetsdokumentet SWD(2017) 200 final som åtföljer meddelandet COM(2017) 250 final av den 26 april 2017.

¹⁸ *Employment Performance Monitor* och *Social Protection Performance Monitor* är årliga rapporter som utarbetas av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd. I rapporterna kartläggs utveckling som bör bevakas och centrala problem i fråga om sysselsättningen och den sociala situationen i medlemsländerna. Där redovisas även vilka framsteg som har gjorts i fråga om Europa 2020-målen för sysselsättning och minskad fattigdom.

- Långtidsarbetslöshet i åldersgruppen 15–74 år
- Hushållens reella disponibla bruttoinkomst, per capita¹⁹
- Nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön²⁰
- *Offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet:*
 - Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom²¹
 - Barn under tre år i formell barnomsorg
 - Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov²²
 - Andel av befolkningen med minst grundläggande digitala färdigheter

Huvudindikatorerna analyseras med hjälp av en gemensam metod som har godkänts av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd (se bilaga 3). Metoden används för att utvärdera läget och utvecklingen i medlemsländerna, och innebär att man tittar på nivåer och årliga förändringar²³ för varje huvudindikator som ingår i den sociala resultattavlan. Nivåerna och förändringarna klassificeras efter avvikelser från respektive (oviktade) EU-genomsnitt. Ländernas resultat läggs sedan samman (med hjälp av en fördefinierad matris) och varje land placeras i en av sju kategorier ("bästa resultat", "bättre än genomsnittet", "bra men bör övervakas", "genomsnittlig/neutral", "svag men förbättras", "bör bevakas" och "kritiska situationer"). Tabell 1 sammanfattar resultattavlan enligt de senaste siffrorna för varje indikator.

Tabellen bör tolkas med försiktighet och inte alltför bokstavligt. En detaljerad analys av de fjorton indikatorerna och deras utveckling på längre sikt samt av eventuella andra indikatorer finns i kapitel 3. De kommande landsrapporterna kommer dessutom att innehålla en fördjupad analys av alla "kritiska situationer" och en närmare beskrivning av det socioekonomiska och politiska sammanhanget för att man i samband med den europeiska planeringsterminen lättare ska kunna bedöma vilka problem de enskilda länderna har. Denna analys och de närmare analyser som ingår i *Employment Performance Monitor* och *Social*

¹⁹ På begäran av kommittén för socialt skydd mäts denna indikator som "öjusterad inkomst" (dvs. utan sociala transfereringar in natura) utan hänvisning till köpkraftsstandard.

²⁰ För denna indikator uttrycks nivån i köpkraftsstandard medan förändringar uttrycks i nationell valuta i realvärden. För att utjämna kortsiktiga fluktuationer används ett treårigt genomsnitt både för nivån och för förändringar. Indikatorn ska läsas och tolkas tillsammans med andra indikatorer, t.ex. fattigdom bland förvärvsarbetande, förhållandet mellan den femte och den första inkomstdecilen (D5/D1) och andra relevanta indikatorer i *Employment Performance Monitor/Social Protection Performance Monitor* och den gemensamma bedömningsramen.

²¹ Mäts som skillnaden mellan andelen personer i hela befolkningen som riskerar fattigdom före och efter sociala transfereringar.

²² Med personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov avses personer som själva bedömer att de är i behov av en viss undersökning eller behandling, men inte har fått den eller inte har begärt att få den av någon av följande tre anledningar: kostnadsskäl, väntetid eller lång resväg. Med vård avses individuell hälso- och sjukvård (undersökning eller behandling, förutom tandvård) som tillhandahålls av eller under direkt överinseende av läkare eller motsvarande yrkesgrupper enligt gällande lands hälso- och sjukvårdssystem (Eurostats definition). De svårigheter som människor uppger sig ha när det gäller att få vård vid sjukdom kan utgöra hinder för vård.

²³ Utom hushållens disponibla bruttoinkomst som mäts som ett indexnummer (2008=100, vilket speglar en förändring jämfört med före krisen) och förändringar det senaste året, och nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön, för vilken man använder ett treårigt genomsnitt, enligt överenskommelse med sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd.

Protection Performance Monitor kommer i lämpliga fall att användas som underlag när kommissionen senare lägger fram sina förslag till landsspecifika rekommendationer.

För första gången innehåller den gemensamma sysselsättningsrapporten 2020 en regional dimension i den sociala resultattavlan. Under de senaste åren har den sociala resultattavlan använts för att analysera ländernas resultat på nationell nivå. Utvecklingen av indikatorerna på nationell nivå kan dock dölja stora skillnader på regional nivå (i många medlemsländer fastställs ofta ett antal strategier och finansiering på denna nivå). Därför blir den regionala dimensionen av den sociala situationen och konvergensen allt viktigare, särskilt inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Mot denna bakgrund innehåller rapporten belägg utifrån den regionala situationen, på grundval av den sociala resultattavlan. Framförallt visar en serie kartor i bilaga 3 den regionala fördelningen per medlemsland för vissa huvudindikatorer i den sociala resultattavlan²⁴. Analysen i kapitel 3 rapporterar dessutom, där det är relevant, resultaten på regional nivå för de medlemsländer där det förekommer stora skillnader²⁵ mellan olika Nuts 2-regioner. Uppgifterna och resultaten gör det möjligt att bättre förstå läget i ett lands olika regioner när det gäller vissa av pelarens nyckeldimensioner och bidrar till övervakningen av konvergensen inom länderna, bedömningen av effekterna av regionala strategier och den regionala politikens utformning.

2.2.Exempel från den sociala resultattavlan

En analys av resultattavlan pekar på fortsatt positiv utveckling när det gäller arbetsmarknaden och den sociala situationen i EU, även om alla indikatorer inte är på väg att förbättras²⁶. Om man ser till genomsnittsvärdena för EU²⁷ uppvisade 9 av 14 huvudindikatorer en förbättring jämfört med det senaste tillgängliga året (dvs. 2018 eller 2017 beroende på vilka uppgifter som var tillgängliga). I jämförbara termer (övergripande och långsiktiga) har arbetslösheten noterat de viktigaste framstegen, vilket återspeglar den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden. Liksom redan under 2017 sjönk arbetslösheten i alla medlemsländer under 2018. Vissa andra indikatorer förblev konstanta jämfört med året innan eller försämrades i viss mån (t.ex. unga med högst grundskoleutbildning, skillnader i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män, förhållandet mellan inkomstkventilerna, inverkan av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom och andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov). Som framgår av respektive punktdiagram i kapitel 3 uppvisade mer än hälften av huvudindikatorerna i olika utsträckning konvergens mellan medlemsländerna under den senaste observationsperioden (anmärkningsvärda undantag är förhållandet mellan inkomstkventilerna, andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov och antalet invånare med grundläggande allmänna digitala färdigheter eller högre).

²⁴ Uppgifter på regional nivå (Nuts 2) finns tillgängliga (andelen unga med högst grundskoleutbildning, skillnader i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män, andel unga som varken arbetar eller studerar, sysselsättningsgrad, arbetslöshet, långtidsarbetslöshet, risk för fattigdom eller social utestängning, effekten av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdomen, personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, samt förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil).

²⁵ Baserat på den befolkningsviktade variationskoefficienten.

²⁶ Brytdatumet för huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan är den xx november 2019.

²⁷ Uppgifterna bygger på viktade EU-genomsnitt, utom för indikatorn nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön, där man använder oviktade genomsnitt.

Nästan alla medlemsländer har problem med minst en huvudindikator. Om man betraktar de tre mest problematiska kategorierna tillsammans, dvs. ”kritiska situationer”, ”bör bevakas” och ”svag men förbättras”, så placerades alla medlemsländer i någon av dessa kategorier minst en gång. Undantag från detta är Nederländerna. Ser man endast till ”kritiska situationer” (dvs. indikatorer som är mycket sämre än genomsnittet och som antingen inte förbättras tillräckligt snabbt eller som försämras ytterligare) ingick 14 medlemsländer i denna kategori, samma antal som i sysselsättningsrapporten 2019. Estland och Malta kom med i denna grupp av länder, eller ”återvändande”, efter att ha lämnat gruppen under det föregående året, medan Ungern och Portugal inte är längre med. Överlag förefaller situationen att ha försämrats. Inom de 14 bedömda områdena konstaterades sammanlagt 121 fall av ”kritiska situationer”, ”bör bevakas” och ”svag men förbättras”. Detta motsvarar cirka 31 % av det totala antalet bedömningar (samma siffra som i sysselsättningsrapporten 2019). Av dessa fall klassas 40 i kategorin ”kritiska situationer”, vilket utgör 10,3 % av alla bedömningar, jämfört med 41 fall i sysselsättningsrapporten 2019, motsvarande 10,6 % av alla bedömningar.

Om man ser till de tre övergripande områdena i resultattavlan förekommer det, liksom under tidigare år, oftare problem när det gäller **offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet**, med ett genomsnitt på 9,8 fall per indikator, varav 3,5 ”kritiska situationer”. **Barn under 3 år i formell barnomsorg** är den indikator där de flesta fallen förekommer, dvs. i 13 medlemsländer (varav 5 ingår i den sämsta gruppen).

Därefter följer områdena **lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden** samt **dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor**, båda med i genomsnitt 9,6 respektive 6,8 fall per indikator (3 respektive 2,2 fall av ”kritiska situationer”). Inom det första området är **andelen unga med högst grundskoleutbildning, skillnader i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män och risken för fattigdom och social utestängning** de indikatorer för vilka det är vanligast att länder placeras i någon av de mer problematiska kategorierna (10 gånger). Inom det sistnämnda området gäller denna indikatorn **nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön** (14 fall).

Liksom under tidigare år varierar situationen i medlemsländerna och graden av problem kraftigt. För Grekland, Italien, Rumänien och Spanien görs bedömningarna ”kritiska situationer”, ”bör bevakas” och ”svag men förbättras” när det gäller tio eller fler indikatorer (se tabell 1). Av dessa länder rapporterar Italien det högsta antalet ”kritiska situationer” (åtta), följt av Rumänien (sju), Grekland (fyra) och Spanien (två). Grekland, Rumänien och Spanien rapporterar också ett antal positiva bedömningar vardera: Grekland tillhör de länder som har ”bäst resultat” när det gäller antalet unga med högst grundskoleutbildning och ”bättre än genomsnittet” i fråga om inkomstskillnader och deltagande i barnomsorg. Rumänien tillhör de länder som har ”bäst resultat” när det gäller ökningen i hushållens disponibla inkomst per capita och ”bättre än genomsnittet” i fråga om arbetslöshet. Spanien ingår i kategorin ”bäst resultat” när det gäller deltagande i barnomsorg och ”bättre än genomsnittet” när det gäller personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov. När det gäller utmaningarna totalt sett kommer Bulgarien och Kroatien (åtta utmaningar) samt Estland och Lettland (sex utmaningar) näst. Däremot befinner sig Sverige i kategorin ”bästa resultat” eller ”bättre än genomsnittet” när det gäller elva huvudindikatorer, följt av Tjeckien (nio indikatorer) och Tyskland, Danmark, Malta samt Nederländerna (åtta indikatorer vardera).

När man ser till **lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden** noterades de största genomsnittliga förbättringarna i fråga om andelen unga (15–24 år) som varken arbetar eller

studerar och andelen av befolkningen som löper risk för fattigdom eller social utestängning. Efter en längre tids minskning upphörde andelen unga med högst grundskoleutbildning dock att minska och låg endast kvar på samma nivå jämfört med föregående år, medan skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män och förhållandet mellan inkomstkventilerna ökade marginellt. Resultaten för de olika indikatorerna är i korthet följande:

- Spanien, Italien och Malta faller inom kategorin ”kritiska situationer” när det gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning medan Grekland, Kroatien, Irland, Litauen, Polen och Slovenien ingår i kategorin ”bästa resultat”.
- Grekland, Italien och Rumänien får omdömet ”kritiska situationer” när det gäller skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män, medan Finland, Lettland och Sverige får omdömet ”bästa resultat”.
- Litauen, Lettland och Rumänien klassas i ”kritiska situationer” när det gäller inkomstskillnader, medan Tjeckien, Finland, Slovenien och Slovakien ingår i kategorin ”bästa resultat”.
- När det gäller risk för fattigdom eller social utestängning placeras Litauen och Lettland i kategorin ”kritiska situationer”, medan Tjeckien, Slovenien och Slovakien faller inom kategorin ”bästa resultat”.
- Bulgarien, Grekland, Italien och Rumänien står inför en ”kritisk situation” när man ser till andelen unga som varken arbetar eller studerar, medan Tjeckien, Tyskland och Luxemburg ingår i kategorin ”bästa resultat”.

När det gäller **dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor i EU** har situationen i genomsnitt blivit bättre under det senaste året för alla indikatorer, särskilt när det gäller sysselsättningsgrad och arbetslöshet (såväl total arbetslöshet som långtidsarbetslöshet), hushållens disponibla bruttoinkomst per capita och nettoinkomsten för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön. Resultaten för de olika indikatorerna är i korthet följande:

- Kroatien, Grekland, Italien och Spanien står kvar i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller sysselsättningsgraden, medan Tjeckien, Estland, Tyskland, och Sverige ingår i kategorin ”bästa resultat”.
- Italien presterar sämst när det gäller arbetslösheten, medan Tjeckien ingår i kategorin ”bästa resultat”.
- Italien placeras i ”kritiska situationer” i fråga om långtidsarbetslöshet. Inga länder når upp till kategorin ”bästa resultat” men 15 länder placeras i ”bättre än genomsnittet”.
- Den reala tillväxten per capita ses som en ”kritisk situation” i Grekland, Cypern och Italien, jämfört med Bulgarien, Polen och Rumänien som faller inom kategorin ”bästa resultat”.
- Rumänien och Slovakien placeras i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller nettoinkomst för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön, medan Österrike, Tyskland, Irland, Luxemburg, Nederländerna och Storbritannien finns i kategorin ”bästa resultat”.

När det gäller **offentligt stöd och socialt skydd och social delaktighet** förbättrades situationen under det senaste året när det gäller tillgången till barnomsorg och digitala färdigheter. Läget har dock försämrats något när det gäller effekterna av sociala transfereringar för att minska fattigdom och när det gäller personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov. Resultaten för de olika indikatorerna är i korthet följande:

- Spanien, Italien, Litauen, Lettland och Rumänien räknas fortfarande till kategorin ”kritiska situationer” när det gäller sociala transfereringar och minskad fattigdomsrisk. Däremot ingår Ungern och Irland i kategorin ”bästa resultat”.
- Tjeckien, Polen, Rumänien och Slovakien placeras i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller andelen barn under tre år i formell barnomsorg, medan Belgien, Spanien och Luxemburg hör till kategorin ”bästa resultat”.
- Estland och Lettland befinner sig i kategorin ”kritiska situationer” när det gäller personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov. Inget land uppnår kategorin ”bästa resultat” men nio länder bedöms vara ”bättre än genomsnittet”.
- Bulgarien, Kroatien och Rumänien faller inom kategorin ”kritiska situationer” när det gäller digitala färdigheter, medan Finland, Luxemburg, Nederländerna och Sverige är i kategorin ”bästa resultat”.

Tabell 1. Sammanfattning av huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan

	Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden					Dynamiska arbetsmarknader och rättvisa arbetsvillkor					Offentligt stöd samt socialt skydd och social delaktighet			
	Unga med högst grundskoleutbildning	Sysselsättningsklyftan mellan män och kvinnor	Förhållandet mellan inkomstkvintilema	Risk för fattigdom eller social utestängning	Unga som varken arbetar eller studerar	Sysselsättningsgrad	Arbetslöshet	Långtidsarbetslöshet	Tillväxten av disponibel bruttolohn per capita	Nettolohn för heltidsanställd med genomsnittslön	Inverkan av sociala transfereringar på fattigdomsminskning	Barn yngre än tre år i formell barnomsorg	Självrapporterade icke tillgodosedda vårdbehov	Digital kompetens
År	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2017	2018	2018	2018	2018	2017
Bästa resultat	EL, HR, IE, LT, PL, SI	FI, LV, SE	CZ, FI, SI, SK	CZ, SI, SK	CZ, DE, LU	CZ, DE, EE, SE	CZ		BG, PL, RO	AT, DE, IE, LU, NL, UK	HU, IE	BE, ES, LU		FI, LU, NL, SE
Bättre än genomsnittet	CZ, LU	BE, DK, EE, FR, PT, SI	AT, BE, DK, EL, FR, IE, MT, NL, PL, PT, SE	AT, DE, DK, FI, FR, HU, MT, NL, PL, SE	DK, LV, MT, SE, SK	CY, DK, FI, LT, LV, MT, NL, PT, SI, UK	DE, HU, MT, NL, PL, PT, RO, UK	AT, CY, CZ, DE, DK, EE, HR, HU, LU, MT, NL, PL, PT, SE, UK	DK, EE, HU, LT, SE, SK	BE, DK, FI, FR, SE	AT, FR, PL, SE, SI	EL, FR, PT, SE, SI	AT, CZ, DE, ES, HU, IE, LU, MT, NL	AT, CZ, DE, MT, UK
Genomsnittlig	AT, BE, CY, DE, FI, FR, LV, NL, SK, UK	BG, DE, ES, HR, IE, LU, NL, UK	CY, EE, HR, HU	BE, CY, IE, LU, PT	BE, FI, FR, HU, IE, LT, PL, PT	AT, BG, FR, HU, IE, LU, PL, SK	AT, BE, BG, DK, EE, FI, IE, LT, LU, LV, SE, SI, SK	BE, BG, FI, FR, IE, LT, LV, RO, SI, SK	BE, CZ, DE, FI, FR, IE, LU, LV, NL, PT, SI, UK	IT, MT	CY, DE, LU, MT, NL, SK	CY, DE, EE, FI, IE, IT, LV, UK	BE, BG, CY, DK, FR, HR, IT, LT, PL, PT, SE, SI, SK	BE, EE, ES, FR, LT, SI, SK
Bra men bör övervakas		LT			AT, NL, SI						DK, FI	DK, NL		DK
Svag men förbättras	RO	MT	BG, ES	BG, EL, RO	CY, HR		CY, EL, ES, HR	EL, ES		BG, EE, HU, LT, LV	BG, EL	BG	EL	CY
Bör bevakas	BG, DK, EE, HU, PT, SE	AT, CY, CZ, HU, PL, SK	DE, IT, LU, UK	EE, ES, HR, IT, UK	EE, ES, UK	BE, RO	FR		AT, ES	CZ, EL, ES, HR, PL, PT, SI	BE, CZ, EE, HR, PT, UK	AT, HR, HU, LT, MT	FI, RO, UK	EL, HU, IE, LV, PL, PT
Kritiska situationer	ES, IT, MT	EL, IT, RO	LT, LV, RO	LT, LV	BG, EL, IT, RO	EL, ES, HR, IT	IT	IT	CY, EL, IT	RO, SK	ES, IT, LT, LV, RO	CZ, PL, RO, SK	EE, LV	BG, HR, RO

Anm.: uppdatering den 2 december 2019. Tillväxten av disponibel bruttolohn per capita är inte tillgänglig för Ungern och Malta. Nettolohnen för en heltidsanställd ensamförsörjande arbetstagare (utan barn) med genomsnittslön är inte tillgänglig för Cypern. Uppgifter om digitala färdigheter saknas för Italien. Avbrott i serien och andra statistiskt relevanta värden redovisas i bilagorna 1 och 2.

Ruta 1. Riktmärkning – lägesrapport

I meddelandet av den 26 april 2017 om inrättande av en europeisk pelare för sociala rättigheter²⁸ fastställdes riktmärkning som ett viktigt verktyg för att stödja strukturreformer och främja uppåtgående konvergens på sysselsättningsområdet och det sociala området inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

Sedan dess har ramarna för riktmärkningen utvecklats och diskuterats med medlemsländerna på flera områden, i linje med den gemensamma strategi som sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd kommit överens om, med inriktning på identifiering av politiska verktyg, som åtföljs av allmänna principer för politisk vägledning och, när sådana finns, särskilda indikatorer. I detta skede åtföljs inte de politiska insatserna av referensvärden, eftersom syftet är att möjliggöra jämförelser mellan medlemsländerna och ömsesidigt lärande för att skapa incitament för nödvändiga reformer.

Ramarna för riktmärkning av arbetslöshetsförmåner och aktiva arbetsmarknadsåtgärder infördes för första gången i och med den europeiska planeringsterminen 2018, inbegripet indikatorer för arbetslöshetsförmånernas omfattning och generositet och därmed sammanhängande aktiveringspolitik. Arbetet pågår med att utveckla indikatorer för att färdigställa ramen när det gäller kvaliteten på de tidiga stödtjänsterna för arbetssökande.

Ramen för riktmärkning av minimiinkomst, som omfattar minimiinkomstsystemens tillräcklighet, täckning och aktivering, var i sin tur helt integrerad i planeringsterminen för 2019, tillsammans med ramen för riktmärkning av vuxnas färdigheter och lärande, som man enades om med sysselsättningskommittén i oktober 2018.

Arbete pågår för närvarande med ytterligare ramar för riktmärkning av olika eventuella användningsområden i kommande planeringsterminer, särskilt för minimilöner och kartläggning av kollektiva förhandlingar inom sysselsättningskommittén, samt för pensionernas tillräcklighet och barnomsorgen och stöd till barn inom ramen för kommittén för socialt skydd.

²⁸ COM(2017) 250 final.

3. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSLÄNDERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT

Det här avsnittet innehåller en översikt över centrala sysselsättningspolitiska och sociala indikatorer och medlemsländernas åtgärder på områden som bör prioriteras enligt EU:s sysselsättningsriktlinjer²⁹ som rådet antog 2019. För varje riktlinje beskrivs den senaste utvecklingen för ett antal viktiga indikatorer och ländernas politiska åtgärder. Avsnittet om ländernas åtgärder bygger på de nationella reformprogrammen för 2019 samt uppgifter från EU-kommissionen³⁰. Om inget annat anges är det bara åtgärder som genomförts sedan juni 2018 som presenteras. En ingående analys av utvecklingen på arbetsmarknaden finns i 2019 års rapporter om arbetsmarknaden och löneutvecklingen³¹ respektive sysselsättningen och den sociala utvecklingen i Europa³².

3.1. Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft

I det här avsnittet beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 5, som rekommenderar medlemsländerna att skapa förutsättningar för att öka efterfrågan på arbetskraft och skapa nya jobb. Först ges en översikt över ländernas arbetslöshetstal och sysselsättningsgrad som en komplettering av analysen på EU-nivå i kapitel 1 och för att betona vikten av att skapa nya jobb i de olika länderna. Därefter diskuteras egenföretagandets dynamik och dess föränderliga karaktär, liksom bristen på kvalificerad arbetskraft. Slutligen undersöks utvecklingen vad gäller löner, minimilöner och skatteken, och deras respektive påverkan på inkomster och levnadsstandard, nya arbetstillfällen och konkurrenskraften. I avsnitt 3.1.2 beskrivs de politiska åtgärder som medlemsländerna har genomfört på dessa områden.

3.1.1 Nyckelindikatorer

Den ekonomiska tillväxten dämpades men arbetslösheten fortsatte att minska i alla medlemsländer under 2018, för andra året i rad. Under 2018 låg den därför på under 5 % i tio medlemsländer. I de flesta av länderna med hög arbetslöshet var minskningen snabbare än genomsnittet, vilket bekräftar den tendens i riktning mot lägre arbetslöshetsnivåer som iakttagits på senare år³³. Spanien, Grekland, Portugal, Kroatien och Cypern hade alla en minskning med minst 2 procentenheter. Partiella undantag är Frankrike och Italien, där man upplevde en långsammare om än stadig minskning. Trots den allmänna förbättringen är skillnaderna i arbetslöshetstalen stora, med siffror mellan 2,1 % i Tjeckien (rankad som ”bäst

²⁹ Rådets beslut (EU) 2018/1215 av den 16 juli 2018 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik.

³⁰ Inklusive databasen Labref, som finns på <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1143&intPageId=3193>

³¹ Europeiska kommissionen (2019), *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2019*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå. Tillgänglig på: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21904&langId=en>

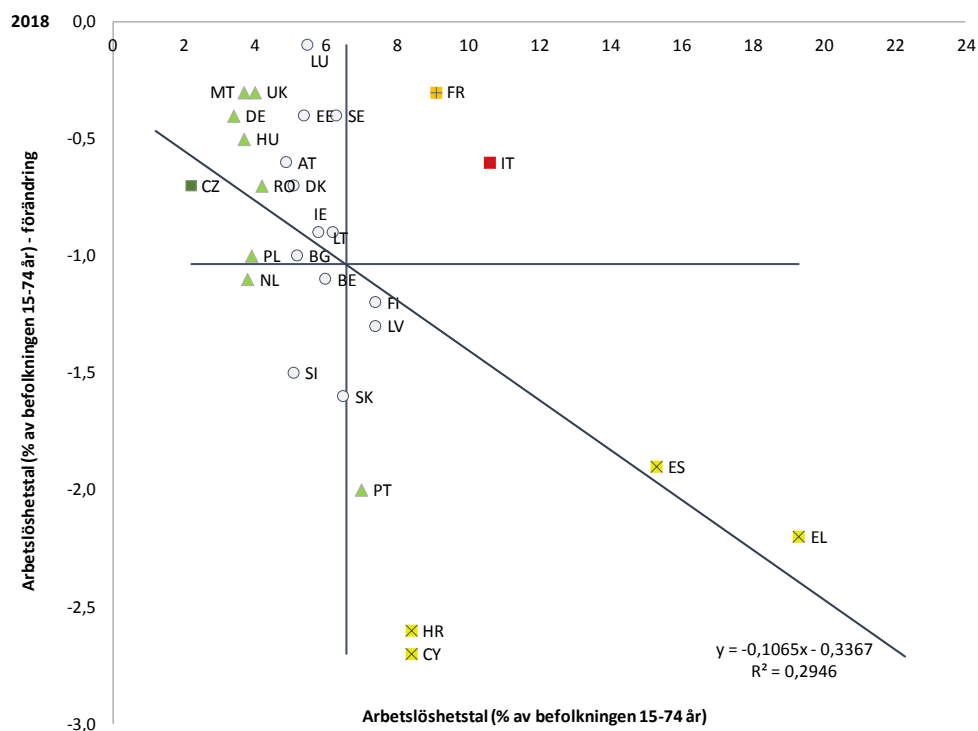
³² Europeiska kommissionen (2019), *Employment and Social Developments in Europe. Annual review 2019*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå. Tillgänglig på: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sv&pubId=8219>

³³ När siffrorna i den sociala resultattavlan studeras enligt den gemensamma metoden används i rapporten begreppet konvergens i nivåer, eller betakonvergens. Det avser en situation där indikatorerna i länderna med sämst resultat förbättras snabbare än i länderna med bäst resultat. Den kan bedömas genom att man studerar regressionslinjens lutning i punktdiagrammet för nivåer jämfört med förändringar.

resultat”) till 19,2 % i Grekland (se diagram 5, som visar både nivåer och förändringar enligt den gemensamma metoden för att bedöma huvudindikatorerna för den sociala resultattavlan)³⁴). Stora skillnader finns också kvar på regional nivå (se bilaga 3) där vissa regioner i Grekland, Italien och Spanien fortfarande har en arbetslöshet på över 20 %. 2018 hade arbetslösheten i de flesta medlemsländerna sjunkit till de nivåer som rådde före krisen (se diagram 6). Anmärkningsvärda undantag är Frankrike, Italien och Spanien, där mer än hälften av alla arbetslösa personer i EU återfanns 2018.

Diagram 5: Arbetslösheten går mot lägre nivåer

Arbetslöshet (15–74 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

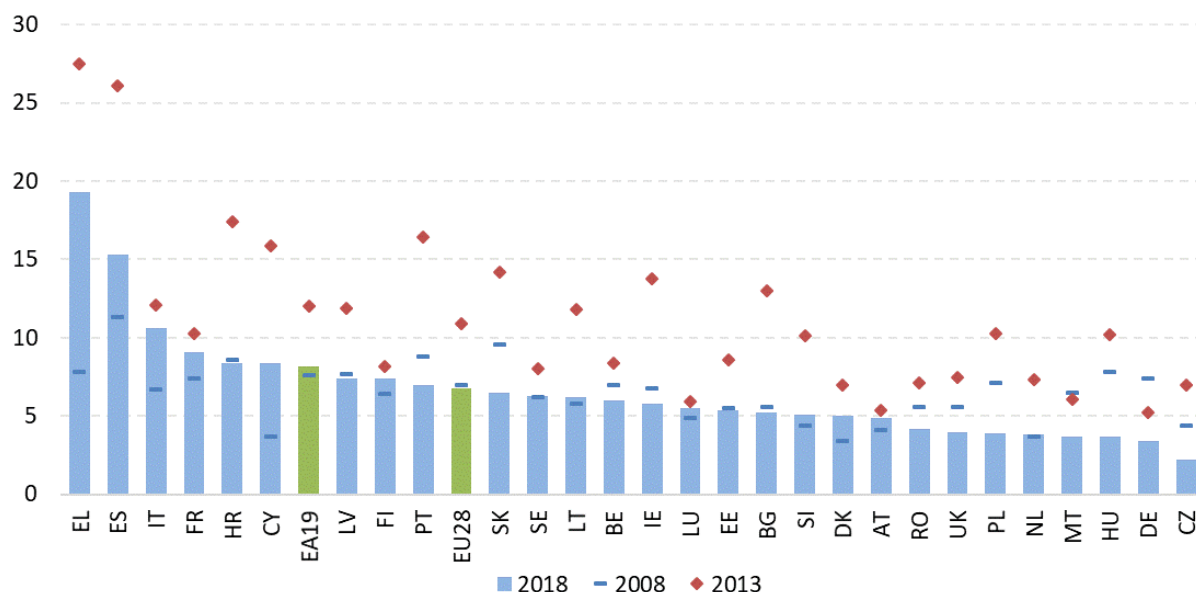

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

³⁴ Se kapitel 2 och bilaga 3 för närmare uppgifter.

Diagram 6: Under de senaste fem åren har arbetslösheten minskat i alla medlemsländer

Arbetslöshet (15–74 år), jämförelse över flera år

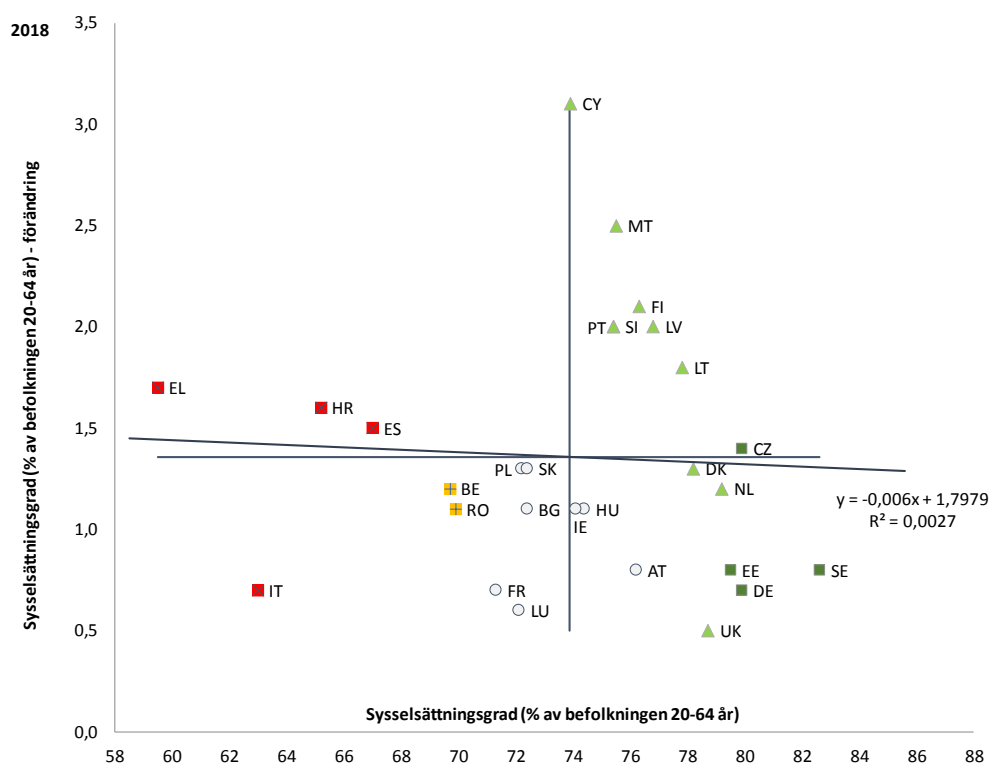

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Sysselsättningsgraden fortsatte att öka och nådde en toppnotering i de flesta medlemsländerna 2018. Alla medlemsländerna registrerade en ökning med minst 0,5 procentenheter jämfört med 2017. Under 2018 hade hälften av medlemsländerna redan nått Europa 2020-målet på 75 % och tretton hade uppnått sitt nationella sysselsättningsmål. Som visas i diagram 7 är dock konvergensen fortfarande mycket begränsad. I många länder med låga utgångsnivåer ökar sysselsättningen långsammare än genomsnittet, däribland Italien och Frankrike. Samtidigt noterades den snabbaste ökningen i länder med relativt höga utgångsnivåer (Cypern, Slovenien, Malta, Finland, Lettland). Nya arbetstillfällen skapades också i många länder som redan nått målet på 75 % (Litauen, Danmark, Nederländerna och Tjeckien). Skillnaderna i sysselsättningsgrad (i åldersgruppen 20–64 år) är fortfarande stora, med nivåer från 80 % eller mer i Sverige, Tyskland, Tjeckien och Estland (bästa resultat) till cirka 60 % i Grekland (se diagram 7 och 8). Ett antal medlemsländer uppvisar stora regionala skillnader i sysselsättningsgrad (se bilaga 3).

Diagram 7: Sysselsättningen ökade i alla medlemsländer men konvergensen förblir begränsad

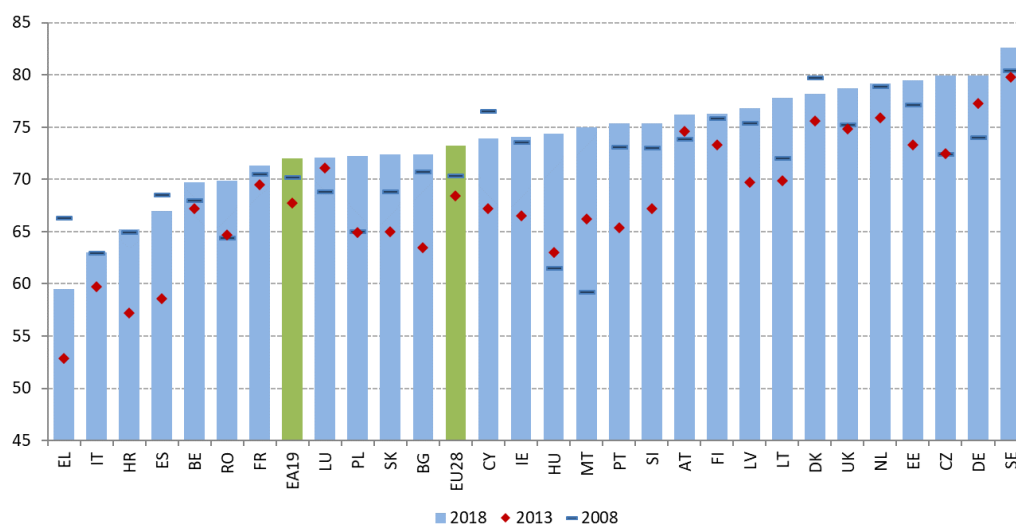
Sysselsättning (20–64 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Diagram 8: Sysselsättningsgraden ligger på rekordhöga nivåer i nästan alla medlemsländer

Sysselsättning (20–64 år), jämförelse över flera år

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

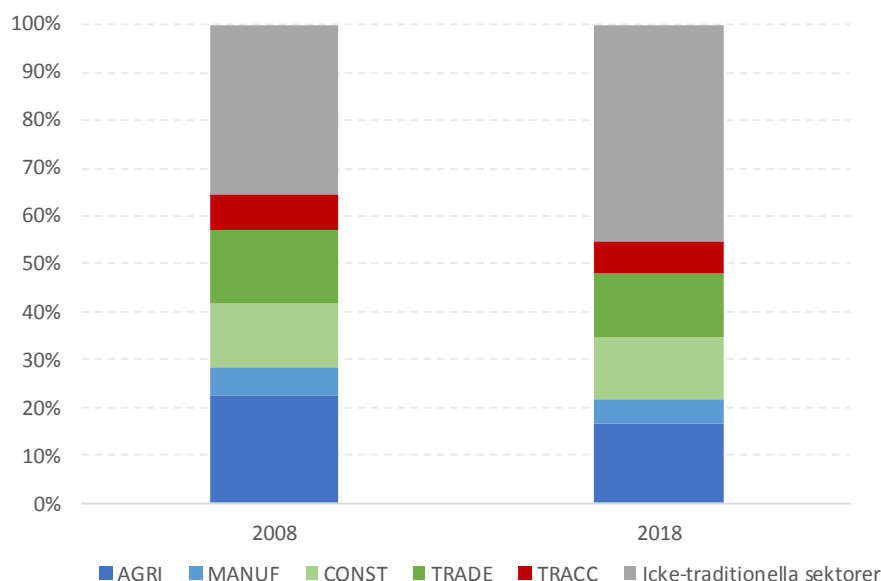
Antalet egenföretagare var i stort sett oförändrat under 2018, men fortsatte att minska på medellång sikt som andel av sysselsättningen. På lång sikt har det totala antalet egenföretagare i stort sett varit stabilt sedan 2008, medan andelen egenföretagare i den totala sysselsättningen sakta har minskat, från 14,3 % till 13,5 % mellan 2008 och 2018³⁵. Trots denna relativa stabilitet har egenföretagandet genomgått en stadig förskjutning från traditionella verksamheter till sektorer med högre förädlingsvärde. Detta skifte är särskilt märkbart för egenföretagare utan anställda, som utgör över 70 % av egenföretagarna. Sedan 2008 har antalet egenföretagare utan anställda minskat med 25 % inom jordbruk, 14 % inom handel och 5 % inom transport. Under samma period steg antalet med över 30 % inom områdena information och kommunikation, juridik, ekonomi, vetenskap och teknik, och med 40 % inom hälsa och socialt arbete. Andelen egenföretagare i icke-traditionella sektorer steg från 36 % år 2008 till 45 % år 2018, med stora skillnader mellan medlemsländerna. Ökningen var snabbare i snabbväxande ekonomier som Estland, Lettland och Litauen, och långsammare i länder där egenföretagandet i icke-traditionella sektorer redan var utbrett (till exempel Danmark, Tyskland, Italien). Förändringen i den sektorsvisa sammansättningen av egenföretagande på EU-nivå visas i diagram 9.

Förskjutningen mot sektorer med högre förädlingsvärde märks också i egenföretagarnas genomsnittliga utbildningsnivå. Andelen egenföretagare med högskoleutbildning ökade till 36,1 % under 2018 (från 35,2 % 2017 och 26,6 % 2008). Denna ökning var snabbare än bland anställda, där andelen högutbildade var 35,3 % 2018, en ökning från 27,2 % 2008. Den här tendensen var särskilt imponerande bland kvinnliga egenföretagare, där andelen med högskoleutbildning uppgick till 44,5 % 2018, en ökning från 30,8 % 2008. Detta tyder på att investeringen i kompetens och humankapital kommer att bli allt viktigare i samband med de snabba tekniska förändringarna och ett föränderligt arbetsliv. Mer information om utmaningar och möjligheter med avseende på dessa tendenser finns i avsnitt 3.3.

³⁵ Eurostat, uppgifter från arbetskraftsundersökningen, åldersgrupp 15–64 år.

Diagram 9: Egenföretagandet genomgår en förskjutning mot tjänster och icke-traditionella sektorer

Andelen egenföretagare per sektor

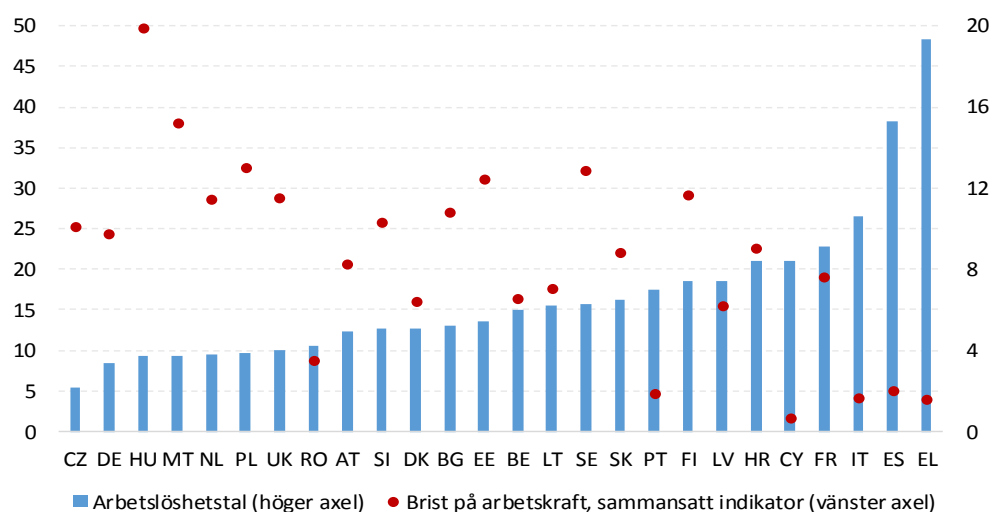

Källa: Eurostat. AGRI: Jordbruk, skogsbruk och fiske (Nace A). MANUF: Tillverkning (Nace C). CONST: Bygg- och anläggning (Nace F). TRADE: Partihandel och detaljhandel, reparation av motorfordon och motorcyklar (Nace G). TRACC: Transport och magasinering, hotell och restaurangverksamhet (Nace H & I). Icke-traditionella sektorer: Alla övrig Nace-verksamhet, mest tjänster.

Allt eftersom arbetsmarknaden blir allt snävare kan bristen på arbetskraft märkas i de flesta medlemsländer. Under senare år talar en allt större del arbetsgivare om arbetskraft som en faktor som begränsar produktionen. I EU har denna andel i genomsnitt ökat från 7,5 % 2013 till 21,8 % 2018 (se även kapitel 1). Denna begränsning är i allmänhet mer uttalad i medlemsländer där arbetslöshetstalet ligger på historiskt låga nivåer, som Ungern, Malta och Polen (se diagram 10). Däremot betraktas bristen på arbetskraft mindre som ett hinder för produktionen i länder där arbetslösheten är som högst (Grekland, Spanien och Italien). I länder där det fortfarande finns outnyttjad arbetskraft (till exempel Grekland, Spanien och Cypern) tycks en hög andel arbetstagare vara överkvalificerade för sitt jobb, medan detta i allmänhet är mindre vanligt i länder med låg arbetslöshet (se diagram 11). Det tyder på att kompetenshöjning och investering i färdigheter, förutom att det är en drivkraft för långsiktig tillväxt också kan vara ett kraftfullt verktyg för att främja sysselsättning på kort sikt, särskilt i länder där förhållandena på arbetsmarknaden redan är ansträngda.

Diagram 10: Bristen på arbetskraft är mer uttalad där arbetslösheten är lägre

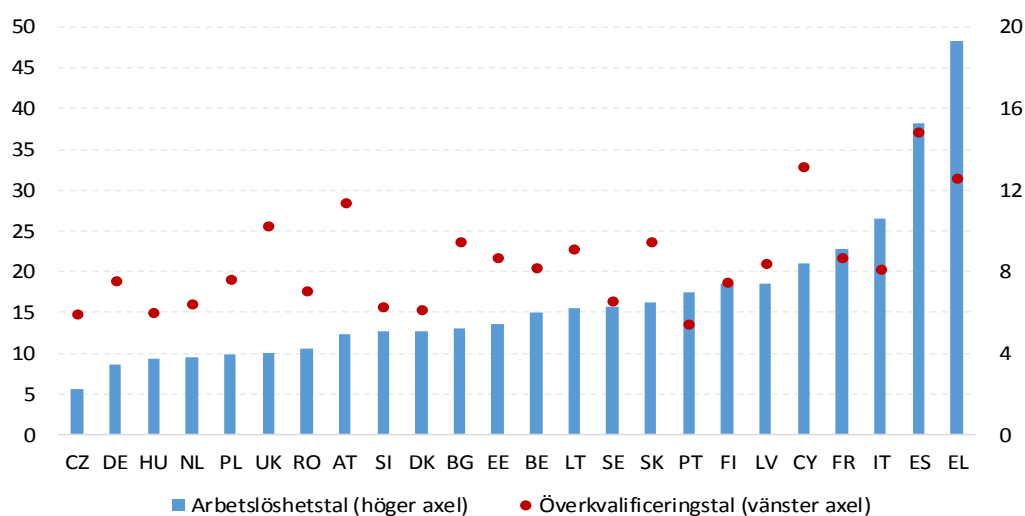
Sammansatt indikator för brist på arbetskraft (vänster) och arbetslöshetstal (höger) – 2018

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen och konjunkturundersökningen. Denna sammansatta indikator omfattar alla sektorer (se 2019 års rapporter om arbetsmarknaden och löneutvecklingen).

Diagram 11: Överkvalificeringen är högst i länder där arbetslösheten är hög

Överkvalificeringstal (vänster) och arbetslöshetstal (höger) – 2018

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Överkvalificeringstalet definieras som andelen personer i åldersgruppen 20–64 år med högskoleutbildning som har arbeten på ISCO-nivå 4–9.

Den nominella lönetillväxten ökade något i flera medlemsländer, men förblir måttlig totalt sett. För första gången sedan 2008 ökade den nominella ersättningen per anställd i alla medlemsländer under 2018. Ökningarna under 2018 sträcker sig från 0,5 % i Cypern till 16,3 % i Rumänien³⁶ (diagram 12). Under 2018 var den nominella löneökningen

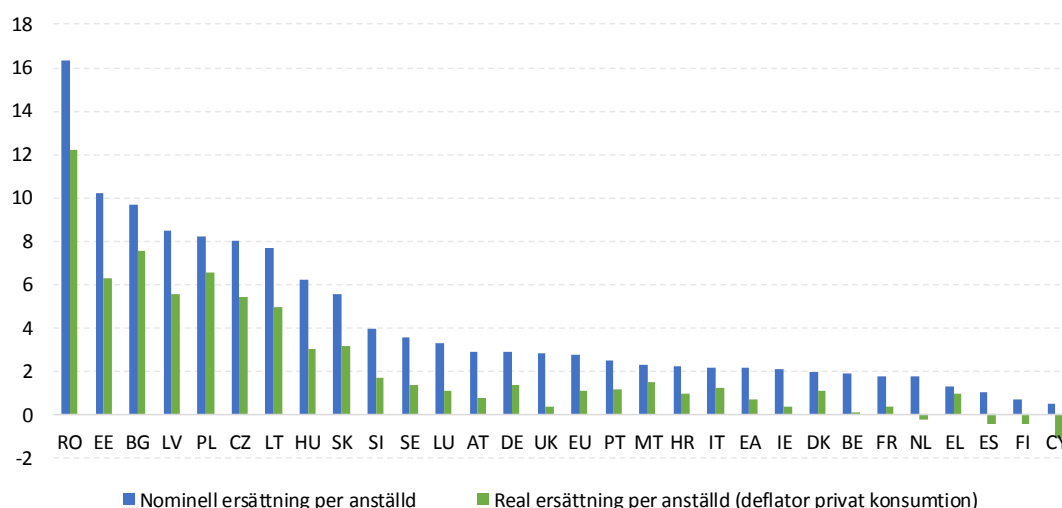
³⁶ I Rumänien kan en del av denna avsevärda ökning förklaras med en ändring av socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare till anställda, vilket i sin tur komparerades av en ökning av bruttolönerna.

jämförelsevis snabbare i de flesta medlemsländer i Central- och Östeuropa. Till medlemsländerna med snabb nominell löneökning (över 7 %) hör Rumänien, Tjeckien, Estland, Lettland, Litauen och Polen. Däremot var den nominella löneökningen lägre – dvs. runt eller under 2 % – i medlemsländerna i södra Europa, där arbetslösheten tenderar att vara jämförelsevis högre.

Under 2018 var den reala löneökningen positiv i de flesta medlemsländerna. Den genomsnittliga tillväxten var dock måttlig, 1,1 % i EU och 0,7 % i euroområdet. Den reala löneökningen var särskilt snabb i Rumänien, följt av Bulgarien, Polen, Estland, Lettland och Tjeckien (alla över 5 %) och bidrog därmed till att öka arbetstagarnas köpkraft och främja uppåtgående konvergens i fråga om levnadsvillkor. I den andra änden av skalan, i Cypern, Spanien, Finland och Nederländerna minskade reallönerna. Reallöneutvecklingen låg nära noll i även Belgien, Frankrike, Irland och Storbritannien. Den här gruppen av länder med låg reallöneökning är heterogen och omfattar både länder med hög eller relativt hög arbetslöshet (som Spanien, Frankrike och Cypern) och länder med låg arbetslöshet (som Nederländerna, Storbritannien och Österrike).

Diagram 12: Löneutvecklingen är fortfarande måttlig, med undantag av Central- och Östeuropa

Utveckling av den nominella och reala löneutvecklingen – 2018 (årlig förändring i %)

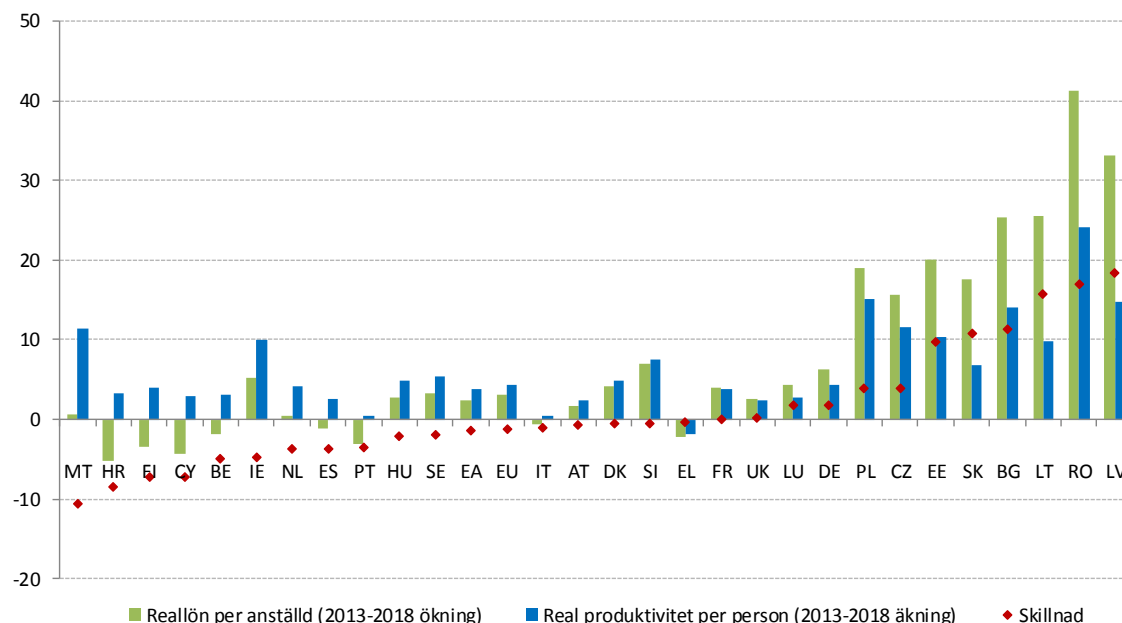

Källa: Europeiska kommissionen – databasen Ameco.

Under 2018 ökade reallönerna snabbare än produktiviteten i de flesta medlemsländerna, särskilt i Central- och Östeuropa. En liknande trend förväntas under 2019. På medellång sikt (2013–2018) har den reala produktiviteten och reallönerna båda ökat långsamt och reallönerna har släpat efter, särskilt under de första åren av återhämtningen. Som visas i diagram 13 ökade den reala arbetsproduktiviteten per anställd med 4,4 % i EU under den perioden, vilket var snabbare än reallöneökningen (+3,1 %). Till följd av denna långa måttliga utveckling låg lönerna 2018 fortfarande under 2013 års nivåer i åtta medlemsländer (Italien, Spanien, Cypern, Grekland, Finland, Kroatien, Portugal och Belgien). I vissa länder, nämligen de baltiska länderna, Rumänien, Bulgarien och Slovakien, var löneutvecklingen mycket snabbare än produktionsstillväxten. Detta är förenligt med låga arbetslöshetstal och en framväxande brist på arbetskraft och kompetens, och bidrar till återhämtningsprocessen. Samtidigt kan det få negativ påverkan på kostnadskonkurrenskraften om diskrepansen med produktivitetens utvecklingen blir utdragen.

Diagram 13: Under de senaste fem åren har reallönerna ökat något långsammare än produktiviteten

Utvecklingen för reallöner och real produktivitet (procentuell ändring 2013–2018)

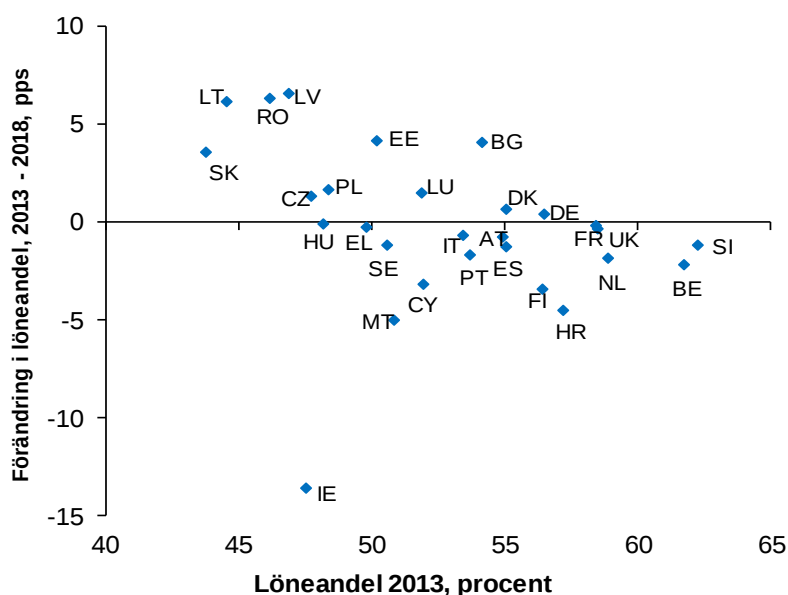

Källa: Eurostat, Europeiska kommissionens databas Ameco (real ersättning per anställd, BNP-deflator, real arbetsproduktivitet per person). Länderna är ordnade efter skillnaden mellan ökningen för real ersättning och ökningen av real produktivitet (dvs. till vänster i diagrammet har den reala produktivitetsutvecklingen varit snabbare än utvecklingen för den reala ersättningen). Uppgifterna för Irland avser perioden 2015–2018.

Även om löneandelen har minskat något i EU under de senaste fem åren, kan en allmän tendens mot konvergens märkas. Jämfört med 2013 minskade löneandelen med 0,4 procentenheter i EU och med 0,7 i procentenheter i euroområdet. Den har dock ökat i de flesta medlemsländerna i Central- och Östereuropa, där nivån var jämförelsevis låg (inbegripet Lettland, Litauen, Rumänien och Slovakien). Samtidigt har löneandelen minskat i länder som Belgien och Slovenien, där nivån var jämförelsevis hög. Bland de största EU-länderna minskade löneandelen något i Frankrike, Spanien, Italien och Storbritannien medan den ökade något i Tyskland och Polen (se diagram 14).

Diagram 14: Under de senaste fem åren har en viss konvergens inom löneandelen kunnat märkas

Ändringar i löneandelen 2013–2018

Källa: Europeiska kommissionens databas Ameco. Justerad löneandel, total ekonomi, som procentandel av BNP i löpande priser. I Irland minskade löneandelen med 9,4 procentenheter 2015 jämfört med 2014, på grund av statistiska revideringar.

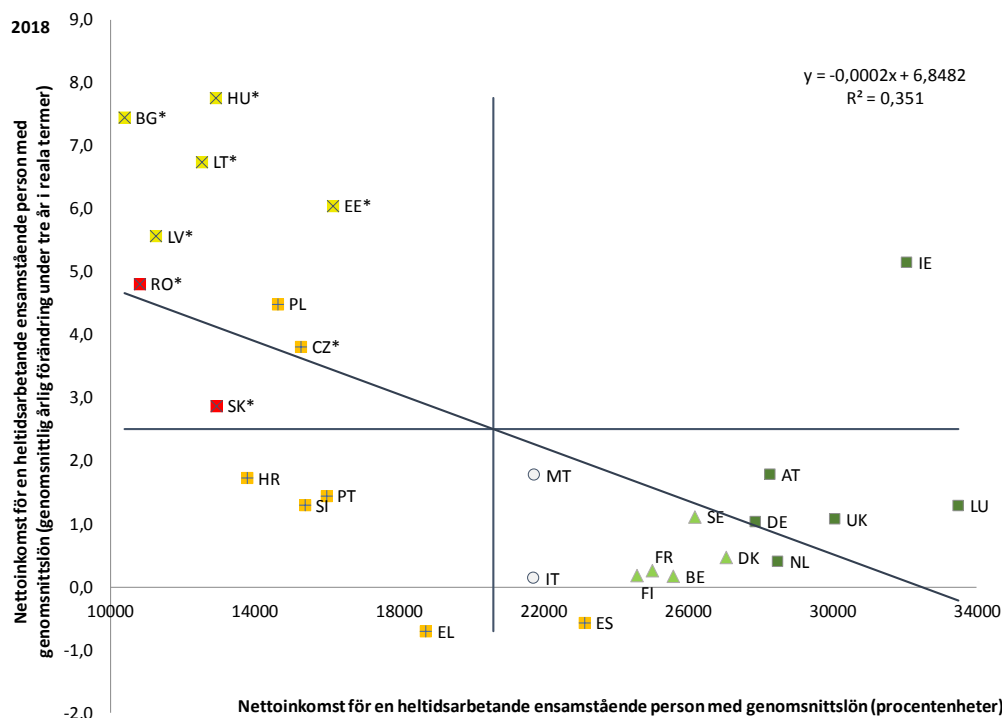
Nettoinkomsten fortsatte att växa snabbare i Central- och Östeuropa och bidrar till konvergens när det gäller arbetsinkomstnivåerna. Den här tendensen är i linje med principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som anger uppåtgående konvergens i levnadsstandard som ett av de viktigaste målen. Samtidigt som de här länderna har en högre ökning av nettoförvärvsinkomsten än genomsnittet, uppvisar de också en snabb ökning av enhetsarbetskostnaden³⁷, vilket kan få effekter på konkurrenskraften och därför bör övervakas. En divergerande trend kan märkas mellan södra och västra Europa: arbetsinkomsten stagnerade eller minskade i Spanien, Grekland och Italien, trots relativt lägre nivåer i absoluta tal (i konsekvens med högre arbetslöshetstal), medan utvecklingen var mer dynamisk i länder med högre startnivåer. Denna tendens framgår tydligt av den u-formade fördelningen av länder i diagram 15, där referensen är en ensam person utan barn med en inkomst på genomsnittsnivå, under en treårsperiod (2015–2018)³⁸. I den nedre delen av spektrumet klassificeras Bulgarien, Litauen och Ungern som ”svaga men förbättras” medan Lettland, Rumänien och Slovakien, där nettoinkomsterna har ökat långsammare, klassificeras som ”kritiska situationer”. Bland de länder som har bäst resultat ligger nettoinkomsten mätt i köpkraftsstandard över 30 000 euro i Luxemburg, Irland och Storbritannien. I de här medlemsländerna har nettoinkomsterna ökat snabbare än i jämförbara länder.

³⁷ Som visas i diagram 15 anses Bulgarien, Tjeckien, Estland, Ungern, Litauen, Lettland, Rumänien och Slovakien i 2019 års rapport om förvarningsmekanismen ha en nominell enhetsarbetskostnad över det tröskelvärde som fastställs i förfarandet vid makroekonomiska obalanser.

³⁸ Nettoinkomstnivå mäts i köpkraftsstandard för att det ska gå att göra en rimlig jämförelse mellan medlemsländerna. Förändringarna mäts i nationell valuta och i reala termer. Indikatorn ska läsas och tolkas tillsammans med andra indikatorer, t.ex. fattigdomsrisk bland förvärvsarbetande, förhållandet mellan den femte och den första inkomstdecilen (D5/D1) och andra relevanta indikatorer i verktygen för bedömning av sysselsättningssituationen och situationen för det sociala skyddet samt i den gemensamma bedömningsramen.

Diagram 15: Nettoinkomsterna har ökat snabbt i Central- och Östeuropa och stöder därmed uppåtgående konvergens

Nettoinkomster och årlig förändring – genomsnitt under tre år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Databas över skatter och förmåner (egna beräkningar). Rapporteringsperiod: 2018 års nivåer (genomsnitt under tre år) och genomsnittliga årliga förändringar 2015–2018. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. De medlemsländer där den nominella enhetsarbetskostnaden överstiger det tröskelvärde som fastställts i förfarandet vid makroekonomiska obalanser (MIP) har markerats med en asterisk. Indikatorn i resultattavlan för MIP är den procentuella förändringen av den nominella enhetsarbetskostnaden över tre år. Tröskelvärdet är 9 % för länderna i euroområdet och 12 % för övriga medlemsländer. Uppgifter saknas för Cypern.

Skillnaderna i löner har i stort sett varit stabila på medellång sikt. Löneökningar, särskilt i den nedre delen av löneskalan, spelar en viktig roll för att upprätthålla efterfrågan och minska inkomstskillnaderna och fattigdomsriskerna bland förvärsarbetande. Spridningen i bruttointkomst, mätt som förhållandet mellan den femte och den första inkomstdecilen (D5/D1), varierade 2017 mellan 1,33 i Sverige och 2,02 i Irland (baserat på uppgifter från OECD). Lönebildningsinstitutioner kan påverka lönespridningen. Framför allt verkar starkare kollektiva förhandlingar ha ett samband med mer jämlika inkomster (Europeiska kommissionen, 2018³⁹). Omfattningen av kollektiva förhandlingar varierar mycket inom EU, beroende på olika nationella traditioner och institutioner. År 2016 låg andelen anställda som omfattades av något slags kollektivt löneavtal, enligt OECD:s beräkningar, mellan 98 % i Österrike och 7,1 % i Litauen.

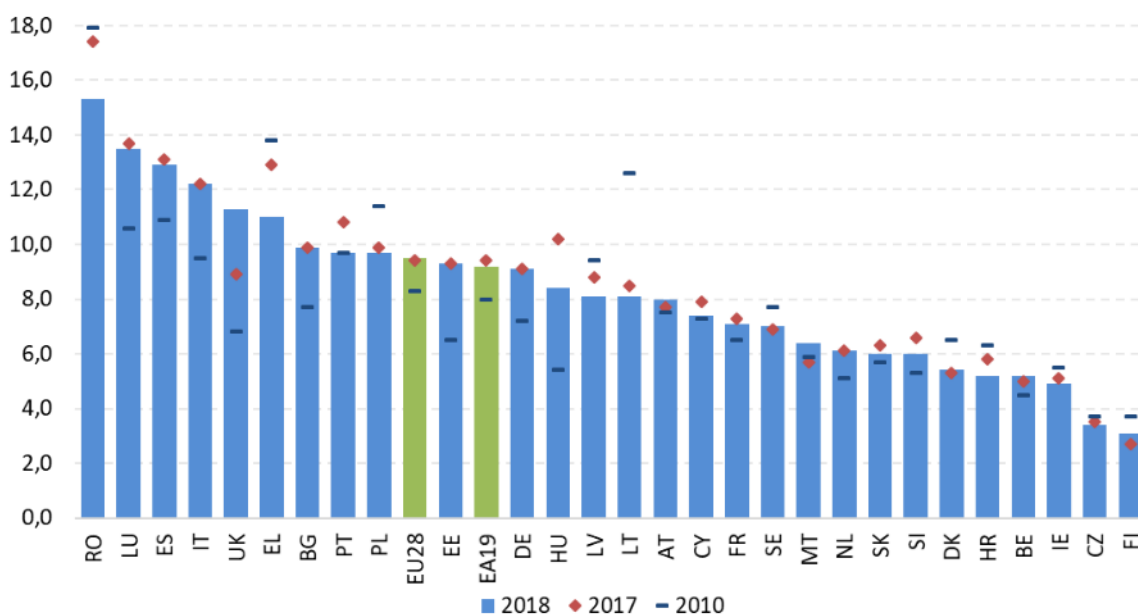
Löneutvecklingen påverkar också risken för fattigdom bland förvärvsarbetande, en risk som ligger på historiskt höga nivåer i de flesta medlemsländer. Andelen personer som förvärvsarbetar men som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet under gränsen för

³⁹ Europeiska kommissionen (2018), *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2018*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

fattigdomsrisk steg i EU från 8,3 % år 2010 till 9,6 % år 2016. Sedan dess har den i stort sett varit stabil i del flesta medlemsländerna och låg i genomsnitt på 9,5 % år 2018. Den högsta nivån registrerades i Rumänien (15,3 %) och därefter kom Luxemburg, Spanien, Italien, Storbritannien och Grekland, som alla låg över 11 %. I Finland och Tjeckien låg siffran för fattigdom bland förvärvsarbetande under 4 %. Den snabbaste minskningen jämfört med 2017 registrerades i Rumänien, Grekland och Ungern (cirka 2 procentenheter). Fattigdomsrisken bland förvärvsarbetande hör tydligt ihop med typen av anställningsavtal: under 2018 löpte 16,2 % av de visstidsanställda risk att drabbas av fattigdom mot 6,1 % för dem med fast anställning.

Diagram 16: Fattigdomsrisken bland förvärvsarbetande ligger kvar över 2010 års nivåer i de flesta medlemsländerna

Fattigdomsrisken bland förvärvsarbetande, flerårig jämförelse

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor.

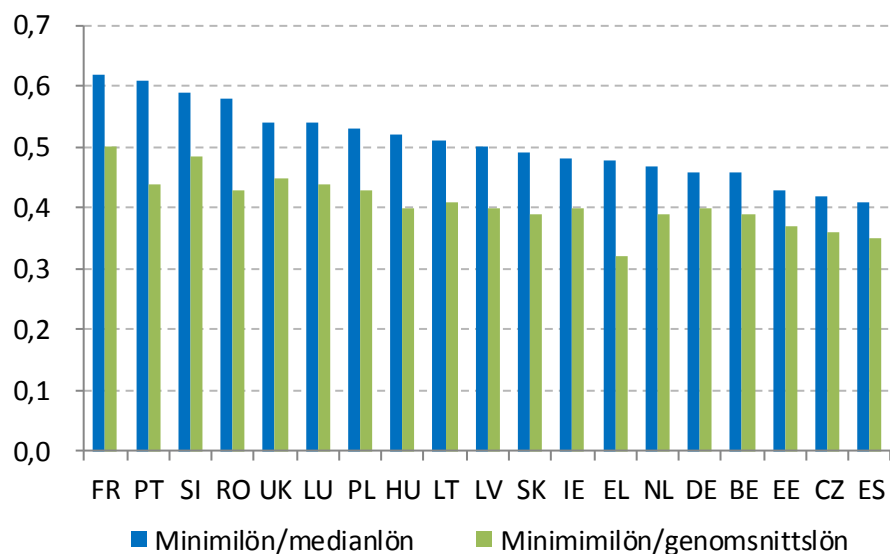
I de flesta medlemsländerna satte minimilöner den undre gränsen för lönespridningen.

Den undre gränsen fastställs vanligtvis av nationella lagstadgade minimilöner (med undantag för Österrike, Cypern, Danmark, Finland, Italien och Sverige). Tillräckliga minimilöner, lagstadgade eller kollektivt förhandlade på sektorsnivå, tjänar flera syften: de minskar löneskillnaderna, utgör ett incitament för att arbeta, kan bidra till att minska fattigdomsrisken bland förvärvsarbetande och stöder den samlade efterfrågan genom att öka inkomsterna för lågavlönade familjer som har en större konsumtionsbenägenhet. Transparenta och förutsägbara minimilöner bidrar också till ett företagsklimat som stöder investeringar och skapar arbetstillfällen, samtidigt som de förhindrar otillbörlig konkurrens. Samtidigt leder minimilöner till en ökad kostnad för att anställa lågavlönade arbetstagare, vilket beroende på de ekonomiska strukturerna och den makroekonomiska situationen kan påverka sysselsättningsmöjligheterna för vissa grupper. För att beakta alla dessa faktorer deltar därför arbetsmarknadens parter i de flesta medlemsländerna i arbetet med att fastställa minimilöner. I vissa länder deltar också expertgrupper i processen. Så är det exempelvis i alla länder som nyligen har infört en lagstadgad minimilön (Tyskland, Irland och Storbritannien). I diagram

17 visas minimilönen som en procentsats av median- och genomsnittslönen⁴⁰ i EU 2018. De högsta minimilönerna i förhållande till medianlönen registrerades i Frankrike, Portugal, Slovenien och Rumänien, medan de lägsta konstaterades i Spanien, Tjeckien och Estland. Eftersom minimilönens möjliga inverkan på både sysselsättningen och levnadsstandarden är högre när en stor andel av arbetskraften omfattas, bör även denna indikator beaktas. År 2016 var andelen som tjänade den lagstadgade minimilönen eller mindre 7,2 % i medianmedlemslandet i EU (se diagram 18), med stora skillnader mellan länder (från runt 2 % i Tjeckien och Malta till över 12 % i Polen och Storbritannien).

Diagram 17: Minimilönerna i Europa ligger mellan en tredjedels och en halv genomsnittlig lön

Minimilöner i förhållande till median- och genomsnittsinkomster för heltidsanställda arbetstagare (2018)

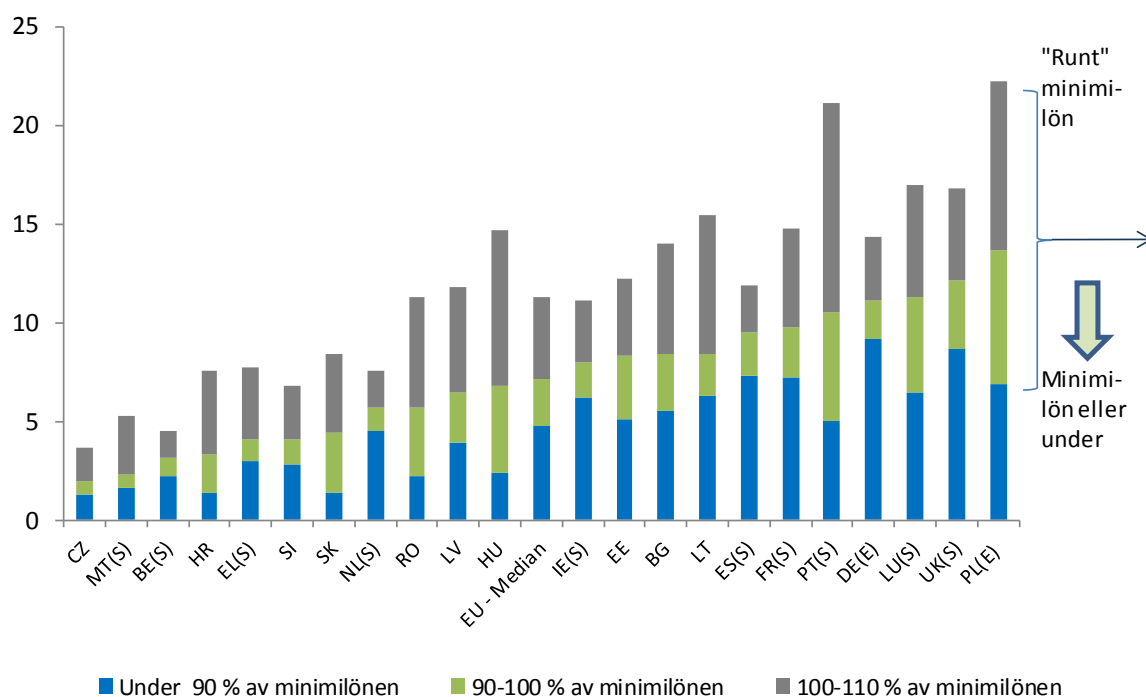

Källa: OECD. Anm.: I Österrike, Cypern, Danmark, Finland, Italien och Sverige finns ingen lagstadgad minimilön. OECD har inga uppgifter för Bulgarien, Kroatien och Malta.

⁴⁰ För att göra internationella jämförelser är det inte särskilt meningsfullt att använda minimilönen, eftersom den inte tar hänsyn till skillnader i arbetskraftens produktivitet och priser mellan olika länder.

Diagram 18: Andelen arbetstagare med minimilön varierar stort mellan medlemsländerna

Andelen arbetstagare som tjänar en viss andel av de nationella minimilönerna

Källa: Eurofound, *Minimum wages in 2019: Annual review*.

I Central- och Östeuropa har ökat lönetryck påverkat alla nivåer av lönebildningen, inklusive minimilöner^{41,42}. Inkomsttagare med minimilön har fått högre lön i nästan alla EU:s medlemsländer under 2019. I genomsnitt registrerades större ökningar i Central- och Östeuropa, där bristen på arbetskraft har ökat på senare år. De högsta ökningarna i nominella termer registrerades dock i Spanien (22,3 %) och Grekland (10,9 %), även om minimilönen i Grekland fortfarande ligger långt under nivån före krisen. Bland dem som får minimilön är kvinnorna fortfarande betydligt överrepresenterade i nästan alla EU-länder – med undantag för Estland och Bulgarien där det finns en relativ balans mellan könen. År 2017 var kvinnorna som mest överrepresenterade bland dem som har minimilön i Malta, Nederländerna, Tjeckien, Slovakien, Kroatien och Belgien⁴³.

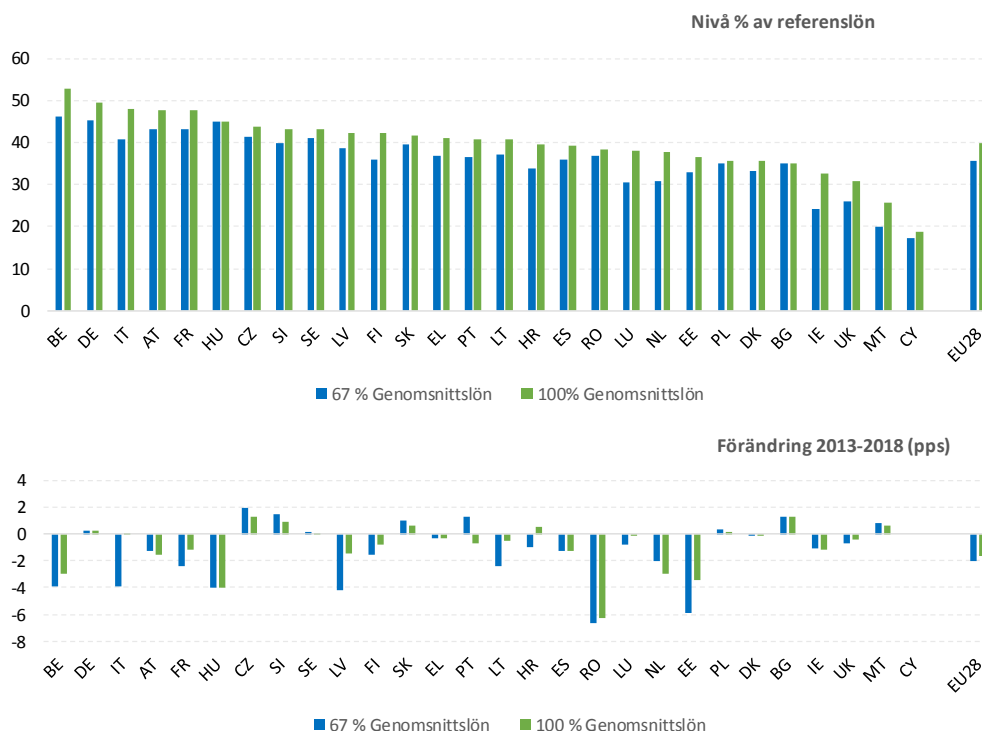
⁴¹ Eurofound (2019), *Annual review of working life 2018*. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

⁴² Eurofound (2019), *Minimum wages in 2019. Annual review*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

⁴³ Eurofound's beräkningar baserade på Eurostats statistik över inkomst- och levnadsvillkor.

Diagram 19: Skatteken har i allmänhet minskat, särskilt för låginkomsttagare

Skatteken på arbete, nivå 2018 och förändringar 2013–2018

Källa: Databas över skatter och förmåner, Europeiska kommissionen/OECD. Anm.: Uppgifterna gäller hushåll med en förvärvsarbetande person utan barn. Uppgifterna uppdaterades den 17 juni 2019. EU 28 är ett oviktat genomsnitt.

Skattebördan på arbete fortsätter totalt att gradvis minska. Under 2018 var minskningarna av skatteken för ensamstående arbetstagare med en genomsnittslön störst i Rumänien (-4,7 procentenheter) Estland (-2,5 procentenheter) och Ungern (-1,1 procentenheter). Skatteken ökade i mer än hälften av EU:s medlemsländer men i allmänhet i mycket begränsad omfattning – de största ökningarna registrerades i Bulgarien (0,6 procentenheter) och Malta (0,4 procentenheter). Överlag är skillnaderna mellan länderna fortfarande stora (se diagram 19). Skatteken varierar från mindre än 30 % i Cypern och Malta till omkring 50 % i Belgien, Tyskland, Italien, Frankrike och Österrike. Liknande skillnader kan noteras för låginkomsttagare (de som tjänar 67 % av genomsnittslönen), även om länderna har olika skatteprogressivitet. Den långsiktiga tendensen till minskning av skatteken är särskilt tydlig för låginkomsttagare. Mellan 2013 och 2018 minskade den oviktade genomsnittliga skatteken i genomsnitt med 1,7 procentenheter i EU (och med 2,0 procentenheter för låginkomsttagare), med stora minskningar för båda inkomstgrupperna i Rumänien, Ungern, Estland och Belgien. Större minskningar för låginkomsttagare noterades i Italien och Frankrike samt i Litauen och Lettland. För de senare två länderna beror detta på att man infört progressiva skattetabletter för privatpersoner. På lång sikt kan en viss konvergens i skattesatserna märkas, även om skatteken har ökat i vissa länder där den var jämförelsevis hög (t.ex. Tyskland, Slovenien och Tjeckien), medan den minskade i vissa länder där den var relativt låg (t.ex. Irland och Storbritannien)⁴⁴. I september 2015 enades eurogruppen om en

⁴⁴ Detaljerad information om den senaste utvecklingen och om olika inkomstgrupper finns i undersökningen *Tax Policies in the European Union – 2019*, Europeiska kommissionen, GD Skatter och tullar.

riktmärkning av medlemsländernas skattebörda på arbete jämfört med det BNP-viktade genomsnittet. Syftet är att ytterligare informera och stödja reformer på området för beskattning av arbete. Som en del i detta arbete tittar Eurogruppen på skattekillen på arbete för en ensamstående arbetstagare med genomsnittslön och en ensamstående arbetstagare med låg lön⁴⁵.

3.1.2 Politiska åtgärder

När arbetsmarknaden förbättras tenderar sysselsättningsstöden att minska. I många medlemsländer finns dock fortfarande ekonomiska incitament kvar för att hjälpa vissa specialgrupper att komma in på arbetsmarknaden. I Belgien till exempel, kan arbetsgivare under vissa omständigheter sänka bruttolönen till unga arbetstagare (under 21 år) och skillnaden ska kompenseras med en premie som betalas av regeringen till den anställde. I Flandern (Belgien) har regeringen stärkt de riktade åtgärderna för äldre arbetstagare, lågutbildade ungdomar och personer med funktionsnedsättning. I Frankrike håller man gradvis på att utöka de experimentella subventionerna till företag som anställer personer som är bosatta i de mest utsatta stadsdelarna, däribland de yttersta randområdena. I Tyskland finns programmet *Teilhabechancengesetz* som innebär att om man anställer en långtidsarbetslös person betalar staten 75 % av lönen under det första året och 50 % under det andra året. I Cypern finns ett lärlingsprogram som innebär att nyutexaminerade personer, nyutbildade jurister, arkitekter och ingenjörer kan få ett månatligt utbildningsbidrag på 650 euro. Det finns också incitament för att anställa personer med funktionsnedsättning. I Portugal ges, som en del i åtgärdsprogrammet för att hantera otrygga anställningar och främja kollektivavtal, stöd till företag som på samma gång anställer en ung arbetslös person (eller en ung person som söker sitt första jobb) och en långtidsarbetslös äldre person på fasta jobb. Stödet omfattar helt eller delvis undantag från sociala avgifter. Subventioner ges också om yrkespraktik omvandlas till tillsvidareanställningsavtal för ungdomar och långtidsarbetslösa (ändringar infördes 2019 för att effektivisera ansökningsförfarandet). I Rumänien får arbetsgivare som tillsvidareanställer nyutexaminerade personer 2 250 lei (cirka 475 euro) per månad för varje arbetstagare, under en period om 12 månader (18 månader för personer med funktionsnedsättning). Samma belopp ges också till den som anställer arbetslösa personer över 45 år, arbetslösa ensamstående föräldrar, långtidsarbetslösa och unga som varken arbetar eller studerar. Slutligen kan samma belopp ges, från arbetslöshetsförsäkringsbudgeten, till arbetsgivare som ingår ett lärlingsavtal eller praktikavtal. I Sverige diskuteras en ny åtgärd för nyanlända och långtidsarbetslösa, där staten skulle subventionera drygt hälften av lönekostnaderna. Mer information om riktade åtgärder för specifika grupper finns i avsnitt 3.2.

En del medlemsländer stödde sysselsättning och arbetsinkomster genom att minska skatteflyktan. I vissa fall kan politiska åtgärder även omfatta ändringar av sociala avgifter. I Spanien antogs flera skattelättnader 2018, inklusive en fullständig skattebefrielse för föräldrapenning, avdrag för utgifter för förskoleverksamhet och barnomsorg och avdrag för skattebetalare som bor tillsammans med en försörjningsberoende partner. I Frankrike omvandlades det tidigare skatteavdraget för konkurrenskraft och sysselsättning (*CICE*) till en

⁴⁵ Låg lön räknas från 50 % av den genomsnittliga lönen i Eurogruppens mätning och från 67 % av genomsnittet i den gemensamma bedömningsramen, enligt överenskommelse mellan sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd. Även om båda indikatorerna är godtagbara, är det den senare som används i sysselsättningsrapporten 2020.

direkt minskning av socialförsäkringsavgifterna med 6 procentenheter på löner upp till 2,5 gånger minimilönen. Dessutom kommer en minskning med 3,9 procentenheter på arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter att tillämpas för låga löner. I Italien infördes en fast skattesats på 15 % för småföretag, utövare av de fria yrkena och hantverkare som redovisar intäkter upp till 65 000 euro. I Litauen kommer skatteken för låg- och medelinkomsttagare att sänkas under en period om tre år, inom ramen för en omfattande reform som innebär att en progressiv skattetablell för privatpersoner införs. Beskattningssystemet för arbete håller också på att förenklas, med en befrielse från socialförsäkringsavgiften för låginkomsttagare, inbegripet för pensionssystemet, i kombination med en ökning av den allmänna socialförsäkringsavgiften. I Ungern sänktes arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter 2019 från 19,5 % till 17,5 %. Dessutom behöver man inte betala sociala avgifter för pensionärs arbetsinkomst, vilket gynnar deras deltagande på arbetsmarknaden. Polen antog en skattelättnad för ungdomar under 26 år. I Malta bekräftades i 2019 års budget en check på 40–68 euro för alla anställda som tjänar mindre än 60 000 euro, som en del i initiativet ”Det ska löna sig att arbeta”. Lägsta belopp för egenföretagare ökade med 1,9 % under 2019 för finansiering av ett ökat skydd, både vad gäller omfattning och varaktighet. I Slovenien undantogs semesterersättningen från inkomstskatt och socialförsäkringsavgifter upp till beloppet för genomsnittslönen.

Många medlemsländer vidtar åtgärder för att förbättra kraften och insynen i ramarna för lönebildning och kollektivförhandlingar. I Grekland återställdes principerna för förlängning av kollektivavtal och om mest gynnsamma villkor (dvs. möjligheten att avvika från avtal som endast är till fördel för arbetstagaren). Detta har hittills lett till en förlängning av femton kollektivavtal, som omfattar över 220 000 arbetstagare. I Kroatien diskuteras lagstiftning för att bättre harmonisera lönebildningen i statsförvaltningen. Det ska ske med hjälp av gemensamma lönesystem och koefficienter för arbetets komplexitet. Den nya lagstiftningen skulle också omfatta områden som gäller offentliga tjänstemäns anställningsförhållanden som för närvarande förhandlas fram genom kollektivavtal, beroende på tillämpningen av det nya utvärderingssystemet. Lettland ändrade arbetsrätten för att underlätta sektoriella tvåpartsavtal, genom att tillåta att de under vissa förhållanden avviker från övertidstillägget på 100 %. I Litauen syftar ett lagförslag till att förtydliga den rättsliga miljön för social dialog och kollektivförhandlingar på nationell, sektoriell och administrativ nivå. För att stärka den finansiella kapaciteten hos arbetsmarknadens parter kommer skattebetalarna dessutom att ha möjlighet avsätta 1 procent av sin inkomstskatt till fackliga organisationer. Efter en ändring av arbetslagstiftningen i Slovakien har arbetstagare nu rätt att offentliggöra sin lönenivå, vilket inte kan döljas genom avtal.

Under 2019 ökade minimilönerna i nästan alla medlemsländer som har nationella lagstadgade lönenivåer. En översikt över de uppdateringar som gjordes 2019 finns i tabell 2. I Estland, till exempel, höjdes bruttominimilönen i januari 2019 till 540 euro, från 500 euro 2018. Arbetsmarknadens parter enades om att höjningen av minimilönen fram till 2022 skulle beräknas varje år utifrån arbetsproduktiviteten och den ekonomiska tillväxten. I Grekland höjde regeringen den lagstadgade minimilönen med 10,9 % och avskaffade lön under minimilönen för personer under 25 år. Detta är den första höjningen sedan 2012. I Spanien höjdes den lagstadgade minimilönen till 12 600 euro per år, till följd av en politisk överenskommelse (utan arbetsmarknadens parter). Samtidigt meddelade regeringen en höjning av lönerna i den offentliga sektorn med minst 2,25 % under 2019, och därefter en ytterligare höjning med högst 0,5 procentenheter beroende på BNP-tillväxten. I Kroatien ökade minimibruttolönen från 3 440 till 3 750 kuna (från cirka 460 till 505 euro) – den högsta ökningen sedan 2008. I Litauen höjdes minimilönen från 400 till 430 euro per månad, men

efter inkomstskattereformen uppgår detta belopp till 555 euro. I Slovakien ökade minimilönen från 480 till 520 euro. I Lettland höjdes inte den nationella minimilönen, däremot uppdaterades minimilönerna uppåt i byggsektorn och i undervisningssektorn. I Polen meddelade regeringen större höjningar av minimilönen. Den skulle nästan fördubblas i nominella termer under de kommande fem åren (från 2 250 zloty 2019 till 4 000 år 2024), dvs. från cirka 525 euro till 930 euro). I Italien och Cypern slutligen, diskuteras förslag att införa en lagstadgad minimilön. I Italien föreslås i ett lagförslag att en minsta bruttotimlön på 9 euro införs. I Cypern meddelade regeringen att den har för avsikt att införa en fast minimilön när ekonomin når full sysselsättning, med en arbetslöshet på 5 %. Enligt prognoserna förväntas detta ske 2020–2021.

Tabell 2: Lägsta månadslön 2019 (i euro)

Land	2018	2019	Nominell ökning	Real ökning
Belgien	1 562,59	1 593,76	2,0 %	0,2 %
Bulgarien	260,76	286,33	9,8 %	7,4 %
Kroatien	462,10	505,90	9,5 %	8,4 %
Tjeckien	477,78	518,97	8,6 %	7,2 %
Estland	500,00	540,00	8,0 %	5,0 %
Frankrike	1 498,47	1 521,22	1,5 %	0,1 %
Tyskland	1 497,79	1 557,09	4,0 %	2,2 %
Grekland	683,76	758,33	10,9 %	10,4 %
Ungern	444,69	464,20	4,4 %	5,0 %
Irland	1 613,95	1 656,20	2,6 %	1,8 %
Lettland	430,00	430,00	0,0 %	-2,9 %
Litauen	400,00	555,00 (430,00)	7,5 %	5,0 %
Luxemburg	1 998,59	2 071,10	3,6 %	2,0 %
Malta	747,54	761,97	1,9 %	0,9 %
Nederländerna	1 578,00	1 615,80	2,4 %	0,4 %
Polen	502,75	523,09	4,1 %	6,4 %
Portugal	676,67	700,00	3,5 %	2,8 %
Rumänien	407,86	446,02	9,4 %	6,0 %
Slovakien	480,00	520,00	8,3 %	6,0 %
Slovenien	842,79	886,63	5,2 %	3,9 %
Spanien	858,55	1 050,00	22,3 %	21,1 %
Storbritannien	1 638,36	1 746,73	4,9 %	2,4 %

Källa: Eurofound's beräkningar. Harmoniserade siffror över bruttomånadslöner i euro för heltidsanställda vuxna. När beloppen omvandlas till euro är de reala förändringarna av minimilönen i Ungern och Polen högre än de nominella förändringarna på grund av devalveringar av den ungerska forint och den polska zlotyn.

3.2. Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till sysselsättning samt öka arbetskraftens färdigheter och kompetens

I detta avsnitt beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 6 som rekommenderar medlemsländerna att skapa förutsättningar för att öka arbetskraftsutbudet och arbetskraftens färdigheter och kompetens. Först presenteras indikatorer om utbildningsnivåer, utbildningsresultat och inverkan på kompetensutveckling och anställbarheten. Därefter redogörs för arbetsmarknadsresultaten för olika grupper som är underrepresenterade på arbetsmarknaden (till exempel ungdomar, äldre arbetstagare, kvinnor, personer med invandrarbakgrund och personer med funktionsnedsättning). I avsnitt 3.2.2 beskrivs medlemsländernas politiska åtgärder på dessa områden och åtgärder riktade till dessa grupper.

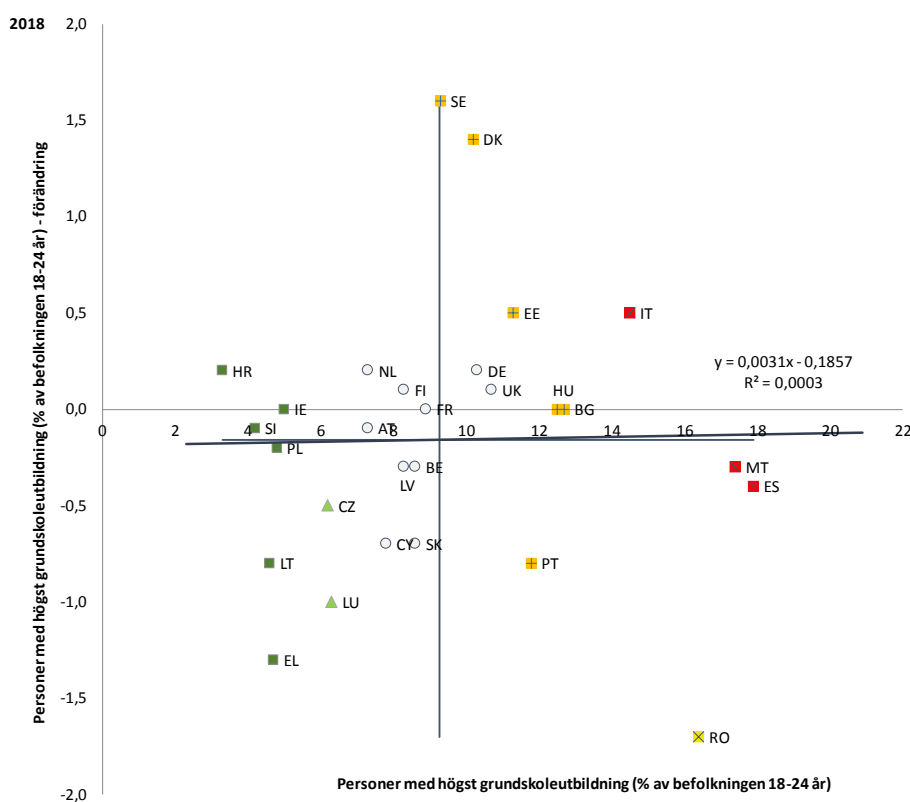
3.2.1 Nyckelindikatorer

Efter en lång period av oavbrutna framsteg har andelen unga med högst grundskoleutbildning⁴⁶ stagnerat under de senaste två åren. Ett av de överordnade målen i Europa 2020-strategin är att minska andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning. Medlemsländerna har kommit överens om att minska denna andel i EU till i genomsnitt under 10 % fram till 2020, från 14,7 % 2008. Andelen minskade stadigt fram till 2016, då den nådde 10,7 %. Sedan dess har inga större förbättringar noterats, utan indikatorn har stadigt legat kvar på 10,6 % både 2017 och 2018. Som visas i diagram 20 är situationen i princip oförändrad i ungefär hälften av medlemsländerna, med årliga fluktuationer på mellan + 0,2 och -0,2 procentenheter. Större förbättringar noterades dock i Rumänien ((-1,7 procentenheter), Grekland (-1,3 procentenheter) och Luxemburg (-1 procentenhet), medan andelen ökade i Sverige och Danmark med 1,6 respektive 1,4 procentenheter. Om man tittar på utvecklingen i de medlemsländer som markeras som ”kritiska” (enligt den sociala resultattavlans klassificering), dvs. Malta, Spanien och Italien, framträder två olika bilder. Medan de två första länderna har uppvisat en positiv tendens mellan 2017 och 2018, med en minskning med 0,3 respektive 0,4 procentenheter av antalet unga med högst grundskoleutbildning, har andelen i Italien ökat ytterligare till 14,5 % (+ 0,5 procentenheter). År 2018 låg andelen unga med högst grundskoleutbildning under 10 % i 17 medlemsländer. Andelen var fortfarande mycket högre än EU-målet (och över de respektive nationella målen) i Spanien (17,9 %), Malta (17,4 %) och Rumänien (16,4 %), medan den var lika med eller lägre än 5 % i Irland, Polen, Grekland, Litauen, Slovenien och Kroatien. Under en tioårsperiod (diagram 21) minskade andelen unga med högst grundskoleutbildning mest i Portugal, Spanien, Grekland, Irland och Malta, medan den ökade avsevärt i Slovakien och Sverige, även om den ändå ligger under riktmärket för Europa 2020 i dessa två länder. Ett antal medlemsländer uppvisar stora regionala skillnader när det gäller unga med högst grundskoleutbildning (se bilaga 3).

⁴⁶ Andelen unga med högst grundskoleutbildning definieras som andelen 18–24-åringar med högst grundskoleutbildning.

Diagram 20: Andelen unga med högst grundskoleutbildning varierar mycket mellan medlemsländerna

Andelen unga med högst grundskoleutbildning (% av befolkningen i åldersgruppen 18–24 år) samt årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

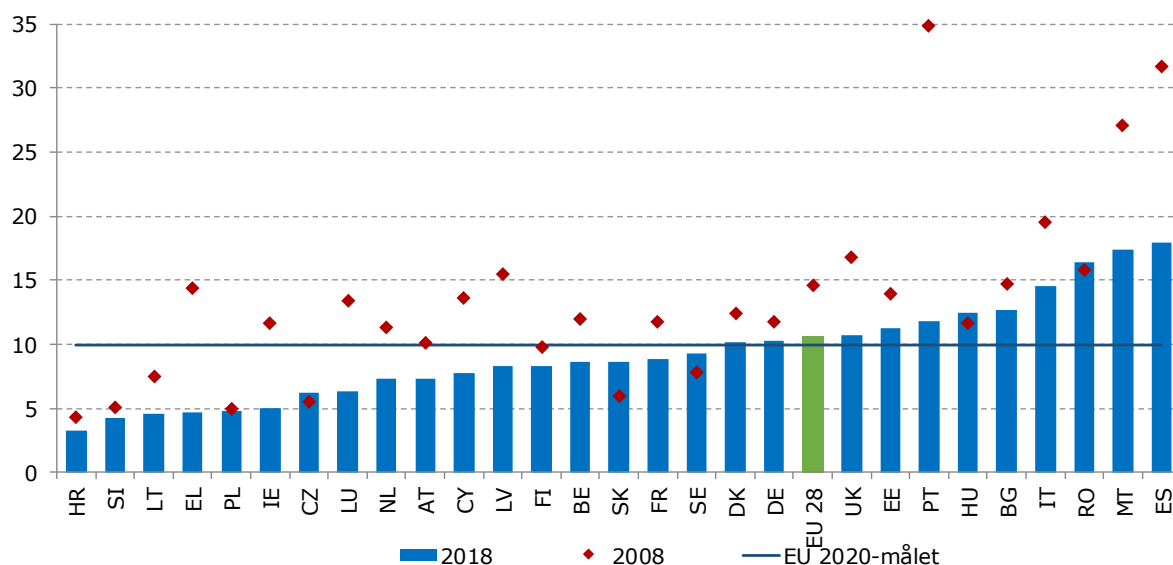
Källa: Eurostat. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för BE, DK, IE och MT.

Andelen unga med högst grundskoleutbildning varierar mycket mellan olika befolkningsgrupper. I genomsnitt lämnar färre kvinnor än män utbildningar i förtid (8,9 % jämfört med 12,2 %). Denna skillnad mellan könen på 3,3 procentenheter har i stort sett varit oförändrad under det senaste decenniet (-0,7 procentenheter sedan 2008). Födelseland påverkar i hög grad mönstret för andelen unga med högst grundskoleutbildning. Inrikes födda elever uppvisar lägre andel med endast grundskoleutbildning än elever födda i ett annat EU-land (9,5 % jämfört med 19,2 %). Skillnaden är ännu större för personer födda utanför EU med 20,7 %. För den senare gruppen har skillnaden dock minskat med 8,9 procentenheter sedan 2008.

En hög andel unga med högst grundskoleutbildning är ett hinder för ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Unga som har högst grundskoleutbildning saknar kunskap, kompetens och kvalifikationer och löper risk att ställas inför allvarliga och ihållande problem på arbetsmarknaden. År 2018 var 53,8 % av de unga med högst grundskoleutbildning antingen arbetslösa eller stod utanför arbetskraften. De löper därför större risk att drabbas av fattigdom eller social utestängning.

Diagram 21: Trots betydande framsteg har Europa 2020-strategins mål om unga med högst grundskoleutbildning ännu inte uppnåtts

Andelen personer med högst grundskoleutbildning, 2009–2018 och EU 2020-målet (%)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, onlinedatakod: [edat_lfse_14].

Anm.: Samtliga länder: avbrott i tidsserien 2014 (övergång från ISCED 1997 till ISCED 2011); ändringen av ISCED påverkar inte på jämförbarheten över tiden för denna indikator, gäller alla medlemsländer utom Estland.

Mer än en av fem elever har inte de grundläggande färdigheter som krävs i deras ålder, vilket visar på det akuta behovet att förbättra utbildningssystemen. OECD:s Pisaundersökning 2018 (program för internationell utvärdering av elevprestationer) visar att i genomsnitt i EU har resultatet ytterligare försämrats på alla områden sedan 2015⁴⁷. 2018 var 21,7 % av eleverna i EU lågpresterande⁴⁸ i läsning, 22,4 % i matematik och 21,6 % i naturvetenskap. Det finns dock anmärkningsvärda skillnader mellan medlemsländerna. Medan Estland, Irland, Finland och Polen hade färre än 15 % lågpresterande elever i läsning, hade Bulgarien, Cypern, Rumänien, Malta, Slovakien och Grekland ett resultat där över 30 % av eleverna inte lyckats uppnå grundläggande färdigheter i läsning. Skolresultaten påverkas fortfarande i hög grad av elevernas socioekonomiska status och invandrabakgrund, vilket tyder på att utbildningen inte fungerar tillräckligt bra som en kraft för social rörlighet. Elever med lägre socioekonomisk status eller med invandrabakgrund är överrepresenterade i gruppen lågpresterande och har svårt att uppnå en grundläggande kunskapsnivå på alla tre områdena. I alla medlemsländer har elever som befinner sig i den nedersta socioekonomiska fjärdedelen mindre chans att nå lägsta nivån av läsförståelse än sina jämnåriga i den övre socioekonomiska fjärdedelen. Bulgarien, Rumänien, Ungern, Slovakien och Luxemburg uppvisar de största klyftorna mellan dessa två grupper, medan den socioekonomiska bakgrunden mindre påverkar elevernas resultat i Estland, Finland och Irland.

Inkludering av romer i utbildningen är fortfarande en utmaning och det har många orsaker, till exempel segregerade skolor, icke-inkluderande undervisning och hinder som beror på allvarlig fattigdom eller bostadssegregation. Trots insatser för att öka deltagandet och

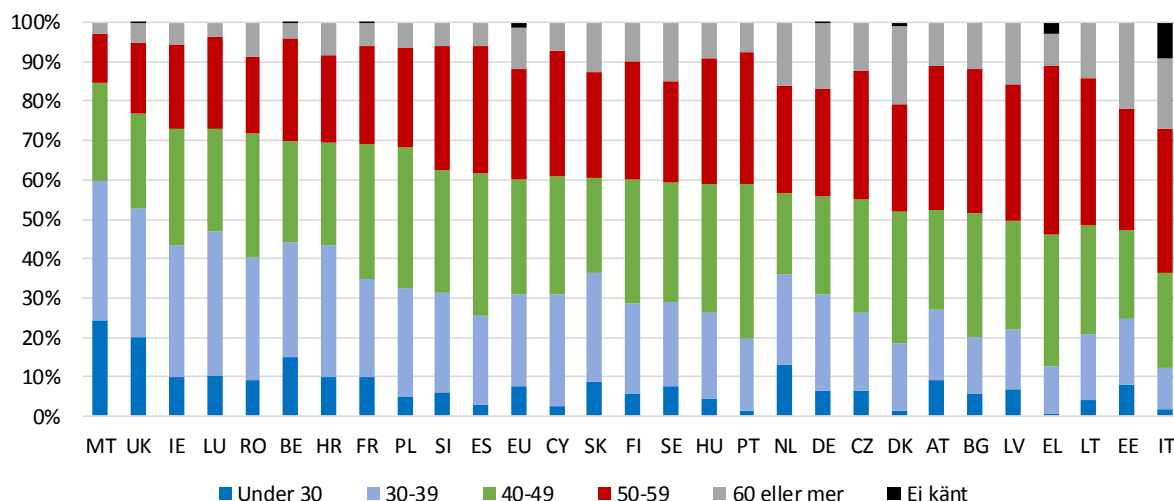
⁴⁷ OECD:s program för internationell utvärdering av elevprestationer (Pisa) kartlägger 15-åringarnas grundläggande färdigheter vart tredje år.

⁴⁸ Enligt PISA är "lågpresterande" sådana 15-åriga elever vars grundläggande färdigheter ligger under den lägsta nivå man behöver för att kunna delta fullt ut i ett modernt samhälle (dvs. nivå 2).

minska avhoppet, är det mindre än ett romskt barn av fem som går vidare till högre utbildning. Frånvaron och andelen unga med högst grundskoleutbildning bland romer är 70 % och det är avsevärt högre än för andra elevkategorier och Europa 2020-målet på 10 %⁴⁹.

Diagram 22: Medlemsländernas lärarkår blir allt äldre

Lärare på högstadie- och gymnasienivå per åldersgrupp (ISCED 2–3), 2017

Källa: Eurostat, Unesco-OECD-Eurostat, onlinedatakod: [educ_uoe_perp01]. Rankade från lägsta till högsta andelen lärare som är 50 år eller äldre. IE omfattar endast uppgifter om gymnasielärare. DK omfattar endast uppgifter om högstadielärare.

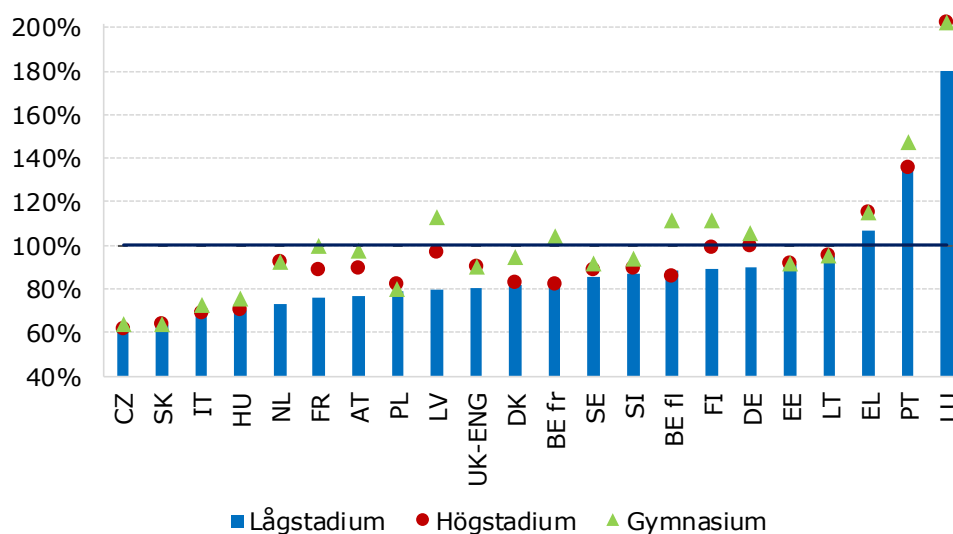
Många medlemsländer saknar tillräckligt många kvalificerade lärare och lärarkåren blir allt äldre. År 2017 fanns det ungefär 8,8 miljoner lärare och akademisk personal på alla utbildningsnivåer i EU. Enligt OECD:s internationella undersökning om undervisning och inlärning 2018⁵⁰ arbetar 34 % av högstadielärarna i skolor med minst 10 % elever med särskilda behov, 19 % i skolor där över 30 % av eleverna kommer från mindre gynnade socioekonomiska förhållanden och 32 % i skolor med minst 1 % flyktingbarn. Ändå rapporterar 23,5 % av rektorerna en brist på lärare med kompetens i att undervisa i en mångkulturell och flerspråkig miljö och 37,8 % rapporterar brist på lärare med kompetens för att undervisa elever med särskilda behov. Dessutom utgör tillgången på kvalificerade lärare för varje ämne och den allt äldre lärarkåren stora utmaningar i många medlemsländer. I genomsnitt var 32,8 % av låg- och mellanstadielärarna och 39 % av högstadie- och gymnasielärarna minst 50 år gamla. Om man tittar enbart på högstadiet och gymnasiet är Italien, Grekland, Estland, Litauen och Lettland de länder som är mest påverkade av åldrandet, och de kommer att behöva ersätta hälften av sin lärarkår under de närmaste tio åren (diagram 22).

⁴⁹ Undersökningen FRA EU MIDIS II (2016).

⁵⁰ OECD:s internationella undersökning om undervisning och inlärning (2018) <http://www.oecd.org/education/talis/>

Diagram 23: Lärare tjänar ofta mindre än genomsnittet för arbetstagare med högre utbildning

Lärlöner jämfört med genomsnittslöner för arbetstagare med högre utbildning, 2016*

Källa: OECD (2018), *Education at a Glance*, 2018. * Referensåret är 2015 för Tjeckien och Finland, 2014 för Frankrike, Italien, Litauen och Nederländerna. Uppgifter saknas för BE, BG, CY, IE, ES, MT, HR och RO.

Ofta är läraryrket inte särskilt attraktivt. Lärarna tjänar ofta betydligt mindre än genomsnittet för arbetstagare med högre utbildning (diagram 23). Särskilt i Tjeckien, Slovakien, Italien och Ungern tjänar lärare på alla utbildningsnivåer i genomsnitt mindre än 80 % av vad andra högskoleutbildade arbetstagare gör. Endast i Luxemburg, Portugal och Grekland är lärlöner på alla utbildningsnivåer högre än för andra personer med högskoleutbildning, och i Lettland, Finland och Tyskland gäller detta endast på gymnasienivå. Ett stort antal anställda inom utbildningssektorn upplever också svåra arbetsförhållanden. Enligt en klassificering utifrån den sjätte europeiska undersökningen om arbetsvillkor^{51,52}, tillhör en av fem av dem (19 %) kvalitetsprofilen ”under press” och 4 % tillhör gruppen ”dålig kvalitet”. Dessutom verkar läraryrket vara oattraktivt för män eftersom lärarna i Europa främst är kvinnor. De utgör 95,7 % av lärarna i förskola, 85,5 % på låg- och mellanstadiet och 64,7 % på högstadie- och gymnasienivå. Slutligen skulle introduktionskurser och mentorsprogram i början av lärarnas karriär samt möjligheter till fortbildning kunna förbättras för att göra läraryrket mer attraktivt. Enligt OECD:s internationella undersökning om undervisning och inlärning 2018 deltar 92 % av lärarna i EU regelbundet i fortbildning, men ändå rapporterar de att konflikter med arbetsscheman, brist på incitament, kostnader för utbildning eller glapp mellan utbud och verkliga behov utgör viktiga hinder för att de aktivt ska kunna delta i den här typen av verksamhet.

EU som helhet nådde det överordnade målet på 40 % högskoleutbildade personer två år tidigare än planerat. År 2018 låg andelen personer mellan 30–34 år som fullföljt en högskoleutbildning eller motsvarande på 40,7 % (diagram 24). Även om alla medlemsländer

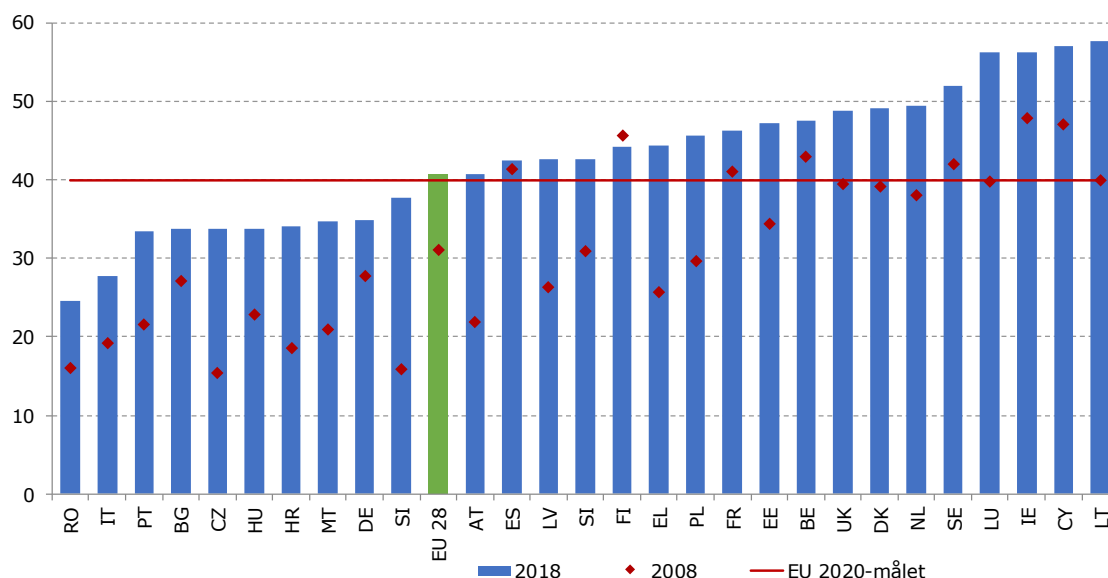
⁵¹ Eurofound (2017), *Social dialogue developments in the education sector in Europe*, EurWORK topical update, 9 januari 2017. Bygger på uppgifter från den sjätte europeiska undersökningen om arbetsvillkor.

⁵² Eurofound (2016), *Sjätte europeiska undersökningen om arbetsvillkor – Översiktsrapport*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

har förbättrats under de senaste tio åren, låg tio av dem fortfarande 2018 under Europa 2020-målet för högre utbildning. I Rumänien och Italien, de två medlemsländer med lägst andel högskoleutbildade (24,6 respektive 27,8 %), har det skett en ökning med 53 % respektive 45 % sedan 2008, jämfört med en ökning på 31 % på EU-nivå för samma period. I Slovakien och Tjeckien har andelen personer med högre utbildning mer än fördubblats sedan 2008. I länder som Sverige, Luxemburg, Irland, Cypern och Litauen har mer än 50 % av befolkningen i åldersgruppen 30–34 år en högskoleutbildning. Detta är uppmuntrande eftersom unga nyutexaminerade med högskoleutbildning tenderar att ha ett arbete i betydligt högre grad än dem med lägre kvalifikationer. Det finns dock fortfarande stora skillnader mellan kvinnor och män i EU vad gäller det genomsnittliga antalet personer med högre utbildning (35,7 % mot 45,8 % 2018), och klyftan har stadigt ökat under de senaste tio åren. Trots förbättringar påverkar födelselandet fortfarande 2018 utbildningsnivån, och personer födda utanför EU uppvisar ungefär 5 procentenheter lägre andel högskoleutbildade (35,8 %) än personer födda inom EU.

Diagram 24: Europa 2020-målet om högre utbildning nåddes, trots att skillnader mellan medlemsländerna finns kvar

Andelen högskoleutbildade, 2008, 2018 och Europa 2020-målet (%)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, onlinedatakod: [edat_lfse_03]. Indikatorerna omfattar andelen av totalbefolkningen i åldrarna 30–34 år som har avslutad högre utbildning (Isced 5–8). Ett avbrott i tidsserien uppstod under 2014 till följd av införandet av en ny Isced-klassificering. Uppgifterna för Luxemburg för 2017 är otillförlitliga på grund av begränsat underlag.

Investeringsbehoven inom utbildning är betydande samtidigt som utgifterna för utbildning har varit oförändrade under senare år. Det krävs lämpliga investeringar i utbildningssystemen för att säkerställa tillgången till förskoleverksamhet och barnomsorg av god kvalitet för alla barn, renovera skolor för att anpassa dem till ny pedagogik och digital teknik eller locka till sig de bästa lärarna med lämpliga löner och fortbildningsmöjligheter. Trots ökande investeringsbehov har dock utgifterna för utbildning stagnerat eller till och med minskat under de senaste tio åren. Under 2017 gick i genomsnitt 4,6 % av BNP till utbildning i EU. Denna andel har minskat sedan 2009 då den låg på 5,2 %. Dessutom förekommer stora skillnader mellan medlemsländerna. Medan Sverige, Danmark och Belgien lägger mer än 6 % av sin BNP på utbildning, når Rumänien inte upp till 3 % av BNP. Irland, Bulgarien, Slovakien, Grekland, Italien och Spanien lägger mellan 3 och 4 % av BNP. När utgifterna för

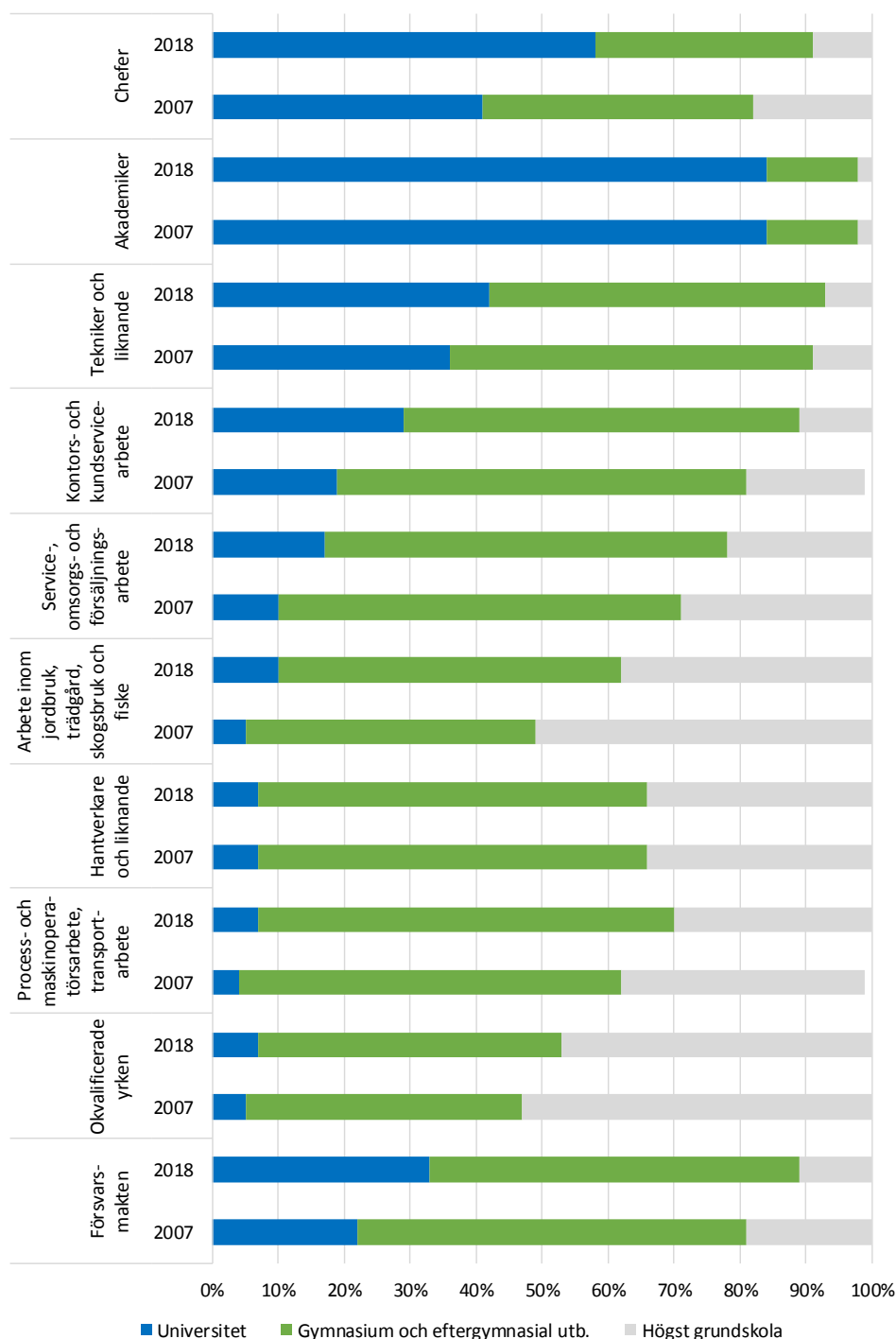
utbildning mättes som en andel av de totala offentliga utgifterna 2017 utgjorde de 10,2 %. Denna andel har varit oförändrad sedan 2012, efter att ha sjunkit med nästan en halv procentenhet sedan toppnivån före krisen (10,6 % 2008). Det är bara om man tittar på den reala 12-månadersförändringen i utbildningsutgifterna som man kan notera en svagt positiv tendens på EU-nivå (+ 0,5 % mellan 2016 och 2017). Eftersom investeringsgapet i fråga om utbildningsinfrastruktur förväntas ligga på cirka 500 miljarder euro fram till 2040⁵³, är denna stagnering i utbildningsutgifterna en viktig fråga. En kartläggning av investeringsbehoven på medlemslandsnivå när det gäller infrastruktur och tjänster för utbildning där man beaktar nationella särdrag, kan bidra till utformningen av smarta och framåtblickande investeringsstrategier.

Även om arbetstagare med medelhög utbildning fortfarande utgör den största gruppen av det totala antalet anställda, minskar antalet anställningar på medelhög nivå. Vuxna med medelhög utbildning innehar en majoritet av jobben i alla yrkesgrupper, utom när det gäller chefer, akademiker och arbeten utan krav på kvalificerad utbildning (diagram 25). En långsiktig trend i arbetsmarknadens sammansättning visar dock att andelen anställningar på medelhög nivå minskar. Mellan 2002 och 2018 minskade andelen arbetstillfällen på medelhög nivå inom EU i genomsnitt med ungefär 13 procentenheter, medan andelen på låg och hög nivå ökade med 5 respektive 7 procentenheter (Europeiska kommissionens rapport om arbetsmarknaden och löneutvecklingen 2019). Förutom förändringar vad gäller efterfrågan på kompetens, håller tillgången på kompetens på att förändras tack vare en kompetenshöjningsprocess. Framför allt skedde en betydande ökning av andelen högskoleutbildade bland sysselsatta i den vuxna befolkningen, vilket innebar att antalet vuxna med en sådan utbildningsnivå ökade med närmare 23 miljoner (en ökning med nästan 41 %). En tydlig trend pekar därför mot högutbildad arbetskraft på alla arbetsnivåer, medan arbetstagare med endast låg utbildning får färre av de tillgängliga jobben, inte bara i yrken på hög nivå utan även på mellannivå och framför allt på låg nivå (Europeiska kommissionens rapport om sysselsättning och social utveckling i Europa, 2018). Den snabbt förändrade efterfrågan på arbetskraft med mer komplex kompetens bidrar till ett större kompetensglapp i många medlemsländer (Europeiska kommissionens rapport om arbetsmarknaden och löneutvecklingen 2019).

⁵³ Europeiska investeringsbanken (2018), *EU Financing Policy in the Social Infrastructure Sectors. Implications for the EIB's sector and lending policy. Final report* (https://institute.eib.org/wp-content/uploads/2018/11/EIB_Final-report.pdf)

Diagram 25: De flesta arbeten innehås av vuxna med medelhög utbildning

Arbetskraftens sammansättning och utbud och efterfrågan på kompetens, EU 28, 2007 och 2018

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, onlinedatakod [[lfsa_egised](#)].

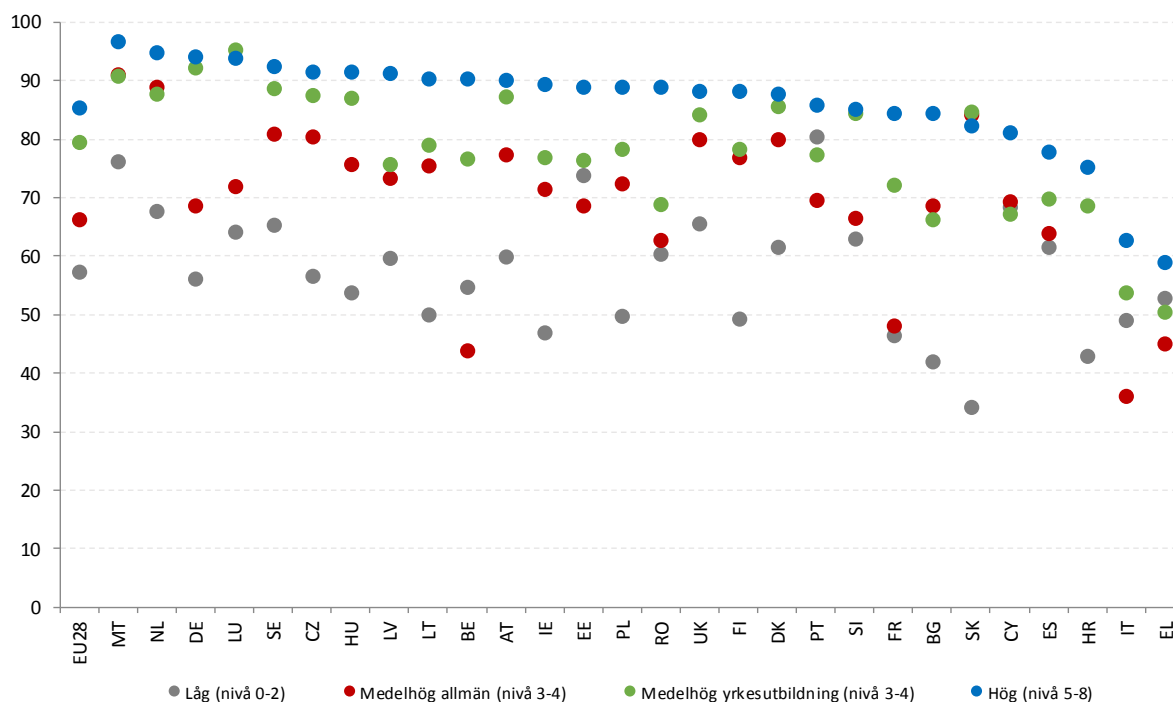
Högre utbildning och yrkesutbildning på mellannivå innebär högre sysselsättningsgrad.

Lågutbildade vuxna har ofta svårare att hävda sig på arbetsmarknaden än personer som har längre utbildning. Inom EU är förhållandet mellan lågutbildade vuxna och antalet arbetstillfällen som bara kräver grundläggande kvalifikationer i genomsnitt 3–1 (sysselsättningsrapporten 2019). Med andra ord finns det tre gånger fler lågutbildade vuxna än arbetstillfällen som endast kräver grundläggande kvalifikation. För lågutbildade personer kan detta på sikt leda till en svagare anknytning till arbetsmarknaden, en högre andel ottrygga

anställningar och en risk för att helt och hållet hamna utanför arbetsmarknaden. Bland personer i åldersgruppen 20–34 år med låg utbildningsnivå (och som inte längre deltog i någon utbildning), var det i genomsnitt endast 57 % som hade arbete 2018. Samtidigt var sysselsättningsgraden för nyutexaminerade med en medelhög allmän utbildningsnivå 66,3 %, för dem med medelhög yrkesutbildning 79,5 % och för dem med högre utbildning 85,5 %. Utbildningsklyftorna i sysselsättningsgrad skiljer sig avsevärt mellan medlemsländerna och dessa skillnader är i allmänhet större när man jämför personer med låg och medelhög utbildning (se diagram 26). I ungefär hälften medlemsländerna är sysselsättningsgraden för personer med låg utbildningsnivå över 20 procentenheter lägre än för personer med medelhög utbildning.

Diagram 26: Unga med högre utbildning eller yrkesutbildning på medelhög nivå har bättre utsikter på arbetsmarknaden

Sysselsättningsgrader för nyutexaminerade i åldern 20–34 år efter utbildningsnivå, 2018 (%)

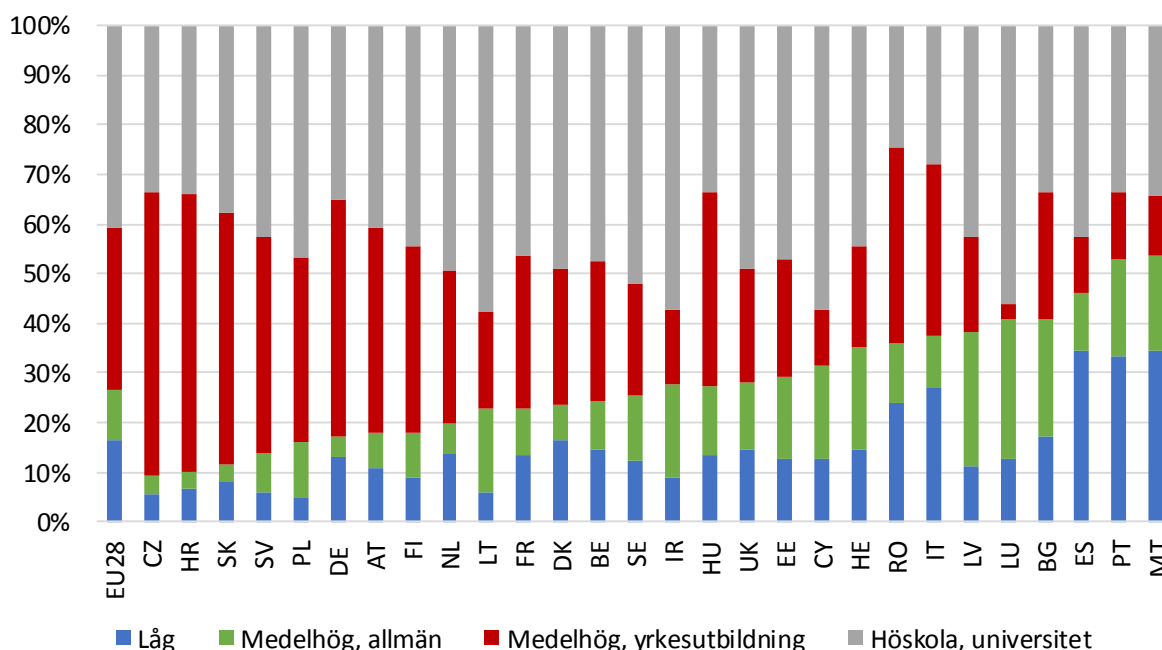

Källa: Eurostat, (arbetskraftsundersökningen 2018, onlinedatakod [\[edat lfse 24\]](#)). Anm.: Uppgifterna om sysselsättningsgrad för lågutbildade omfattar alla unga vuxna i åldern 20–34 år som inte deltar i utbildning, oavsett hur länge sedan det är sedan de avslutade sin utbildning. Uppgifter för personer med medelhög och högre utbildning omfattar endast dem som har tagit examen 1–3 år före undersökningen. Uppgifterna omfattar inte personer som fortfarande deltar i utbildning.

Mer än en fjärdedel av unga vuxna har ingen utbildning som är relevant för arbetsmarknaden. Som framhålls ovan ger en högskoleutbildning eller en yrkesutbildning på medelhög nivå bättre utsikter att få en anställning. Ändå är det bara 10,3 % i åldersgruppen 30–34 år (då de flesta unga människor har avslutat sin grundutbildning) som har en utbildning på medelhög nivå med allmän inriktning och 16,4 % har ingen avslutad gymnasieutbildning (dvs. är lågutbildade). De här siffrorna tyder på att mer än en fjärdedel av unga vuxna i EU inte har någon utbildning som är direkt relevant för arbetsmarknaden. Det finns dock stora skillnader mellan länderna – i Tjeckien och Kroatien är denna andel under 10 %, medan den i Malta och Portugal är över 50 % (diagram 27).

Diagram 27: Mer än en fjärdedel av unga vuxna uppnår inte en utbildningsnivå som är relevant för arbetsmarknaden

Utbildningsnivå och inriktning för unga vuxna i åldrarna 30–34 år, 2018

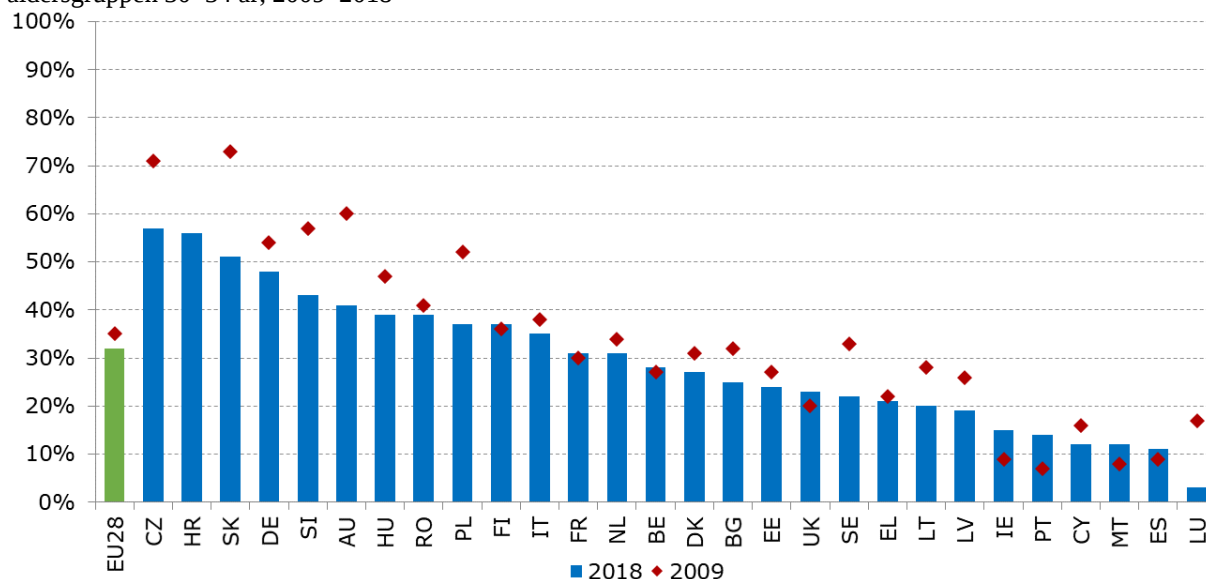
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, onlinedatakälla [[edat_lfs_9914](#)]).

Samtidigt som det finns stor potential inom yrkesutbildningen på medelhög nivå att anpassa utbudet av färdigheter efter förändringar på arbetsmarknaden, minskar antalet unga vuxna med denna utbildningstyp. En yrkesinriktad utbildning ger goda möjligheter till anställning på arbetsmarknaden: 80 % av dem som har en yrkesutbildning hittar sin första varaktiga anställning inom sex månader efter det att de har avslutat sina studier⁵⁴. Andelen unga vuxna i åldersgruppen 30–34 år med en yrkesutbildning på medelhög nivå har dock minskat i EU, från 35 % år 2009 till 32,4 % år 2018. Detta har olika orsaker – å ena sidan nedgången i antalet personer med högst grundskoleutbildning och å andra sidan det ökande antalet med högre utbildning. I många medlemsländer råder ett bristande intresse för yrkesutbildningar, delvis beroende på utbredda missuppfattningar om yrkesutbildning, delvis beroende på verkliga skillnader i yrkesutbildningsprogrammets kvalitet och arbetsmarknadsrelevans.

⁵⁴ Cedefop, 2012, *From Education to working life. Labour market outcomes of vocational education and training*. https://www.cedefop.europa.eu/files/3063_en.pdf

Diagram 28: Andelen unga vuxna med yrkesutbildning på medelhög nivå är på tillbakagång

Antalet unga vuxna i åldern 30–34 år med yrkesutbildning och deras andel av den totala befolkningen i åldersgruppen 30–34 år, 2009–2018

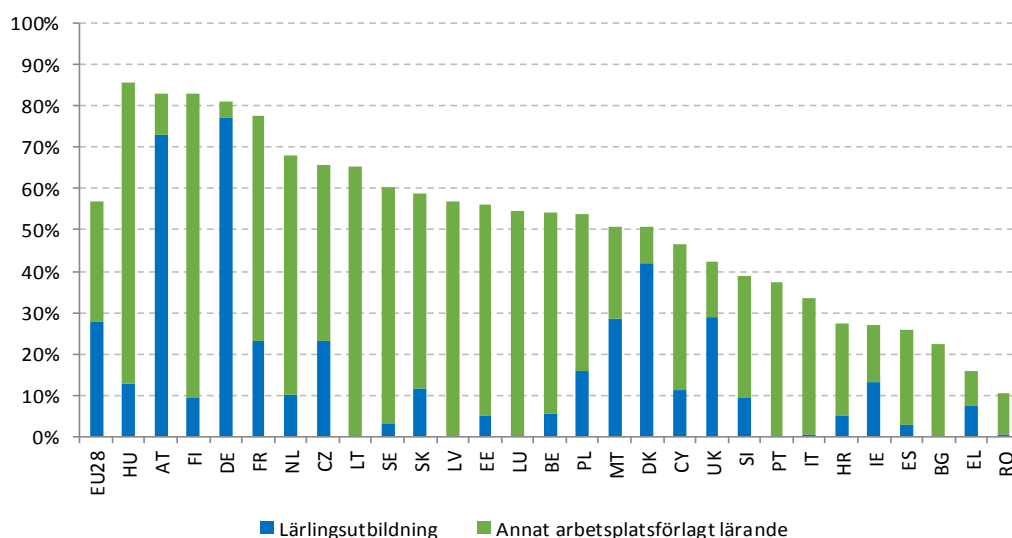
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, onlinedatakod [[edat_lfs_9914](#)]. Anm.: Uppgifterna för 2009 bygger på en ad hoc-modul om ungdomar på arbetsmarknaden i arbetskraftsundersökningen. Definitionerna av yrkesutbildning 2009 och 2018 är kanske inte helt jämförbara, men båda källorna omfattar endast yrkesutbildning på medelhög nivå (dvs. gymnasienivå eller eftergymnasial nivå utom vid universitet eller högskola). Uppgifterna för 2009 kommer från Eurostat som ett särskilt utdrag för GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering.

Lärningsutbildningar och andra former av arbetsplatsförlagt lärande underlättar unga vuxnas inträde på arbetsmarknaden. År 2016 var det bara 63,2 % av alla unga vuxna i EU som inte deltog i arbetsplatsförlagt lärande som fick jobb, jämfört med 69,1 % av dem med obligatorisk praktik och 83,7 % för dem med en lärlingsutbildning. Endast 56,7 % av unga vuxna som tog examen från en yrkesutbildning rapporterade dock att de deltagit i arbetsplatsförlagt lärande 2016, varav 27,8 % som en del i ett program av lärlingstyp och 28,9 % från andra typer av arbetsplatsförlagt lärande. Detta tyder på att om det arbetsplatsförlagda lärandet och därmed yrkesutbildningens kvalitet och relevans för arbetsmarknaden ska utökas, skulle yrkesutbildning kunna omfatta vissa fasta centrala delar och andra flexibla delar för att ge de arbetsspecifika färdigheter och nyckelkompetenser som behövs på arbetsmarknaden. Detta skulle kunna uppnås med en resultatbaserad strategi, med praktiska inslag på arbetsplatsen⁵⁵.

⁵⁵ Yttrande om yrkesutbildningens framtid från rådgivande kommittén för yrkesutbildning, 2019

Diagram 29: Endast hälften av eleverna på yrkesutbildningar får delta i arbetsplatsförlagt lärande

Andelen unga vuxna (15–34 år) med yrkesutbildning på medelhög nivå som fått delta i arbetsplatsförlagt lärande, 2016

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, en ad hoc-modul om ungdomar på arbetsmarknaden, 2016, onlinedatakod [[lfsa_16feduc](#)]. Anm.: Yrkesutbildning på medelhög nivå omfattar utbildning på gymnasienivå eller eftergymnasial nivå utom vid universitet eller högskola.

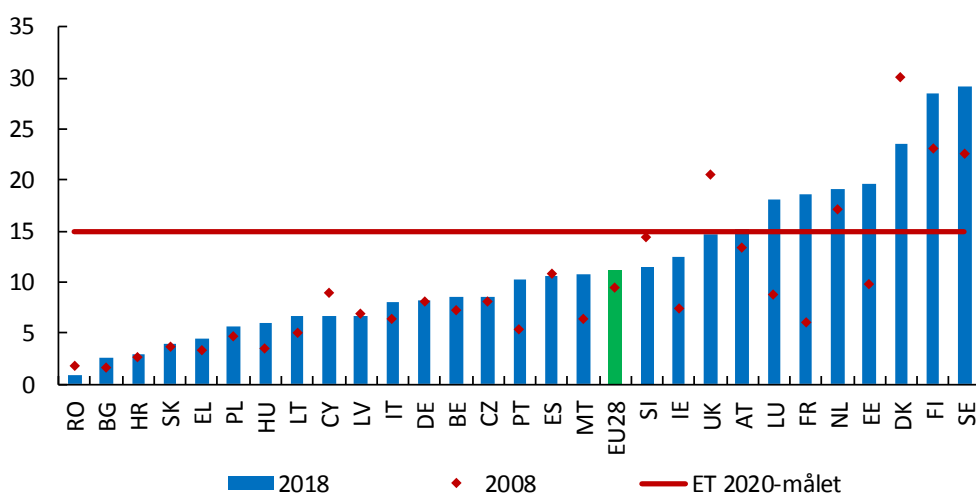
Det finns ett stort utrymme för att förbättra tillgången till och stimulera till lärande bland den vuxna befolkningen⁵⁶. Rådet angav ett riktmärke som en del av utbildningsstrategin 2020 i syfte att säkerställa att minst 15 % av den vuxna befolkningen (25–64 år) har deltagit i utbildning under de senaste fyra veckorna före undersökningen. Mellan 2008 och 2018 har små framsteg gjorts i EU med denna indikator: Deltagandet i vuxenutbildning ökade med endast 1,7 procentenheter från 9,4 % till 11,1 %, vilket inte räcker för ET 2020-målet (diagram 30). Detta kan utgöra ett betydande hinder för aktiva arbetsmarknadsåtgärder (se även avsnitt 3.3). De lägsta nivåerna för vuxenutbildning registrerades i Rumänien, Bulgarien, Kroatien, Slovakien, Grekland och Polen (mindre än 5 % av den vuxna befolkningen), medan de högsta nivåerna registrerades i Sverige, Finland och Danmark (över 20 %). I nio medlemsländer (inbegripet Storbritannien och i lägre grad Slovenien och Danmark) har en försämring noterats på det här området under de senaste tio åren. Länderna med de mest anmärkningsvärda förbättringarna var Frankrike, Sverige, Estland, Luxemburg, Irland och Portugal (med en ökning på över 5 procentenheter). En nyare

⁵⁶ GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering har (i samråd med GD Utbildning, ungdom, idrott och kultur) samarbetat med medlemsländerna för att utveckla en heltäckande ram för riktmärkning av vuxnas färdigheter och vuxenutbildning i EU ur ett gränsöverskridande perspektiv. Ramen för riktmärkningen godkändes av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd i slutet av 2018 och bygger på ett tillvägagångssätt i tre steg. Som ett första steg diskuteras stora utmaningar på området för vuxnas färdigheter och lärande och en uppsättning resultatindikatorer identifieras (sysselsättningsgrad, produktivitet och kompetensglapp). Som ett andra steg identifieras en rad prestationsindikatorer, inbegripet andelen vuxna med medelhög och hög kompetens, vuxnas deltagande i utbildning, digitala färdigheter och andelen arbetstillfällen som kräver medelhög och hög kompetens. Som ett tredje steg följer ett tematiskt tillvägagångssätt för att identifiera viktiga politiska verktyg som är verkningsfulla när det gäller att förbättra resultatet av vuxnas färdigheter och system för inlärningssystem, bland annat: i) vägledning om utbildningsmöjligheter, ii) initiativ för att involvera utsatta grupper, såsom arbetslösa och lågutbildade i utbildning och iii) åtgärder för att stödja och uppmuntra företag att utbilda sin personal. Indikatorer som rör de olika domäner som anges ovan presenteras i detta avsnitt.

undersökning från kommissionens gemensamma forskningscentrum tyder på att innovationer som onlineutbildning, till exempel storskaliga, öppna nätbaserade kurser (mooc), används allt mer som ett verktyg för livslångt lärande som omskolning och kompetenshöjning⁵⁷. Uppgifter från världsomspännande leverantörer av mooc-kurser visar att under 2018 registrerade sig 20 miljoner nya deltagare på minst en onlinekurs och det totala antalet deltagare översteg 100 miljoner. Arbetstagare ser mooc-kurser som ett bra verktyg för att skaffa sig de nya färdigheter som behövs på arbetsmarknaden och för att hålla sig uppdaterad på sitt område. Alla människor har dock inte de digitala färdigheter som behövs för att delta i sådana kurser, och deltagare i mooc-kurser är oftast välutbildade och har redan en hög nivå av digital kompetens⁵⁸.

Diagram 30: Vuxnas deltagande i utbildning är lågt och varierar stort mellan medlemsländerna

Andel vuxna (25–64 år) som deltar i utbildning, 2008 och 2018

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen 2018, onlinedatakod [trng_lfs_01]).

Nivån på den digitala färdigheten ökar mycket sakta och det finns fortfarande enorma skillnader mellan länderna. År 2017 hade i genomsnitt 57 % av befolkningen i åldersgruppen 16–74 år i EU minst grundläggande digitala färdigheter (1 procentenhet mer än 2016). Svaga digitala färdigheter kan påverka produktiviteten och tillväxtpotentialen. Det kan även leda till social utestängning för en betydande del av befolkningen, med tanke på förändrade villkor för utvecklingen av tjänster och teknikens inverkan på arbetslivet. Nivån är särskilt låg i Bulgarien, Rumänien och Kroatien (i kategorin ”kritiska situationer”). I sex andra länder (Grekland, Polen, Portugal, Lettland, Irland och Ungern, som hör till kategorin ”bör övervakas”) är nivån jämförelsevis högre (omkring 50 %), men den är låg jämfört med genomsnittet. I Luxemburg, Nederländerna, Sverige och Finland är nivån på de digitala färdigheterna högst (över 75 %). Ungefär hälften av EU:s befolkning har, förutom grundläggande digitala färdigheter, inte någon rimlig nivå på färdigheterna som

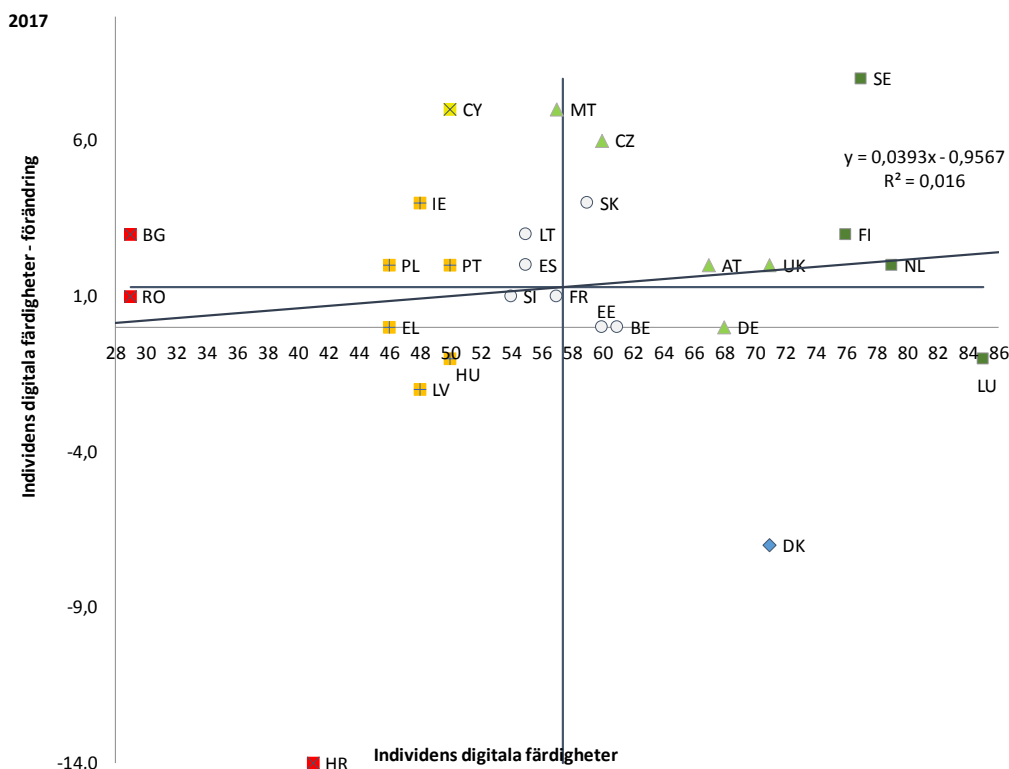
⁵⁷ Gonzalez Vazquez, I., Milasi, S., Carretero Gomez, S., Napierala, J., Robledo Bottcher, N., Jonkers, K. och Goenaga Beldarrain, X. et al. (2019). *The changing nature of work and skills in the digital age*. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

⁵⁸ Castaño-Muñoz, J., Kreijns, K., Kalz, M., och Punie, Y., ”Does digital competence and occupational setting influence MOOC participation? Evidence from cross-course survey.” *Journal of Computing in Higher Education*, 29(1), 2017, s. 28–46.

internetanvändare och endast en av fem personer avancerade färdigheter⁵⁹. I tre länder (Finland, Sverige och Luxemburg) ligger antalet internetanvändare på över 70 %. I ett medlemsland av fyra (Polen, Portugal, Cypern, Grekland, Italien, Rumänien och Bulgarien) ligger andelen som kan använda internet fortfarande under 40 %. En av tre personer som kan använda internet använder det inte aktivt, exempelvis till grundläggande textbehandling.

Diagram 31: Det finns stora skillnader mellan medlemsländerna när det gäller grundläggande digitala färdigheter

Andelen av befolkningen som har minst grundläggande digitala färdigheter och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat. Rapporteringsperiod: Nivåer 2017 och årliga förändringar jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter saknas för Italien.

En stor andel av arbetstagarna verkar inte klara av den ökande efterfrågan på digitala färdigheter⁶⁰. Enligt en nyligen genomförd studie från kommissionens gemensamma forskningscentrum anser ungefär en av sju arbetsgivare i EU (15 %) att en del av deras personal inte helt behärskar att utföra uppgifter med hjälp av digital teknik på arbetsplatsen, och de rapporterar därför klyftor i den digitala kompetensen bland de anställda. Detta är ett problem eftersom digitaliseringen ökar på olika områden i vardagsliv och arbete, och ett antal arbetsrelaterade uppgifter förväntas automatiseras. I ungefär 90 % av alla yrken krävs numera digitala färdigheter. Digitala färdigheter kan kompensera för en brist på formell högre

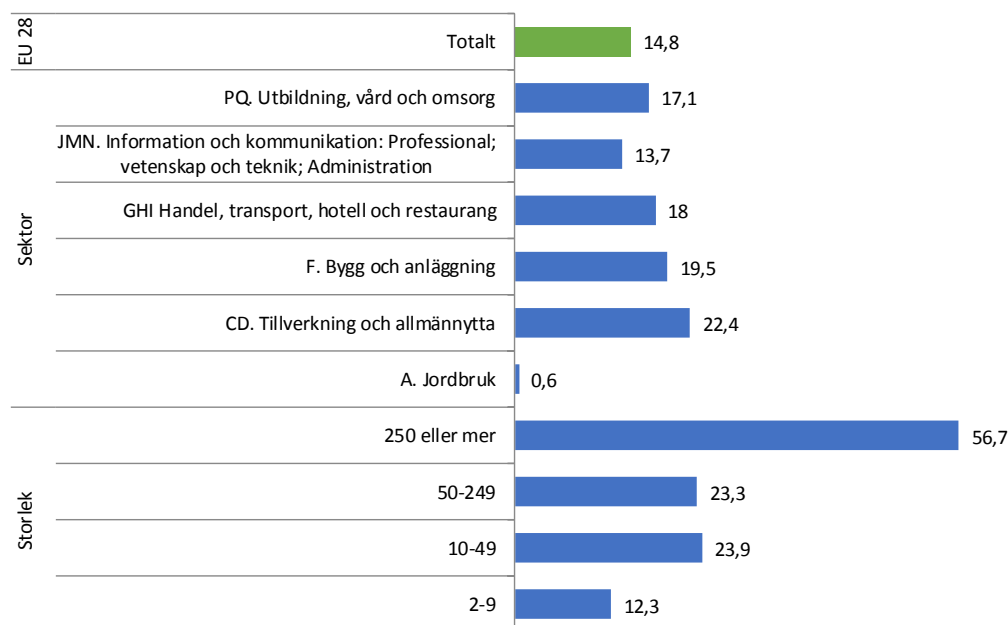
⁵⁹ Europeiska kommissionen, index för digital ekonomi och digitalt samhälle 2019.

⁶⁰ Gonzalez Vazquez, I., Milasi, S., Carretero Gomez, S., Napierala, J., Robledo Bottcher, N., Jonkers, K. och Goenaga Beldarrain, X. et al. (2019). *The changing nature of work and skills in the digital age*. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

utbildning, men inte tvärtom, och bristen på digital kompetens kan allvarligt skada löneutvecklingen. I diagram 32 kan man se att större arbetsgivare oftare än mindre arbetsgivare rapporterar digitala kunskapsklyftor. Samtidigt är sannolikheten större att större arbetsgivare har ekonomiska resurser att investera i ny digital teknik än mindre arbetsgivare, vilket direkt leder till en ökad efterfrågan på anställda med digitala färdigheter.

Diagram 32: Ökande efterfrågan på digitala färdigheter matchar inte arbetstagarnas kompetens

Arbetsplatser som rapporterar digitala kunskapsklyftor efter sektor och storlek, EU28 (% av arbetsplatser)

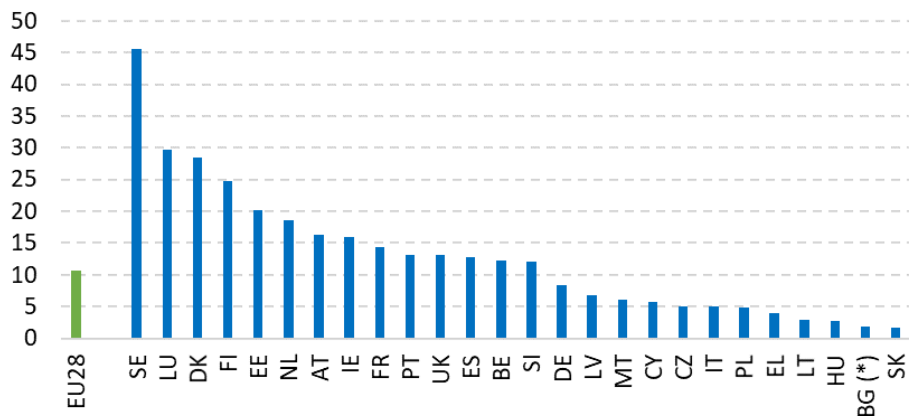
Källa: Europeiska kommissionen, GFC, 2019.

Anm.: Utifrån svaren på följande frågor: "Uppskatta ungefär hur många anställda eller hur stor andel av dem som utför sådana uppgifter och ange hur många som fullt ut behärskar det. En anställd som fullt ut behärskar uppgiften är en som kan utföra arbetet/uppgiften på önskad nivå." Antal giltiga svar: 4 569 N = 5 634 045.

Källa: *European Digital Skills Survey* (viktade värden), utdrag från Curtarelli et al. (2017)

Diagram 33: Det är mindre vanligt att arbetslösa vuxna deltar i utbildning och det finns fortfarande stora skillnader mellan medlemsländerna

Andelen arbetslösa vuxna (25–64 år) som deltar i utbildning (som andel av alla arbetslösa vuxna), 2018

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen 2018, onlinedatakod [[trng_lfse_02](#)]. Anm.: Uppgifter saknas för Ungern och Rumänien. Uppgifterna för Bulgarien gäller 2017.

Det är särskilt viktigt med utbildningsåtgärder för att engagera personer med sämre förutsättningar. Dessa åtgärder kan ta sig olika uttryck, bland annat som formell eller icke-formell yrkesutbildning eller som program för utveckling av grundläggande färdigheter⁶¹. Lågutbildade och arbetslösa vuxna ställs inför särskilda utmaningar vad gäller tillgång till utbildning. Enligt uppgifter från arbetskraftsundersökningen varierade 2018 andelen arbetslösa vuxna som deltagit i någon utbildningsinsats under de senaste fyra veckorna före undersökningen (som andel av alla arbetslösa vuxna) från nästan 1,5 % i Slovakien till över 45 % i Sverige, medan EU-genomsnittet var 10,7 % (diagram 33). Det är inte bara i Slovakien som deltagandet är lågt. I länder som Bulgarien, Ungern, Litauen, Grekland, Polen, Italien, Tjeckien, Cypern, Malta, Lettland och Tyskland deltog mindre än 10 % av de arbetslösa vuxna i utbildning. I andra änden av spektrumet hittar man Luxemburg, Danmark, Finland och Estland, där deltagandet ligger runt eller överstiger 20 %. Vad gäller andelen lågutbildade⁶² vuxna som deltog i någon utbildningsinsats under de senaste fyra veckorna före undersökningen (som andel av alla lågutbildade vuxna) finns det betydande skillnader mellan medlemsländerna (diagram 34). Mindre än 1 % av de lågutbildade vuxna deltar i utbildning i Cypern, Grekland och Kroatien, medan mer än 10 % gör det i Sverige, Finland och Danmark, och EU-genomsnittet är 4,3 %. När det gäller personer födda utanför EU (25–64 år) var de enligt ett EU-genomsnitt 2018 något mer benägna att delta i utbildning (under de senaste fyra veckorna) (12,0 %) än inrikes födda (11,1 %). Situationen skiljer sig dock mellan länderna. I Frankrike, Italien, Grekland och Österrike till exempel deltar inrikes födda personer i vuxenutbildning mer än personer födda utanför EU⁶³. Dessutom uppvisade den mer specifika vuxenutbildningsundersökningen (2016) en omvänd trend: Vuxna migranter deltog i något mindre grad i formell och icke-formell utbildning (42 % på EU-nivå jämfört med 45 % för inrikes födda)⁶⁴. För migranterna kan detta under alla omständigheter oftare kopplas till en brist på vägledning och rådgivning om utbildningsmöjligheter, eftersom bara en fjärdedel av utlandsfödda personer i EU får sådant stöd, jämfört med en tredjedel av de inrikes födda.

⁶¹ Se till exempel ESRI, 2012. *Literacy, Numeracy and Activation among the Unemployed*. Shaw, N., Armistead, C. (2002), *Evaluation of the Union Learning Fund Year 4*, London: Department for Education and Skills; Casey, H. et al (2006), *You wouldn't expect a maths teacher to teach plastering: Embedding literacy, language and numeracy in post-16 vocational programmes – the impact on learning and achievement*, NRDC.

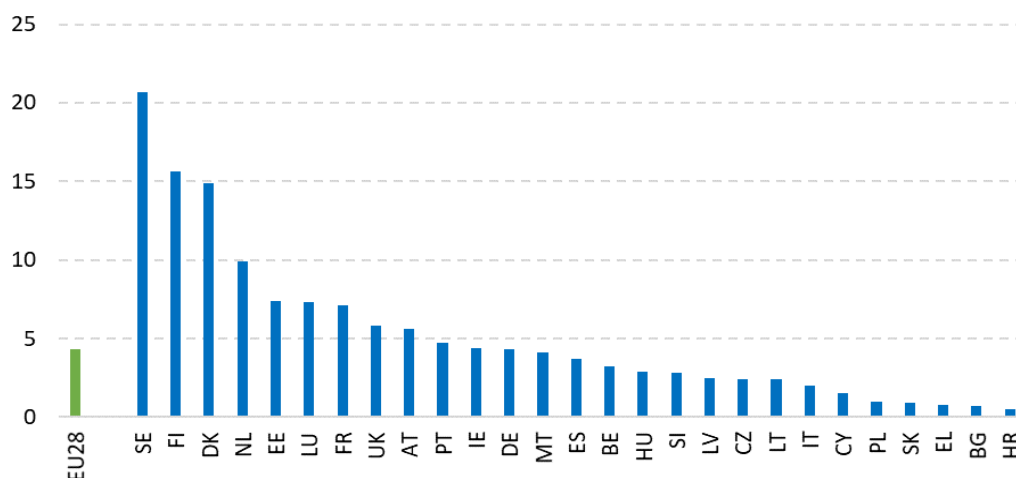
⁶² Lågutbildade definieras här som personer med högst grundskoleutbildning (Isced-nivå 0-2).

⁶³ Eurostat, onlinedatakod: [\[trng_lfs_13\]](#).

⁶⁴ OECD-EU 2018, *Settling In 2018, Indicators of immigrant integration*, indikatorn för [utrikes och inrikes föddas deltagande i vuxenutbildning](#). Indikator som ges för alla utlandsfödda (och inte specifikt för födda utanför EU).

Diagram 34: Trots stora skillnader mellan medlemsländerna ställs lågutbildade vuxna inför utmaningar när det gäller att delta i utbildning

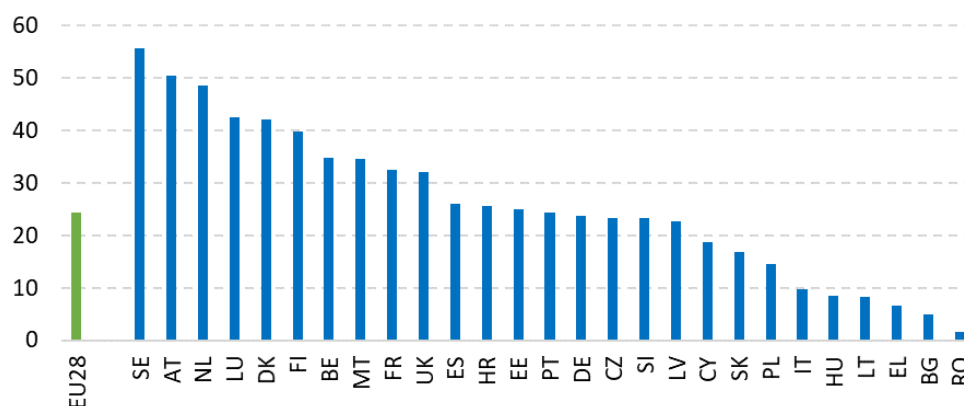
Andelen lågutbildade vuxna (25–64 år) som deltar i utbildning (som andel av alla lågutbildade vuxna), 2018

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen 2018, onlinedatakod [[trng_lfse_03](#)]. Anmärkning: Uppgifter saknas för Rumänien.

Diagram 35: Även om offentliga vägledningstjänster finns i de flesta medlemsländerna, varierar omfattningen av den utåtriktade verksamheten avsevärt

Andelen som får vägledning om vuxenutbildningsmöjligheter, 2016

Källa: Eurostat, undersökning om vuxenutbildning, 2016, särskilt utdrag för GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering. Anm.: Uppgifter saknas för Irland.

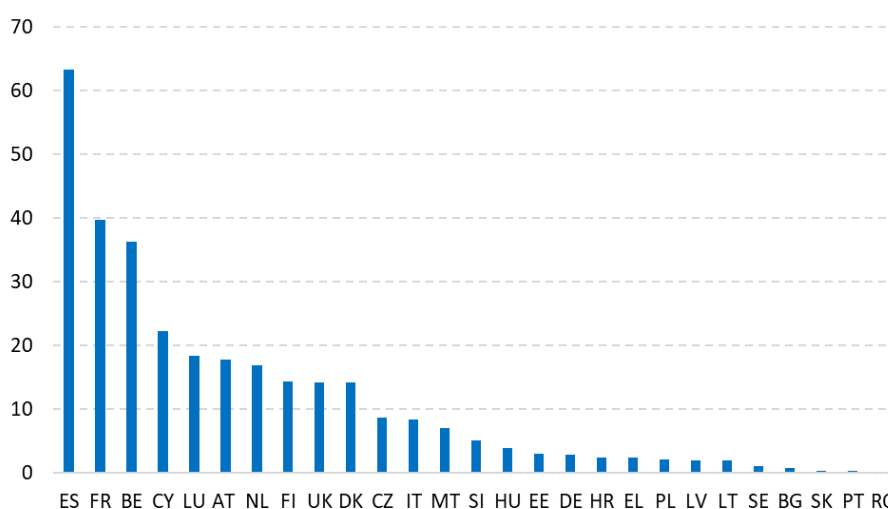
Vägledning om utbildningsmöjligheter kan stimulera en persons önskan om och deltagande i utbildning. Genom ramen för riktmärkning vad gäller vuxnas färdigheter och lärande har det konstaterats att vägledning om utbildningsmöjligheter är ett viktigt politiskt verktyg för att främja vuxnas deltagande i utbildning. Enligt de senaste uppgifterna (2016) om tillgången till studievägledning, som framkommit i undersökningen om vuxenutbildning⁶⁵, finns det ett starkt positivt förhållande mellan andelen vuxna (25–64 år) som får vägledning

⁶⁵ Uppgifterna omfattar alla tjänster (till exempel information, bedömning, karriärplanering, orientering och rådgivning) för att hjälpa studerande och/eller potentiella studerande att välja när det gäller utbildningsmöjligheter.

och andelen som slutligen deltar i utbildning⁶⁶. Även om offentliga vägledningstjänster är ett vanligt politiskt verktyg i de flesta medlemsländer, varierar omfattningen av den utåtriktade verksamheten avsevärt från ett land till ett annat. Som framgår av diagram 35, varierade andelen vuxna som fick kostnadsfri information eller rådgivning om utbildningsmöjligheter från institutioner eller organisationer under de senaste tolv månaderna från 1,5 % i Rumänien till närmare 56 % i Sverige 2016, medan EU-genomsnittet 24,3 %. I de flesta länder får endast en mycket liten minoritet av företagen (och bland dem mestadels större företag) offentliga incitament för att utbilda sina anställda (se diagram 36). De enda undantagen är Spanien, Frankrike och Belgien där åtminstone en tredjedel av alla företag får sådana incitament (se även sysselsättningsrapporten 2019).

Diagram 36: I de flesta länder får endast en liten minoritet av företagen offentliga incitament för att erbjuda sina anställda utbildning

Andelen företag som får ekonomiskt stöd för utbildning, 2015 (%)

Källa: Eurostat, undersökningen om yrkesinriktad fortbildning, 2015, särskilt utdrag för GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering. Anm.: Uppgifterna visar andelen företag med minst tio anställda som uppger att de har fått offentligt ekonomiskt stöd för att erbjuda utbildning under referensåret (2015). Uppgifter saknas för Irland.

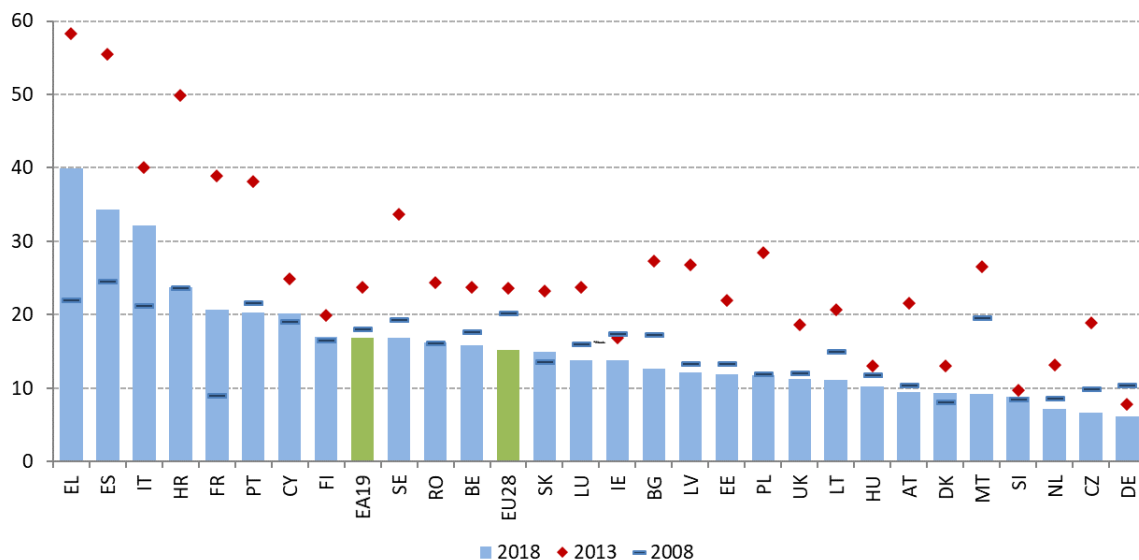
Arbetsmarknadssituationen för unga förbättras kontinuerligt i takt med att det makroekonomiska läget stärks. Ungdomsarbetslösheten i EU har minskat från den topp på 23,8 % som nåddes 2013 till 15,2 % under 2018. Detta är 0,7 procentenheter lägre än nivån före krisen 2008, men är fortfarande ungefär dubbelt så högt som den totala arbetslösheten (6,8 % 2018). Variationen i ungdomsarbetslöshet är fortfarande stor även om den minskat över tid (se diagram 37) och ungdomsarbetslösheten är fortfarande över 30 % i en del medlemsländer (Italien, Spanien och Grekland). I andra änden av spektrumet har betydande minskningar uppnåtts i Bulgarien, Lettland, Polen, Österrike, Malta och Tjeckien som 2018 låg långt under EU-genomsnittet. Nivåerna och tendenserna är liknande vad gäller arbetslöshetstalet för unga män och kvinnor (14,5 % för kvinnor och 15,7 % för män 2018), en liten skillnad till fördel för kvinnor som i stort sett varit konstant under de senaste åtta åren (könsskillnaden blir den omvända i de äldre åldersgrupperna). Återhämtningen i sysselsättningen leder inte alltid till kvalitativa arbetstillfällen för unga, eftersom 12,8 % av

⁶⁶ Europeiska kommissionen, 2015. *An in-depth analysis of adult learning policies and their effectiveness in Europe*.

ungdomarna i åldern 15–24 år var ofrivilligt anställda på tidsbegränsade kontrakt 2018 (jämfört med 6,8 % av arbetstagarna i åldern 25–64 år) och andelen var mer än en av tre i Spanien, Portugal, Kroatien och Italien.

Diagram 37: Skillnaden i ungdomsarbetslöshet är fortfarande hög även om den minskat över tid

Ungdomsarbetslöshet (15–24 år), jämförelse över flera år

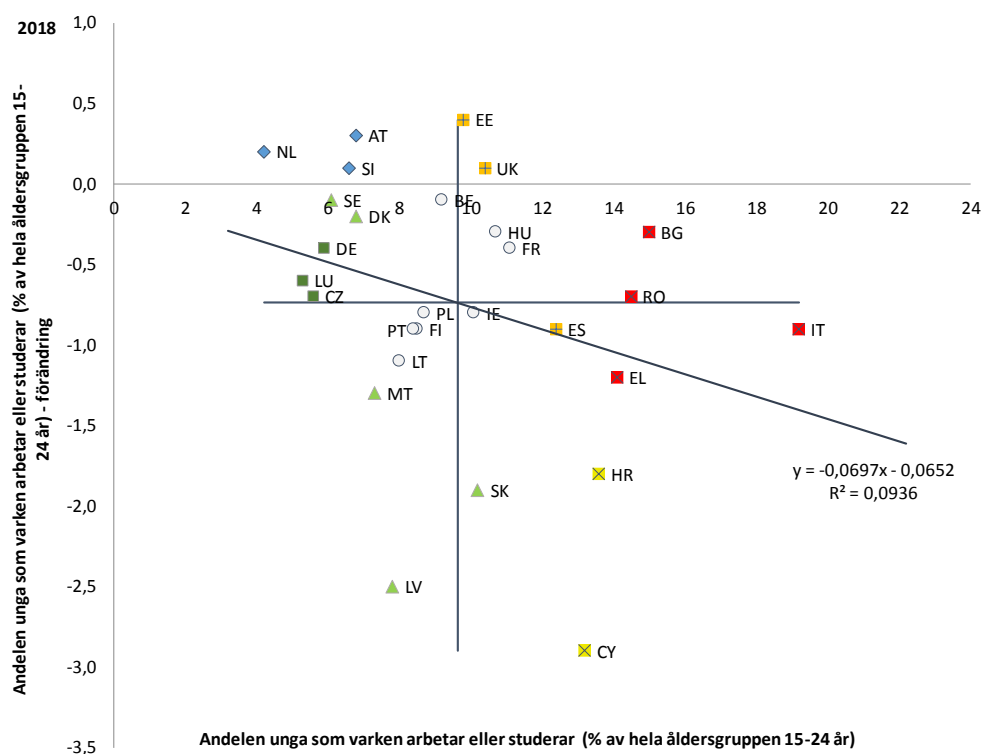

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, onlinedatakod: [une_rt_a].

Förutom de som jobbar eller söker jobb står en stor del unga i åldrarna 15–24 år fortfarande utanför arbetskraften. Totalt i EU var det 5,5 miljoner unga i åldern 15–24 år som varken jobbade eller gick någon utbildning under 2018. Det motsvarade 10,4 % av befolkningen i den åldersgruppen, vilket är en minskning från den högsta nivån på 13,2 % år 2012 men under nivån för 2008 (10,9 %) och fortfarande högt. Minskningen berodde främst på att arbetslösa unga som varken arbetade eller studerade fick jobb. Som framgår av diagram 38 uppgår andelen unga som varken arbetar eller studerar fortfarande till över 14 % i många länder (Italien, Bulgarien, Rumänien och Grekland, alla ”kritiska situationer”). Andelen unga som varken arbetar eller studerar ökade i Österrike, Nederländerna och Slovenien, även om andelen fortfarande är mycket låg. Mer oroande är att andelen har ökat i Estland och Storbritannien (”bör bevakas”). Det är däremot positivt att betydande minskningar noterades i Cypern och Kroatien (”svag men förbättras”), där utgångsnivån var hög. Av denna orsak är konvergensen endast begränsad, vilket framgår av regressionslinjens något negativa lutning.

Diagram 38: Andelen unga som varken arbetar eller studerar är fortfarande hög i många länder

Andelen unga som varken arbetar eller studerar (15–24 år) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Majoriteten av unga som varken arbetar eller studerar står fortfarande utanför arbetskraften, trots minskningen av ungdomsarbetslösheten, men skillnaderna mellan medlemsländerna och befolkningsgrupperna är stora. Under 2018 befann sig 6,1 % av ungdomarna i åldern 15–24 år i EU i denna situation. Andelen unga som varken studerar eller arbetar och som står utanför arbetskraften är särskilt hög i Italien, Bulgarien och Rumänien, medan arbetslösheten är dominerande i Spanien, Kroatien och Grekland (se diagram 39). Man har kunnat konstatera att lågutbildade unga löper störst risk att hamna i kategorin som varken arbetar eller studerar⁶⁷. Bland kvinnor som varken arbetar eller studerar är det vanligare att de helt och hållet står utanför arbetskraften än att de är arbetslösa, medan båda situationerna är lika vanliga för män.

Ungdomar med invandrarbakgrund löper större risk att hamna i situationen att varken arbeta eller studera. Andelen unga (18–24 år) födda utanför EU som varken arbetar eller studerar var 20,6 % år 2018 jämfört med 13,1 % bland inrikes födda⁶⁸. Klyftan var större än 10 procentenheter i många medlemsländer som Grekland, Malta, Slovenien, Tyskland, Italien och Spanien. Dessutom var situationen i genomsnitt ofördelaktigare för unga invandrarkvinnor (23,8 % som varken arbetar eller studerar, 10,3 procentenheter högre än bland inrikes födda). Det är inte bara födda utanför EU utan också inrikes födda med

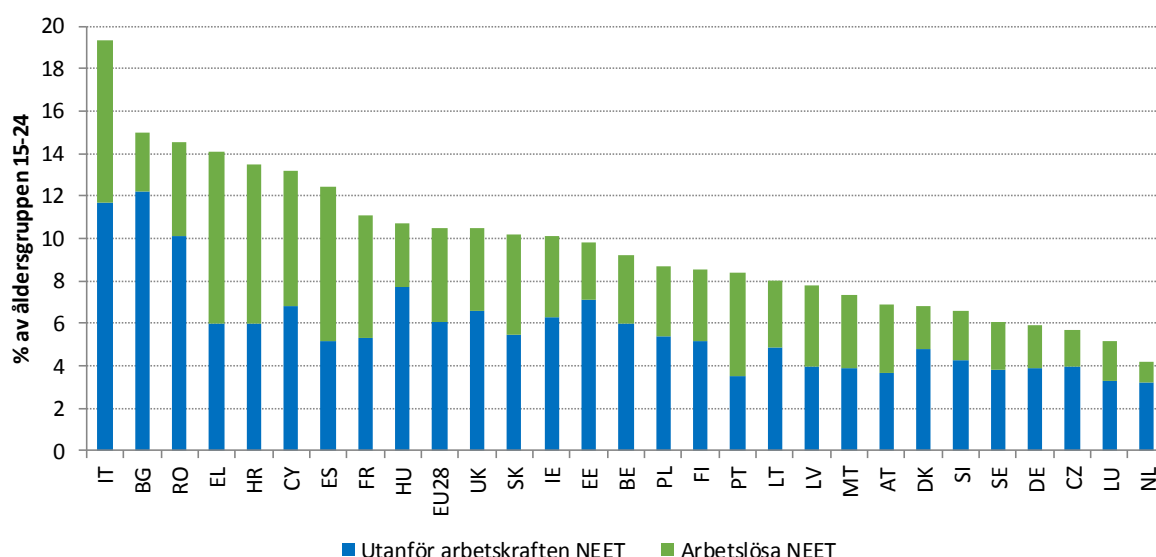
⁶⁷ Eurofound (2016), *Exploring the Diversity of NEETs*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

⁶⁸ Eurostat [[edat lfse 28](#)]

invandrarbakgrund som löper risk att påverkas. I de flesta av EU:s medlemsländer löpte de större risk att varken arbeta eller studera, än dem som hade inrikes födda föräldrar. Klyftan var särskilt stor (över 8 procentenheter högre) i Slovenien, Frankrike, Belgien, Tjeckien och Luxemburg⁶⁹. Ungdomar med både invandrarbakgrund och låg utbildningsnivå var särskilt utsatta.

Diagram 39: Majoriteten av unga som varken arbetar eller studerar står utanför arbetskraften, men skillnaderna mellan medlemsländerna är stora

Profil för unga (15–24 år) som varken arbetade eller studerade i EU:s medlemsländer 2018 (%)

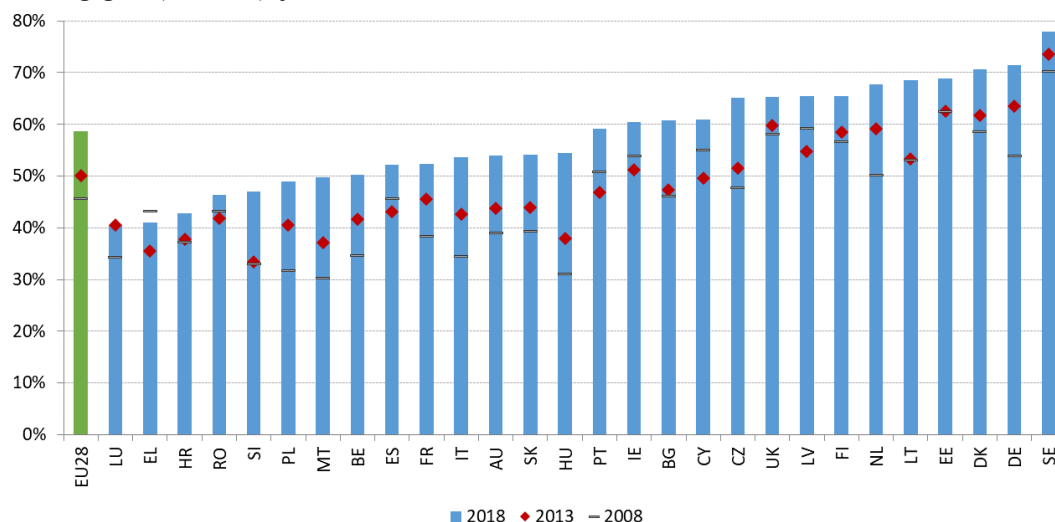
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, onlinedatakod: [edat_lfse_20].

Äldre arbetstagare (55–64 år) stod för en betydande del av den totala sysselsättningsökningen mellan 2008 och 2018. Antalet personer med jobb i denna åldersgrupp ökade med 12,3 miljoner. Detta återspeglar till en del en ökning i den åldersgruppen med 7,4 miljoner, men beror mest på ett ökat arbetskraftsdeltagande, eftersom sysselsättningsgraden i gruppen 55–64 år ökade med 13,3 procentenheter till 58,7 % under 2018. Under de senaste tio åren skedde den största ökningen i antalet äldre arbetstagare i Tyskland (+3,3 miljoner eller +63 %), följt av Italien, Frankrike, Polen och Storbritannien. Sysselsättningsgraden ökade särskilt snabbt i Ungern (+ 23,3 procentenheter), följt av Italien, Malta, Nederländerna, Tyskland, Tjeckien och Polen, alla med en ökning på över 17 procentenheter. Ökat deltagande noterades också bland de äldsta arbetstagarna. Sysselsättningen bland personer i åldern 65–74 år har stigit med närmare 1,5 miljon sedan 2008. Både befolkningsutvecklingen och sysselsättningsgraden bidrog men sysselsättningsgraden hade störst påverkan.

⁶⁹ OECD-EU 2018, *Settling In 2018, Indicators of immigrant integration*, diagram 7.19. över andelen unga som varken arbetar eller studerar.

Diagram 40: Äldre arbetstagare stod för en betydande del av den totala sysselsättningsökningen mellan 2008 och 2018

Sysselsättningsgrad (55–64 år), jämförelse över flera år i %

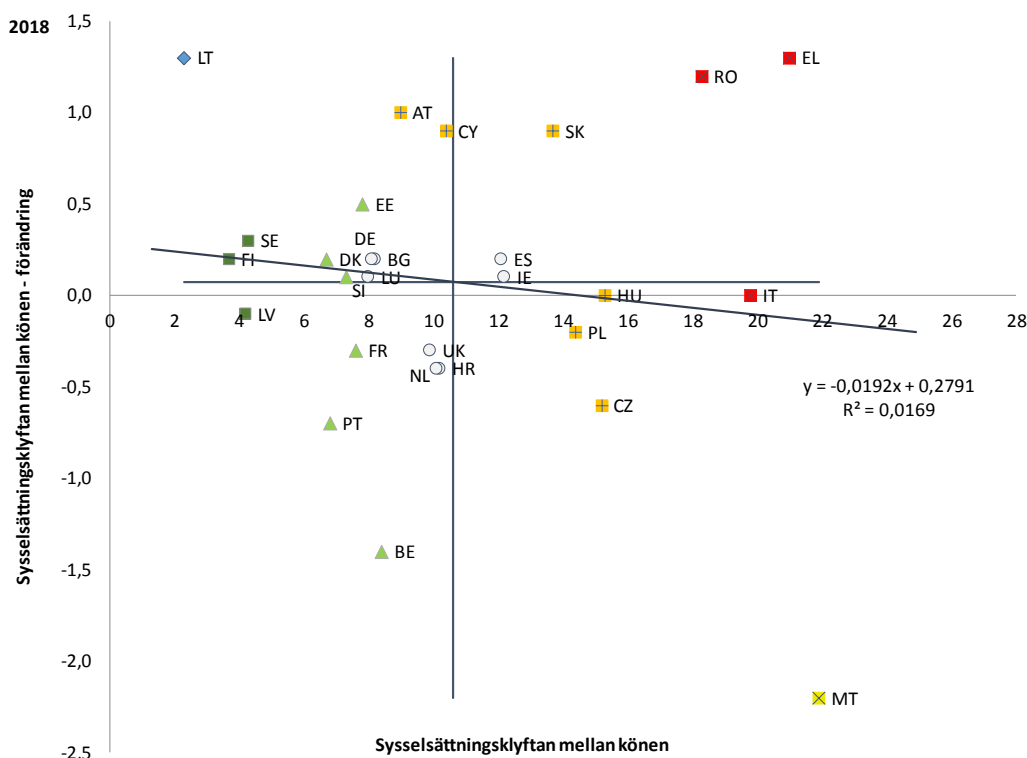

Källa, Eurostat, 2018, 2013, 2008, onlinedatakod: [lfsa_pganws].

Under 2018 fortsatte sysselsättningsgraden för kvinnor stadigt att öka även om framstegen med att minska klyftan mellan könen i fråga om sysselsättning saktade ner. Jämfört med 2017 ökade sysselsättningsgraden för kvinnor (20–64 år) med 0,9 procentenheter till 67,4 % och den ökade i alla medlemsländer. Anmärkningsvärda öknings på över 2 procentenheter registrerades i Cypern, Portugal, Finland och Slovenien (i fallande ordning). Italien (53,1 %), Grekland (49 %), Kroatien (60,1 %) och Rumänien (60,6 %) noterade också förbättringar men sysselsättningsgraden för kvinnor är fortfarande låg i de länderna. Sverige, Litauen, Tyskland och Estland är däremot de som presterar bäst med en sysselsättningsgrad för kvinnor på över 75 %. I alla medlemsländer är andelen män i arbete högre än andelen kvinnor. Under 2018 låg EU-genomsnittet för sysselsättningsklyftan mellan könen på 11,6 procentenheter, vilket är nästan oförändrat sedan 2013 (11,7 procentenheter). Sysselsättningsklyftan mellan könen mätt i heltidsekvivalenter är betydligt högre (18 procentenheter), vilket tyder på en högre andel deltidsarbetande kvinnor (se nedan). De lägsta skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan könen finns i Litauen (2,3 procentenheter), Finland (3,7 procentenheter), Lettland (4,2 procentenheter) och Sverige (4,3 procentenheter). I andra änden av spektrumet finns Malta (21,9 procentenheter), Grekland (21 procentenheter), Italien (19 procentenheter) och Rumänien (18,3 procentenheter). Alla dessa senare länderna bedöms som ”kritiska situationer” med undantag av Malta, som är ”svag men förbättras” tack vare en kraftig minskning med 2,2 procentenheter under det senaste året. I diagram 41 kan man utläsa att konvergens inte förekommer för den här indikatorn, eftersom flera medlemsländer med höga eller nära genomsnittliga skillnader i sysselsättning mellan könen uppvisade en försämring under 2018.

Diagram 41: Sysselsättningsklyftan mellan könen är fortfarande stor med betydande skillnader mellan medlemsländerna

Sysselsättningsklyftan mellan könen och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Mindre än hälften (46,6 %) av kvinnorna (20-64 år) i EU arbetade heltid 2018 jämfört med 71,5 % av männen. Denna stora skillnad mellan könen är också tydlig i andelen deltidsarbetande. Räknat bland alla anställda arbetade 30,8 % av kvinnorna deltid jämfört med 8 % av männen 2018. Nivån för ofrivilligt deltidsarbete låg dock på 22,1 % för kvinnorna i EU och på 33,4 % för männen. I de flesta östeuropeiska medlemsländerna ligger andelen kvinnor som deltidsarbetar traditionellt under 10 % (Bulgarien, Kroatien, Lettland, Litauen, Ungern, Polen, Rumänien och Slovakien). I Nederländerna däremot var andelen 73,8 % (även om den har minskat för tredje året i rad), 47,6 % i Österrike och 46,7 % i Tyskland. Den positiva effekten av den flexibla politiken för balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare anknäring till arbetsmarknaden, märks tydligt på en högre sysselsättningsgrad än genomsnittet bland kvinnor i medlemsländer där en särskilt stor andel kvinnor deltidsarbetar (t.ex. Nederländerna, Österrike och Tyskland). Mindre skillnader mellan könen och högre sysselsättningsgrad noteras också i de medlemsländer där kvinnor mer sällan arbetar deltid (Litauen, Lettland, Estland och Finland). Detta tyder på att det kan finnas ytterligare underliggande hinder som otillräcklig barnomsorg, kulturella förväntningar och brist på incitament som flexibla arbetstider eller löne- och skattestrukturer. Deltidsarbetande ställs också inför nackdelar vad gäller arbetsvillkoren. Exempelvis framkommer det i Eurofound's undersökning⁷⁰ att när det gäller utbildning som arbetsgivaren betalar har skillnaden mellan deltidsarbetande och heltidsarbetande ökat avsevärt mellan 2005

⁷⁰Eurofound (2019) – Europeiska undersökningen om arbetsvillkor 2015.

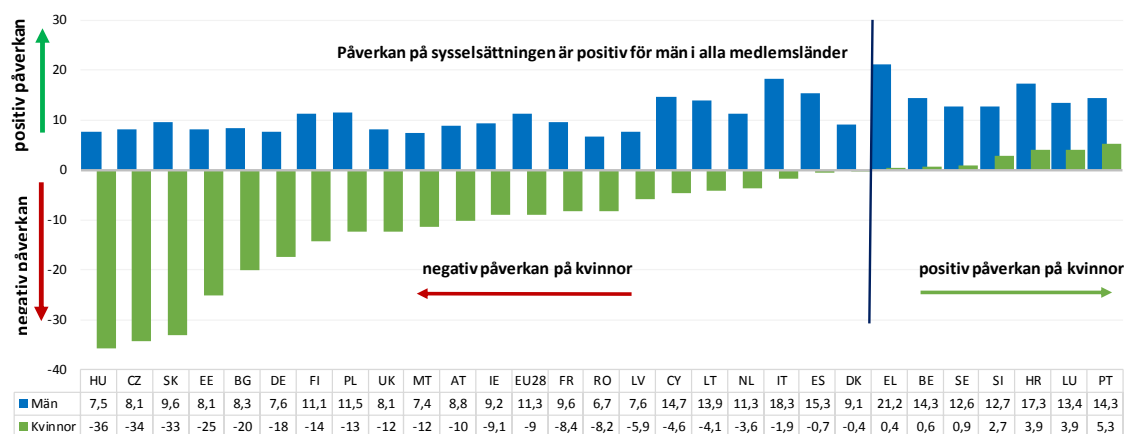
och 2015. Deltidsarbetande rapporterar också sämre social miljö på arbetsplatsen (Eurofound, 2018).

Sysselsättningsklyftan mellan könen ökar bland äldre arbetstagare och uppgår till 13 procentenheter i gruppen 55–64 år. Detta beror på att kvinnor tar största delen av omsorgsansvaret, tar ut pension tidigare och delvis också på att de har en låg utbildningsnivå i den åldersgruppen. Andelen kvinnor (55–64 år) som stod utanför arbetskraften på grund av familje- eller omsorgsansvar var 7,5 % på EU-nivå 2018, mot endast 1 % för män i den åldersgruppen. Sysselsättningsgraden för lågutbildade (Isced 0–2) äldre kvinnor är 36,5 % mot 53 % bland män (och 69,3 % för högskoleutbildade äldre kvinnor). Medan kvinnor i allmänhet (20–64 år) har högre utbildningsnivå, och färre kvinnor är lågutbildade jämfört med männen, gäller motsatsen för denna äldre åldersgrupp. Vidare är 31,3 % av de äldre kvinnorna lågutbildade mot 27,5 % bland äldre män. Allt detta bidrar till lägre timpenning för dem som arbetar och lägre socialförsäkringsavgifter i allmänhet.

Skillnaderna i sysselsättning är större för kvinnor med vårdansvar. Föräldraskap är ett stort hinder för kvinnors fulla deltagande på arbetsmarknaden. Sysselsättningsklyftan mellan könen ökar markant i alla medlemsländer när man räknar in föräldraskap. I genomsnitt var sysselsättningsgraden för kvinnor (i åldrarna 20–49 år) med barn under 6 år 9 procentenheter lägre än för kvinnor utan barn år 2018. I Tjeckien, Ungern och Slovakien är de negativa effekterna av föräldraskap särskilt stora (över 13 procentenheter). Däremot har föräldraskap en positiv inverkan på mäns sysselsättningsgrad (11,3 procentenheter på EU-nivå).

Diagram 42: Föräldraskapets inverkan på sysselsättningen för män och kvinnor med barn under 6 år varierar

Föräldraskapets inverkan på sysselsättningen för män och kvinnor (20–49 år), 2018, skillnad i sysselsättningsgrad (procentenheter)

Källa: Eurostat. Anm.: Föräldraskapets inverkan på sysselsättningen är skillnaden i procentenheter mellan sysselsättningsgraden för kvinnor och män med minst ett barn under sex år.

Förutom att sysselsättningsgraden för kvinnor är lägre, finns det också fortfarande stora löneskillnader mellan könen. Ojusterat låg löneskillnaden stadigt kvar på 16 %⁷¹ 2017

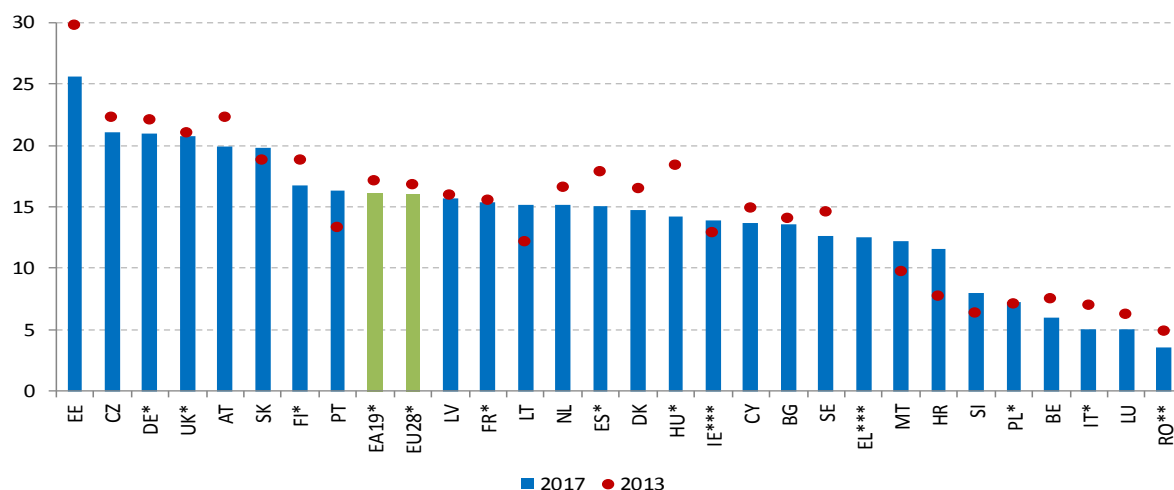
⁷¹ Referensindikatorn i den sociala resultattavlan är den ojusterade löneskillnaden mellan könen (där hänsyn inte har tagits till individuella faktorer som delvis skulle kunna förklara inkomstskillnaderna) som borde ge en övergripande bild av den bristande jämställdheten i fråga om lön. Forskning visar att skillnaden mellan kvinnor och män till största delen kvarstår även när man beaktar skillnader i utbildningsnivå, yrkesval, arbetstid och

med endast en liten minskning jämfört med 2013 (16,8 %). Detta trots en ökande skillnad i utbildning till förmån för kvinnor i EU, där antalet kvinnor (30–34 år) med högre utbildningsnivå (45,8 %) är 10 procentenheter högre än för män (35,7 %) år 2017. En av de främsta anledningarna till de bestående löneskillnaderna är att kvinnor tenderar att vara överrepresenterade bland dem som har minimilön⁷² och i låglönesektorer och låglöneyrken i allmänhet. Dessutom ställs de oftare än män inför begränsningar när det gäller yrkesmässiga val (på grund av omsorgsansvar). Löneskillnaderna består även om man räknar bort faktorer som skillnader i erfarenhet, utbildningsnivå och typ av kontrakt.

Skillnaderna är stora mellan länder vad gäller den ojusterade löneskillnaden mellan könen. Den ligger kvar över 20 % i Estland, Tjeckien, Tyskland och Storbritannien, medan de lägsta värdena (runt 5 %) noteras i Rumänien, Italien och Luxemburg. Situationen har sedan 2013 förbättrats avsevärt i Estland, Ungern och Spanien, medan löneskillnaderna mellan könen har ökat med mer än 2 procentenheter i Portugal, Litauen och Kroatien. Löneskillnaderna mellan könen leder ofta till pensionsskillnader till förmån för män. År 2017 var skillnaden 35,7 % för pensionärer i åldern 65–79 år (en minskning med 1 procentenhet jämfört med 2016). Pensionsskillnaderna mellan könen var störst i Malta, Nederländerna, Luxemburg, Österrike och Cypern (över 40 %) och minst (under 10 %) i Estland, Danmark och Slovakien (mer information finns i kapitel 3.4).

Diagram 43: Det råder fortfarande stora löneskillnader mellan könen

Ojusterad löneskillnad mellan könen, 2013 och 2017

* preliminära uppgifter; ** beräknade uppgifter; *** uppgifter för 2014

Källa: Eurostat, onlinedatakod: [SDG_05_20]. Anm.: Ojusterad löneskillnad mellan könen mäts som skillnaden mellan genomsnittlig bruttotimlön för manliga och kvinnliga avlönade anställda uttryckt som andel av de manliga avlönade anställdas bruttotimlön.

Bristande tillgång till barnomsorg och långvarig vård och omsorg av god kvalitet och till rimligt pris utgör ofta hinder för kvinnors anställning. Huvudindikatorn i den sociala resultattavlan visar att barns deltagande i formell barnomsorg när de är under 3 år var 35,1 % på EU-nivå 2018 och översteg därmed Barcelonamålet på 33 % om deltagande i barnomsorg

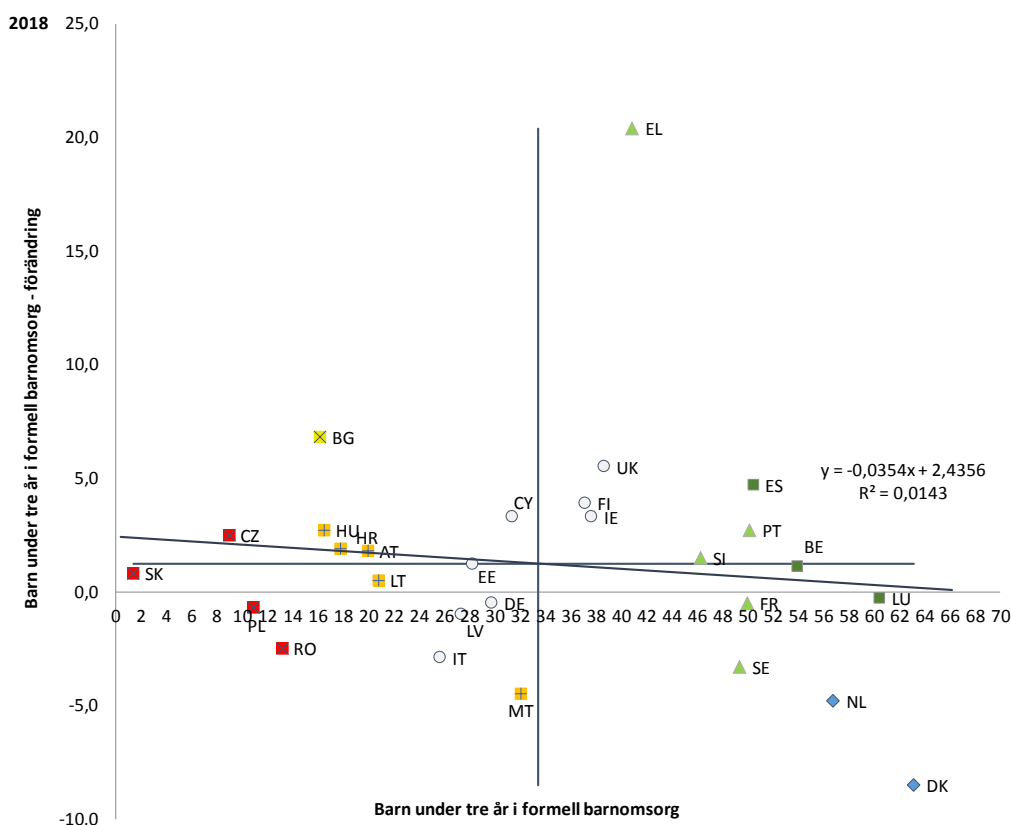
andra mätbara faktorer (t.ex. http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/2016_factors_gpg_en.pdf)

⁷² Eurofound (2019), *Minimum wages in 2019. Annual review*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg, s. 32.

för den här åldersgruppen. Det finns dock skillnader kvar mellan länder och hälften av medlemsländerna har ännu inte nått Barcelonamålet. Deltagandetalet i formell barnomsorg för barn under 3 år är över 60 % i Danmark och Luxemburg, men under 10 % i Polen och Tjeckien och extremt låga 1,4 % i Slovakien (diagram 44). I dessa medlemsländer är bristen på formell barnomsorg kopplad till lägre arbetsmarknadsresultat för kvinnor och i de flesta fall till en negativ påverkan på föräldraskapet över EU-genomsnittet.

Diagram 44: Det råder fortfarande stora skillnader mellan medlemsländerna i fråga om deltagande i barnomsorg

Barn under 3 år i formell barnomsorg och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostats statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Det råder fortfarande avsevärda skillnader mellan medlemsländerna vad gäller kvalitet och tillgång till och rimligt pris för förskoleverksamhet och barnomsorg. Förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet, med tydligt undervisningsinnehåll och kvalificerad personal finns ännu inte i många EU-länder, särskilt inte för barn under 3 år. Dessutom är tillgången på kostnadsfri förskoleverksamhet och barnomsorg under barnets första levnadsår ganska begränsad. Inom EU är det bara Danmark, Tyskland, Estland, Slovenien, Finland och Sverige som garanterar tillgång till offentligt finansierad förskoleverksamhet och barnomsorg för alla barn i åldern 6–18 månader. Tillgången förbättras med barnens ålder och nästan hälften av medlemsländerna kan erbjuda en förskoleplats eller barnomsorgsplats från 3 års ålder och uppåt. Barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning uppvisar mycket lägre deltagandetal än sina jämnåriga från bättre gynnade familjer. Under 2016 var skillnaden 11 procentenheter för gruppen 3 år och

äldre och nästan 15 procentenheter för gruppen 0–2 år. Utnyttjandet av barnomsorg varierar dessutom mellan olika undergrupper av befolkningen. I hela EU deltar 77 % av alla barn i invandrarhushåll (2–5 år) i någon form av förskole- eller barnomsorgsverksamhet mot 81 % bland barn i inhemska hushåll⁷³. Skillnaderna är mycket större i Kroatien, Frankrike, Slovenien och Storbritannien där deltagandetalet i förskoleverksamhet för barn till invandrare är minst 10 procentenheter lägre. Detta är ett problem med tanke på att barn till invandrare är en grupp som gynnas mer än genomsnittet av att delta i formell barnomsorg och förskoleverksamhet (enligt en analys baserad på PISA-poängbedömningen av 15-åriga elever med invandrarföräldrar).

Negativa ekonomiska incitament förvärrar hindren för kvinnor att arbeta eller arbeta mer. Detta har många olika orsaker. Icke-arbetande partner och andraförsörjare är ofta kvinnor och ställs inför negativa ekonomiska incitament på arbetsmarknaden, särskilt om de också har ett vårdansvar för barn⁷⁴ eller familj. Om inkomstskatten beräknas på hushållets inkomst och inte på den individuella inkomsten, kan det utgöra ett negativt incitament för andraförsörjaren. Kostsam vård ökar också bidragsfällorna, särskilt för andraförsörjare och låginkomstfamiljer. Det finns även andra aspekter av skatte- och förmånssystemen som kan leda till minskat arbetskraftsutbud, bland annat familjebaserade och överförbara avdrag samt avdrag för försörjningsberoende make eller maka. År 2017 fanns de högsta bidragsfällorna för andraförsörjare i Danmark, Tyskland, Belgien och Frankrike. Låglönefällan var stor i Belgien, Tyskland, Italien och Nederländerna⁷⁵.

Trots vissa förbättringar ställs personer födda utanför EU fortfarande inför utmaningar på arbetsmarknaden. Detta sker samtidigt som deras andel av den totala befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år) har ökat från 6,6 % till 9,4 % mellan 2014 och 2018. År 2018 hade 64,5 % av personer födda utanför EU i arbetsför ålder (20–64 år) ett arbete, vilket är 3,2 procentenheter lägre än två år tidigare (2016). Andelen ligger dock kvar på 9,4 procentenheter lägre än sysselsättningsgraden bland inrikes födda (73,8 %). I vissa medlemsländer (Sverige, Nederländerna, Belgien, Finland, Danmark, Tyskland och Frankrike) var skillnaden större än 15 procentenheter 2018. Dessutom är situationen fortfarande mer ogynnsam för kvinnor födda utanför EU med en sysselsättningsgrad på cirka 55,3 % 2018, vilket är 13,3 procentenheter under siffran för inrikes födda kvinnor (68,6 %). Skillnaden mellan män (dvs. mellan män födda utanför EU och inrikes födda) var både lägre (4,8 procentenheter 2018) och har minskat snabbare på senare år. Den lilla förbättringen under de senaste åren beror bland annat på högre sysselsättningsgrad i undergruppen ”nyanlända” (personer födda utanför EU med hemvist i landet sedan mindre än fem år tillbaka). Även om sysselsättningsgraden är lägre än bland de som är boende sedan lång tid tillbaka, har den ökat med 3,1 procentenheter på ett år (från 46,4 % 2017 till 49,5 % 2018), bland annat på grund av snabba förbättringar (ökning över 5 procentenheter) i Belgien, Österrike, Tyskland och Frankrike⁷⁶. Även om skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes födda och födda utanför

⁷³ OECD-EU 2018, *Settling In 2018, Indicators of immigrant integration*, indikator [7.3.](#) för [förskola och barnomsorg](#).

⁷⁴ <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/2009/impact-of-parenthood-on-careers-of-young-men-and-women>

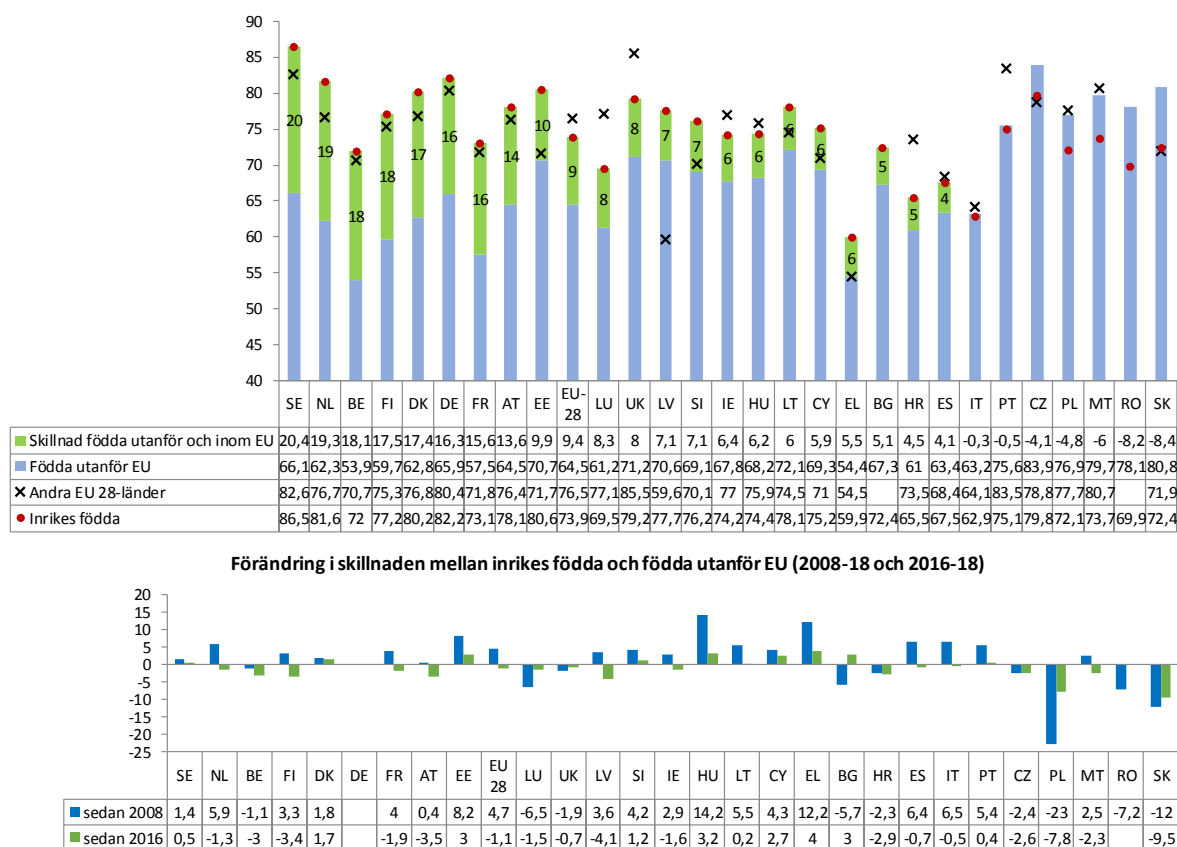
⁷⁵ Bidragsfällan för andra försörjaren mäter den effektiva marginals-katten på arbetsinkomster från en andra försörjare när denna övergår från bistånd till arbete. Låglönefällan beräknas för par utan barn när den andra försörjaren i familjen ökar sina inkomster från 33 % till 67 % av genomsnittslönen och vars främsta inkomsttagare tjänar 100 % av genomsnittslönen (databas över skatter och förmåner, Europeiska kommissionen).

⁷⁶ Eurostat, [[lfst rimgecg](#)]

EU i de flesta medlemsländer (20 av 28) har ökat under tidsperioden 2008–2018, bland annat på grund av påverkan från den ekonomiska recessionen och dess återverkningar på arbetsmarknaden, har den på senare tid (från 2016 och framåt) minskat i 17 medlemsländer. Detta gäller framför allt i de länder som tar emot flest invandrare från tredjeländer (se diagram 45).

Diagram 45: Personer födda utanför EU har fortfarande svårt att få jobb

Sysselsättningsgraden efter födelseland, åldersgruppen 20–64 år, 2018 samt förändringar sedan 2008 och sedan 2016

Källa: Eurostat [lfsa_ergacob]. Anm.: inget värde för förändringen i Tyskland eftersom det saknas uppgifter om sysselsättningsgraden för personer födda utanför EU för referensåren före 2017.

Den totala sysselsättningsgraden för personer födda utanför EU påverkas av olika faktorer. Framför allt kan den lägre sysselsättningsgraden bland invandrare förklaras med den större andelen lågutbildade bland personer födda utanför EU jämfört med inrikes födda (35,7 % respektive 20,3 % på EU-nivå i åldersgruppen 25–64 år⁷⁷). Men inte heller invandrare med hög utbildningsnivå kommer upp till samma nivå som inrikes födda (vilket framgår av den stora skillnaden i sysselsättning och den högre överkvalificeringsgraden) och det finns fortfarande ett avsevärt underutnyttjande av invandrades kompetens och kvalifikationer. Detta bekräftas av uppgifter från den europeiska undersökningen om arbetsvillkor i Europa som visar att första generationens migrerande arbetstagare oftare återfinns i lågkvalificerade yrken, även om de har en högre utbildning. Språkhinder och brist

⁷⁷ Eurostat, [edat_lfs_9912]

på erkännande av färdigheter och kvalifikationer hör till de troliga orsakerna bakom den dåliga överensstämmelsen mellan humankapital och yrken⁷⁸.

Det är inte bara personer födda utanför EU utan också inrikes födda med invandrabakgrund som kan ha svårare att få jobb. Under 2017 (senaste tillgängliga år) var sysselsättningsgraden för åldersgruppen 15–34 år 68,5 % i EU, 5,7 procentenheter under nivån för dem som har föräldrar födda i landet. Dessutom var skillnaden ungefär eller över 15 procentenheter i Österrike, Grekland, Frankrike, Spanien, Finland, Danmark, Belgien, Nederländerna och Italien⁷⁹. Under de senaste tio åren märktes den största försämringen för barn med invandrabakgrund i de länder som drabbats hårdast av den ekonomiska nedgången, som Grekland och Italien samt Frankrike och Nederländerna. I Sverige, Tjeckien och Belgien har sysselsättningsgraden däremot ökat för unga personer (15–34 år) med invandrabakgrund.

Den låga sysselsättningsgraden och andelen i arbetskraften bland personer med funktionsnedsättning tyder på att deras kompetens inte utnyttjas efter potential. I EU år 2017 var sysselsättningsgraden för personer med en funktionsnedsättning 50,6 % mot 74,8 % för personer utan funktionsnedsättning⁸⁰. Den har dock ökat något jämfört med 2016 (48,1 %). Skillnaden varierar kraftigt mellan medlemsländerna⁸¹, från 13,7 procentenheter i Italien till 42,1 procentenheter i Irland. Dessutom ingick endast 61 % av personerna med funktionsnedsättning i arbetskraften i EU, jämfört med 82,3 % av personerna utan funktionsnedsättning, vilket tyder på att det finns betydande hinder för personer med funktionsnedsättning att ta sig in på arbetsmarknaden⁸². Bland länder som har ungefär samma arbetskraftsdeltagande för personer utan funktionsnedsättning kan arbetskraftsdeltagandet för personer med funktionsnedsättning markant skilja sig åt. Vad gäller skillnader mellan könen var sysselsättningsgraden för kvinnor med funktionsnedsättning något lägre (48,3 %) än för män med funktionsnedsättning (53,3 %). Arbetets kvalitet är också en viktig fråga. Under 2018 löpte personer med funktionsnedsättning i EU större risk att drabbas av fattigdom bland förvärvsarbetande än dem utan funktionsnedsättning (11 % jämfört med genomsnittet på 9,1 % i EU)⁸³. I en undersökning från Eurofound⁸⁴ bekräftas hur viktigt arbetet är som inkluderingsfaktor. Den visar att det varierar avsevärt i vilken utsträckning personer med funktionsnedsättning känner sig utanför samhället beroende på om de har arbete eller inte. De som har ett arbete uppger mycket mer sällan att de upplever att de står utanför samhället jämfört med långtidsarbetslösa respondenter med funktionsnedsättning eller personer som inte kan arbeta på grund av sin funktionsnedsättning.

⁷⁸ Eurofound (2019), *How your birthplace affects your workplace*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg

⁷⁹ OECD-EU 2018, *Settling In 2018, Indicators of immigrant integration*, [diagram 7.21](#), över [sysselsättningsgrad, efter invandrabakgrund](#).

⁸⁰ Uppgifterna kommer från EU:s statistik över inkomst- och levnadsvillkor 2017, analyserad av ANED, ett akademiskt nätverk för europeiska experter på funktionsnedsättning.

⁸¹ Förekomsten av funktionsnedsättning varierar också i stor utsträckning mellan medlemsländerna.

⁸² Samma som ovan.

⁸³ EU:s statistik över inkomst- och levnadsvillkor (2018), fattigdomsriskerna bland förvärvsarbetande [hlth_dpe050]

⁸⁴ Eurofound (2018), *Quality of life. Social and employment situation of people with disabilities*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef18023en.pdf

Bland personer med funktionsnedsättning finns en stor andel personer med högst grundskoleutbildning och en låg andel med högre utbildning, vilket påverkar deras sysselsättningsgrad. I EU 2017⁸⁵ var andelen unga personer (18–24 år) med högst grundskoleutbildning och med någon funktionsnedsättning 19,6 % jämfört med 9,5 % för personer utan funktionsnedsättning (en skillnad på cirka 10,1 procentenheter). Denna skillnad var minst i Slovenien (1,8 procentenheter) och relativt hög i Tjeckien (25,5 procentenheter), Rumänien (23,5 procentenheter), Bulgarien (21,9 procentenheter) och Tyskland (21,1 procentenheter). Vad gäller högre utbildning har 32,4 % av personerna med funktionsnedsättning en högskoleutbildning eller motsvarande jämfört med 42,5 % för personer utan funktionsnedsättning (dvs. en skillnad på cirka 10,2 procentenheter).

3.2.2 Politiska åtgärder

Integrerade strategier som är anpassade efter elevernas behov är det effektivaste sättet att minska andelen elever som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning. Sedan september 2018 är det många medlemsländer som har infört åtgärder på detta område. I Luxemburg till exempel har myndigheterna infört en medlingstjänst för skolan för att minska andelen unga med högst grundskoleutbildning, genom att ge särskilt stöd till elever som löper särskild risk att sluta skolan i förtid. I Spanien får regionerna hjälp genom ett program för vägledning och förstärkning för framsteg och stöd inom utbildning. Det ska bidra till att minska antalet elever som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, särskilt genom att stödja utbildningscentrum i utsatta områden och elever med lägre socio-ekonomisk bakgrund, och genom att stärka lärarpersonalens kompetens så att de bättre kan hantera olikheter mellan eleverna i klassrummet. I Bulgarien finns projektet *Stöd för framgång* som samfinansieras av Europeiska socialfonden (ESF) och riktar sig till 1 500 skolor och 120 000 elever med kunskapsluckor eller som riskerar att lämna skolan med högst grundskoleutbildning. Genom projektet får eleverna också yrkesvägledning.

För att uppnå resultat av hög kvalitet och skapa inkluderande undervisning är det avgörande att locka bra lärare genom att erbjuda bra löner och stödja deras fortsatta yrkesmässiga utveckling. Många medlemsländer har nyligen infört strategier i syfte att öka läraryrkets attraktionskraft och förbättra lärarnas arbetsvillkor. I Bulgarien har man till exempel infört nationella program för att modernisera undervisningssystemet och det syftar till att motivera lärare, införa innovativa undervisningsmetoder och organisera inlärningsprocessen, ge tidig yrkesvägledning och öppna skolor för andra institutioner. Slovakien höjer successivt lärarnas löner och *den nya lagen om utbildningspersonal och yrkesarbetare* stärker kopplingen mellan lön och undervisningsresultat, genom att ändra certifieringsprocessen och fortbildningsprocessen. Sverige har nyligen avsatt ytterligare medel för att anställa fler lärarassistenter för att minska lärarnas administrativa arbetsbörda och ge dem mer tid till undervisning. Litauen slutligen utvecklade 2018 ett pilotprojekt som ger kortsiktiga och långsiktiga prognoser över behovet av lärare för att säkerställa att nya talanger kommer in i yrket samtidigt som man har kontroll på den totala lärarkårens storlek. I *förordningen om lärares utbildning* anges dessutom kvalitetskrav för grundläggande undervisningsprogram och för det nya introduktionsprogrammet som omfattar det första skolåret. Där anges också möjligheter för fortlöpande utbildning och fortbildning och kriterier för tre nyinrättade nationella lärarutbildningscentrum.

⁸⁵ Uppgifterna kommer från EU:s statistik över inkomst- och levnadsvillkor 2017, analyserad av ANED, ett akademiskt nätverk för europeiska experter på funktionsnedsättning.

Om man ska kunna hantera framtida kompetensglapp, främja spetskompetens och säkerställa ett lyckat inträde på arbetsmarknaden är det viktigt att höja kvaliteten på och öka relevansen för högre utbildning. I kommissionens meddelande om en ny EU-agenda för högre utbildning från 2017⁸⁶ betonas vikten av åtgärder som syftar till att bredda deltagandet i högre utbildning, öka andelen som slutför sin utbildning, rusta de studerande med de färdigheter och kompetenser som är relevanta för arbetslivet och effektivisera finansieringssystemet för högre utbildning. Många medlemsländer tar in denna aspekt i sina politiska beslut. Irlands *Springboard* + till exempel, är ett kompetenshöjningsinitiativ inom högre utbildning som erbjuder kostnadsfria kurser på olika nivåer som leder till kvalifikationer på områden där det finns anställningsmöjligheter i ekonomin. Danmark försöker göra den högre utbildningen mer flexibel och med närmare kopplingar till arbetsmarknaden. En ettårig yrkesinriktad högre utbildning på masternivå har införts på 25 områden, liksom ett tvåårigt deltidsprogram på masternivå som ger bättre möjligheter att kombinera studier och arbete. Stödperioden för bidrag på masternivå kan förlängas i tre år efter examen för att ge möjlighet till arbetslivserfarenhet. I Italien finns en ny typ av icke-akademisk högre utbildning (*lauree professionalizzanti*) som syftar till att utbilda högt specialiserad fackutbildad personal inom ingenjörsvetenskap, byggnad och miljö samt energi och transport, i nära samarbete med relevanta yrkesorganisationer.

Det är av grundläggande betydelse att bekämpa ojämlikhet i fråga om utbildning för att ge alla möjlighet att aktivt delta i ekonomin och samhället och bättre integrera elever med invandrarbakgrund eller med speciella behov i den allmänna undervisningen. I många medlemsländer tenderar skolor att reproducera befintliga socioekonomiska mönster, snarare än att bidra till en rättvisare fördelning av utbildningsmöjligheter och resultat därav. Utan en större förändring av de pedagogiska metoderna kommer utbildningssystemen inte att kunna vara ett verkligt verktyg för social integration och kommer i stället att befästa utanförskap. En del medlemsländer försöker nu bryta denna onda cirkel. Tjeckien antog en *åtgärdsplan för inkluderande undervisning II för 2019–2020*, med åtgärder mot segregering för skolor med mer än 50 % romska elever och antimobbningssåtgärder. I Sverige ska *Läsa-skriva-räkna-garantin* säkerställa att alla elever som behöver stödåtgärder i förskola och lågstadium på ett tidigt stadium ska få det i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Den nationella planen för ökad jämlikhet i högre utbildning 2019-2021 som antogs i Kroatien i januari 2019 vänder sig till studenter som har problem med att komma in på högre utbildning eller riskerar att sluta, och målet är att förbättra tillgången till och öka antalet som stannar kvar, slutför och får jobb.

Ett ändamålsenligt genomförande av lagstiftningsändringar för inkludering av romer i utbildningen är fortfarande viktigt. Utbildning är det område som får flest politiska insatser. Åtgärder för positiv särbehandling har visserligen bidragit till att fler romska barn går i skolan, men det är viktigt att undvika att de placeras i särskolor trots att de mycket väl skulle kunna gå i en vanlig skola. Aktiva åtgärder mot segregering krävs för att motverka segregation i skolor och klasser och bör åtföljas av ytterligare ekonomiskt och professionellt stöd för att främja integreringen av romska barn i vanliga skolor. De åtgärder till förmån för romska elever som för närvarande vidtas i Bulgarien omfattar skolmedlare, stipendier, fritidsaktiviteter, extralektioner i bulgariska och gratis transporter på vissa orter. Sedan 2018 avsätter det bulgariska utbildningsministeriet ytterligare finansiering till skolor⁸⁷ som arbetar

⁸⁶ COM(2017) 247 final.

⁸⁷ Den ytterligare finansieringen avsätts för elever i grundskolan.

med utsatta barn och/eller på landsbygden. En interinstitutionell mekanism för att skriva in barn i den obligatoriska skolåldern har införts. Efter 2017 års ändring av den ungerska lagen om likabehandling och offentlig utbildning inrättades 2018 tjänstemän som arbetar mot segregation samt arbetsgrupper i utbildningsdistrikt. Stora skillnader kvarstår dock i sammansättningen av elever mellan statliga och religiösa skolor.

Olika regler, friheter, självständighet, storlek på skoldistriktet i kombination med det fria skolvalet begränsar de potentiella effekterna av åtgärderna för att effektivt motverka segregation i undervisningen. Även om många program, projekt och åtgärder har genomförts för att förbättra utbildningssystemet i Rumänien ställs romska elever fortfarande inför många problem, och det är stora skillnader mellan landsbygds- och stadsområden. År 2016 utfärdade utbildningsministeriet ett ramdirektiv som förbjöd segregering i skolor före universitetsnivån men 2019 hade planen fortfarande inte genomförts. I Slovakien, där en oproportionerligt stor andel romska barn fortfarande placeras i specialskolor eller klasser för barn med psykiska funktionsnedsättningar, godkändes den reviderade handlingsplanen för integrering av romer i februari 2017 och den håller på att genomföras. Det återstår att se vad resultaten blir. Slovakien har dessutom antagit en tioårig nationell utvecklingsplan för utbildning som också bör omfatta olika aspekter av inkludering och kvalitet i utbildningen, även för romska barn. Det planerade införandet av obligatorisk förskola från 5 års ålder, tillsammans med avskaffandet av den nollklass som romska barn för det mesta går i, kan få positiv inverkan i detta avseende, men det saknas fortfarande aktiva åtgärder mot segregering.

Medlemsländerna måste fokusera på kompetensutveckling för att göra kompetensen relevantare för ett samhälle och en arbetsmarknad i förändring. Att utforma kvalifikationer och fastställa deras nivå i termer av inlärningsresultat har blivit en standardmetod inom EU. Alla medlemsländerna har tagit fram nationella referensramar och nästan alla (27 stycken) utgår från den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF). Dessutom anger 20 länder vilken EQF-nivå deras kvalifikationer motsvarar, vilket gör dem tydligare och bättre jämförbara. Dessa länder är Belgien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Estland, Grekland, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Ungern, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien och Storbritannien. Viktigt är också att fokus på inlärningsresultat gör det enklare att koppla samman formella kvalifikationer med validering av färdigheter som förvärvats utanför de formella programmen och med innovativa former av erkännande av färdigheter, som mikromeriter, som kan ha stor påverkan på innehavarnas anställbarhet.

I enlighet med rådets rekommendation 2012⁸⁸ ger medlemsländerna i allt högre grad personer möjlighet att validera färdigheter som förvärvats utanför den institutionella utbildningen. Den europeiska inventeringen om validering 2018 visar att nästan alla medlemsländer har inrättat system för validering, även om dessa har olika omfattning. Genom validering går det att få en kvalifikation som ingår i den nationella referensramen i tolv länder (Finland, Frankrike, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Nederländerna, Polen, Rumänien, Sverige och Storbritannien) eller på en betydande del av hela ramen (Österrike, Belgien, Bulgarien, Danmark, Tyskland, Malta, Portugal, Slovenien och Spanien). I de flesta medlemsländerna kan valideringen ge tillgång till formella program och undantag från delar av dem. Det finns dock ännu inga system i Kroatien, där en nationell valideringsram fortfarande håller på att utformas, i samordning med den nationella ramen för kvalifikationer, och i Slovakien där någon form av validering endast är tillgänglig för mycket specifika

⁸⁸ Rådets rekommendation av den 20 december 2012 om validering av icke-formellt och informellt lärande.

arbetsmarknadsbehov. Även om kopplingen till den nationella referensramen för kvalifikationer och den institutionella utbildningen är standard i alla länder ges valideringsmöjligheter också i samband med arbetsmarknadsåtgärder, som ofta genomförs av arbetsförmedlingar. Detta är fallet i tretton länder (Belgien, Kroatien, Cypern, Tjeckien, Danmark, Irland, Italien, Malta, Nederländerna, Polen, Slovakien, Sverige och Storbritannien). En kompetensprofilering eller kompetenskartläggning erbjuds alla arbetslösa i tretton medlemsländer (Österrike, Belgien, Finland och Italien inom tre månader av arbetslöshet, Kroatien och Tjeckien inom sex månader av arbetslöshet, Grekland, Irland, Lettland, Luxemburg, Malta, Nederländerna och Polen med andra tidsramar).

Medlemsländerna arbetar i riktning mot effektiva vägledningstjänster för livslångt lärande. Det finns en ökande medvetenhet om behovet att hjälpa arbetstagare att fortsätta sitt lärande under hela yrkeslivet, långt efter den grundläggande utbildningen och under det första arbetet. Ett antal innovativa metoder tillämpas, med ett ökande engagemang från arbetsförmedlingar och arbetsmarknadens parter. I Storbritannien och Danmark har fackliga företrädare ägnat sig åt vägledning på arbetsplatsen. Företagen spelar en viktig roll när det gäller kompetenskartläggning mitt i yrkeslivet. Detta är redan vanligt i Frankrike och provas för närvarande också i andra länder. De italienska regionerna administrerar det aktiva sysselsättningsnätverket, ett partnerskap mellan de offentliga arbetsförmedlingarna och privata aktörer, som hjälper arbetslösa och lågutbildade personer att komma tillbaka till arbetsmarknaden. De nederländska utbildnings- och arbetsenheterna sammanför aktörer på lokal och regional nivå som ger personligt anpassad vägledning till lågutbildade vuxna och unga som varken studerar eller arbetar, och kopplar dem till valideringsförfaranden och gör uppföljningar.

Fler och fler medlemsländer blir medvetna om att kompetensutmaningarna kräver en strategi som omfattar hela statsförvaltningen för att främja vuxenutbildning. Inom ramen för en ny kompetensagenda för Europa antog rådet 2016 en rekommendation om kompetenshöjningsvägar som ett sätt att hantera kompetensglapp, ojämlikhet och nya arbetsmarknadsbehov bland den vuxna befolkningen. Genom kompetenshöjningsvägar ska beslutsfattare utarbeta och genomföra politiska åtgärder som är särskilt anpassade till behoven hos lågutbildade vuxna. Flera medlemsländer har arbetat för nationella kompetensstrategier, med stöd av kommissionen och i samarbete med OECD (Spanien, Italien, Portugal, Slovenien, Belgien/Flandern och mer nyligen även Lettland och Polen). Flera medlemsländer som Österrike, Nederländerna och för närvarande Slovakien, har dessutom finansierat kompetensstrategier med egna medel. I Frankrike inrättades med 2018 års reform av yrkesutbildningen ett nytt organ ("France Competences") som ska säkerställa en övergripande strategi för kompetensbehov, utbildningskvalitet och kostnader.

Arbetsplatsförlagt lärande och lärlingsprogram ger de närmaste kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv. På medlemslandsnivå har ett antal reformer av yrkesutbildningen antagits sedan mitten av 2018. Kommissionen fortsätter tillsammans med medlemsländerna arbetet med att modernisera yrkesutbildningen i linje med de politiska prioriteringar som fastställs i Riga-slutsatserna 2015⁸⁹. Genom *Sysselsättningsinitiativet* för

⁸⁹ I Riga-slutsatserna 2015 fastställdes fem mål för perioden fram till 2020: 1) Främja arbetsplatsförlagt lärande 2) Utveckla kvalitetssäkring för yrkesutbildning och information och återkoppling 3) Främja tillgång till yrkesutbildning och kvalifikationer för alla 4) Stärka nyckelkompetenser 5) Ge fortbildningsmöjligheter för lärare och utbildare inom yrkesutbildning. Läs mer på <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sv&pubId=7915&furtherPubs=yes>

unga⁹⁰ och *Den europeiska alliansen för lärlingsutbildning*⁹¹ har kommissionen uppmuntrat och stött medlemsländerna i deras satsningar för att öka kvaliteten och tillgången på och attraktionskraften hos arbetsplatsförlagt lärande för att på så sätt förbättra yrkesutbildningens relevans på arbetsmarknaden i medlemsländerna. Bulgarien till exempel avser genom ett pilotprojekt som inleddes i maj 2019 att utvidga tillämpningsområdet för varvad utbildning, för att förbättra kvaliteten på yrkesutbildningen i Bulgarien och stärka kopplingen till arbetsmarknadens behov. I december 2018 antog Estland en ändring av lagen om yrkesutbildning i syfte att göra studierna mer flexibla. De testar också innovativa studieformat i samarbete med lokala myndigheter och introducerar resultatbaserad finansiering. I Frankrike har under 2019, och parallellt med reformen för ett arbetsplatsbaserat lärlingsprogram, en successiv reform av den skolbaserade yrkesutbildningen genomförts. Nya sektorsindelade *Campus des Metiers et Qualifications* har öppnats och det sker gradvisa övergångar till specialisering för inskrivna elever i kombination med yrkesvägledning. I Kroatien etablerades 2018 ett nationellt nätverk av regionala kompetenscentrum för yrkesutbildning i syfte att utse speciella kompetenscenter som ska erbjuda reguljära yrkesutbildningsprogram och andra former av formell och icke-formell utbildning. Malta planerar att lansera en ram för kvalitetssäkring för arbetsplatsförlagt lärande, som ska grundas på 20 vägledande principer för lärlingskap av hög kvalitet. I Polen syftar ändringarna av utbildningslagen till att förbättra samarbetet mellan yrkesutbildningssystemen och arbetsgivare, förändra systemet med yrkesexamen och skapa ett analytiskt verktyg för att förutse nationella och regionala arbetsmarknadsbehov.

Medlemsländerna inser vilka utmaningar som deras vuxenutbildningssystem står inför och under andra hälften av 2018 och 2019 genomfördes ett antal initiativ. De allt snabbare förändringarna på arbetsmarknaden, efterfrågan på högre kompetens och spridningen av digital teknik på alla områden i det dagliga livet gör det ännu viktigare med kompetensutveckling för att säkra människors anställbarhet. I den europeiska pelaren för sociala rättigheter erkänns rätten till livslångt lärande, som ett sätt att skaffa sig de färdigheter som behövs för att fullt ut kunna delta i samhället och hantera övergångar på arbetsmarknaden. I detta sammanhang har Flandern (Belgien) förbättrat incitamenten för anställda att delta i livslångt lärande. Sedan september 2019 har alla anställda inom den privata sektorn rätt att ta ut 125 timmars betald ledighet per år i detta syfte. I Vallonien (Belgien) erbjuds ett nytt ekonomiskt incitament på 350 euro för utbildning inom yrken där det råder brist på arbetskraft (Incentive+). Det ges till alla arbetslösa som slutför utbildningen till ett yrke där det råder brist på arbetskraft. I Kroatien finns sedan september 2019 den nyligen antagna lagen om vuxenutbildning som ska åtgärda nackdelarna i det befintliga vuxenutbildningssystemet och anpassa det till den kroatiska referensramen för kvalifikationer (CROQF). Lettland har ökat stödet för lärande till personer som är anställda i något av de företag som tilldelats 18 miljoner euro i stöd från Eruf för detta ändamål. Portugal antog i februari 2019 en åtgärd för att hantera speciella behov vad gäller mänskliga resurser inom den offentliga administrationen, i syfte att skapa en modell för livslångt lärande som gör det möjligt för offentliga tjänstemän att få tillgång till utbildnings- och yrkescertifikat. Det nya programmet *Skills to Advance* som antagits i Irland syftar till att ge stöd till utsatta grupper, däribland lågutbildade. Denna nya åtgärd kommer att möjliggöra riktat stöd till utsatta grupper inom den irländska arbetskraften, särskilt till dem som har lägre kompetensnivå och

⁹⁰ Se <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sv&catId=89&newsId=1829>

⁹¹ Se http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/alliance_en.htm

som behöver fler möjligheter till karriärutveckling, för att stödja människor att stanna kvar i arbetslivet och undvika förflyttningar, eller för att ta vara på nya arbetstillfällen.

Det förblir en viktig prioritering att ytterligare minska arbetslösheten bland unga och stödja deras övergång från utbildning till yrkesliv. Varje år sedan 2014 har över 5 miljoner unga varit registrerade i ungdomsgarantin och 3,5 miljoner har accepterat ett erbjudande om jobb, fortsatt utbildning, praktikplats eller lärlingsplats. I många medlemsländer är dock den uppskattade andelen unga som varken arbetar eller studerar och som är registrerade i ungdomsgarantin under 50 %. I många länder har deltagandet varit begränsat eftersom sammansättningen i den gruppen varierar (totalt lägre andel arbetslösa unga som varken arbetar eller studerar) och det totala antalet har minskat (mer information finns i kapitel 3.2.1). Med tanke på att situationen på arbetsmarknaden för unga har förbättrats betydligt blir de politiska åtgärder som ligger till grund för ungdomsgarantin mer målinriktade.

Medlemsländerna satsar mer på utåtriktad verksamhet för att göra tjänsterna mer tillgängliga för unga och säkerställa en bättre identifiering av personer med behov. Med handlingsplanen för ungdomssysselsättning 2019–2021 i Spanien kommer antalet yrkesvägledare för ungdomar och långtidsarbetslösa att öka med 3 000 nya personer. I Cypern syftar ett uppsökande projekt att nå ut till 4 000 unga som varken arbetar eller studerar och ge aktiveringsstöd genom rådgivning och anpassad utbildning efter deras behov. Där vill man också via en informationskampanj locka ungdomar till arbetsförmedlingen så att de kan registrera sig i ungdomsgarantin. Syftet med kampanjen är att involvera ungdomsaktörer med förmåga att nå ut till unga med olika bakgrund (fattigdom, funktionsnedsättning, låg utbildningsnivå eller etnisk minoritet och invandrare) som varken arbetar eller studerar.

Nya åtgärder har också införts för att bättre stödja unga som av olika orsaker är utsatta. I Irland erbjuder Youth Employment Support Scheme (YESS), ett frivilligt stödprogram för ungas sysselsättning, praktikplatser till unga arbetssökande som är långtidsarbetslösa eller har svårt att få arbete. Deltagarna får under en praktikperiod lära sig grundläggande arbetskompetens och social kompetens i en stödjande omgivning. I Frankrike finns ett frivilligt system för företag som utbildar och anställer ungdomar, och man hoppas att minst 10 000 företag ska erbjuda praktik, lärlingsplatser eller jobb. Målet är att utveckla offentliga/privata samarbeten och hantera den höga arbetslösheten bland unga människor i eftersatta stadsdelar. Portugal har antagit yrkespraktikåtgärder som senare kan omvandlas till tillsvidareanställning genom direkta anställningsstöd till unga och långtidsarbetslösa. Under 2019 infördes sedan förändringar som ska öka effektiviteten och ändamålsenligheten för dessa åtgärder, rationalisera analysprocessen för ansökningar och säkerställa lämpliga svarstider för arbetsförmedlingarna.

Ruta 2: Bättre utnyttjande av Europeiska socialfonden (ESF)

Europeiska socialfonden är ett av EU:s viktigaste redskap för att hantera de utmaningar som lyfts fram i de landsspecifika rekommendationerna. Fonden bidrar direkt till hållbar sysselsättning av hög kvalitet, främjar social inkludering och investering i utbildning och förbättrar institutionell kapacitetsuppbyggnad. Tillsammans med sysselsättningsinitiativet för unga som stöder unga människor som varken arbetar eller studerar, investerar fonden närmare 93 miljarder euro i humankapital och hjälper människor i EU att utveckla sin kompetens och säkra sin framtid.

Över 26 miljoner deltagare har mellan 2014 och 2018 gynnats av stödet från ESF och sysselsättningsinitiativet för unga, inbegripet närmare 4 miljoner långtidsarbetslösa (15 %).

De viktigaste målgrupperna för dessa insatser är unga människor under 25 år (43 % av deltagarna) och lågutbildade personer med grundskoleutbildning (48 % av deltagarna). Genomförandet, som ökade kraftigt under 2017–2018, bör fortsätta i oförminskad takt fram till slutet av programperioden. Av de 26 miljoner personer som deltagit fram till slutet av 2018 hade

- 2,7 miljoner deltagare hittat ett arbete
- 3,6 miljoner deltagare fått en kvalifikation
- och 1,4 miljoner deltog i utbildning efter EU-stödd verksamhet.

Dessutom har 2,7 miljoner unga människor fram till slutet av 2018 haft nytta av åtgärder som fått stöd från sysselsättningsinitiativet, varav över en miljon erbjudits ett arbete, fått en kvalifikation eller fortsatt utbildning efter denna stödåtgärd.

Förhandlingarna mellan Europaparlamentet och rådet om kommissionens förslag för Europeiska socialfonden Plus (EFS+) 2021–2027 pågår. Utifrån förslaget kommer ESF+ att inom den bredare ramen för de europeiska strukturfonderna kunna rikta stöd till de utmaningar som identifierats i den europeiska planeringsterminen. För detta syfte fastställdes i 2019 års landsrapporter (särskilt den nya bilagan D) prioriterade områden för offentliga och privata investeringar i medlemsländerna som ska tjäna som grund för programplaneringen för de framtida strukturfonderna.

Medlemsländerna har dessutom vidtagit åtgärder för att öka de riktade incitamenten för att anställa och anställas för grupper som är utsatta på arbetsmarknaden. Rumänien har erbjudit extra incitament för arbetsgivare som anställer personer som befinner sig i en utsatt situation. Förändringarna innebär att arbetsgivare som permanent anställer en arbetslös person över 45 år, en ensamstående arbetslös förälder, en långtidsarbetslös person eller unga som varken arbetar eller studerar, under en 12-månadersperiod får ett månatligt belopp om 2 250 lei (cirka 475 euro) för varje anställd person ur någon av dessa grupper. Anställningen måste fortsätta i minst 18 månader. Sverige har också antagit åtgärder som avser att få in nyanlända på arbetsmarknaden. Under 2020 ska ingångsavdrag införas. Det innebär att om man anställer en person som inte tidigare har varit anställd, tas arbetsgivaravgiften bort under de första två åren. Arbetsgivaravgifterna sänktes i augusti 2019 och ska tas bort helt 2020 för personer under 18 år. Slovenien har tagit bort ”aktivitetstillägget” inom lagstiftningen om kontanta socialbidrag. Målet är att skynda på aktiveringen av mottagarna av socialbidrag och säkerställa en högre social trygghet för enskilda. Man försöker också ge omfattande stöd till enskilda personer och hjälpa dem att ta sig igenom situationer av social utsatthet.

Flera medlemsländer satsar fortsatt på att göra det lättare för äldre arbetstagare att få ett jobb samtidigt som de säkerställer tillräckliga pensioner till dem som inte kan arbeta längre. I ett åldrande samhälle är det viktigt att arbeta längre för att upprätthålla och förbättra pensionernas tillräcklighet. Pensionspolitiken (och skattepolitiken) kan skapa rätt incitament för att få människor att jobba längre. Sådana incitament kan omfatta en avvägning av implicita skatter/förmåner som rör pensionen, bonus och sanktioner för pensionering efter eller före pensionsåldern och möjlighet att kombinera pension och arbete. I rapporten om pensionernas tillräcklighet 2018 (Europeiska kommissionen, 2019) angavs att när det gäller att uppnå högre pensionsåldrar är en sådan politik en viktigare faktor än insatser tidigare i yrkeslivet. Med tanke på detta har Flandern (Belgien) vidtagit riktade åtgärder för att förbättra äldre arbetstagares anställbarhet, framför allt genom att öka den högsta subventionen för att anställa en äldre person, helt ta bort arbetsgivaravgifterna under två år när en äldre arbetslös person (55+) anställs och genom att öka lönetaket som de riktade åtgärderna gäller för.

Tyskland har vidtagit åtgärder för att aktivera äldre långtidsarbetslösa genom en femårig subvention som minskar arbetskostnaderna. Villkoret är att den långtidsarbetslöse har fått arbetslöshetsbidraget ”Hartz IV” i minst sex av de senaste sju åren. Som en del i åtgärdsprogrammet för att hantera otrygga anställningar och främja kollektivavtal som ingår i *Resolução do Conselho de Ministros n.º 72/2018, de 6 de Junho*, har Portugal vidtagit åtgärder som ger anställningsstöd till företag som samtidigt anställer en ung arbetslös person (eller en ung person som söker sitt första jobb) och en långtidsarbetslös äldre person (äldre än 45 år). Stödet beviljas som en allmän regel endast för tillsvidareanställningar. Detta omfattar också helt eller delvis undantag från sociala avgifter för arbetsgivaren. Åtgärder i slutet av yrkeslivet för att uppmuntra till att arbeta längre bör dock åtföljas av åtgärder som säkerställer tillräckliga pensioner för dem som inte kan arbeta längre. Österrike har därför reformerat sitt befintliga deltidsarbetsystem för äldre arbetstagare (*Altersteilzeit*). För att hålla kvar arbetstagare längre i yrkeslivet höjde Österrike ingångsåldern för detta system i två steg. För män höjdes ingångsåldern från 58 till 59 år (2019) och sedan till 60 år (2020). För kvinnor höjdes den från 53 till 54 år (2019) och sedan till 55 år (2020). Den italienska regeringen har sänkt pensionsåldern för vissa kategorier äldre arbetstagare som kommer upp i sammanlagt 100 år om man lägger ihop ålder och pensionsgrundande år (lägsta krav: man ska vara minst 62 år och ha minst 38 pensionsgrundande år). I Spanien slutligen har det långsiktiga arbetslöshetsstödet till äldre arbetstagare anpassats. Jämfört med det tidigare systemet gäller att i) en långtidsarbetslös är berättigad till stöd från 52 år i stället för 55 år, ii) maximal tidslängd för stödet har förlängts tills arbetstagaren når lagstadgad pensionsålder (65 år), iii) beräkningsgrunden för inbetalningar till pensionssystemet från staten har höjts med 53 % (från 859 euro per månad 2018 till 1 313 euro per månad 2019) och iv) behovsprövningen beräknas på individuell nivå och inte på hushållsnivå.

Att delta i förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet ger en god grund för framgångsrikt livslångt lärande, personlig utveckling och bättre anställbarhet senare i livet. I rådets rekommendation av den 22 maj 2019 om förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet efterlyses lättillgänglig och inkluderande förskola och barnomsorg till rimligt pris, och ökad utveckling av läroplaner för de första åren för att se till att barnen mår bra och tillgodose deras undervisningsbehov. Under det senaste året har Frankrike beslutat att successivt garantera allmän tillgång till barnomsorg, från födseln till 3 år, och erbjuder sociala naturaförmåner och en garanti för betalning av underhåll för ensamstående föräldrar. I Sverige är förskoleklassen från hösten 2018 en obligatorisk del av skolgången och de svenska myndigheterna har antagit en ny läroplan som har ett ökat fokus på lärande, särskilt läsning och digitala färdigheter. De slovakiska myndigheterna har sedan september 2018 utökat de fria förskoleplatserna till att gälla alla barn från socioekonomiskt utsatta familjer (oavsett ålder) och har sänkt den obligatoriska skolåldern till fem år (gäller från september 2020).

Medlemsländerna fortsätter sina satsningar på barnomsorgsområdet för att undanröja hinder för kvinnors sysselsättning. Irlands förskolesystem antogs i september 2018. Det ger alla barn från 2 år och 8 månader fram till den obligatoriska skolåldern rätt till två års subventionerad barnomsorg på tre timmar per dag. Barnomsorgslagen 2018 är en viktig del i utvecklingen av ett system för ekonomiskt överkomlig barnomsorg, med en ny strategi för att stödja tillgången på barnomsorgsplatser av hög kvalitet och till rimligt pris. Det gör systemet för ekonomiskt överkomlig barnomsorg till en rättslig grund som ersätter fyra befintliga, icke-lagstadgade riktade barnomsorgssystem. I januari 2019 höjde Italien bidraget för den årliga avgiften från 1 000 till 1 500 euro för barnpassning och hemsjukvård för barn under tre år som lider av allvarliga kroniska sjukdomar. Rumänien investerar ESF-medel för att stödja konsolideringen av nätverket för fosterföräldrar. Finlands reform av förskoleverksamhet och

barnomsorg trädde i kraft i september 2018. Den här reformen moderniserar Finlands förskole- och barnomsorgssystem så att det anpassas efter samhälls- och arbetsmarknadsutvecklingen, genom kompetenshöjning för personalen, incitament för högt utbildade att arbeta inom förskola och barnomsorg och genom att fokusera på arbetslag med olika typer av yrkeskompetens. Barns välbefinnande och intressen uppmärksammas och prioriteras allt mer.

En jämn fördelning av betald ledighet mellan kvinnor och män kan särskilt bidra till att öka sysselsättningen bland kvinnor med barn. På senare år har många medlemsländer förbättrat rätten till föräldraledighet och särskilt främjat utnyttjandet av fädernas rättigheter⁹². I början av 2018 gjorde Tjeckien ändringar i lagen om socialt stöd för att öka flexibiliteten i föräldrapenningen, så att föräldrar nu kan välja det månatliga beloppet och uttaget av tid (upp till fyra år). Högsta totala belopp är 220 000 tjeckiska koruna (cirka 8 617 euro). Bidraget ska heller inte vara beroende av formell inskrivning i barnomsorg. Tjeckien ändrade också lagen om sjukförsäkring och införde en veckas föräldraledighet och föräldraersättning för fäder. Även om detta är ett steg i rätt riktning är det långt ifrån målet i direktivet om balans mellan arbete och privatliv som ger två veckors betald pappaledighet och två månaders pappaledighet som inte kan överföras. Dessutom antogs en lagändring i Spanien i mars 2019 där mamma- respektive pappaledigheten ersattes med en föräldraledighet om 16 veckor för vardera föräldern. I lagen föreskrivs en successiv tillämpning. Den andra föräldern än den biologiska modern kommer att ha rätt till åtta veckors ledighet 2019 (fem veckor 2018), tolv veckor 2020 och slutligen sexton 2021. Andra åtgärder i samma lag avser ökad jämlikhet, till exempel: i) Skyldigheten att utarbeta jämställdhetsplaner utökas till företag med mer än 50 anställda (tidigare 250), ii) förordningen om lika lön har ändrats för att fastställa när ett jobb har samma värde och för att ålägga arbetsgivaren att föra register över mäns och kvinnors genomsnittliga löner (om skillnaden i genomsnittslön överstiger 25 procent mellan könen måste skälet motiveras) och iii) fria sociala avgifter för anhörigvårdare.

I Irland kan föräldrar sedan 1 september 2019 ta ut 22 veckors obetald föräldraledighet för varje nyfött barn. Ledigheten måste tas ut innan barnet fyller 12 år. Före 1 september 2019 var föräldraledigheten 18 veckor och föräldrarna kunde bara ta ledigt innan barnet fyllde 8 år. En annan utveckling på området är en ny betald föräldraledighet som gör det möjligt för föräldrar att ta ut två veckors betald ledighet under barnets första levnadsår. Detta nya system infördes i november 2019. I Nederländerna infördes 2019 ett lagförslag som utökar pappaledigheten från två till fem dagar och med möjlighet till ytterligare fem veckors ledighet från juli 2020. Denna ledighet måste tas ut under barnets första sex månader. Dessutom utökades ledighet vid adoption och för fosterföräldrar från fyra till sex veckor. I december 2018 infördes i Portugal ett paket med fyra delar för att främja bättre balans mellan yrkesliv och privat- och familjeliv som en förutsättning för verklig jämställdhet mellan kvinnor och män och för fullständigt medborgarskap, med fria val inom alla aspekter av livet på grundval av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Den första delen är en ”pakt” med åtgärder för att mobilisera olika arbetsgivare för att utveckla metoder som främjar balans mellan arbetsliv och privatliv. Den andra delen avser den offentliga förvaltningen och handlar om åtagandet från centrala och lokala förvaltningen att främja denna balans. Den tredje handlar om utrustning, tjänster och incitament för att främja balans med instrument för att underlätta förlikning, inom vård, utbildning, transport och hälsovård. Den fjärde handlar om kunskap om att förena arbetsliv och privatliv och omfattar åtgärder för att ta fram och sprida kunskap som kan stödja

⁹² Eurofound (2019), *Parental and paternity leave – Uptake by fathers*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

utvecklingen av nya åtgärder. Arbetsmarknadens parter i Österrike har kommit överens om 24 månaders föräldraledighet under vilken man får tillgodoräkna sig förmåner som beräknas på tjänstgöringstid, som automatiska lönehöjningar, årlig semester, uppsägningstider eller fortlöpande sjukpenning i sektorer som detaljhandeln, som har en stor andel kvinnliga anställda.

Andra åtgärder mot diskriminering för att främja kvinnligt deltagande på arbetsmarknaden infördes i några medlemsländer. I Frankrike antogs i augusti 2018 en lag med åtgärder för att bekämpa könsrelaterat våld på arbetsplatsen. Den omfattar fem områden: 1) Främja den sociala dialogen. 2) Utbilda inspektörer. 3) Informationskampanjer. 4) Stöd för offer inom företag. 5) Verktyg för att sanktionera diskriminering, som en antidiskrimineringsbrigad. Genom den nationella strategin för jämlikhet och icke-diskriminering 2018–2030 strävar Portugal efter att fastställa strategiska mål för att motverka diskriminering på grund av kön. Dessa ska integrera den nationella handlingsplanen för jämställdhet, den nationella handlingsplanen för förebyggande och bekämpande av våld mot kvinnor och våld i hemmet och den nationella handlingsplanen för att bekämpa diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet och könskaraktär. På området Agenda för jämställdhet på arbetsmarknaden och i företag förstärker strategin kampen mot könssegregering av yrken, främjandet av lika lön och möjligheten att förena yrkesliv och familje- och privatliv, och främjar dialogen med arbetsmarknadens parter. För första gången skrivs specifika antidiskrimineringsprogram utifrån sexuell läggning, könsidentitet och könskaraktär, med åtgärder som fastställs på prioriterade interventionsområden som information och utbildning och sektorspolitik.

Ett begränsat antal medlemsländer har vidtagit åtgärder för att ta itu med löneskillnaderna mellan könen. De flesta nya initiativ handlade åtminstone delvis om åtgärder för insyn i lönesättningen, som kommissionen rekommenderade 2014 (2014/124/EU). Tyskland och Storbritannien inledde sina första omgångar med rapporter om lönegapet mellan könen 2018 och i en rapport från det brittiska parlamentet rekommenderades en utökning av rapporteringskraven om lönegapet mellan könen^{93,94}. Irland presenterade 2019 ett lagförslag om information om lönegapet mellan könen, genom vilket företag ska vara tvungna att offentliggöra information om skillnader i lön mellan könen⁹⁵. I september 2018 införde Frankrike ett lika lön-index som bygger på fem olika jämställdhetsindikatorer. Företagen måste ge insyn i arbetet med lika lön, yrkesinspektionens kontroller ökade och en informationskampanj genomförs för att bekämpa könsstereotyper vid anställning. Det är obligatoriskt med ett lika lön-index för företag med mer än 50 anställda. Företag som når gränsvärdet på 50 anställda får en tidsfrist på tre år innan de behöver uppfylla skyldigheterna. Företag med mer än 1 000 anställda hade fram till den 1 mars 2019 på sig att offentliggöra sina jämställdhetsrapporter, företag med 251–999 anställda fram till 1 september och de med 50–250 anställda fram till 1 mars 2020.

Portugal har också infört lagstiftning för att hantera lönegapet mellan könen. Till åtgärderna hör en årlig rapport om skillnader i lön mellan kvinnor och män och en bedömning per företag, yrke och kvalifikationsnivå (för företag med över 250 anställda de första två åren, och därefter även företag med över 50 anställda). Särskilda åtgärder från arbetsinspektionen och sanktioner mot arbetsgivare vid diskriminerande behandling planeras också. För att motverka

⁹³ Eurofound (2019), *Slow start for gender pay transparency in Germany*, Eurofound blog, 4 februari 2019.

⁹⁴ Eurofound (2018), *United Kingdom: Latest working life developments Q3 2018*, Claire Evans.

⁹⁵ Eurofound (2019), *Ireland: Latest working life developments Q2 2019*, Farrelly, R.

vertikal segregering syftar planen *Lika arbetsvillkor: Lika lön, Föräldraförsäkring, Förening yrkesliv och familje- och privatliv* till att främja en jämn könsfördelning när det gäller beslutsfattande. Den fastställer minimivärden när det gäller offentliga företags styrelser från och med 2018 (33,3 %) och för börsnoterade företag (20 % och från 2020 33,3 %). Den syftar också till att främja en jämn könsfördelning inom beslutsfattande i den offentliga förvaltningen, att utnämna innehavare av befattningar i offentliga organ utifrån den kompetens, de färdigheter, den erfarenhet och den utbildning som krävs enligt lag och att följa en miniminivå för könsfördelning vid representation enligt följande: 40 % av befattningarna inom offentliga organ bör förbehållas ettdera könen.

Att hjälpa tredjelandsmedborgare att integreras på arbetsmarknaden har varit ett åtgärdsområde i ett antal medlemsländer, ofta i kombination med språkutbildning. Ett antal medlemsländer (bland annat Grekland, Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och Luxemburg) har gjort övergripande förändringar i form av nya eller reviderade handlingsplaner/strategier som en reaktion på behovet att intensifiera insatserna för långsiktig integrering och konsolidera satsningarna från alla berörda parter. Ett antal medlemsländer har utökat sitt utbud av integrationsåtgärder och några har samtidigt ökat det obligatoriska deltagandet i olika språkkurser och integrationsutbildning. Utbudet av språkutbildning för tredjelandsmedborgare har förbättrats markant i Belgien (Vallonien, Flandern och den tysktalande gemenskapen), Finland, Frankrike, Malta och Tyskland (arbetsrelaterad språkutbildning). I Sverige kom ett nytt regelverk för svenska arbetsförmedlingar som bidragit till att stärka inträdet på arbetsmarknaden för nyanlända migranter. Sverige reformerade också sitt system med subventionerad anställning och införde i juli 2019 en ny stödåtgärd, så kallade introduktionsjobb, och tillhandahöll mer finansiering för lokala arbetsspår (som finns sedan 2017) som vanligen består av arbetsmarknadsutbildning, svenska för invandrare och praktikplatser. I december 2018 finansierade Finland kompetenscentrum för immigranter i fem städer, där kommunerna och arbetsmarknads- och utbildningsinstitutioner på ett flexibelt sätt ska hjälpa personer till utbildning och arbetsmarknad. Nederländerna har reviderat sin strategi för integration och lagt större fokus på arbetsmarknadsintegrering. Under 2019 lanserade den nederländska regeringen åtta experimentella åtgärder som ska förbättra instrumentens effektivitet och främja deltagandet och ställningen på arbetsmarknaden för nederländska medborgare med invandrarbakgrund. Åtgärderna omfattar bland annat en kombination av lärande och arbete, intensivcoachning för utsatta grupper, stödjande arbetslivsorientering för yrkeselever och mätning av den kulturella mångfalden i företag. I Spanien genomfördes de flesta åtgärder för att förbättra anställbarheten som en del av den spanska aktiveringsstrategin för sysselsättning 2017–2020 och migrationsministern gav också ekonomiskt stöd till integrering av invandrare. I Frankrike innebär reformen av integrationspolitiken som antogs i juni 2018 och som tillämpas sedan 2019 att det finns en ny sektion som ägnar sig åt yrkesmässig integrering och kompetenskartläggning som en del i det republikanska integrationsavtalet (CIR), extra språkutbildning efter CIR om så behövs och en mer systematisk användning av offentliga arbetsförmedlingar.

Förutom åtgärderna som direkt riktar sig till tredjelandsmedborgare har medlemsländerna också vidtagit åtgärder som ger resurser och verktyg till arbetsförmedlingar, lokala myndigheter och arbetsgivare att stödja integration. Frankrike lanserade ett strukturerat samarbete mellan migrations-, utbildnings- och arbetsmarknadsmyndigheter. I Storbritannien erbjöds extra finansiering till Jobcentre Plus för att ge stöd till fler människor från segregerade samhällsgrupper att komma i arbete. I Lettland utarbetades en handbok om integration på arbetsplatsen, med råd och god praxis vad gäller

integrering av nyanlända och mångfaldshantering på arbetsplatsen. Estland gav stöd till högkvalificerade personer genom Estlands internationella hus som erbjuder information till lokala arbetsgivare om hur man anlitar utländska experter och internationella nyanlända och deras make/maka (livet i Estland, språkprogram och karriärrådgivning)

Medlemsländerna har antagit åtgärder för att förbättra utbildningsnivån hos tredjelandsmedborgare och barn med invandrarbakgrund. Finland, Estland och Belgien riktade särskilt in sig på att öka deltagandet i förskola och barnomsorg bland tredjelandsmedborgare och antog politiska ändringar i detta syfte. Under hösten 2018 lanserade den finska regeringen ett pilotprojekt som erbjöd kostnadsfri förskoleverksamhet och barnomsorg på deltid till femåringar. Flandern (Belgien) antog en strategi för att öka deltagandet i förskolan (2,5–5 år) med särskild hänsyn till barn med invandrarbakgrund och Belgien (federal nivå) sänkte den obligatoriska skolåldern från 6 till 5 år. Frankrike har fördubblat antalet workshoppar för föräldrar till utländska elever, för att stärka integreringen av dem och av program för franska som främmande språk för studenter som vill studera i Frankrike. Litauen införde en ny policy där en lärarassistent placeras i alla skolor där det finns barn med invandrarbakgrund. I Spanien antogs ett nytt program som hjälp för regionerna att minska antalet elever som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning. Avsikten är att stödja utbildningscentrum och elever i utsatta socioekonomiska miljöer och med annan bakgrund (invandrare, romer, med särskilda behov) och stärka lärarkårens kompetens att hantera mångfalden bland eleverna i klassrummet. I Luxemburg har en medlingstjänst inrättats med en medlare som ansvarar för frågor som rör skolgången för barn med invandrarbakgrund, särskilda behov och avhopp från skolan.

Medlemsländerna har också genomfört reformer i syfte att erkänna och/eller validera tredjelandsmedborgares kvalifikationer eller kompetens. Enligt en ny lag om kvalificerade invandrare (*Fachkräftezuwanderungsgesetz*) som antogs i juni 2019, blir det nu lättare att få kvalifikationer för yrkesutbildning och högre utbildning som utfärdats i tredjeland godkända i Tyskland. Från och med juni 2018 och under en treårsperiod stöder Grekland det europeiska yrkeskvalifikationspasset för flyktingar (Europarådet) som ska tillhandahålla en giltig metod för att bedöma kvalifikationerna hos flyktingar som helt eller delvis har avslutat studier på gymnasienivå och högre (inbegripet kvalifikationer för vilka det finns otillräcklig eller ingen dokumentation). Finland publicerade en handledning för att underlätta erkännandet av utländska lärares yrkeskvalifikationer. Den flamländska regeringen (Belgien) har godkänt ett dekret om erkännande av förvärvat kompetens så att personer ska kunna få kvalifikationer för den kompetens de har, som arbetslivserfarenhet, volontärarbete och utbildning.

Ett antal medlemsländer har vidtagit åtgärder för att underlätta tillträde för arbetskraftsinvandrare från tredjeländer, särskilt högkvalificerade arbetstagare och personer inom bristyrken. Belgien har rationaliserat processen genom att kombinera förfarandena för arbets- och uppehållstillstånd. I Flandern utökades listan över bristyrken och lönetröskeln sänktes för högkvalificerade personer under 30 år samt för sjuksköterskor. Malta, Österrike, Portugal, Slovakien och Litauen har infört förenklingar för arbetstagare från tredjeland att ansöka om arbets- eller uppehållstillstånd, och Tyskland har antagit en omfattande reform som underlättar immigration för kvalificerade arbetstagare från tredjeland, inbegripet ändringar i viseringsförfaranden, erkännande av utländska kvalifikationer och ökat språkstöd. Frankrike uppmuntrar högutbildade utlänningar att komma till landet genom förenklade förfaranden och särskilda mottagningsanläggningar, och har utökat sitt fleråriga uppehållstillstånd det så kallade ”Passport talent”. Utländska företagare och investerare har också varit föremål för rättsliga och politiska förändringar i medlemsländerna, och det har

öppnat nya möjligheter att locka till sig eller förbättra övervakningen av deras inresa och vistelse. Finland och Portugal har exempelvis infört ett nytt Start Up Visa-program för företagare.

Ett antal åtgärder som vidtagits på senare tid på medlemslandsnivå har varit särskilt inriktade på flyktingar och/eller asylsökande. I Tyskland antogs i juni 2019 en ny lag (Lagen om anställning av utländska medborgare) som föreskriver bättre tillgång till integrationskurser, yrkesspecifika kurser i tyska språket och utbildningsstöd för olika grupper av asylsökande. Med den reformerades också tillgången till förmåner för att motivera asylsökande att genomgå utbildning och göra det möjligt för dem att delta i volontärarbete⁹⁶. I Danmark har regeringen och arbetsmarknadens parter enats om att förlänga programmet för grundläggande integrationsutbildning (en kombination av språklektioner, lärlingsarbete och yrkesutbildning för nyanlända invandrare och flyktingar mellan 18 och 39 år) till 30 juni 2022. I Frankrike publicerade arbetsförmedlingen i september 2018 ett häfte på olika språk med användbara råd om hur man söker jobb. Detta gjordes inom ramen för den nationella strategin för mottagande och integrering av flyktingar och syftar bland annat till att stödja tillgången till utbildning och sysselsättning för flyktingar. Dessutom har flera medlemsländer gjort satsningar på integrering av nyanlända invandrarkvinnor. Irlands justitie- och jämställdhetsdepartement lanserade 2019 sju nya projekt som stöd för arbetsmarknadsintegreringen av kvinnliga flyktingar och i Sverige tillhandahålls extra finansiering av relevanta projekt, exempelvis till ett initiativ som ger kvinnliga asylsökande vägledning om den svenska arbetsmarknaden.

Många medlemsländer främjar sysselsättning för personer med funktionsnedsättning. I Flandern (Belgien) infördes via en reform av de individuella yrkesutbildningsprogrammen ett nytt program som är riktat till arbetslösa med funktionsnedsättning och långtidsarbetslösa. Det kan pågå i 52 veckor och kostar inget för arbetsgivarna. Branschövergripande utbildningar är dessutom kostnadsfria för deltagarna och kostnaderna för transport och barnomsorg ersätts. Bulgarien har infört obligatoriska kvoter som tvingar arbetsgivare att anställa personer med funktionsnedsättning (1 anställd med funktionsnedsättning för arbetsgivare med 50–99 anställda, 2 % av den genomsnittliga personalen för arbetsgivare med 100 anställda eller fler) och specifika subventioner till arbetsgivare, specialtjänster på arbetsförmedlingen och pilotcenter för skyddad sysselsättning. Tjeckien har infört en vårdförmån vid långvarigt vårdbehov för att erbjuda personer med sjukförsäkring lämplig ersättning för förlorad inkomst från förvärvsarbete på grund av långvarig vård av anhörig. Kroatien har antagit kvoter för anställning av personer med funktionsnedsättning. Det innebär att arbetsgivare med minst 20 anställda måste anställa personer med funktionsnedsättning motsvarande 3 % av det totala antalet anställda. Arbetsgivare som inte följer detta måste böta. Lönesubventioner betalas också av Institutet för utbildning, yrkesmässig rehabilitering och anställning av personer med funktionsnedsättning.

I Danmark har regeringen öronmärkt 128,4 miljoner danska kronor (ungefär 17 miljoner euro) för perioden 2019–2022 som en del av 2019 års avtal om reservmedel (*Satspuljeaftale*) för att stärka sysselsättnings- och utbildningsmöjligheterna för personer med funktionsnedsättning. I Finland genomförs ett program som syftar till att förbättra den individuella bedömningen av behoven av tjänster för långtidsarbetslösa och personer med partiell arbetsförmåga. Med det höjdes rehabiliteringsbidragen för att främja sysselsättning för personer med partiell

⁹⁶ Lagen om förmåner till asylsökande har reformerats: asylsökandes förmåner ska inte längre upphöra efter 15 månader. Detta för att motverka problemet med att flyktingar avbryter utbildning och studier i förtid.

arbetsförmåga och bidrag till subventionerade löner. Frankrike har antagit flera åtgärder inom ramen för lagen *Liberté de choisir son Avenir Professionnel* (självbestämmande i yrkeslivet). Åtgärderna fokuserades på att 1) förenkla arbetsgivarnas deklarationsskyldigheter, 2) generalisera ledsagarsystem, 3) ändra tillämpningsområdet för 6 %-målet för personal med funktionsnedsättning, 4) göra deklarationen av vidtagna åtgärder obligatorisk för företag för att främja anställning av personer med funktionsnedsättning, 5) kollektivavtal om funktionsnedsättning ska förnyas var tredje år. Tyskland erbjuder subventioner för fem års arbete för 5 års arbete för långtidsarbetslösa som är äldre 25 år, inbegripet personer med svåra funktionsnedsättningar. I Rumänien får arbetsgivare subventioner i 12 månader för att anställa nytexaminerade personer från utbildningsinstitutioner på permanent anställningskontrakt, och i 18 månader när det gäller personer med funktionsnedsättning.

3.3. Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig

I det här avsnittet beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 7, som rekommenderar medlemsländerna att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig. Det handlar bland annat om att hitta en balans mellan flexibilitet och trygghet i arbetsmarknadspolitiken, förebygga segmentering av arbetsmarknaden, bekämpa odeklarerat arbete och främja en övergång till olika former av tillsvidareanställningar, se till att det finns ändamålsenliga aktiva arbetsmarknadsåtgärder och offentliga arbetsförmedlingar, tillhandahålla tillräckliga arbetslöshetsförmåner som inte inverkar negativt på viljan att snabbt återgå till sysselsättning och främja rörligheten för arbetstagare och studerande. Medlemsländerna rekommenderas att se till att arbetsmarknadens parter i rätt tid och på ett meningsfullt sätt medverkar till att utforma och genomföra politik och reformer, bland annat genom stöd till ökad kapacitet. Länderna bör också beakta relevanta civilsamhällesorganisationers erfarenheter med utgångspunkt i nationell praxis. Kapitlet inleds med en beskrivning av nyckelindikatorerna för de största utmaningarna, samtidigt som man betonar fördelarna med att lätta på anställningsskyddet och främja ändamålsenliga och väl samordnade arbetsmarknads- och socialpolitiska institutioner och åtgärder. I avsnitt 3.3.2 beskrivs medlemsländernas politiska åtgärder på dessa områden.

3.3.1 Nyckelindikatorer

Sysselsättningsriktlinjerna bidrar till att förebygga en segmentering av arbetsmarknaden, vilket fortfarande är ett problem i flera medlemsländer. I några länder finns det fortfarande stora skillnader i arbetsvillkor. Vissa personer har en stabil karriär med goda framtidsutsikter, medan andra sitter fast i dåliga jobb med sämre tillgång till utbildning, socialt skydd och allmänt sämre arbetsvillkor och välbefinnande. De här skillnaderna beror inte enbart på skillnader i produktivitetsnivå⁹⁷. En djupt rotad segmentering av arbetsmarknaden kan leda till större ojämlikhet, lägre social sammanhållning och lägre ekonomisk tillväxt, eftersom den är förknippad med en svagare sammanlagd efterfrågan, lägre produktivitet, sämre utveckling av humankapital och mindre social rörlighet. Två principer i den europeiska sociala pelaren ska motverka detta problem: Princip 5 om trygg och anpassningsbar anställning och princip 7 om information om anställningsvillkor och skydd i händelse av uppsägning ska se till att alla arbetstagare behandlas lika, oavsett anställningsform, samtidigt som man betonar stöd till övergångar till tillsvidareanställningar.

Segmenteringen av arbetsmarknaden, mätt som andelen med tidsbegränsad anställning, påverkar flera länder. På EU-nivå (diagram 46) har andelen tidsbegränsade anställningar legat på i genomsnitt 14 % de senaste tio åren (se även kapitel 1), men det finns stora skillnader mellan medlemsländerna. Skillnaden mellan de länder som har den högsta och den lägsta andelen tidsbegränsade anställningar har legat i stort sett stabilt på 26 procentenheter sedan 2014. Siffrorna är stabila eller har minskat något sedan 2017, men Spanien, Polen, Portugal och Nederländerna hade fortfarande de högsta siffrorna för 2018 med nivåer på över 20 %, följda av fem länder (Kroatien, Italien, Frankrike, Finland och Slovenien) där andelen var 15–20 %. Rumänien, Litauen, Lettland, Estland, Bulgarien och Storbritannien hade lägst andel med under 5 % för 2018. Den ekonomiska återhämtning som inleddes 2013 har lett till

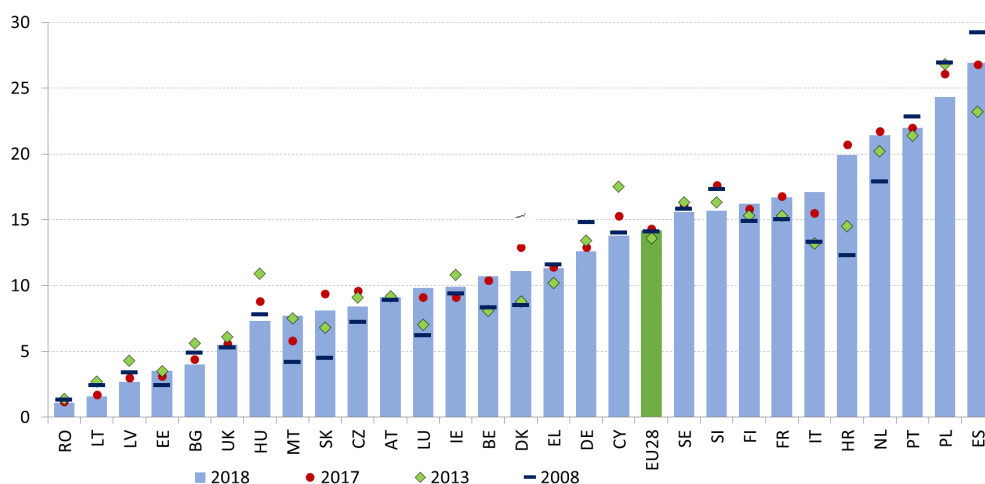
⁹⁷ Analys av Eurofound (2019) och ILO (2016) om atypiska anställningsformer.

en ojämn utveckling av andelen tidsbegränsade anställningar i medlemsländerna. I vissa länder har det skett en stadig ökning mellan 2013 och 2018, särskilt i Italien (3,5 procentenheter), Kroatien (3 procentenheter), Spanien (2,9 procentenheter) och Danmark (2,5 procentenheter). I andra länder har sysselsättningsökningen följts av en stadig minskning av andelen visstidsanställningar. Det gäller Cypren (-5,2 procentenheter), Polen (-4 procentenheter) och Ungern (-3,5 procentenheter).

Kvinnor och yngre har oftare tidsbegränsade anställningar. Andelen kvinnor i åldern 15–64 år med tidsbegränsad anställning var i EU 14,7 % år 2018, jämfört med 13,6 % för män. Den största andelen tidsbegränsat anställda kvinnor noteras i Spanien (27,8 %), Polen (25,1 %), Nederländerna (22,7 %), Portugal (22 %) och Kroatien (20,5 %). I alla dessa länder har fler kvinnor än män en tidsbegränsad anställning. För åldersgruppen 15–24 var andelen 43,3 % 2018, jämfört med 12,1 % för åldersgruppen 25–54 år och 6,6 % för åldersgruppen 55–64 år.

Diagram 46: Visstidsanställningar är fortfarande en utmaning i många medlemsländer

Andel visstidsanställda av totalt antal arbetstagare (15–64 år)

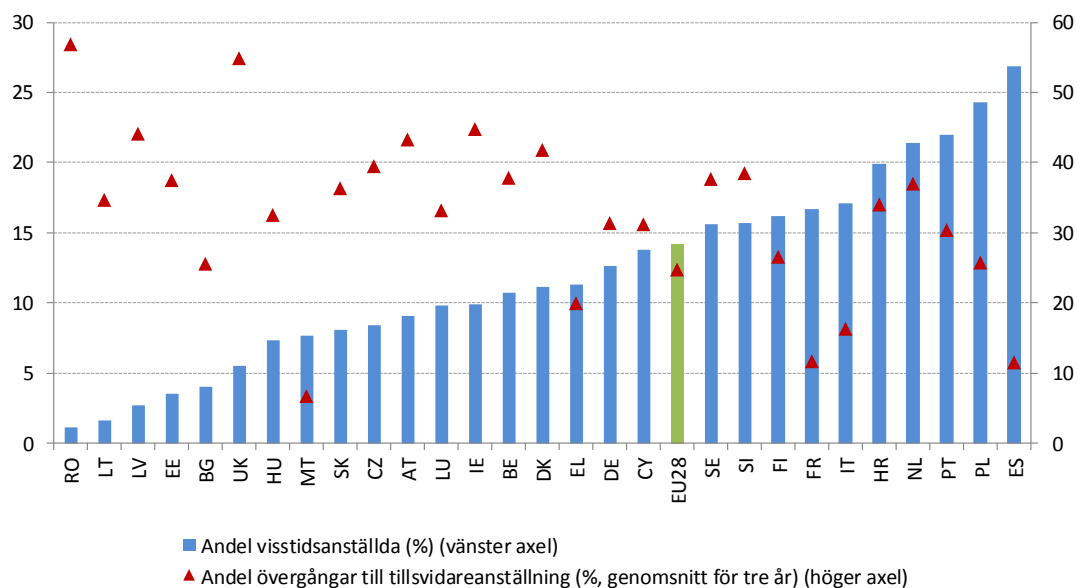

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Mer måste göras för att se till att tidsbegränsade anställningar fungerar som en språngbräda till tillsvidareanställningar, så att man undviker ”svängdörrar” mellan arbetslöshet och otrygga anställningar. Väl utformade lagar om anställningsskydd ska skydda arbetstagarna utan att hindra övergångar på arbetsmarknaden. Det gör att ekonomin lättare kan hantera förändringar där man måste omfördela arbetskraften mellan olika sektorer eller yrken. En hög andel visstidsanställda i kombination med en låg andel övergångar från tidsbegränsade till fasta anställningar kan vara ett tecken på dåligt utformade lagar om anställningsskydd och kan motverka goda resultat på arbetsmarknaden. Diagram 47 visar andelen som övergår från tidsbegränsad anställning till tillsvidareanställning (genomsnitt för 2016–2018 för att minimera effekterna av kortvariga fluktuationer) samt andelen tidsbegränsade anställningar av totalt antal arbetstagare i åldersgruppen 15–64 år. I fyra länder (Frankrike, Italien, Polen och Spanien) är andelen tidsbegränsade anställningar hög (över EU-genomsnittet på 14,2 % för 2018) och andelen övergångar från visstidsanställning till tillsvidareanställning låg (under 10 %). Andra länder, t.ex. Nederländerna och Portugal, har en hög andel tidsbegränsade anställningar, men också högre övergångandel (över 15 %).

Diagram 47: Visstidsanställningar blir sällan en språngbräda till tillsvidareanställningar

Andel visstidsanställda av totalt antal arbetstagare 15–64 år (2018) och andel övergångar till tillsvidareanställning, genomsnitt för tre år (2017)

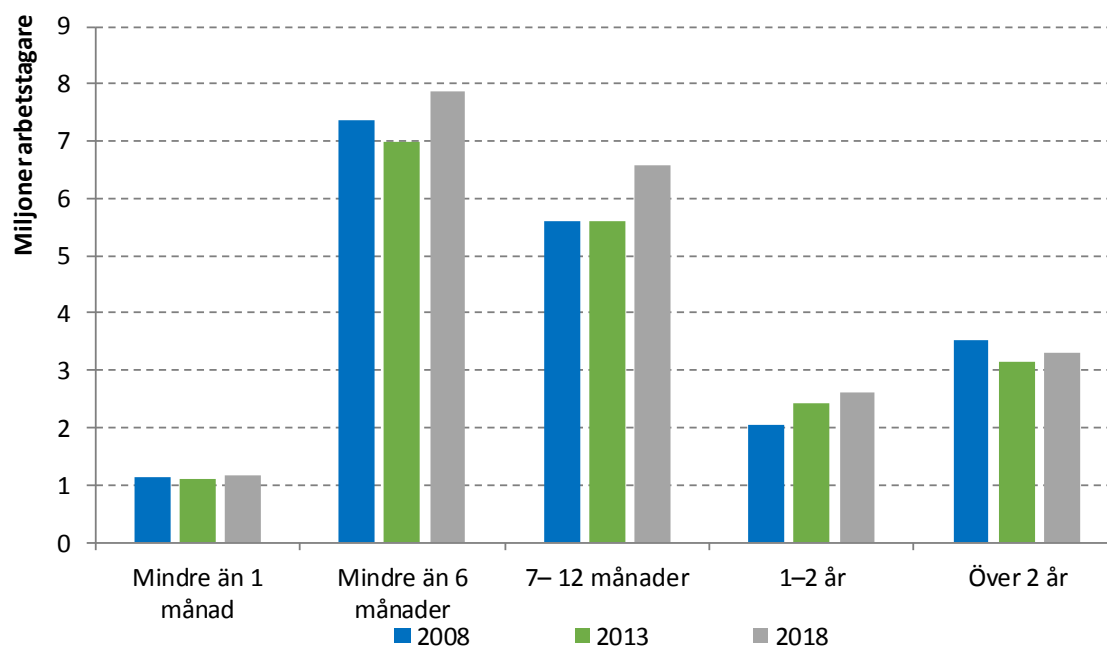
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, statistik över inkomst- och levnadsvillkor.

En utbredd användning av korta anställningar i EU gör det svårare att ta itu med dessa utmaningar och främja hållbar integration på arbetsmarknaden. År 2018 hade 27,2 miljoner personer visstidsanställningar, det vill säga cirka 20 % av alla anställda i EU. Av dessa hade över 8 miljoner en anställning kortare än sex månader och omkring 1,1 miljoner kortare än en månad. Korta anställningar på högst ett år ökar (med cirka 10 % mellan 2008 och 2018), medan längre anställningar på två år eller mer – som oftare utgör en språngbräda till en stabil sysselsättning – minskade med nästan 23 % under samma period (läs om ländernas politiska åtgärder i avsnitt 3.3.2 och få en mer ingående analys i kommissionens rapport från 2019⁹⁸).

⁹⁸ Gonzalez Vazquez, I., Milasi, S., Carretero Gomez, S., Napierala, J., Robledo Bottcher, N., Jonkers, K. och Goenaga Beldarrain, X. *et al* (2019), *The changing nature of work and skills in the digital age*. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

Diagram 48: Med återhämtningen följer överlag kortare anställningsförhållanden

Antal arbetstagare 20–64 år efter visstidsanställningens längd, EU-28 (2018)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen, statistik över inkomst- och levnadsvillkor.

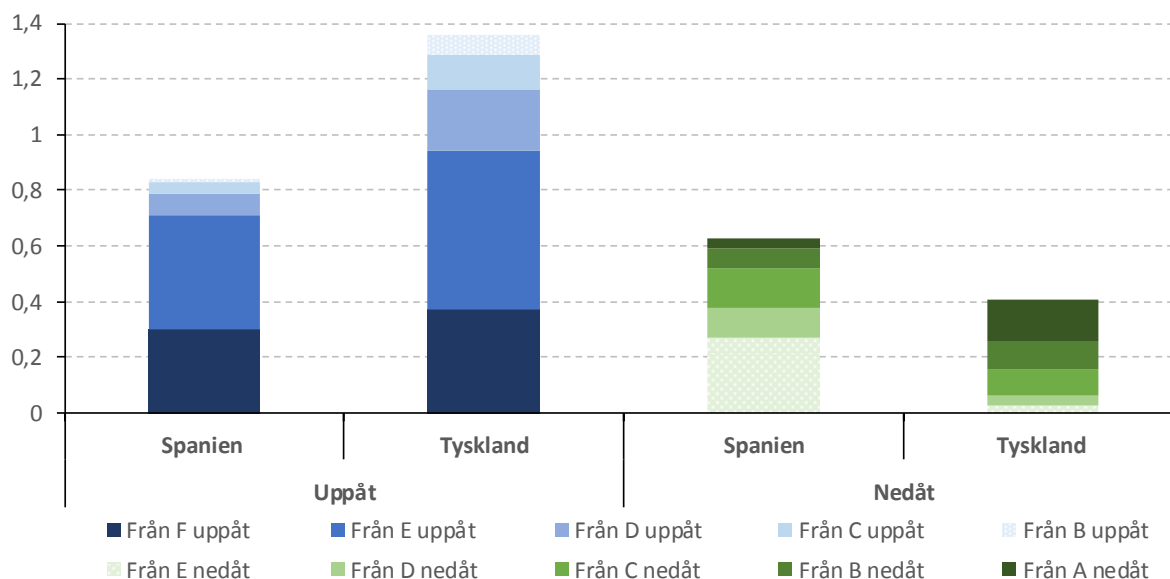
Hög förekomst av tidsbegränsade anställningar bland alla kategorier av arbetstagare har stora konsekvenser för arbetskvalitet och anställningstrygghet. En rapport från Eurofound bidrar till analysen av arbetsmarknadens segmentering genom att följa enskilda personers yrkesliv och se i vilken utsträckning arbetsvillkoren förändras⁹⁹. Analysen beskriver enskilda personers rörlighet uppåt eller nedåt på olika arbetsmarknader. Arbetsmarknadsstatusen rangordnas från bättre till sämre (från A till F) beroende på arbetsvillkoren. Bara ett fåtal länder har lämnat tillräckliga underlag. En jämförelse mellan två av dem (Tyskland och Spanien) ger, trots sin begränsade omfattning, värdefulla insikter för att förstå hur de respektive arbetsmarknaderna har anpassat sig till krisen, vilket illustreras i diagram 49. Tyskland har relativt hög rörlighet uppåt och låg rörlighet nedåt, medan Spanien har en lägre rörlighet uppåt och en relativt hög risk för rörlighet nedåt. Spaniens situation visar hur arbetstagare i toppen av arbetsmarknadsstrukturen är mer skyddade från övergångar nedåt, medan arbetstagare med sämre arbetsvillkor (många av dem i tidsbegränsade anställningar) har begränsade möjligheter till rörlighet uppåt i yrkeslivet och oftare drabbas av försämrade arbetsvillkor och övergångar till arbetslöshet. Det är viktigt att komma ihåg problemen med det lagstadgade sociala skyddet för visstidsanställda i EU (se avsnitt 3.4). Många av dem ofta har svårt att komma in i systemet och ackumulera rättigheter eftersom de inte uppfyller kraven på inbetalade avgifter eller inkomstgränser. (¹⁰⁰)

⁹⁹ Eurofound (2019), *Labour market segmentation: Piloting new empirical and policy analyses*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg (kommande publikation).

¹⁰⁰ OECD (2019), *Employment Outlook 2019*.

Diagram 49: Skillnader i övergångar på arbetsmarknaden hänger starkt samman med arbetsmarknadsstatus och arbetsvillkor

Genomsnittlig andel övergångar uppåt (till vänster) och nedåt (till höger), förändringar från år till år

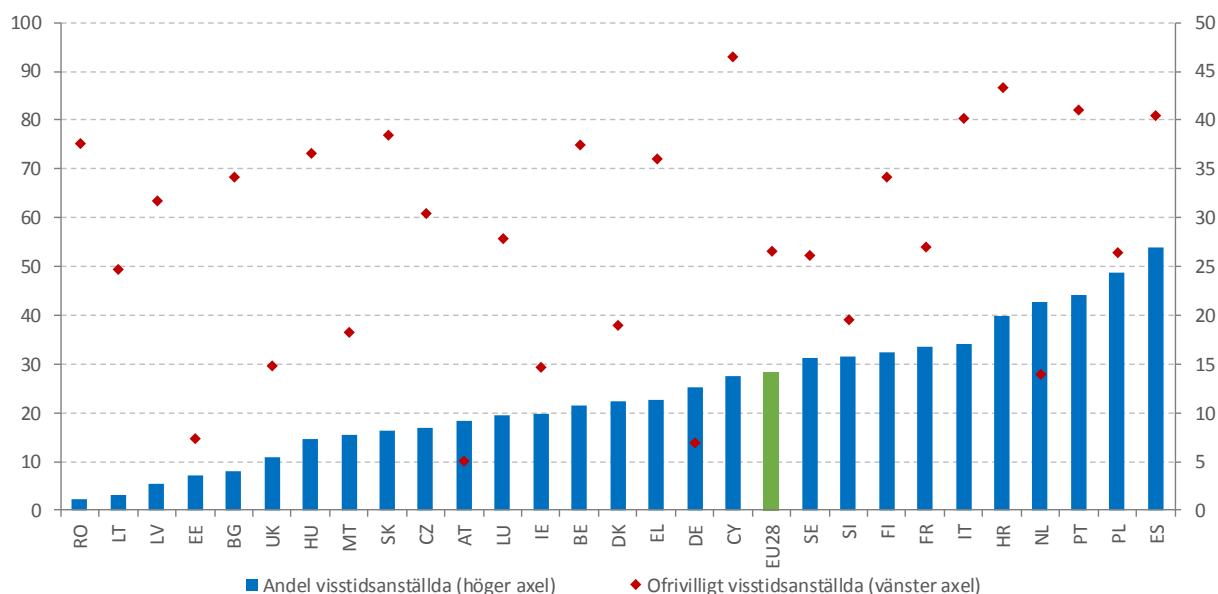
Anm.: Andelen övergångar har lagts samman. Varje övergång kan nå ett högsta värde på 1 (dvs. 100 %). Arbetsmarknadsstatusen rangordnas efter arbetsvillkoren (enligt avtalsvillkor, arbetstid, lön och yrkeskategori) och går från bättre till sämre, där A i allmänhet är tillsvidareanställda som arbetar heltid i högkvalificerade yrken och med relativt hög lön, E är de arbetstagare som har sämst arbetsvillkor och F motsvarar arbetslösa.

Källa: MCVL (Spanien 2009–2016) och GSOEP (Tyskland 2009–2016).

En vanlig orsak till att arbetstagare i EU har en tidsbegränsad anställning är att de inte kan hitta en tillsvidareanställning. I flera medlemsländer är skälet till en tidsbegränsad anställning att arbetstagaren inte kunnat hitta ett fast jobb. Sådan här ofrivillig visstidsanställning är en av de viktigaste indikatorerna på arbetsmarknadens segmentering. Diagram 50 beskriver andelen visstidsanställda och hur många av dem som är det ofrivilligt. I länder som Kroatien, Portugal, Spanien och Italien rapporterar 80 % av de visstidsanställda (i åldern 15–64 år) att de inte kunnat hitta ett fast jobb. Situationen i Cypern behöver också följas: andelen tidsbegränsat anställda ligger visserligen nära EU-genomsnittet, men 92,8 % av dem är ofrivilligt visstidsanställda, jämfört med 53 % i genomsnitt i EU-28. Den lägsta andelen ofrivilligt visstidsanställda – under 15 % – finns i Österrike, Tyskland och Estland.

Diagram 50: I vissa länder är det fortfarande en stor andel personer som är ofrivilligt visstidsanställda

Andelen ofrivilligt visstidsanställda av totalt antal visstidsanställda och andelen visstidsanställda av totalt antal anställda 2018.

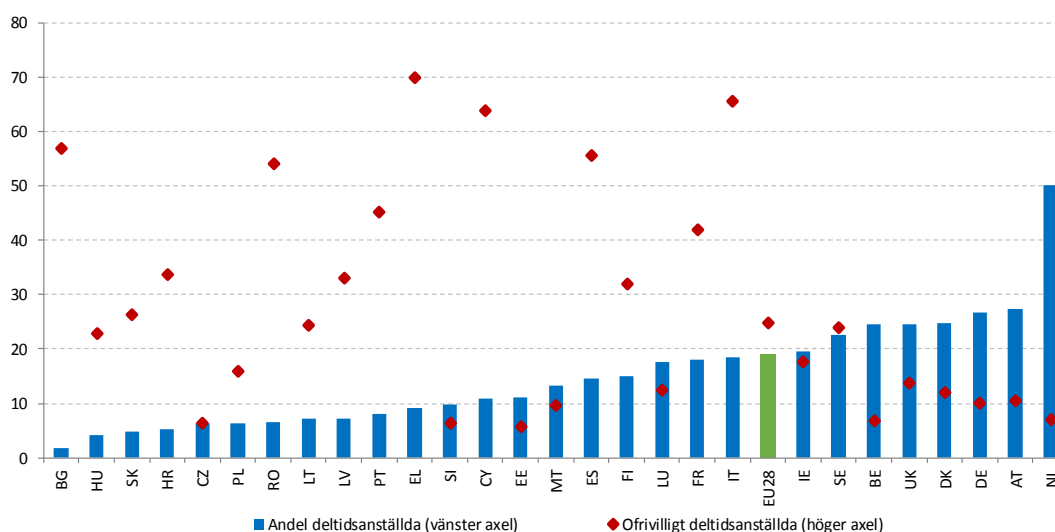

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Ofrivilligt deltidarbete är fortfarande ett problem för många arbetstagare som har svårt att få ett heltidsarbete. Andelen ofrivilligt deltidarbetande (15–64 år) visar att många har svårt att få ett heltidsjobb, trots att de vill. En hög andel deltidanställningar, där många egentligen skulle vilja arbeta heltid, kan tyda på en underutnyttjad arbetskraft. Andelen ofrivilligt deltidanställda har minskat med 4,5 procentenheter sedan 2013, dvs. från 29,3 % 2013 till 24,8 % av alla deltidanställda i åldern 15–64 år (se även kapitel 1). Även om den totala siffran ligger under nivåerna före krisen finns det stora skillnader mellan länderna. Andelen är under 10 % i sex länder, men över 60 % i tre länder. I länder som Grekland, Italien, Cypern, Bulgarien och Spanien finns det både en hög andel ofrivilligt deltidanställda och en hög andel ofrivilligt visstidsanställda, vilket skapar utmaningar när det gäller kontinuitet och kvalitet i arbetet (se diagram 50 och 51).

Diagram 51: En hög andel ofrivilligt deltidsanställda är också ett tecken på underutnyttjad arbetskraft

Andelen ofrivilligt deltidsanställda av alla deltidsanställda och andelen deltidsanställda av totalt antal anställda, 2018

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Det utbredda egenföretagandet i vissa medlemsländer kan bidra till segmenteringen på arbetsmarknaden. Andelen egenföretagare i åldersgruppen 20–64 år har varit relativt stabil det senaste årtiondet i EU-28, men med en lätt nedåtgående trend och fortsatt stora skillnader mellan länder och sektorer (se avsnitt 3.1). Egenföretagande är vanligtvis frivilligt och ett positivt tecken på företagarganda, men det kan också dölja ett anställningsliknande förhållande. Det innebär att arbetstagare, som borde omfattas av rättigheter och skydd för anställda, i vissa fall felaktigt betraktas som egenföretagare av arbetsgivare som försöker kringgå kollektivavtal, arbetsrätt (t.ex. minimilön och arbetstid), arbetsgivaravgifter eller kontroll över arbetstid. Detta kallas falskt egenföretagande. Graden av egenföretagarnas ekonomiska och organisatoriska beroende kan inte mätas med jämförbar statistik från Eurostat i medlemsländerna¹⁰¹. År 2018 stod antalet egenföretagare utan anställda för 9,8 % av den totala sysselsättningen i EU. Grekland (21,6 %), Italien (14,9 %) och Rumänien (14,5 %) låg högst, följda av Polen, Tjeckien, Storbritannien, Slovakien och Nederländerna på nivåer mellan 13,5 % och 11 % (se diagram 52). Längst ner hittar vi Danmark, Luxemburg, Tyskland, Sverige och Kroatien med siffror under eller nära 5 %. Sedan 2008 har andelen egenföretagare utan anställda varit stabil i genomsnitt i EU, men i vissa länder har den ökat avsevärt fram till 2018. Det gäller särskilt Nederländerna, Finland och Storbritannien där andelen ökat med cirka 2 procentenheter. I andra länder har andelen tvärtom minskat markant, t.ex. Kroatien (-6,3 procentenheter), Portugal (-4,9 procentenheter) och Rumänien (-2,4 procentenheter). Andelen egenföretagare utan anställda varierar också stort mellan olika åldersgrupper. De utgör bara 6,5 % av den totala sysselsättningen i EU i gruppen 25–29 år, medan andelen ökar till 12,2 % för gruppen 50–64 år och 32,3 % för gruppen 65–74 år¹⁰².

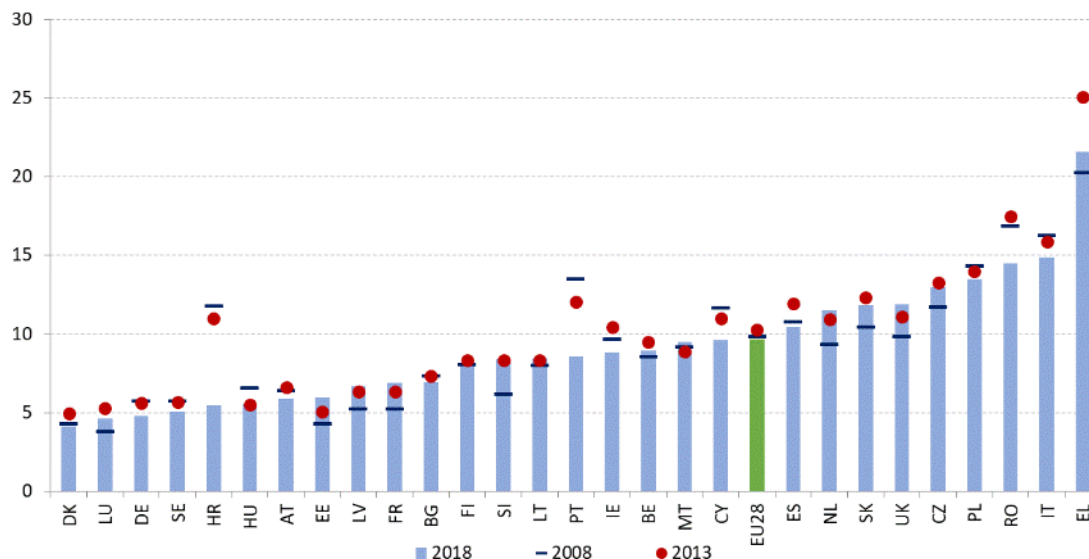
¹⁰¹ En särskild modul för egenföretagande från Eurostat (som användes i arbetskraftsundersökningen 2017) mätte graden av ekonomiskt och organisatoriskt beroende bland egenföretagarna, definierat utifrån antalet kunder och hur stor del av inkomsten som kommer från en kund och i fråga om kontroll över arbetstid. Läs mer på Eurostats webbplats: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Self-employment_statistics

¹⁰² I 2019 års gemensamma sysselsättningsrapport finns en detaljerad analys av i vilken utsträckning en egenföretagare egentligen kan betraktas som anställd, baserat på uppgifter från Eurofound.

Utvecklingen med ”atypiska anställningsformer”, t.ex. arbetsavtal där antalet arbetstimmar inte avtalats (nolltimmesavtal) och minijobb, och ökningen av plattformsekonomin kan bidra till fler unga egenföretagare, men systemen för social trygghet är ofta inte helt anpassade till den här utvecklingen (ILO, 2017).

Diagram 52: Andelen egenföretagare utan anställda är hög i vissa medlemsländer – situationen måste följas för att motverka falskt egenföretagande

Egenföretagare utan anställda som andel av den totala sysselsättningen

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen – egna beräkningar.

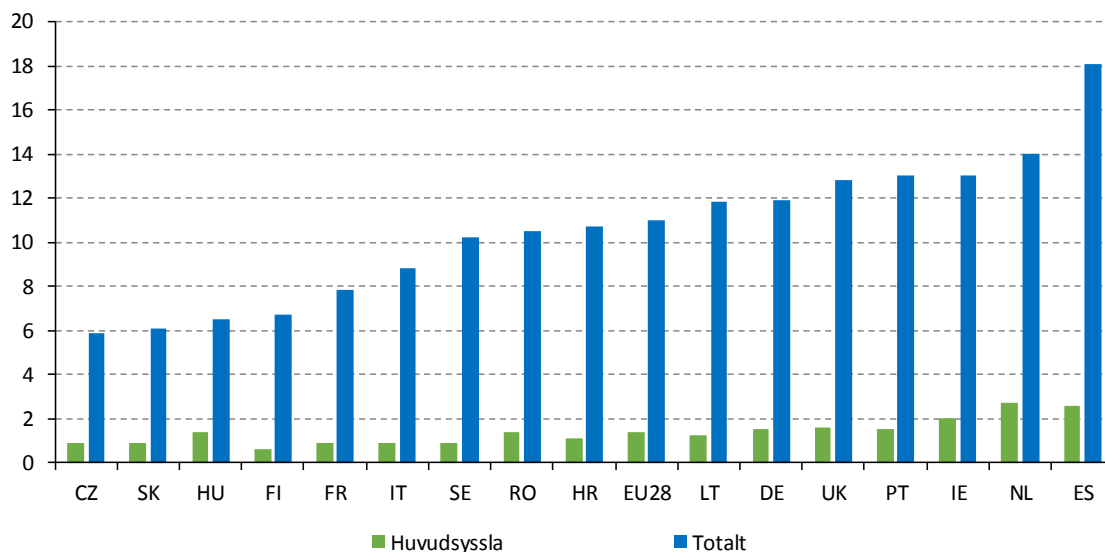
Plattformsekonomin inverkan är fortfarande begränsad och varierar kraftigt mellan länderna, bl.a. vad gäller bidraget till arbetstagarnas sysselsättning och inkomster. I kommissionens webbenkät Colleem II undersöks användningen av digitala plattformar bland vana internetanvändare mellan 16 och 74 år i sexton EU-länder¹⁰³. År 2018 hade omkring 11 % av befolkningen i arbetsför ålder i länderna tillhandahållit tjänster via digitala plattformar minst en gång, vilket är en ökning med 1,5 procentenheter sedan 2017. De flesta gjorde det sporadiskt (2,4 %) eller marginellt (3,1 %), medan 4,1 % hade det som bisyssla. Bara 1,4 % hade det som sin huvudsyssla. Störst andel arbetstagare som någon gång tillhandahållit tjänster via en plattform var i Spanien (18 %), Nederländerna (14 %) och Portugal (13 %). Andra länder över genomsnittet var Irland, Storbritannien och Tyskland, medan de lägsta siffrorna fanns i Tjeckien (5,9 %), Slovakien (6,1 %), Ungern (6,5 %) och Finland (6,7 %). (¹⁰⁴) Det var bara i Spanien och Nederländerna som över 2 % hade det som sin huvudsyssla.

¹⁰³ Urzi Brancati, C., Pesole, A. och Fernández-Macías, E. *New evidence on platform workers in Europe. Results from the second COLLEEM survey*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå (kommande publikation). Colleem II bygger vidare på den tidigare Colleem-enkäten (*Collaborative Economy and Employment*). Det är en webbaserad panelundersökning om digitala plattformar som beställts av GD Sysselsättning och socialpolitik och samordnats av det gemensamma forskningscentrumet. Den genomfördes i 16 medlemsländer: Finland, Frankrike, Irland, Italien, Kroatien, Lettland, Nederländerna, Portugal, Rumänien, Slovakien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland och Ungern.

¹⁰⁴ Andelen arbetstagare som uppger att de har tillhandahållit tjänster via plattformar minst en gång.

Diagram 53: Plattformsekonomin växer i vissa länder

Andelen plattformsarbetare i 16 EU-länder, totalt och efter arbetsintensitet på plattformen

Källa: Gemensamma forskningscentrumets Colleem II-undersökning Brancati *et al* (kommande publikation).

(*) Huvudsyssla: arbetet via plattformen utgör merparten eller en väsentlig del av personens sysselsättning. Totalt: har arbetat via en plattform minst en gång det senaste året.

Plattformsekonomin omfattar en rad olika verksamheter och anställningsförhållanden, vilket skapar utmaningar för resultaten på arbetsmarknaden. En ny rapport från Eurofound¹⁰⁵ kompletterar analysen i Colleem II-undersökningen och innehåller en taxonomi för arbete via digitala plattformar. Taxonomin bygger på fem aspekter: vilken kompetensnivå som krävs för uppgiften, hur tjänsten tillhandahålls (på nätet eller på plats), uppdragets omfattning, hur uppdragen tilldelas (av plattformen, kunden eller uppdragstagaren) och hur beställare och uppdragstagare matchas (anbud eller tävling). Tabell 3 visar de vanligaste typerna av plattformsarbete (som en andel av plattformar och arbetstagare totalt) i Europa 2017, klassificerade enligt kriterierna ovan. Eurofound har kommit fram till intressanta resultat när det gäller kompetenskraven. Enkla uppdrag som utförs på plats och fördelas av plattformen är till exempel vanliga (31,5 % av plattformarna och 31,2 % av arbetstagarna) och kräver i regel endast en låg kompetensnivå (även om många av arbetstagarna är välutbildade). Andra typer av uppdrag kräver medelgod till hög kompetens, och specialistuppdrag via nätet som bestäms av uppdragstagaren eller kunden bygger i huvudsak på frilansarbete.

¹⁰⁵ Eurofound (2018), *Employment and working conditions of selected types of platform work*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg: <http://eurofound.link/ef18001>

Tabell 3: Arbetets karaktär förändras – olika kategorier av plattformsarbete

De vanligaste typerna av plattformsarbete i EU (2017)

BETECKNING	TYP AV TJÄNST			TYP AV PLATTFORM		ANDEL AV TOTALT ANTAL PLATTFORMAR	ANDEL AV TOTALT ANTAL ARBETSTAGARE	EXEMPEL
	Kompetensnivå	Hur tjänsten tillhandahålls	Omfattning	Urval	Matchning			
Enkla uppdrag på plats – kunden väljer	Låg	På plats	Stor	Kund	Anbud	13,7 %	1,3 %	GoMore (transporter)
Enkla uppdrag på plats – plattformen fördelar	Låg	På plats	Stor	Plattform	Anbud	31,5 %	31,2 %	Uber (transporter)
Medelkvalificerade uppdrag på plats – kunden väljer	Låg till medel	På plats	Stor	Kund	Anbud	11,3 %	10,9 %	Oferia (hushållstjänster)
Medelkvalificerade uppdrag på plats – uppdragstagaren initierar	Låg till medel	På plats	Stor	Uppdragstagare	Anbud	4,2 %	5,5 %	ListMinut (hushållstjänster)
Medelkvalificerade webbuppdrag på nätet	Låg till medel	På nätet	Liten	Plattform	Anbud	0,6 %	5,3 %	CrowdFlower (yrkesmässiga tjänster)
Svårare uppdrag på plats – kunden väljer	Medel	På plats	Stor	Kund	Anbud	2,4 %	3,3 %	appJobber (hushållstjänster)
Svårare uppdrag på plats – plattformen fördelar	Medel	På plats	Stor	Plattform	Anbud	1,2 %	4,2 %	Be My Eyes (yrkesmässiga tjänster)
Svårare uppdrag på nätet – plattformen fördelar	Medel	På nätet	Stor	Plattform	Anbud	0,6 %	1,9 %	Clickworker (yrkesmässiga tjänster)
Specialistuppdrag på nätet – kunden väljer	Medel till hög	På nätet	Stor	Kund	Anbud	5,4 %	30,3 %	Freelancer (yrkesmässiga tjänster)
Specialistuppdrag på nätet – fördelas genom tävling	Hög	På nätet	Stor	Kund	Tävling	5,4 %	4,6 %	99designs (yrkesmässiga tjänster)

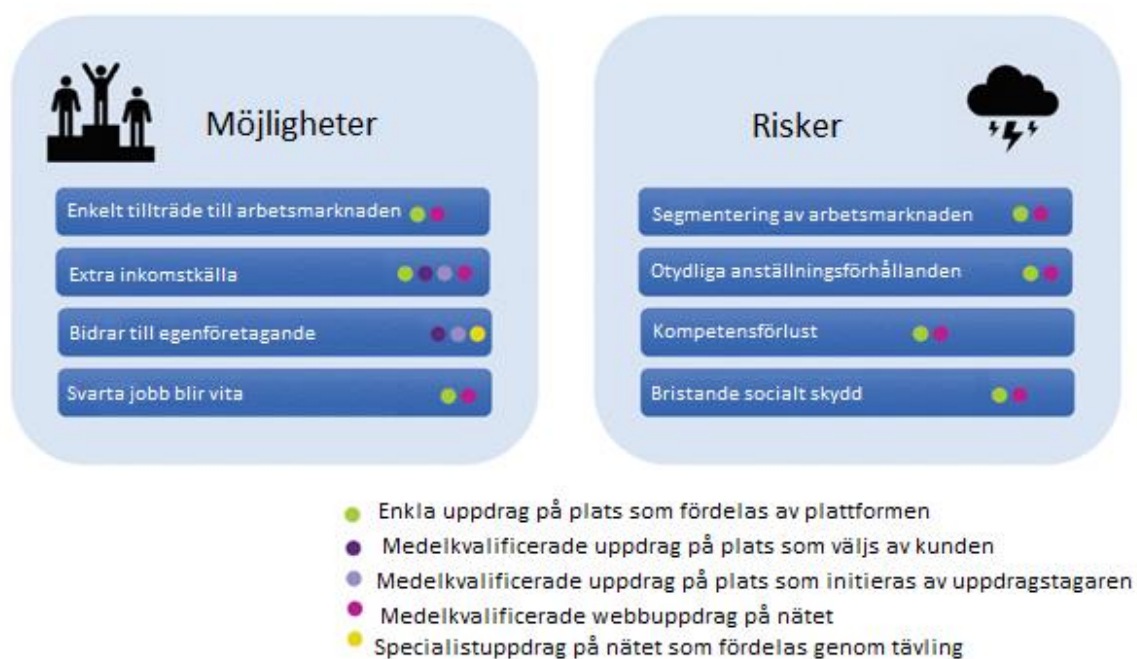
Källa: Eurofound (2018).

Anm.: Fem aspekter definierar typen av plattformsarbete: 1) vilken kompetensnivå som krävs för uppdraget (låg, medel eller hög), 2) hur tjänsten tillhandahålls (på nätet eller på plats), 3) uppdragens omfattning (mikrouppdrag eller stora projekt), 4) urvalet (hur uppdragen tilldelas: plattformen, beställaren eller uppdragstagaren) och 5) hur beställare och uppdragstagare matchas (anbud eller tävling).

Aspekter som rör kvalitet i arbetet, t.ex. sysselsättningsstatus, arbetsvillkor och inkomster, är viktiga för att plattformsekonomin ska fungera bra. I praktiken är det plattformarnas villkor som avgör arbetstagarnas anställningsförhållanden och ställning. Ersättningen baseras ofta på det utförda uppdraget. Arbetsvillkoren varierar också kraftigt, liksom typ av uppdrag, företagsmodell och plattformsmekanismer. Lågkvalificerade uppdrag som förmedlas via plattformar och appar med hög algoritmstyrning kan ge tillträde till arbetsmarknaden, vilket eventuellt bidrar till att förebygga odeklarerat arbete men också innebär problem i fråga om arbetstagarnas sysselsättningsstatus och sociala skydd¹⁰⁶. Högkvalificerade uppdrag och en mer marknadsbaserad företagsmodell kan däremot stimulera företagandet och bidra till att man utvecklar generella färdigheter. De kännetecknas också ofta av flexibla arbetstider, så att det blir lättare att förena arbete och privatliv. Eurofound¹⁰⁷ har sammanfattat några av de viktigaste effekterna på arbetsmarknaden av olika typer av plattformsarbete (se tabell 4).

Tabell 4: Nya arbetsformer skapar nya möjligheter och utmaningar

Översikt över arbetsmarknadseffekterna av olika typer av plattformsarbete

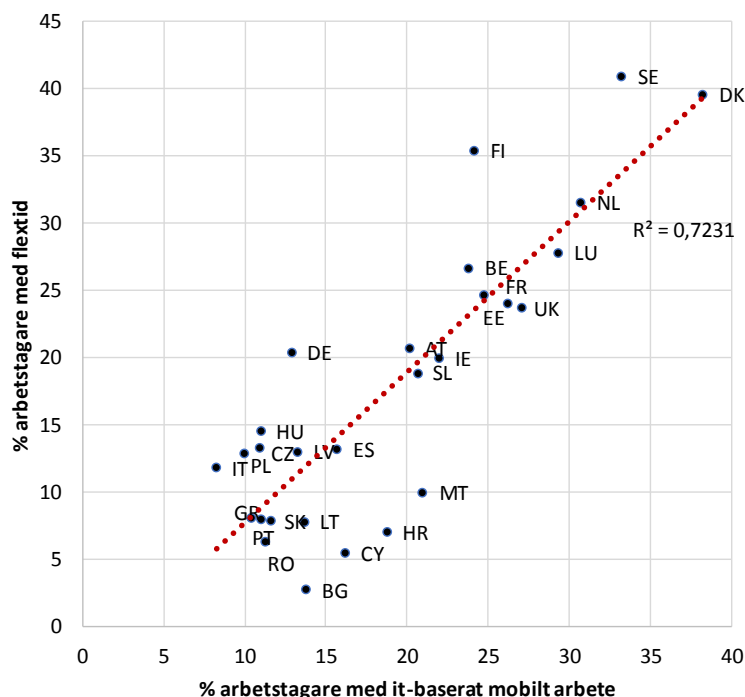
Källa: Eurofound (2019).

¹⁰⁶ Europeiska kommissionen (2018), *Employment and Social Developments in Europe. Annual review 2018*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

¹⁰⁷ Eurofound (2019), *Platform work: Maximising the potential while safeguarding standards?* Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

Diagram 54: Samband mellan flexibel arbetstid och distansarbete/it-baserat mobilt arbete i EU-28 (2015)

Flexibel arbetstid och distansarbete – it-baserat mobilt arbete

Källa: Sjätte europeiska undersökningen om arbetsvillkor (2015).

Digitaliseringen har bidragit till nya sätt att organisera arbetet och större flexibilitet för när och var arbetsuppgifterna utförs. Med dessa arbetsformer fördelas arbetet mer flexibelt utan krav på regelbundna arbetstider. Detta ligger i linje med en mer allmän utveckling mot projektbaserat, fragmenterat, efterfrågestyrt och prestationsbaserat arbete, som inte behöver utföras under ordinarie arbetstid utan bygger på behovsarbete, tidsfrister eller mål som fastställts av arbetsgivare eller kunder¹⁰⁸. Nationell statistik visar att det finns ett starkt positivt samband mellan it-användning, it-baserat mobilt arbete och distansarbete och flexibla sätt att organisera arbetstiden (t.ex. flexitid). Utvecklingen mot mer flexibla arbetsformer tycks därför etablerad, även om den fortfarande är begränsad i vissa länder. Som vi kan se i diagram 54 är både flexitid och it-baserat mobilt arbete vanligare i de skandinaviska länderna, Benelux-länderna, Frankrike, Storbritannien och Estland. I andra länder, t.ex. Bulgarien, Cypern, Grekland, Italien, Litauen, Portugal, Rumänien och Slovakien, är tillgången till sådana arbetsformer mer begränsad. Förekomsten av it-baserat mobilt arbete beror dock inte enbart på den ökade it-användningen, utan också på samverkan mellan teknikutveckling, institutionella ramar och regelverk samt utvecklingen inom ekonomin, arbetsmarknaden och samhället, t.ex. kvinnors ökande deltagande på arbetsmarknaden (Eurofound och ILO, 2017), och ledningspraxis.

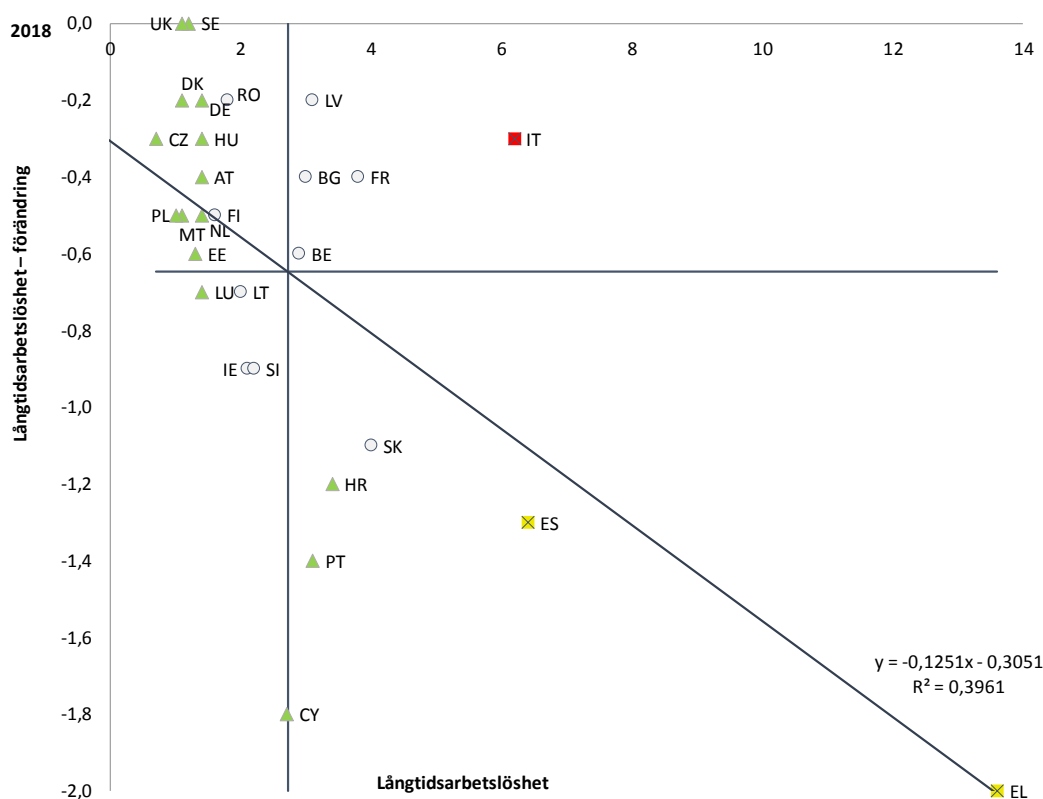
Aktiva arbetsmarknadsåtgärder kan förbättra matchningen på arbetsmarknaden och hjälpa de arbetssökande att få ett jobb. De kan alltså bidra till bättre sysselsättningsresultat, en mer välfungerande arbetsmarknad, lägre arbetslöshet och minskat bidragsberoende (se

¹⁰⁸ Eurofound (2019), *Telework and ICT-based mobile work: Flexible working in the digital age*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg (kommande publikation).

avsnitt 3.4). Utmaningen är att se till att arbetsmarknadsåtgärderna når dem som bäst behöver dem, så att de får hjälp att snabbt komma tillbaka i arbete och med bästa möjliga jobbmatchning. Erfarenheten visar att ju längre en person är arbetslös desto sämre blir anknytningen till arbetsmarknaden. Det blir svårare att få ett varaktigt jobb och man riskerar att hamna helt utanför arbetsmarknaden. Långtidsarbetslöshet (dvs. mer än ett års arbetslöshet) anses därför vara ett bra mått på arbetsmarknadsåtgärdernas genomslag och landets utmaningar när det gäller att få alla i arbete¹⁰⁹. Diagram 55 visar långtidsarbetslösheten 2018 (dvs. antalet personer som varit arbetslösa i mer än ett år i förhållande till den totala arbetskraften) och dess förändring jämfört med 2017.

Diagram 55: Långtidsarbetslösheten minskar i EU

Långtidsarbetslöshet (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

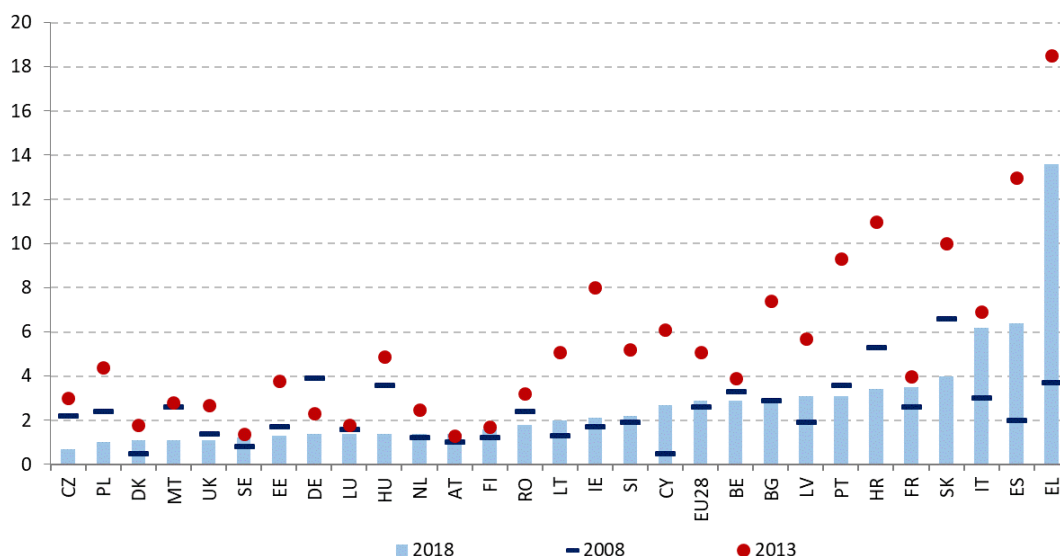
Långtidsarbetslösheten har minskat i nästan alla medlemsländer, tack vare återhämtningen på arbetsmarknaden. Långtidsarbetslösheten fortsatte att minska i alla medlemsländer under 2018, vilket bekräftar den positiva utveckling som inleddes 2014. Men trots den i stort sett konvergerande trenden (som visas av regressionslinjens negativa lutning) finns det fortfarande betydande skillnader mellan medlemsländerna, med siffror som sträcker sig från 0,7 % i Tjeckien till 13,6 % i Grekland 2018. Tillsammans med Spanien (6,6 % 2018) placeras Grekland i kategorin ”svag men förbättras”, eftersom långtidsarbetslösheten är högre än genomsnittet men har minskat snabbt det senaste året. Italien har en jämförelsevis lägre

¹⁰⁹ Sysselsättningskommittén har godkänt att använda långtidsarbetslöshet som huvudindikator i den sociala resultattavlan för övervakning av aktiva arbetsmarknadsåtgärder.

långtidsarbetslöshet (6,2 %), men är i en ”kritisk situation” på grund av landets begränsade förbättring under 2018 jämfört med föregående år. Cypern, Portugal och Kroatien hör till de länder som är ”bättre än genomsnittet” tack vare utvecklingen på årsbasis som innebär en fortsättning på de stora förbättringarna från 2017. I Sverige och Storbritannien förblev långtidsarbetslösheten låg och stabil under 2018. Som framgår av bilaga 3 finns det stora regionala skillnader i långtidsarbetslöshet. I ungefär en fjärdedel av länderna har minst en region en långtidsarbetslöshet på över 5 %.

Diagram 56: Långtidsarbetslösheten minskar men är fortfarande hög i vissa länder i Syd- och Östeuropa

Långtidsarbetslöshet som andel av arbetskraften

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

I hälften av EU-länderna är långtidsarbetslösheten dock fortfarande hög och högre än före krisen. Förbättringen jämfört med arbetslöshetstoppen 2013 har varit särskilt tydlig (över 3 procentenheter) i Bulgarien, Kroatien, Cypern, Grekland, Ungern, Irland, Portugal, Slovakien, Slovenien och Spanien. Det var bara i Österrike som långtidsarbetslösheten ökade under 2018 jämfört med 2013, men fortfarande på en mycket låg nivå. Men för omkring hälften av länderna är långtidsarbetslösheten högre än 2008. De största skillnaderna ser vi i Grekland (+9,9 procentenheter), Spanien (+4,4 procentenheter) och Italien (+3,2 procentenheter). I andra länder var långtidsarbetslösheten 2018 betydligt lägre än före krisen, särskilt i Tyskland, Ungern, Tjeckien, Polen och Malta, där den hade mer än halverats jämfört med 2008.

Odeklarerat arbete innebär många risker för arbetstagarna, bland annat olämpliga eller osäkra arbetsförhållanden och brist på socialt skydd och social trygghet. Odeklarerat arbete hämmar också rättvis konkurrens, investeringar och människors utveckling och undergräver de offentliga finanserna, välfärdsstaten och den sociala sammanhållningen. Det blir också svårt för länderna att se till att arbetsrätten och arbetsmarknads- och pensionslagstiftningen följs. Dessa utmaningar förvärras av arbetskraftens rörlighet på den inre marknaden och en arbetsmarknad som snabbt förändras. Det odeklarerade arbetet är till sin natur svårt att kartlägga, men en studie som beställts av EU-kommissionen tyder på att det 2013 utgjorde

cirka 9,3 % av den totala arbetskraftsinsatsen i den privata sektorn i EU, med stora skillnader mellan länderna¹¹⁰. Omvandlingen av odeklarerat arbete till deklarerat formellt arbete är ett viktigt politiskt mål som bidrar till att nå målen i sysselsättningsriktlinje 7 och den europeiska pelaren för sociala rättigheter och till en rättvisare europeisk arbetsmarknad. Mot denna bakgrund genomför Cypern en handlingsplan efter ett projekt för ömsesidigt lärande i april 2019.

Deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder varierar fortfarande kraftigt inom EU.

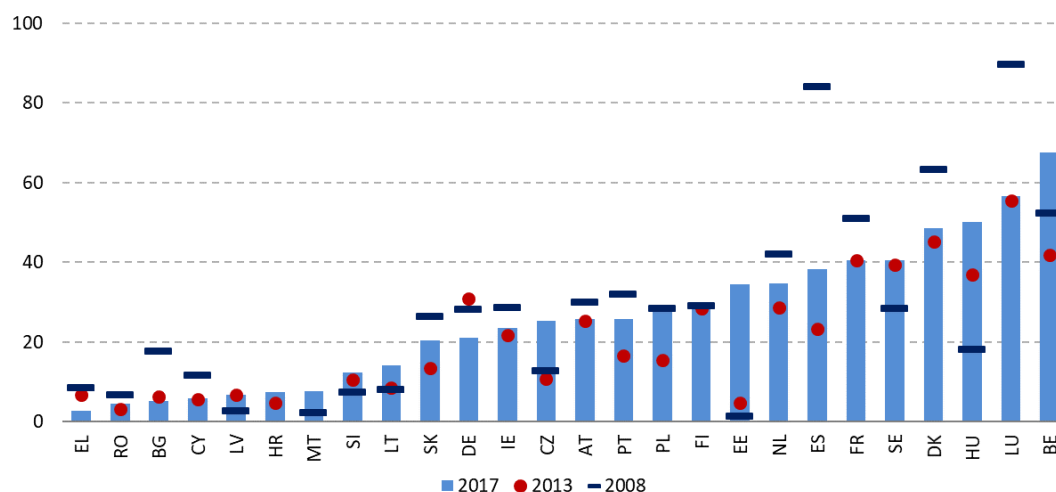
Aktiva arbetsmarknadsåtgärder är avgörande för att förbättra de arbetssökandes jobbmöjligheter och karriärutveckling med tanke på att arbetsmarknaden förändras och det ställs nya kompetenskrav (se avsnitt 3.2). Diagram 57 antyder att det fortfarande finns stora skillnader mellan EU-länderna när det gäller deltagandet i aktiveringsåtgärder¹¹¹. Det finns en relativt stor grupp länder (Bulgarien, Rumänien, Lettland, Estland, Kroatien, Slovenien och Cypern) där både investeringar och deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder fortfarande ligger betydligt under EU-genomsnittet och där klyftan har ökat de senaste åren. För en annan grupp länder är deltagandet över 40 % (Frankrike, Ungern, Sverige, Belgien och Danmark), även om de alla har haft en positiv utveckling de senaste åren. Det tycks alltså inte finnas någon konvergens när det gäller omfattning och utökning av de aktiva arbetsmarknadsåtgärder. I de flesta länder har deltagandet minskat efter krisen (utom i Belgien, Ungern, Sverige, Tjeckien och Estland), vilket tyder på att ökningen av antalet arbetssökande inte har följts av en proportionell ökning av deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder. Det finns flera faktorer som påverkar åtgärdernas genomslag, men det tycks finnas utrymme för mer riktade aktiva arbetsmarknadsåtgärder för att hjälpa dem som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden att få ett jobb (se avsnitt 3.2).

¹¹⁰ Williams, C.C., Horodnic, I.A., Bejakovic, P., Mikulic D., Franic och J., Kadir, A. (2017), *An evaluation of the scale of undeclared work in the European Union and its structural determinants: estimates using the Labour Input Method (LIM)*. Författare: Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering (Europeiska kommissionen).

¹¹¹ Indikatorn bör dock tolkas med försiktighet, eftersom den enbart mäter deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder och inte hur bra åtgärderna fungerar. Dessutom finns det problem med statistisk tillförlitlighet när det gäller flera länder, som har att göra med uppgiftsinsamlingen.

Diagram 57: Det finns stora skillnader i deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder

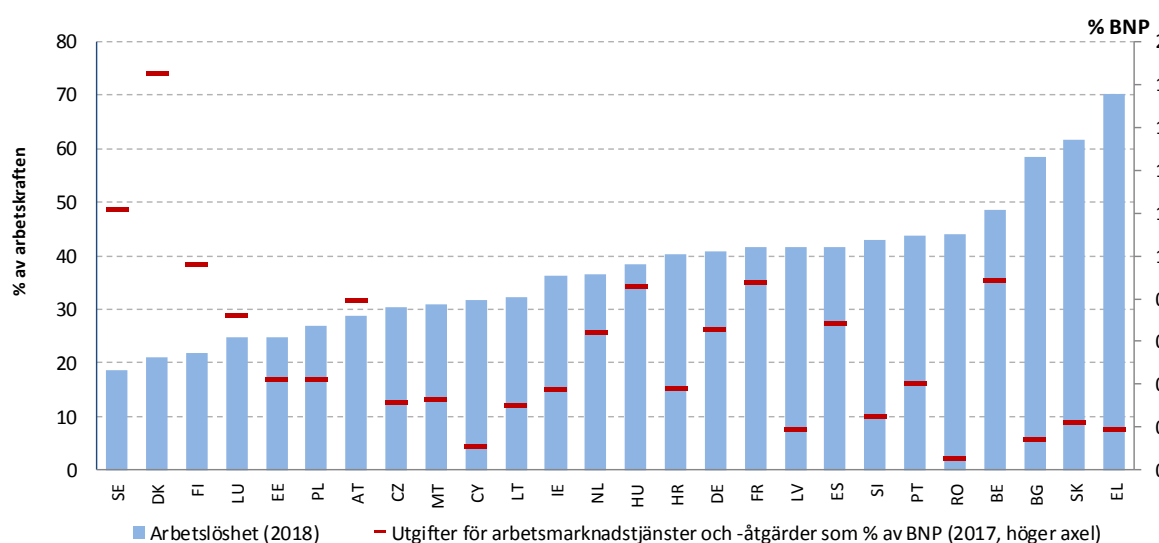
Deltagande i aktiva arbetsmarknadsåtgärder (per 100 arbetssökande)

Källa: Eurostat, databas för arbetsmarknadsåtgärder och arbetskraftsundersökningen.

Diagram 58: Utgifterna för arbetsmarknadstjänster och arbetsmarknadsåtgärder varierar kraftigt mellan EU-länderna, utan någon direkt koppling till arbetslösheten

Utgifter för arbetsmarknadstjänster och arbetsmarknadsåtgärder (2018) och andel långtidsarbetslösa (2018)

Källa: Eurostat, databas för arbetsmarknadsåtgärder och arbetskraftsundersökningen. Anm.: Uppgifter om utgifter saknas för Italien och Storbritannien.

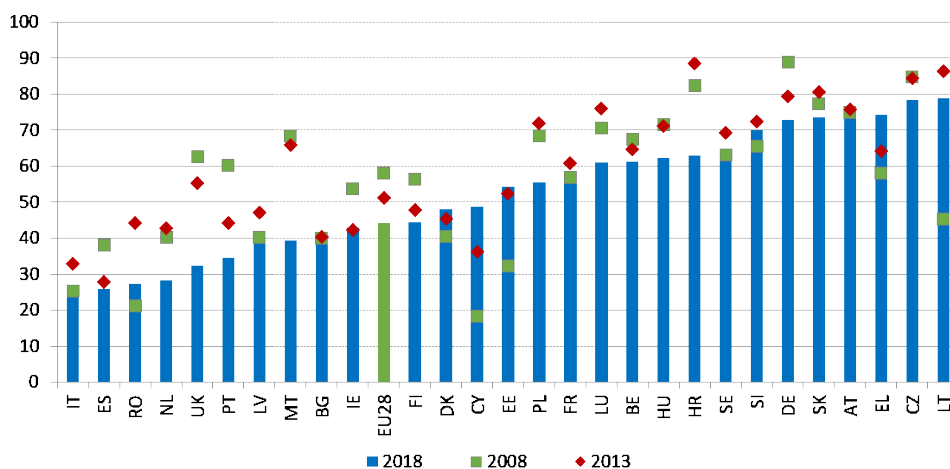
Det finns belägg för att investeringar i aktiv arbetsmarknadspolitik påverkar arbetsmarknadsresultaten. Andelen långtidsarbetslösa är en grov uppskattning av hur verkningsfulla de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna är. Långtidsarbetslösheten är också ofta kopplad till den allmänna arbetslösheten och konkurrensen i ett visst land. Utgifterna för arbetsmarknadstjänster och arbetsmarknadsåtgärder varierar kraftigt mellan EU-länderna och de länder som investerar minst har också i regel en hög långtidsarbetslöshet. I dessa länder är det också vanligt att en betydande del av de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna samfinansieras av Europeiska socialfonden, och systemets långsiktiga hållbarhet kan därför ifrågasättas.

De offentliga arbetsförmedlingarna fortsätter att reformeras för att öka sin kapacitet och modernisera och stärka sina tjänster på viktiga områden. Antalet inskrivna arbetssökande har minskat de senaste åren, men långtidsarbetslösa, unga, lågkvalificerade och äldre arbetssökande är fortfarande överrepresenterade bland dem som söker stöd från de offentliga arbetsförmedlingarna. Att hjälpa alla som är undersysselsatta eller står utanför arbetskraften att delta fullt ut på arbetsmarknaden blir viktigt för vissa offentliga arbetsförmedlingar, också med tanke på den snabbt åldrande befolkningen. Det är därför nödvändigt att omfördela resurser och anpassa tjänster och åtgärder till specifika grupper för att tillgodose de arbetssökandes behov och maximera arbetsmarknadsresultaten.

De offentliga arbetsförmedlingarnas roll varierar stort mellan EU-länderna, bland annat beroende på deras kapacitet och vilket och hur bra stöd de kan erbjuda arbetssökande och personer som vill byta jobb. De offentliga arbetsförmedlingarna har antingen hela ansvaret för att genomföra aktiva arbetsmarknadsåtgärder eller delar det med andra institutioner. Diagram 59 visar andelen arbetslösa som använder offentliga arbetsförmedlingar för att söka arbete. Det finns dock stora skillnader mellan länderna. Italien, Spanien, Rumänien och Nederländerna har de lägsta siffrorna för 2018 (mindre än 30 %), följt av Storbritannien, Portugal och Malta (30–40 %). I Litauen, Tjeckien, Grekland, Österrike, Slovakien, Tyskland och Slovenien vänder sig däremot över 70 % av de arbetssökande till de offentliga arbetsförmedlingarna för att söka jobb. Sammantaget i EU har de arbetslösas användning av offentliga arbetsförmedlingar stadigt minskat sedan krisens början, med ungefär 14 procentenheter mellan 2008 och 2018. I några få länder har användningen dock ökat avsevärt, bland annat Cypern och Litauen (över 30 procentenheter), Estland (22 procentenheter), Grekland (16 procentenheter) och Danmark, Rumänien och Slovenien (med en ökning på mellan 4,5 och 7,5 procentenheter). Det beror i många fall på att de arbetslösa måste skriva in sig på en arbetsförmedling för att kunna få förmåner eller utbildning (läs mer om ländernas reformer i avsnitt 3.3.2). Det finns också skillnader mellan könen. Sex EU-länder (Bulgarien, Estland, Cypern, Slovakien, Litauen och Kroatien) har en större andel kvinnor som söker jobb via arbetsförmedlingen (9 procentenheter eller mer jämfört med männen). I Irland och Storbritannien är det däremot fler män än kvinnor (10 procentenheter eller mer). På Malta skiljer det hela 23 procentenheter mellan könen.

Diagram 59: Användningen av offentliga arbetsförmedlingar för att söka jobb skiljer sig åt mellan EU-länderna

Andel arbetslösa som använder offentliga arbetsförmedlingars tjänster för att söka arbete

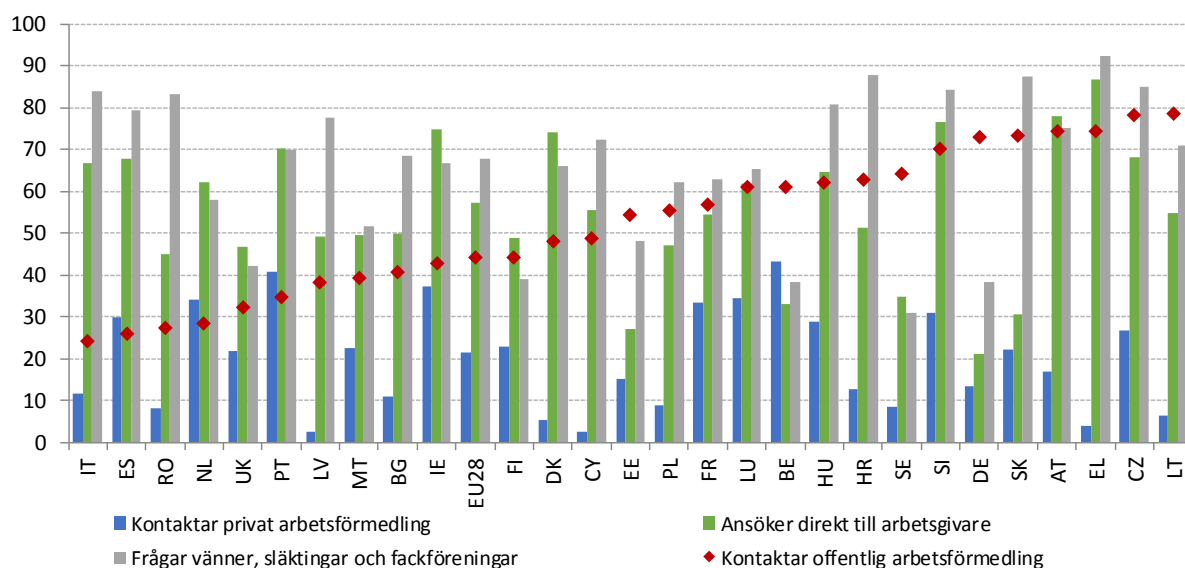

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Arbetssökandet skiljer sig åt mellan medlemsländerna. Diagram 60 jämför olika metoder för att söka arbete, bland annat privata arbetsförmedlingar, ansökningar direkt till arbetsgivare och informella metoder som att fråga vänner, släktingar och fackföreningar. Det syns inget tydligt mönster men rent generellt noteras att i länder med liten användning av offentliga arbetsförmedlingar används oftare informella metoder som kontakter eller spontanansökningar. I genomsnitt vänder sig 21,6 % av de arbetssökande till privata arbetsförmedlingar men andelen varierar mellan länderna från 2 % till 43 %.

Diagram 60: Kontakter är viktiga för att hitta jobb i de flesta EU-länderna och kompletteras av vägledning från offentliga arbetsförmedlingar och spontanansökningar

Andel arbetslösa som använder de olika metoderna för att söka arbete (2018)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen.

Tillräckliga arbetslöshetsförmåner under en rimlig tidsperiod för alla arbetstagare och verkningsfulla aktiva arbetsmarknadsåtgärder är en förutsättning för att stödja arbetssökande under övergångar. I den gemensamma sysselsättningsrapporten 2018 ingick en ingående jämförande analys av huvuddragen i systemen för arbetslöshetsförmåner i EU, som byggde på sysselsättningskommitténs riktmärkning av arbetslöshetsförmåner och aktiva arbetsmarknadsåtgärder. Analysen är på det hela taget fortfarande giltig, och hänvisar till resultatindikatorer och indikatorer för politiska verktyg för 2016 eller 2017 (beroende på tillgängliga uppgifter). Förändringarna av politiken har också varit relativt begränsade under rapporteringsperioden (se avsnitt 3.3.2 om ländernas reformer på området; en långsiktig översikt över ländernas reformer finns i kommissionens rapport 2019¹¹²). Detta avsnitt innehåller en uppdatering av riktmärkningen, framför allt av indikatorerna för politiska verktyg, som sysselsättningskommittén enades om 2019.

I genomsnitt får ungefär en tredjedel av de korttidsarbetslösa i EU arbetslöshetsförmåner¹¹³. Andelen minskade något efter krisen (från 34,4 % 2008 till 32,9 % 2018), men har legat på en stabil nivå de senaste åren. Skillnaderna mellan länderna

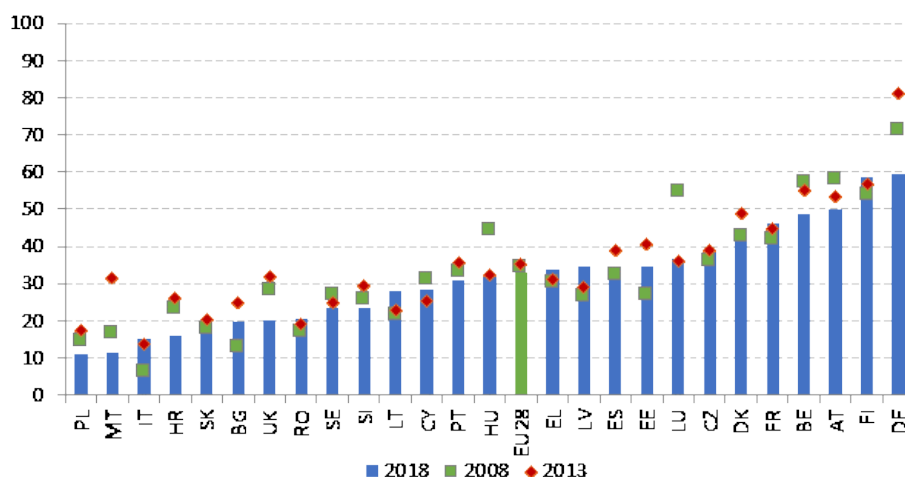
¹¹² Europeiska kommissionen (2019), *Labour Market and Wage Developments in Europe. Annual review 2019*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

¹¹³ De som har varit arbetslösa i mindre än ett år.

(diagram 61) beror på hur systemen för arbetslöshetsförmåner är utformade (framför allt villkoren för att få förmåner, längsta utbetalningsperiod, kraven på att söka arbete och överlappningar med andra system för social trygghet) och på konjunkturläget i olika länder. Tyskland och Finland har den högsta andelen arbetslösa som omfattas (över 50 %), tätt följda av Österrike, Belgien och Frankrike. Den lägsta andelen ser vi i Polen och Kroatien.

Diagram 61: Andelen korttidsarbetslösa i EU som får arbetslöshetsförmåner har minskat något, men det finns stora skillnader mellan länderna

Andelen korttidsarbetslösa som får arbetslöshetsförmåner

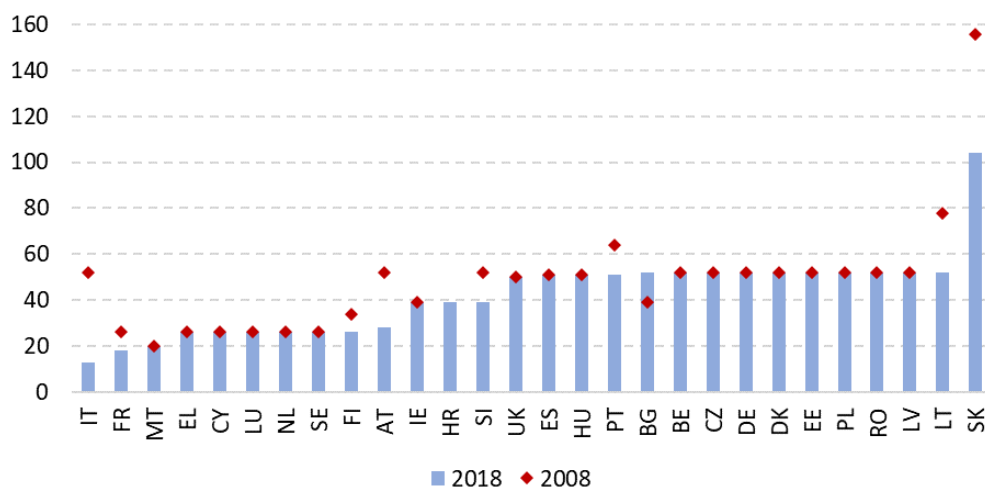

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökningen. Anm.: Uppgifter för Irland och Nederländerna saknas och uppgifterna för Italien och Malta gäller 2017.

Sedan 2008 har flera länder satsat på att förbättra arbetslöshetsförmånernas omfattning. Kraven har sänkts, främst när det gäller den arbetade tid eller de inbetalningsperioder som krävs för att få arbetslöshetsförmåner. Dessutom har nu fler grupper rätt till förmåner, bland annat egenföretagare, frilansare, tillfälligt anställda och bemanningsanställda. I flera länder har man använt aktiveringsstrategier för att förbättra kostnadseffektiviteten i systemen för arbetslöshetsförmåner. Sedan 2008 finns ett tydligt reformmönster när det gäller hur lång tid man som mest kan få arbetslöshetsförmåner. I flera länder har maxtiden minskat medan den i några få länder har ökat. I flera länder har nettoersättningsnivån sänkts och villkoren skärpts genom tuffare krav på arbetslösa att söka jobb och stå till arbetsmarknadens förfogande. Diagrammen 62–64 visar den senaste uppdateringen av riktmärkningsindikatorerna när det gäller kvalifikationsperiodens längd, förmånernas varaktighet och nettoersättningsnivån.

Diagram 62: I de flesta EU-länder är kvalifikationsperioden cirka 50 veckor

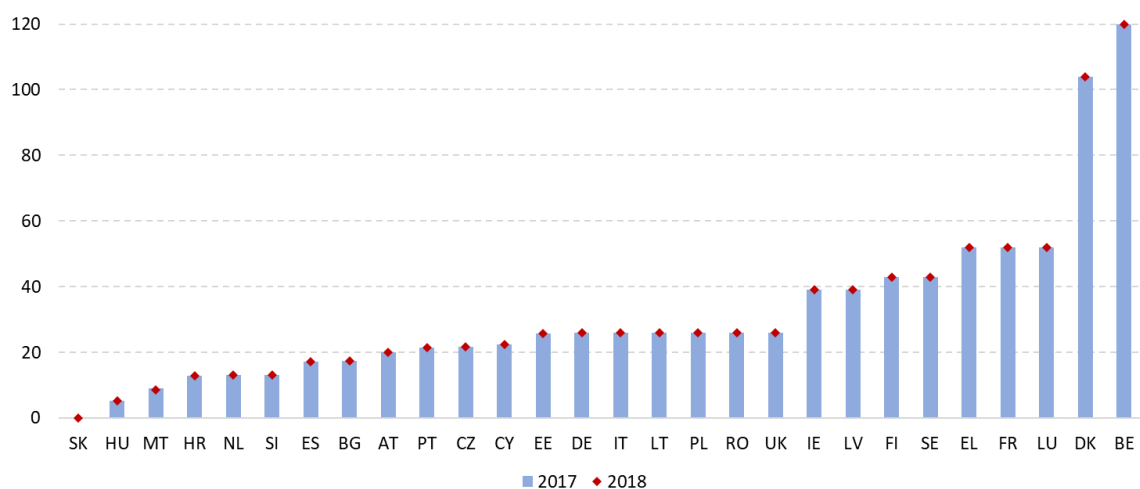
Kvalifikationsperiodens längd, 2016 och 2018 (i veckor)

Källa: Missoc-databasen (det gemensamma informationssystemet för social trygghet) och nationell lagstiftning. Anm.: I Malta (2018) är de lägsta kvalifikationskraven 50 veckors inbetalda avgifter, av vilka minst 20 ska ha betalats eller krediterats de senaste två åren. I Irland (2016 och 2018) måste minst 104 veckors avgifter ha betalats in sedan arbetet inleddes.

Diagram 63: Utbetalningsperioderna för arbetslöshetsförmåner varierar kraftigt i EU

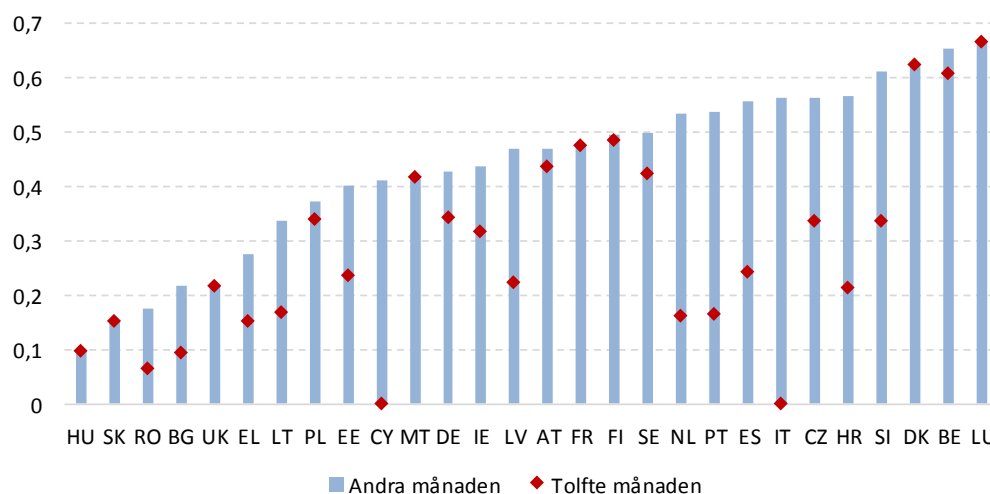
Längsta utbetalningsperiod efter ett års arbete, 2017 och 2018

Källa: Missoc-databasen (det gemensamma informationssystemet för social trygghet) och nationell lagstiftning (januari 2017 och januari 2018). Anm.: I Belgien finns det ingen gräns för hur länge förmåner betalas ut. I Cypern består en vecka av sex arbetsdagar. I Irland betalas förmåner ut under 39 veckor (234 dagar) enbart för personer med minst 260 veckors inbetalade PRSI-avgifter. I Slovakien har en person som betalat avgifter i ett år inte rätt till arbetslöshetsförmåner (det krävs minst två års inbetalda arbetslöshetsförsäkringsavgifter under de senaste fyra åren). I Polen varierar utbetalningsperioden beroende på arbetslösheten i regionen i förhållande till genomsnittet i landet.

Diagram 64: Förmånernas storlek varierar kraftigt i EU

Arbetslöshetsförmånernas nettoersättningsnivå motsvarande 67 % av genomsnittslönen, under den andra och tolfte månaden av arbetslöshet (2019)

Källa: Europeiska kommissionen, på grundval av OECD:s skatteförmånsmodell. Anm.: Indikatorn beräknas för en ensamstående person utan barn med kort arbetshistorik (ett år) i åldern 20 år. Fler metoduppgifter finns i fotnoten.

Integrerade planer och strategier för att aktivera dem som får arbetslöshetsförmåner behövs för att stödja arbetssökande under övergångar. Den gemensamma sysselsättningsrapporten 2019 innehöll en omfattande analys av policyinstrumenten för mottagare av arbetslöshetsförmåner i EU. Analysen omfattade de offentliga arbetsförmedlingarnas system för att hjälpa arbetssökande att återgå i arbete (t.ex. profilering, individuella handlingsplaner och individanpassad rådgivning) och åtgärder för att få bort eventuella hinder på vägen. Analysen av jobbsökarkraven är på det hela taget fortfarande giltig, med tanke på de begränsade förändringar av politiken som gjorts under rapporteringsperioden. Se avsnitt 3.3.2 för närmare uppgifter om ländernas reformer.

Insatser för att underlätta rörligheten för arbetstagare och studerande kan förbättra deras anställbarhet och kompetensutveckling och gör att man kan dra nytta av den europeiska arbetsmarknadens hela potential. År 2018 var det omkring 12,9 miljoner EU-medborgare i arbetsför ålder (20–64 år), dvs. 4,3 %, som bodde i ett annat land än det land där de är medborgare¹¹⁴. Det var en ökning med 3,4 % jämfört med 2017, efter en ökning på cirka 5 % per år sedan 2014. År 2018 bodde tre fjärdedelar av de EU-medborgare som flyttat utomlands i fem länder: Tyskland, Storbritannien, Spanien, Italien och Frankrike. I vart och ett av dessa fem länder fanns det omkring eller över en miljon inflyttade EU-medborgare – samma siffror som för 2017. Nästan hälften av alla som flyttat inom EU bodde i Tyskland eller Storbritannien. Omkring hälften av de som flyttade inom EU under 2018 – 6,1 miljoner människor – kom från Rumänien, Polen, Italien och Portugal. Utvandringen beskrivs som andel utflyttade av befolkningen i ett land. Utvandringen i EU är totalt sett 0,36 % av befolkningen, men i vissa länder är siffran mycket högre. Åtta av de tio länder som har högst utvandring gick med i EU 2004 eller senare. De enda två undantagen är Irland (1 %) och

¹¹⁴ Detta antal avser personer som flyttat och bor inom EU-28 på lång sikt och som är i arbetsför ålder, enligt Eurostats befolkningsstatistik. Läs mer i kommissionens årsrapport 2019 om arbetskraftens rörlighet inom EU (kommande publikation från Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering).

Luxemburg (0,9 %). Litauen har den högsta utvandringen (2,2 %), med en ständig ökning sedan 2014, följt av Rumänien (1,5 %) som också har högst antal utvandrade personer. Andra länder med stor utvandring är Kroatien (1,4 %), Lettland (1,2 %) och Estland (1 %). De viktigaste ursprungs- och destinationsländerna är oförändrade när det gäller anställda och arbetssökande.

Studier och praktik utomlands bidrar till kunskapssamhället, den ekonomiska utvecklingen och den sociala sammanhållningen. De som studerat utomlands får ofta högre lön och löper mindre risk att bli arbetslösa. De utvecklar också nyckelkompetenser och generella färdigheter som ömsesidig förståelse, samarbete och en känsla att vara världsmedborgare. När man analyserar rörligheten från EU-länder till andra EU-länder och länder utanför EU (global rörlighet) tittar man på två typer av utbyten: enstaka kurser eller en hel utbildning. Den första gäller studenter som studerar eller praktiserar en viss period utomlands. Den andra gäller studenter som går en hel utbildning vid ett utländskt lärosäte. Under 2017 hade i genomsnitt 11,6 % av alla högskoleutbildade studerat utomlands (8 % enstaka kurser och 3,6 % en hel utbildning). De länder som hade högst andel studenter vid utländska universitet 2017 var Luxemburg (80,5 %), Cypern (36,9 %) och Nederländerna (24,9 %). Lägst siffror hade Storbritannien (4,1 %), Slovenien (6,5 %), Rumänien (7,6 %), Kroatien (7,7 %) och Ungern (7,7 %). Andelen utländska studenter är störst i Storbritannien (34,2 %), Luxemburg (26,1 %) och Nederländerna (17,9 %). I Grekland och Polen kommer mindre 2 % av alla högskolestudenter från ett annat EU-land.

Den sociala dialogen är den viktigaste delen av arbetsmarknadsrelationerna i Europa och är en central del av den europeiska sociala modellen. Den sociala dialogen omfattar alla typer av förhandlingar, samråd eller informationsutbyte mellan företrädare för regeringar, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer om frågor av gemensamt intresse som rör den ekonomiska och sociala politiken. Den sociala dialogen kan bidra till att skapa arbetstillfällen av hög kvalitet, förbättra arbetsvillkoren, ta itu med kompetensbrister och skapa en arbetsmiljö som är mer gynnsam för investeringar, hållbar tillväxt och social rättvisa. Sysselsättningsriktlinje 7 och den europeiska pelaren för sociala rättigheter uppmanar medlemsländerna att se till att arbetsmarknadens parter medverkar till att utforma och genomföra relevanta reformer och politiska åtgärder, i enlighet med nationell praxis, bland annat genom stöd till ökad kapacitet hos arbetsmarknadens parter. Skillnaderna i EU-ländernas system för social dialog är främst kopplade till ländernas institutionella ramar och arbetsmarknadsparternas kapacitet. Eurofound's forskning visar att sysselsättningsfrågor, särskilt vad man kan göra mot arbetskraftsbristen, dominerade den sociala dialogen och arbetslivsdebatterna under hela 2018¹¹⁵.

Den sociala dialogen är fortfarande mycket relevant med tanke på den föränderliga arbetsmarknaden, digitaliseringen och klimatomställningen. Omställningen till en klimatneutral ekonomi väntas förändra produktionsprocesserna. Fler arbetstillfällen kommer troligen att skapas i växande, gröna sektorer inom både industri och tjänster, bland annat bygg och anläggning, avfallshantering och hållbara finansmarknader. Omställningen kan motverka den ökande polariseringen på arbetsmarknaden på grund av automatisering genom att skapa jobb i mitten av löne- och kompetensfördelningen, särskilt inom bygg och anläggning och tillverkningsindustrin. Men den kan också påverka arbetsmarknadsstrukturen, jobbfördelningen och kompetensbehoven, särskilt i de regioner som är beroende av energiintensiva sektorer. Arbetsmarknadens parter har arbetat aktivt med att förutse

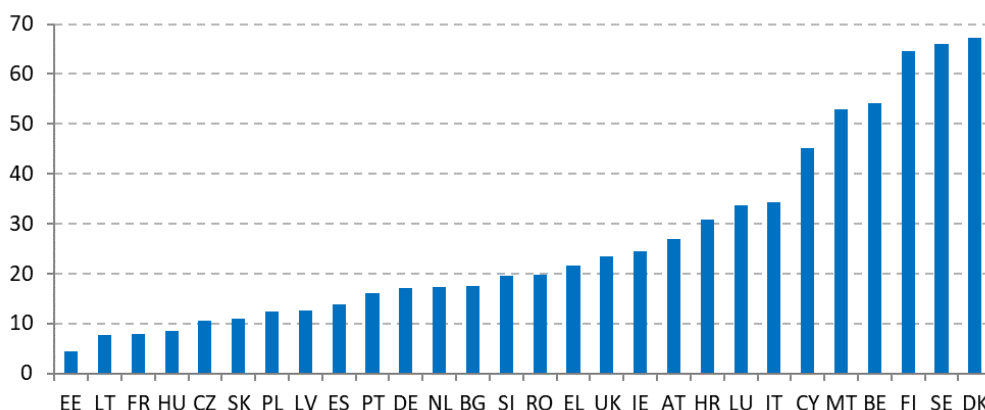
¹¹⁵ Eurofound (2019), *Annual review of working life 2018*. Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

kompetensbehoven och gemensamt anordna fortbildningsprogram i vissa länder. Framsteg med att främja kollektivavtal och stärka en strukturerad social dialog kan bidra till en smidig och inkluderande omställning till en grön ekonomi och underlätta kompromisser mellan arbetstagare, arbetsgivare och regeringar. Myndigheterna skulle också kunna bidra till processen genom att fastställa förhandlingsramar, ge vägledning om målen och främja medverkan av relevanta aktörer i rätt tid och på ett meningsfullt sätt. Digitaliseringen ger upphov till nya och ofta atypiska anställningsformer, t.ex. arbete via digitala plattformar, som ofta saknar representation. På senare år har arbetsmarknadens parter tagit initiativ för att nå ut även till dessa arbetstagare och se till att de får socialt skydd. Arbetsmarknadens parter spelar fortfarande en viktig roll i diskussionen om utvecklingen inom teknik och miljö och hur man bäst hanterar den¹¹⁶.

En välfungerande social dialog kräver att arbetsmarknadens parter är starka, representativa och oberoende och har tillräcklig kapacitet. Arbetsmarknadsparternas kapacitet avser deras förhandlingsförmåga och den ekonomiska och juridiska kunskap som krävs för att kunna diskutera de ekonomiska och sociala konsekvenserna av olika handlingsalternativ, på ett adekvat sätt företräda medlemmarnas intressen, mobilisera människor och resurser, agera självständigt och göra långsiktiga åtaganden. Eftersom medlemsavgifterna är den viktigaste inkomstkällan avgör antalet medlemmar också arbetsmarknadsparternas kapacitet. De senaste åren har antalet medlemmar i genomsnitt minskat i Europa (OECD, 2017). Diagram 65 visar hur den fackliga anslutningen varierar i de 28 EU-länderna, från cirka 70 % i Danmark, Sverige och Finland till mindre än 10 % i Frankrike, Litauen och Estland. Men anslutningsgraden är inte den enda indikationen på fackens förmåga att mobilisera arbetstagare. Faktorer som parternas oberoende eller hur mycket de samarbetar med varandra kan också ha betydelse. Dessutom behövs det formella ramar för att kunna föra en meningsfull dialog.

Diagram 65: Den fackliga anslutningen skiljer sig kraftigt åt mellan länderna

Facklig anslutning (de mest aktuella uppgifterna)

Källa: OECD och ICTWSS-databasen (en källa med nyare uppgifter per medlemsland har använts). Anm.: Beräknat som en andel anställda som är medlemmar i en facklig organisation. Uppgiftsår: 2017 för SE, 2016 för AT, CZ, DK, FI, DE, HU, IE, IT, LT, NL och UK, 2015 för BE, EE, FR, LV, LU, PT, SK, SI och ES, 2014 för PL, 2013 för CY och EL samt 2012 för HR.

¹¹⁶ Läs mer i Eurofound's dokumentdatabas om plattformsekonomin och i kommissionens rapport (2019) *Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2019*. (särskilt kapitel 3 och 4).

MT, BG och RO. Uppgifter om arbetsgivarnas organisationsgrad har de senaste åren uppdaterats alltmer sällan i ett antal medlemsländer och presenteras därför inte i diagramform.

Det har gjorts framsteg men arbetsmarknadens parter måste bli mer delaktiga i den europeiska planeringsterminen på nationell nivå. Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att utforma och genomföra politik och reformer har erkänts och vidareutvecklats i sysselsättningsriktlinjerna. Resultaten av europeiska, nationella och regionala åtgärder är beroende av de olika regeringarnas och arbetsmarknadsparternas engagemang och ansvar. Överlag har arbetsmarknadsparternas medverkan legat på en stabil nivå i de flesta länder de senaste åren, men skillnaderna är fortfarande stora mellan länderna¹¹⁷. Precis som när det gäller arbetsmarknadsparternas medverkan i politik och reformer på nationell nivå, särskilt arbetet med de nationella reformprogrammen, beror resultaten på förutsägbarhet, kvaliteten på utbytena, hur mycket tid man har på sig och förväntningarna. Framstegen och utmaningarna analyserades och utvärderades hösten 2018 av sysselsättningskommittén vid Europeiska unionens råd. Arbetsmarknadens parter i Estland, Lettland, Portugal, Slovenien och Spanien har de senaste åren förbättrat sitt deltagande i det politiska beslutsfattandet. Däremot kan den sociala dialogen och arbetsmarknadsparternas medverkan förbättras i Grekland, Ungern, Polen och Rumänien. I andra länder rör farhågorna mycket olika problem och situationer, där vissa beror på strukturer och andra på vilka förfaranden och metoder som tillämpas. I andra fall kan arbetsmarknadsparternas deltagande påverkas av förändringar i det politiska arbetet (t.ex. Italien och Spanien). De flesta av dessa utmaningar lyfts fram i skälen till de landsspecifika rekommendationerna 2019.

Inom ramen för EU:s ekonomiska styrning kan samrådet med civilsamhällets organisationer ge värdefulla insikter och stöd för att genomföra politiken. Civilsamhället kan spela en nyckelroll när det gäller att utforma och genomföra politiska reformer genom att stödja relevant lagstiftning och statliga åtgärder. I enlighet med sysselsättningsriktlinjerna från juli 2019 bör medlemsländerna – när det är relevant och med utgångspunkt i nationell praxis – ta hänsyn till civilsamhällesorganisationernas erfarenheter när det gäller sysselsättning och sociala frågor. Därför har kommissionens representationer i medlemsländerna anordnat ett antal möten med civilsamhällesorganisationer inom ramen för den europeiska planeringsterminen. I många länder är samråden med kommissionen ofta mer aktiva och engagerande än samråden mellan de nationella myndigheterna och civilsamhället, särskilt vid utarbetandet av det nationella reformprogrammet. De handläggare vid kommissionen som arbetar med den europeiska planeringsterminen har ombetts att bedöma graden av civilsamhällets medverkan till politikutformningen. Denna preliminära undersökning visar på en heterogen situation som skulle kunna analyseras mer i detalj.

3.3.2 Politiska åtgärder

Medlemsländerna ändrar reglerna för anställningsskydd för att skapa rätt balans mellan flexibilitet och trygghet (flexicurity) och täppa till luckor i arbetsmarknadslagstiftningen. I maj 2019 godkände Frankrike en åtgärd som ska ge större flexibilitet vid tillämpningen av lagstiftning om anställningsskydd och arbetsplatsregler som bygger på storlek, när det gäller företag vars personalstyrka ligger över de tre trösklarna (10/50/250 anställda). Finland har ändrat sin lagstiftning och infört nya specifikationer om

¹¹⁷ Eurofound (2019), *The involvement of social partners in national policymaking*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

villkoren för när arbetsgivare får säga upp personal. Ändringen ska se till att särskilda omständigheter (t.ex. arbetsgivarens totala antal anställda och arbetsgivarens och arbetstagarens allmänna omständigheter) beaktas när man bedömer en personbaserad uppsägning. I vissa fall kan detta leda till undantag från uppsägningsreglerna. Som ett led i en omfattande reform har Irland antagit en sysselsättningslag som kräver att arbetsgivarna fastställer arbetsvillkoren inom en viss tidsperiod. Det införs också avtal med tidsspann (så att anställda vars anställningsavtal inte korrekt visar antalet arbetstimmar kan placeras i ett spann som bättre motsvarar den faktiska arbetstiden), villkor för minimilön och förbud mot nolltimmesavtal. Sanktioner kan utdömas vid överträdelser av sysselsättningslagen.

Vissa medlemsländer vidtar åtgärder för att minska segmenteringen av arbetsmarknaden och begränsar antalet visstidsanställningar. Som ett led i en bredare reform ser Nederländerna över sina arbetsmarknadsregler för att främja tillsvidareanställningar, samtidigt som flexibla avtal ska kosta mer för arbetsgivarna. Man ska bland annat differentiera arbetslöshetsavgifterna efter typ av avtal och begränsa användningen av nolltimmesavtal (åtgärderna väntas träda i kraft från 2020). I Portugal antogs i juli 2019 flera åtgärder som en del av ett handlingsprogram för att skärpa villkoren för visstidsanställningar och därmed minska segmenteringen på arbetsmarknaden. Åtgärderna innebär att maxtiden för visstidsanställningar sänks från tre till två år, inklusive förlängningar. Det infördes också en ny gräns för den sammanlagda tiden för förlängningar och icke-tidsbegränsade kontrakt (från sex till fyra år) och stödet för omvandling av visstidsanställning till tillsvidareanställning stärktes och förlängdes tillfälligt. Åtgärderna diskuterades med arbetsmarknadens parter, som undertecknade en trepartsöverenskommelse om översynen av arbetslagstiftningen i juni 2018. År 2018 antog Italien ett dekret (*Decreto dignità*) för att bidra till fler tillsvidareanställningar. Reglerna för användningen av visstidsanställningar och deras varaktighet skärptes (maxtiden sänktes från 36 månader till 24 månader) och arbetsgivarna måste motivera förlängningar på mer än 12 månader. Dessutom höjdes både den lägsta och den högsta ersättningen vid ogrundad uppsägning. Storbritannien införde i mars 2019 en rad ändringar för att stoppa användningen av avtal med lön mellan uppdrag, som träder i kraft i april 2020. Det innebär att företagen får frångå reglerna om lika lön för inhyrd personal. Reformerna stärker dock inte rättigheterna för arbetstagare med nolltimmesavtal, vilket inte ändrar maktbalansen i gigeekonomin.

Vissa länder planerar ytterligare åtgärder i fråga om arbetstid och arbetsorganisation för att förtydliga arbetsvillkoren. Som en del av det omfattande reformpaketet *Jobsdeal* förlängde Belgien i april 2019 maxlängden för tjänstledighet (från 36 till 48 månader) för dem som utbildar sig till ett bristyrke. Dessutom mjukades utbildningskraven upp för att uppmuntra arbetsgivarna att få fler anställda att delta i arbetsplatsförlagd utbildning. Danmark godkände i april 2019 en ny åtgärd för att förbättra kontrollen av den fysiska och psykiska arbetsmiljön. Den kommer främst att inriktas på kvalificerade arbetstagare som är anställda av utländska företag. Det danska arbetsmiljöverket (*Arbejdstilsynet*) ansvarar för tillämpningen, med en total budget på 460 miljoner danska kronor (61 miljoner euro) fram till 2022. Spanien har infört ett krav på register över den dagliga arbetstiden för alla arbetstagare. I regel kan villkoren för överensstämmelse med övertidslagstiftning anges i kollektivavtal, där vissa sektorer omfattas av särskilda statliga bestämmelser. Åtgärden har försenats till följd av översynen av berörda kollektivavtal. År 2018 antog Kroatien en lag om studentarbete, som förutom heltidsstuderande nu även omfattar deltidstuderande utan anställning. Den österrikiska regeringen vidtar åtgärder för att förbättra den interna flexibiliteten i arbetstiden, i nära dialog med arbetsmarknadens parter. Den nya österrikiska arbetstidslagen från 2018 ska göra villkoren för övertidsarbete mer flexibla under särskilda omständigheter. Den maximala

arbetstiden förlängs från 10 till 12 timmar per dygn och från 50 till 60 timmar i veckan. Dessutom har arbetstagarna rätt att vägra att arbeta längre pass än 12 timmar. Tjeckien planerar att ändra en lag från 2006 för att bidra till flexibla arbetsformer så att två eller flera anställda kan dela på en heltidstjänst. Lagen väntas träda i kraft i januari 2020. I mars 2019 antog Finland en ny åtgärd för att kunna förlägga arbetstiden mer flexibelt och t.ex. använda tidsbanker, även i företag som inte är organiserade och därmed inte kan använda flexibilitetsklausuler i kollektivavtal. Åtgärden väntas träda i kraft i januari 2020.

Ökad medvetenhet om arbetsmiljön leder till att flera länder uppdaterar och skärper sina bestämmelser. I mars 2019 lade Lettland t.ex. fram en utvecklingsplan för 2019–2020 på arbetsmiljöområdet. Syftet är att bidra till att kraven på arbetarskydd genomförs ordentligt och garantera en säker arbetsmiljö för de anställda. Planen betonar särskilt egenföretagare och andra arbetstagare med atypiska anställningsformer. Lettland planerar dessutom flera ändringar för att förbättra säkerheten på arbetsplatsen och miljöskyddet för egenföretagare och distansarbetare. I det ingår att fastställa exaktare och tydligare krav för hur företagen ska organisera arbetarskyddet. Lagförslaget diskuteras i det ansvariga parlamentsutskottet och väntas bli antaget i slutet av 2019. Tjeckien har ändrat sina arbetsmiljör regler, särskilt exponeringsgränserna för kemikalier, i enlighet med kommissionens direktiv (EU) 2017/164. Grekland har antagit en ny lag (4554/2018) som kompletterar arbetsmiljölagstiftningen med bland annat detaljerade metoder för att identifiera och uppskatta värmebelastningen för arbetstagarna under mycket varma månader. Kroatien har godkänt åtgärder för att reglera villkoren för när arbetsgivare och fysiska eller juridiska personer får lov att utfärda, genomföra, avbryta och dra tillbaka arbetsmiljöåtgärder. Åtgärderna omfattar också utbildning av arbetsmiljöexperter och skyldigheten och förfarandet för att registrera tillstånd.

Flera länder har vidtagit nya åtgärder för att ta itu med odeklarerat arbete, stärka yrkesinspektionerna och öka effekten av avskräckande åtgärder. Grekland planerar att utvärdera sin treåriga handlingsplan mot odeklarerat arbete. I Lettland har de statliga yrkesinspektionerna antagit en strategi för 2018–2019 med ökat fokus på förebyggande åtgärder utifrån nya centrala resultatindikatorer. Cypern har föreslagit vissa ändringar i socialförsäkringslagen för att bekämpa odeklarerat arbete. Det handlar om högre bötesbelopp och en ny elektronisk deklaration för arbetstagare som börjar en anställning. Portugals åtgärdsprogram från 2019 för att motverka otrygga anställningar och främja kollektivavtal omfattar rekrytering av nya inspektörer, som inleddes 2015 och 2016. Portugal är också på väg att inrätta ett system för informationsutbyte mellan arbetsmyndigheten, socialförsäkringsmyndigheten och skatte- och tullmyndigheten. I Spanien ska planen för anständigt arbete 2018–2020 stärka yrkesinspektionernas regelverk och kapacitet för att främja kvalitet i arbetet och bekämpa arbetsfusk. Målet är att anställa 833 nya yrkesinspektörer, så att personalstyrkan ökar med 23 %. Under 2018 ledde yrkesinspektioner till att 194 000 visstidsanställningar omvandlades till tillsvidareanställningar, dvs. dubbelt så många som 2017 (92 900). Samtidigt omvandlades 31 500 deltidstjänster till heltid (48 % fler än 2017).

Många av åtgärderna mot odeklarerat arbete har ett ökat fokus på förebyggande åtgärder, datautbyte och riskbedömningsrutiner. I Bulgarien har skattemyndigheten och generalyrkesinspektionen ingått ett samarbetsavtal mot bakgrund av 2018 års handlingsplan för att bättre driva in skatter, bekämpa den grå ekonomin och sänka kostnaderna för att följa regelverket. Avtalet inriktas främst på löner och arbetstider och bygger på bättre samarbete genom informationsutbyte, ökad användning av e-tjänster, interinstitutionella arbetsgrupper och gemensam kontrollverksamhet, bland annat riskbedömning och övervakningsverktyg. Samarbetsavtalet omfattar förebyggande åtgärder, utbildning och insatser för att öka

användningen av e-tjänster. Med anledning av ändringarna i socialförsäkringslagen håller Cypern på att reformera yrkesinspektionerna så att de blir mer effektiva och ändamålsenliga. Cypern har också godkänt en ny lag om att inrätta en central yrkesinspektion och arbetar för att förbättra riskbedömningen, bland annat genom att anslå fler resurser och utbilda personalen. I juli 2019 antog Frankrike en ny nationell plan mot olagligt arbete (*Plan National de lutte contre le travail illégal*). Planen pågår till 2021 och omfattar 34 åtgärder för att prioritera och stärka effekterna av kontroller och förebygga odeklarerat arbete, även över gränserna.

Vissa länder har förenklat och moderniserat sina system för aktiva arbetsmarknadsåtgärder, utifrån kontinuerlig övervakning och ökad medvetenhet om kostnadseffektivitet. Sverige håller på att reformera Arbetsförmedlingen så att den ska bli mer effektiv. Cirka 130 av 242 kontor ska läggas ner och 4 500 anställda av totalt 13 400 kommer att sägas upp. Reformen väntas vara helt genomförd 2021. Arbetsförmedlingen ska satsa mer på digitala tjänster, automatisering och artificiell intelligens och erbjuda stöd via telefon och video. Privata aktörer ska sköta själva platsförmedlingen. Som ett led i en bred reform har Danmark också vidtagit viktiga åtgärder som ska förenkla sysselsättningsstrategin och minska byråkratin för att underlätta övergången från arbetslöshet till arbete. Syftet är att ge kommunerna större utrymme att själva bestämma åtgärder för de arbetslösa, samtidigt som det ska bli enklare administration för företag som anställer en arbetslös. Den arbetslösa ska omfattas av rättvisare och mindre stränga krav och reglerna ska bli lättare att tolka.

Andra medlemsländer prioriterar individanpassade tjänster och fastställer särskilda mål för anställda. I Bulgarien ska en ny handlingsplan för sysselsättning hjälpa över 16 500 arbetslösa personer att få ett jobb genom olika arbetsprogram. Över 11 400 personer kommer att få gå kurser för att förbättra sina färdigheter och förbli konkurrenskraftiga och produktiva (se avsnitt 3.2.2). I Sverige vill man underlätta för nyanlända och långtidsarbetslösa att få jobb med olika åtgärder. Tanken är att arbetsmarknadens parter ska medverka i åtgärden och drygt hälften av lönekostnaderna ska subventioneras under två år. Den anställde arbetar heltid och kommer att kunna få utbildning, bland annat sfi-kurser. Tjeckien planerar att förändra de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna för att bättre stödja de mest utsatta grupperna. Arbetet är inte klart än, men eftersom förändringarna väntas bli begränsade kommer de troligen inte att få något större genomslag för just dessa grupper.

De offentliga arbetsförmedlingarna reformeras för att öka sin kapacitet och arbeta mer ändamålsenligt. I Grekland anställde de offentliga arbetsförmedlingarna 335 nya vägledare i april 2019. Målet är att fortsätta att få ner det höga antalet arbetslösa per vägledare (omkring 2 700 år 2018) och planera in regelbundna möten för utvalda prioriterade grupper av arbetslösa. En ny metod för profilering av arbetslösa har genomförts och det finns en pilotmodell för aktiva arbetsmarknadsåtgärder med vägledning och stöd från arbetsförmedlingarna. Spanien stärker också de offentliga arbetsförmedlingarnas kapacitet. Cirka 3 000 nya handläggare håller på att rekryteras för att uppfylla målen i de nya planerna mot långtidsarbetslöshet (*ReincorporaT*) och ungdomsarbetslöshet (*Handlingsplan mot ungdomsarbetslöshet 2019–2021*). Myndigheternas kvantitativa mål ska stärka resultatorienteringen, med ett starkare fokus på övervakning och utvärdering. I linje med tidigare planer används också anställningsstöd, trots att det inte finns så många belegg för att stödet har effekt. Budgeten är på 40 miljarder euro fördelat på tre år, inklusive arbetslöshetsbidrag för personer över 52 år. Insatserna för att stärka de offentliga arbetsförmedlingarna har också fortsatt i Cypern för att effektivare genomföra ungdomsgarantin (se även avsnitt 3.2.2). Åtgärderna omfattar bland annat utbildning av vägledare och arbetsförmedlingarnas personal. Österrike har uppdaterat sitt

profileringsystem och för varje inskriven arbetslös person görs det nu en datorbaserad bedömning av jobbmöjligheterna. Åtgärden ska effektivisera arbetsmarknadsprogrammen och förbättra tjänsternas kvalitet, samtidigt som kostnaderna sänks. Arbetssökande placeras i grupper med goda, genomsnittliga eller dåliga jobbmöjligheter utifrån sannolikheten att de kommer tillbaka till arbetsmarknaden. Handläggarna kan komplettera med en personlig bedömning där de tar hänsyn till motivation och liknande aspekter. Litauen har omfördelat personalresurser från ledningsnivån och i stället anställt 9 % fler handläggare som arbetar direkt med de arbetssökande. Handläggarnas genomsnittliga arbetsbörda varje månad har minskat med upp till 30 % och de kan nu ge mer individanpassat stöd. Samarbetet med arbetsmarknadens parter har stärkts för att kunna satsa på personalen, särskilt genom utbildning och utbyte av bästa praxis.

Åtgärder har vidtagits för att förbättra jobbmatchningen och samverkan med arbetsgivare och lokala myndigheter för att hantera allt stramare arbetsmarknader i vissa länder. Medlemsländerna fortsätter att modernisera de offentliga arbetsförmedlingarna med bland annat bättre samarbete med arbetsgivare och gemensamma strategier med näringslivsorganisationer. 19 av 30 arbetsförmedlingar rapporterade att de under 2019 infört nya aktiva arbetsmarknadsåtgärder och 20 förmedlingar rapporterade att de anpassat sina åtgärder till utmaningarna på arbetsmarknaden. I Finland ska man förbättra de offentliga arbetsförmedlingarnas tillgänglighet på nätet för både privatpersoner, arbetsgivare och samarbetspartner. Den nya portalen Jobbmarknad som tas i drift 2020 ska fungera som en mötesplats för arbetsgivare och arbetstagare och hjälpa besökarna att hitta en mängd olika offentliga och privata tjänster. Cypern antog i juli 2018 en omfattande reform och har som ett led i arbetet stärkt sitt system för arbetsförmedling genom att skapa en it-plattform som underlättar mer individanpassade tjänster för både arbetssökande och arbetsgivare.

Utvärderingen av rådets rekommendation om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden har visat att medlemsländerna har gjort betydande framsteg på området. De största förändringarna har gjorts i länder med mindre utvecklat stöd till långtidsarbetslösa. Rekommendationen har ökat medvetenheten om ländernas utmaningar och styrt genomförandet av den överenskomna politiken för att ta itu med dem. Den har också lett till ökade sysselsättningsmöjligheter för långtidsarbetslösa, konvergens i de politiska strategierna och ökat utbyte av information och bästa praxis i hela EU.

Rådets rekommendation är fortfarande relevant för att skapa bättre sysselsättningsmöjligheter för långtidsarbetslösa. Kvaliteten på stödet till långtidsarbetslösa varierar fortfarande mellan medlemsländerna. Det finns utrymme att bättre nå ut till personer som står utanför arbetskraften, förbättra bedömningarna och stärka arbetsgivarnas engagemang. Att samordna tjänsterna är fortfarande en utmaning på grund av begränsade resurser och strategier för samarbete i vissa länder.

Vissa medlemsländer har gjort fler insatser för att erbjuda mer individanpassat stöd till långtidsarbetslösa och bättre integrerade tjänster. Cypern har infört ett system med företagsförlagd utbildning för långtidsarbetslösa för att hjälpa dem tillbaka till arbetsmarknaden samtidigt som de skaffar sig nödvändiga färdigheter. Under 2018 deltog omkring 130 långtidsarbetslösa till en sammanlagd kostnad på cirka 487 000 euro. Målet för 2019 är att hjälpa 250 långtidsarbetslösa med en budget på 750 000 euro. I Bulgarien ska en ny handlingsplan för sysselsättning hjälpa över 16 500 arbetslösa personer att få ett jobb genom olika arbetsprogram. Över 11 400 personer kommer att få gå kurser för att förbättra sina färdigheter och förbli konkurrenskraftiga och produktiva. Antalet personer som deltar i utbildning under 2019 beräknas öka med 7,7 % jämfört med 2018. Grekland har infört en ny

profileringsmetod, och har dessutom rekryterat fler vägledare. Kapaciteten att hjälpa långtidsarbetslösa stärks också i Cypern, Litauen och Spanien genom att man anställer fler vägledare. Den pågående reformen av de offentliga arbetsförmedlingarna i Finland är ett steg i riktning mot multiprofessionella och integrerade tjänster. Reformen omfattar åtgärder för att erbjuda effektivare tjänster, särskilt i början av arbetslösheten, och anpassa dem bättre till de arbetslösas olika behov. Andra offentliga arbetsförmedlingar genomför också pilotprojekt, ofta med stöd från Europeiska socialfonden. I Österrike testas individuell rådgivning med hjälp av datorbaserade bedömningar, medan man i Slovenien prövar gemensamma aktiviteter med centrum för socialt arbete.

De senaste åtgärderna mot långtidsarbetslöshet fortsätter att inriktas på bidrag och ekonomiska incitament. Belgien (Flandern) antog 2018 två nya statliga stödordningar för att hjälpa långtidsarbetslösa att få ett varaktigt arbete genom utbildning (s.k. K-IBO). Programmet kan pågå i upp till 52 veckor. Det är gratis för arbetsgivaren och deltagaren kan få ersättning för kostnader för transport och barnomsorg. Cypern har också riktat in sig på incitament för utbildnings- och kompetensutvecklingsprogram. Slovakien fortsätter att genomföra sin handlingsplan för långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden och erbjuder både arbetsgivare och arbetssökande ekonomiska bidrag och incitament. Slutligen har anställningsstöden i Belgien, Portugal, Rumänien och Spanien ändrats för att ytterligare stimulera sysselsättningen bland långtidsarbetslösa.

De senaste reformerna när det gäller arbetslöshetsförmåner har främst gällt omfattningen och genomslaget, och vissa länder har gjort genomgripande förändringar. I oktober 2018 ändrade Danmark den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen för egenföretagare så att den omfattar alla arbetstagare i atypiska anställningsformer. De får nu samma status som arbetstagare i traditionella anställningar och metoden för att beräkna arbetslöshetsförmånerna är alltid densamma, oavsett inkomstkälla. I april 2019 antog Belgien en bestämmelse om att de som utbildar sig till ett bristyrke inte ska omfattas av gradvis minskade arbetslöshetsförmåner. Åtgärden ingår i lagpaketet *Jobsdeal*. I mars 2019 uppdaterade Spanien reglerna för långtidsarbetslöshet. Rätten till förmåner förlängs från 52 år till den lagstadgade pensionsåldern, och den pensionsgrundande ersättningen höjs från 859 euro/månad 2018 till 1 313 euro/månad 2019. Sedan sammanslagningen av systemen Prepara och PAE i december 2018 har regeringen inte gått vidare med planerna på att effektivisera det nuvarande systemet för arbetslöshetsunderstöd. Det är dessutom fortfarande svårt för äldre arbetslösa att få ett jobb. I Maltas budget för 2019 utvidgades omfattningen så att även arbetssökande som tidigare varit egenföretagare kan få arbetslöshetsförmåner. Frankrike gick i motsatt riktning och införde 2018 och 2019 strängare krav för att få arbetslöshetsförmåner. Som ett led i en bredare reform ställs det högre krav på att de arbetssökande aktivt ska söka jobb. Tanken är att det ska bli mindre attraktivt för arbetsgivare och arbetstagare att regelbundet växla mellan arbetslöshet och jobb. Som ett led i en omfattande reform gjorde Finland under 2018 och 2019 flera ändringar av lagen om utkomstskydd för arbetslösa i syfte att öka incitamenten för dem som får arbetslöshetsförmåner att arbeta deltid eller utbilda sig. En annan ändring är att rätten till inkomstbaserade arbetslöshetsförmåner även gäller familjemedlemmar till egenföretagare och att väntetiden för att få arbetslöshetsförmåner minskar från 90 dagar till 60 dagar om arbetstagaren själv har orsakat uppsägningen.

I de flesta medlemsländer är arbetsmarknadens parter med och utformar och genomför insatser och reformer inom arbetsmarknads- och socialpolitiken¹¹⁸. Parternas medverkan ser väldigt olika ut i de olika länderna och beror på de institutionella ramarna och hur väl metoderna fungerar. Sedan början av 2018 har till exempel arbetsmarknadens parter i Belgien, Kroatien, Estland, Tyskland, Irland, Nederländerna, Portugal, Slovakien, Slovenien och Sverige diskuterat eller direkt medverkat till att utforma och genomföra reformer som ska öka deltagandet på arbetsmarknaden. De portugisiska arbetsmarknadsparterna skrev 2018 på ett trepartsavtal med åtgärder för att bekämpa segmenteringen av arbetsmarknaden. Arbetsmarknadens parter har diskuterat och förhandlat fram reformer av systemet för att fastställa minimilöner i Portugal och Malta. I Lettland, Slovenien och Estland har arbetsmarknadens parter undertecknat tvåpartsavtal om löner och arbetskostnader. I Bulgarien, Kroatien, Cypern, Finland, Lettland, Slovakien och Slovenien har arbetsmarknadens parter medverkat i hälso- och sjukvårdsreformer. I Lettland och Polen har parterna konsulterats om reformer inom högre utbildning och forskning. I februari 2019 förlängde de danska arbetsmarknadsparterna och regeringen ett tvåårigt snabbspårsprogram för nyanlända migranter och flyktingar, som infördes 2016 som en del av ett trepartsavtal.

De europeiska struktur- och investeringsfonderna ger ekonomiskt stöd till kapacitetsuppbyggnad hos arbetsmarknadens parter. Stöd till kapacitetsuppbyggnad hos arbetsmarknadens parter kan leda till stabila och hållbara arbetsmarknadsrelationer på olika nivåer (nationellt, sektoriellt, regionalt och i företagen). Europeiska socialfonden (ESF) har anslagit 189 miljoner euro till kapacitetsuppbyggnad i Kroatien, Tjeckien, Cypern, Estland, Frankrike, Italien, Lettland, Litauen, Malta, Portugal och Slovenien. I Portugal stöder ESF kapacitetsuppbyggnad hos de parter som ingår i den ständiga kommittén för socialt samråd, med tanke på deras nyckelroll i den sociala dialogen i Portugal. Exempel på insatser som kan få stöd är utbildning, nätverk och gemensamma åtgärder och närmare samarbete mellan arbetsmarknadens parter. Ett nytt inslag i den föreslagna förordningen om ESF+ är att skyldigheten att stödja kapacitetsuppbyggnad hos arbetsmarknadens parter ska gälla alla medlemsländer. Enligt den nuvarande ESF-förordningen gäller skyldigheten endast för förvaltningsmyndigheter i mindre utvecklade regioner, övergångsregioner eller medlemsländer som är berättigade till stöd från Sammanhållningsfonden.

¹¹⁸Mer information om arbetsmarknadsparternas medverkan i politiska reformer finns i rapporten från Eurofound (2019): *The involvement of social partners in national policymaking*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

3.4. Riktlinje 8: Främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom

I detta avsnitt beskrivs genomförandet av sysselsättningsriktlinje nr 8, enligt vilken medlemsländerna rekommenderas att modernisera sina sociala trygghetssystem för att främja lika möjligheter och motverka fattigdom och social utestängning. Avsnittet inleds med en översikt över den sociala situationen i medlemsländerna utifrån vissa nyckelindikatorer som disponibel inkomst, bristande jämlikhet, inkomstfattigdom och social utestängning, tillräckliga pensioner, tillgång till bostäder, tillgång till hälso- och sjukvård samt långvarig vård och omsorg. I avsnitt 3.4.2 redogörs för medlemsländernas politiska åtgärder när det gäller sociala trygghetssystem, bland annat system för minimiinkomst, familjeförmåner, bostadspolitik, pensioner, långvarig vård och omsorg, hälso- och sjukvård samt inkludering av personer med funktionsnedsättning.

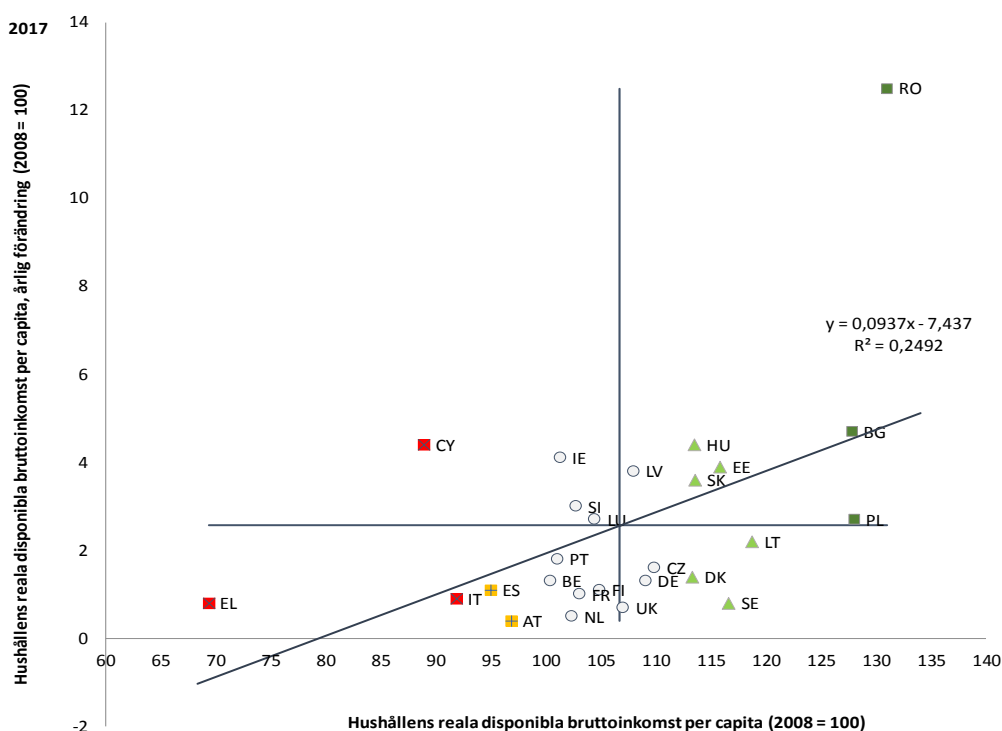
3.4.1 Nyckelindikatorer

Hushållens samlade inkomster ökade i alla medlemsländer 2017¹¹⁹. I genomsnitt ökade den reala disponibla bruttoinkomstens något mer än BNP per capita i EU. Situationen varierar dock mycket. I de flesta central- och östeuropeiska länderna går konvergensprocessen vidare och hushållens disponibla bruttoinkomst har ökat mer än BNP per capita. I andra länder var förbättringar måttligare. Bland annat i Grekland, Cypern, Italien, Spanien och Österrike är den disponibla bruttoinkomsten fortfarande lägre än den var före krisen. Uppgifterna för 2018 (inte tillgängliga för alla medlemsländer ännu) pekar på att dessa tendenser kommer att fortsätta.

¹¹⁹ Inga uppgifter är tillgängliga för Kroatien och Malta.

Diagram 66: Hushållens reala inkomster i EU fortsätter att konvergera uppåt.

Hushållens reala disponibla bruttointkomst per capita, index 2008 = 100 och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

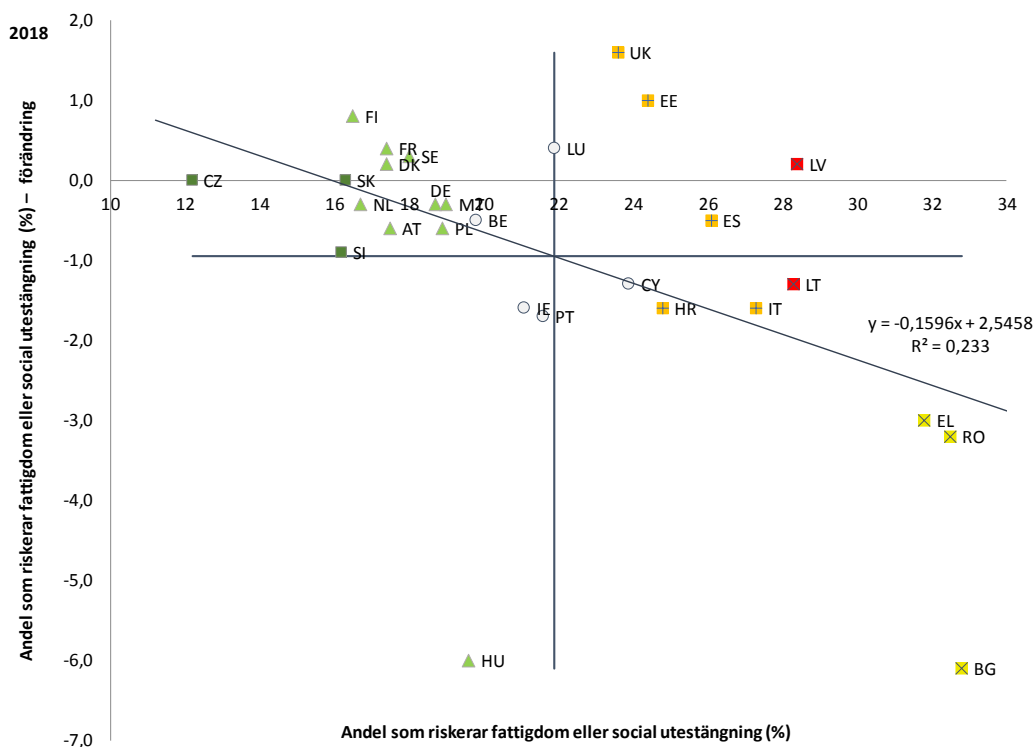
Källa: Eurostat, nationalräkenskaper [nasq_10_nf_tr och namq_10_gdp], egna beräkningar. Rapporteringsperiod: Nivåer 2017 och årliga förändringar jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Inga uppgifter var tillgängliga för Kroatien och Malta den 2 december 2019.

Andelen som riskerar fattigdom eller social utestängning minskade ytterligare 2018. I majoriteten av länderna förbättrades situationen ytterligare under 2018 i fråga om andelen personer som riskerar fattigdom eller social utestängning. Denna andel har minskat med ytterligare 0,5 procentenheter och ligger därmed cirka 2 procentenheter under nivåerna före krisen¹²⁰. Mest minskade andelen i de länder där utgångsläget var mycket högt, till exempel Bulgarien (6,1 procentenheter), Ungern (6 procentenheter), Rumänien (3,2 procentenheter) och Grekland (3 procentenheter) samt i Portugal (1,7 procentenheter), Kroatien, Irland och Italien (1,6 procentenheter). I några andra medlemsländer har andelen ökat, och antingen lett till att en tidigare positiv utveckling har vänt (Storbritannien +1,6 procentenheter, Finland +0,8 procentenheter, Estland +1 procentenhet) eller till att de smärre försämringar som kunde skönjas redan förra året har bekräftats (Luxemburg +0,4 procentenheter). Situationen i Lettland och Litauen betecknas fortfarande som kritisk eftersom andelen i dessa länder är hög och framstegen jämfört med föregående år fortfarande är begränsade eller obefintliga. Diagram 67 visar på konvergens i hela EU för denna indikator, vilket framgår av regressionslinjens nedåtgående lutning.

¹²⁰ Definitioner av risken för fattigdom eller social utestängning och dess beståndsdelar finns i kapitel 1.2. Anm.: Inkomststatistiken i EU:s statistik över inkomst- och levnadsvillkor gäller föregående års inkomster. Uppgifterna om fattigdomsrisk, förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil (S80/S20) osv. i 2018 års statistik över inkomst- och levnadsvillkor gäller därför inkomståret 2017.

Diagram 67: Andelen som riskerar fattigdom eller social utestängning har minskat i de flesta medlemsländer.

Andel av befolkningen som riskerar fattigdom eller social utestängning, 2018 och förändring från föregående år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

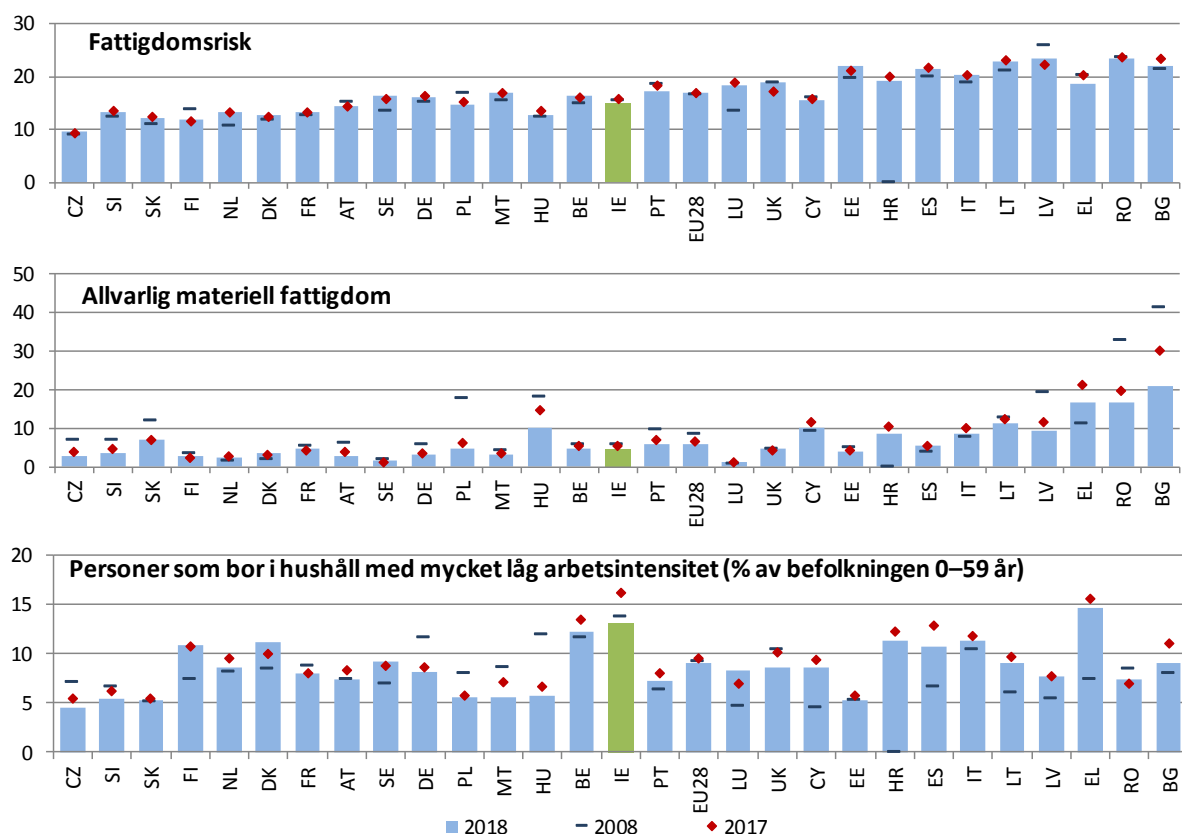
Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Barn (0–17 år) och unga (18–24 år) löper fortsättningsvis störst risk att drabbas av fattigdom eller social utestängning jämfört med andra åldersgrupper. Risken för fattigdom eller social utestängning bland barn (0–17 år) minskade något, från i genomsnitt 24,9 % till 24,3 %, under 2018. Trots märkbara minskningar är fattigdomen bland barn fortfarande hög i en del medlemsländer, framför allt i Rumänien (38,1 %), Bulgarien (33,7 %) och Grekland (33,3 %). Andelen barn som riskerar fattigdom eller social utestängning har ökat endast i Storbritannien (+2,5 procentenheter), Belgien och Sverige (+1,2 procentenheter), Finland (+0,9 procentenheter), Frankrike (+0,8 procentenheter) och Danmark (+0,7 procentenheter). Problemet är störst i åldersgruppen 18–24 år, för vilken den genomsnittliga andelen minskade med 0,5 procentenheter till 28,5 % under 2018. Detta är fortfarande är högre än före krisen, men i de allra flesta länder har andelen minskat. I Grekland, Rumänien, Spanien, Bulgarien och Italien, där många unga är arbetslösa, är dock andelen utsatta barn och unga särskilt hög. Men även i Storbritannien, Danmark, Spanien, Sverige och Finland är andelen hög och på väg uppåt. Risken för fattigdom eller social utestängning i åldersgruppen 25–54 år minskade däremot med 0,8 procentenheter till 20,7 %, vilket är lägre än före krisen. Åldersgruppen 55 år och äldre är fortfarande den grupp där sannolikheten att drabbas av fattigdom eller social utestängning är lägst, med en andel på 20,3 %.

Personer som är födda utanför EU löper större risk för fattigdom eller social utestängning. Risken för fattigdom eller social utestängning bland personer födda utanför EU låg 2018 på 37,3 %, jämfört med ett EU-genomsnitt på 20,1 % för personer födda i EU. Skillnaden mellan de två grupperna är på det hela taget oförändrad på EU-nivå (17,2 procentenheter jämfört med 17,6 procentenheter 2017), men den har minskat i vissa av de värst drabbade länderna (Belgien -5,1 procentenheter, Grekland -4,2 procentenheter, Danmark -3,1 procentenheter, Österrike -3,2 procentenheter, Luxemburg -2,3 procentenheter och Sverige -1,4 procentenheter). I Storbritannien (29,2, dvs. +1,2 procentenheter jämfört med 2017), Spanien (28,4, dvs. +1,8 procentenheter), Frankrike (24,8, dvs. +5,2 procentenheter) och Nederländerna (22,1 dvs. +1,5 procentenheter) är skillnaderna dock fortfarande stora, och de ökar.

Diagram 68: När det gäller allvarlig materiell fattigdom och personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet förbättras situationen stadigt.

Delindikatorer för risken att drabbas av fattigdom eller social utestängning

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Anm.: Indikatorerna har rangordnats efter risken för fattigdom eller social utestängning under 2018. Uppgifter för EU-27 används för 2008 (Kroatien saknas).

Andelen av befolkningen som löper risk för fattigdom är i stort sett oförändrad. Sammantaget har andelen ökat en aning, trots minskningar i vissa länder där andelen varit hög, men den är ändå i genomsnitt lägre än 2016 då andelen var som högst. Inkomstfattigdomen i EU-länderna ökade i genomsnitt med 0,2 procentenheter 2018 och uppgick till 17,1 %. Andelen fattiga har minskat mest i Grekland (-1,7 procentenheter), Bulgarien (-1,4 procentenheter), Portugal (-1 procentenhet) och Ungern (-0,6 procentenheter). Däremot har denna indikator gått upp i Storbritannien (+2,0 procentenheter), Lettland (+1,2 procentenheter), Sverige (+0,6 procentenheter), Belgien, Finland och Tjeckien

(+ 0,5 procentenheter). Eurostats snabbstatistik¹²¹ pekar på en minskning när det gäller inkomsterna under 2018 i Grekland, Portugal och Slovakien, medan man räknar med en ytterligare ökning i Storbritannien.

Den allvarliga materiella fattigdomen fortsätter att konvergera nedåt tack vare stadiga förbättringar i länder med hög fattigdom. I alla medlemsländer där en högre andel av befolkningen än EU-genomsnittet lever i allvarlig materiell fattigdom minskade andelen under 2018. De länder där andelen var högst (Bulgarien, Grekland och Rumänien) hörde samtidigt till de länder där andelen minskade mest (9,1 och 4,4 respektive 2,9 procentenheter). I vissa medlemsländer där den allvarliga materiella fattigdomen är låg skedde det en liten ökning under 2018 (Frankrike +0,6 procentenheter, dvs. en ökning till 4,7 %, Storbritannien +0,5 procentenheter, dvs. en ökning till 4,6 % och Finland +0,7 procentenheter, dvs. en ökning till 2,8 %).

Den materiella och sociala fattigdomen, som mäter ett brett spektrum aspekter på fattigdom, fortsätter också att förbättras. Andelen personer i materiell och social fattigdom fortsatte i genomsnitt att minska under 2018 i EU (en minskning med 1 procentenhet till 12,8 %). I vissa medlemsländer skedde en minskning 2018 jämfört med 2017. Mest minskade andelen i Bulgarien (-10,1 procentenheter) och Rumänien (-5,1 procentenheter), som var de länder där andelen i materiell och social fattigdom var störst 2017. I vissa av dessa länder har en nedåtgående trend iakttagits åtminstone sedan 2016. Andelen i materiell och social fattigdom minskade 2018 (jämfört med 2017) i de flesta medlemsländer som låg över EU-genomsnittet 2017. Däremot ökade andelen i materiell och social fattigdom under 2018 (jämfört med 2017) i Malta, Danmark, Luxemburg, Sverige, Spanien och Frankrike.

Andelen personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet har minskat ytterligare. I takt med att arbetsmarknadssituationen förbättras, förbättras även hushållens arbetsintensitet. Andelen personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet minskade jämfört med föregående år (nu 8,8 %) och ligger för hela EU och för tio medlemsländer nu under den nivå som rådde före krisen. Andelen har minskat mest i Irland (-2,9 procentenheter), Spanien och Bulgarien (-2,1 procentenheter), medan utvecklingen i Luxemburg (+1,4 procentenheter), Danmark (+1,1 procentenheter) och Rumänien (+0,5 procentenheter) varit den motsatta.

Fattigdomsriskerna bland förvärvsarbetande är allmänt taget höga, trots att den har minskat i de flesta medlemsländer. Riskerna för att hushållets inkomster ska hamna under fattigdomsgränsen trots att familjemedlemmarna förvärvsarbetar minskade med 0,1 procentenheter 2018 (efter att ha minskat med 0,2 procentenheter 2017) och den är fortsättningsvis hög, särskilt i vissa medlemsländer (se även avsnitt 3.1.1). Andelen är fortfarande betydligt högre än genomsnittet i EU (9,5 % under 2018) i Rumänien (15,3 %), Luxemburg (13,5 %), Spanien (12,9 %), Italien (12,2 %), Storbritannien (11,3 %, dvs. 2,4 procentenheter mer än föregående år) och Grekland (11 %). Riskerna är högre för hushåll där någon medlem arbetar deltid (i genomsnitt 15,7 % för hela EU), särskilt i länder som Rumänien (62,7 %), Bulgarien (34,4 %), Portugal (29,2 %), Litauen (25,3 %) och Grekland (24,6 %) där andelen är mycket hög. Fattigdomsriskerna för förvärvsarbetande är fortsättningsvis höga för heltidsanställda i vissa medlemsländer, särskilt i Luxemburg (11,8 %),

¹²¹ Eurostats snabbstatistik över inkomster 2018 (dvs. indikatorer i statistiken över inkomst- och levnadsvillkor som publicerades 2019). Se uppgifter om metod och resultat från Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/income-inequality-and-poverty-indicators>

Rumänien (11,2 %), Italien och Spanien (10,9 %), vilket betyder att förvärvsarbete inte är någon garanti för att man ska undgå fattigdom i vissa länder.

Graden av inkomstfattigdom är på det hela taget en stor utmaning. Fattigdomsklyftan ökade under 2018 (24,6 % jämfört med 24,1 % under 2017), vilket tyder på att situationen har försämrats trots att det skett framsteg i vissa medlemsländer. Fattigdomsklyftan ökade i Ungern (+7,4 procentenheter), Storbritannien (+4,8 procentenheter), Cypern (+3,5 procentenheter), Kroatien (+2,9 procentenheter), Luxemburg (+2,6 procentenheter), Belgien (+1,5 procentenheter), Estland (+1,2 procentenheter) och Tyskland (+1,1 procentenheter). Detta tyder på att fattiga hamnar allt längre under fattigdomsgränsen i dessa länder. En positiv utveckling kan däremot skönjas i Spanien (-3,9 procentenheter), Bulgarien (-3,6 procentenheter), Irland (-3,0 procentenheter), Portugal (-2,5 procentenheter) och Slovenien (-2,1 procentenheter).

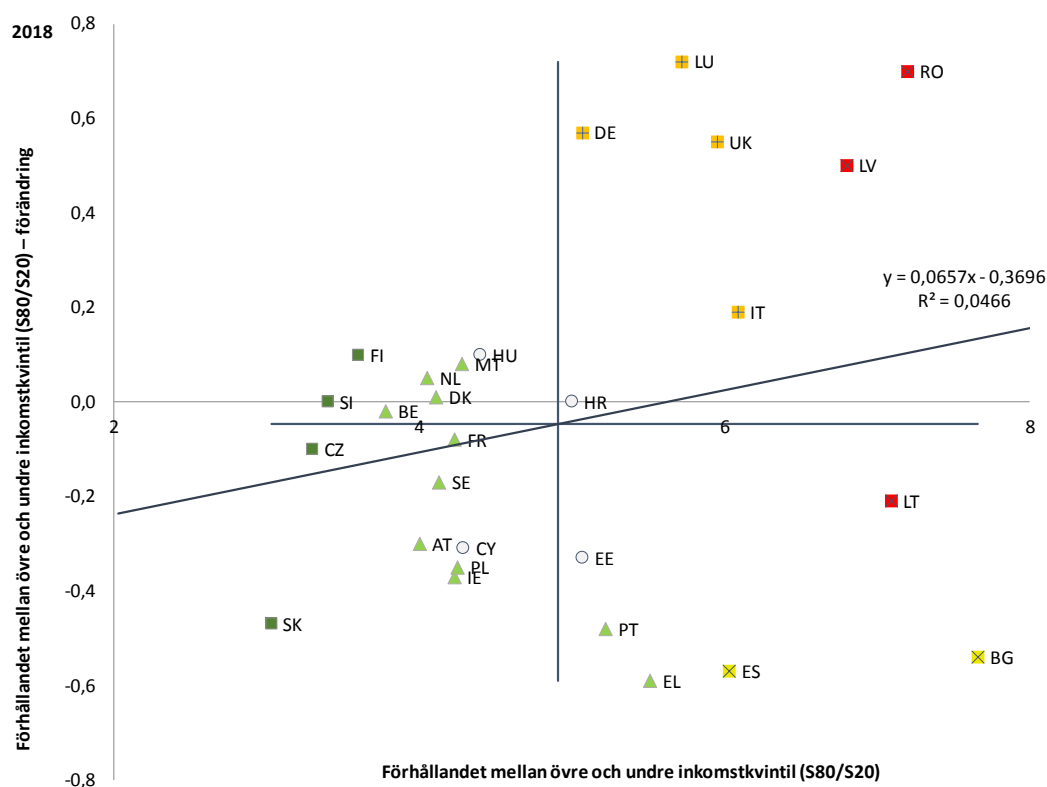
Personer med funktionsnedsättning löper betydligt större risk för fattigdom eller social utestängning än personer utan funktionsnedsättning. Under 2018 riskerade 29,3 % av alla personer med funktionsnedsättning i EU att drabbas av fattigdom eller social utestängning (dvs. en lika stor andel som 2017), jämfört med 19 % för personer utan funktionsnedsättning¹²². Skillnaden har alltså ökat till 10,3 procentenheter. Graden av funktionsnedsättning är en mycket viktig bakomliggande faktor. I åldersgruppen 16 år och äldre i EU riskerade 36,2 % av alla med svår funktionsnedsättning att drabbas av fattigdom eller social utestängning under 2017, jämfört med 26,3 % av personer med måttlig funktionsnedsättning och 19 % utan funktionsnedsättning.

Inkomstskillnaderna är fortfarande stora. Inkomstandelen för de två undre kvintilerna av befolkningen låg kvar på cirka 21 % under 2018, vilket återspeglar en liknande inkomstökning som för befolkningen som helhet. Den positiva effekten uppvägs dock av att inkomstandelen för hushåll i den övre kvintilen har ökat, vilket innebär att inkomstskillnaderna sammantaget fortfarande är större än före krisen. Förhållandet mellan övre och undre inkomstkvin­til (S80/S20) var 5,17 under 2018 jämfört med 5,08 under 2017. Vissa medlemsländer visar tecken på konvergens även om de fortfarande ligger över genomsnittet i EU (Grekland, Spanien, Bulgarien, Litauen och Portugal). I en del andra medlemsländer (Luxemburg, Tyskland, Storbritannien, Italien) har det skett en ökning och i vissa länder (Rumänien, Lettland) har ökningen varit avsevärt större än genomsnittet.

¹²² Statistik över inkomst- och levnadsvillkor (2018), människor som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning (%) efter grad av aktivitetsbegränsning, kön och ålder [hlth_dpe010].

Diagram 69: Inkomstskillnaderna i EU är överlag stabila, men de har ökat i vissa medlemsländer.

Förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil (S80/S20) och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan).

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Under 2016 ökade utgifterna för social trygghet¹²³ i reala termer mindre än BNP i de flesta medlemsländer, men stora skillnader kvarstår¹²⁴. Mellan 2015 och 2016 ökade utgifterna för social trygghet i reala termer i 23 av medlemsländerna och minskade i fem¹²⁵. Den strukturella förskjutningen vad gäller utgifter (mot ålderspensioner och hälso- och sjukvård) visade sig fortsätta 2016 (delvis beroende på den demografiska utvecklingen)¹²⁶. Generellt minskade utgifterna för arbetslöshetsförmåner 2016 i takt med att den ekonomiska situationen förbättrades. Som andel av BNP ökade utgifterna för social trygghet endast i nio medlemsländer, medan de minskade i sjutton länder och förblev oförändrade i två. Medlemsländernas utgifter för social trygghet varierade fortfarande kraftigt 2016, både räknat

¹²³ Endast utgifterna för sociala trygghetsförmåner beaktas (administrativa utgifter och övriga utgifter ingår m.a.o. inte).

¹²⁴ Baserat på uppgifter från Esspros för 2016.

¹²⁵ Mätt i euro per invånare ökade utgifterna däremot i 22 medlemsländer (och minskade i sex länder).

¹²⁶ Se även Europeiska kommissionen (2019), *Employment and Social Developments in Europe. Annual review 2019*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.

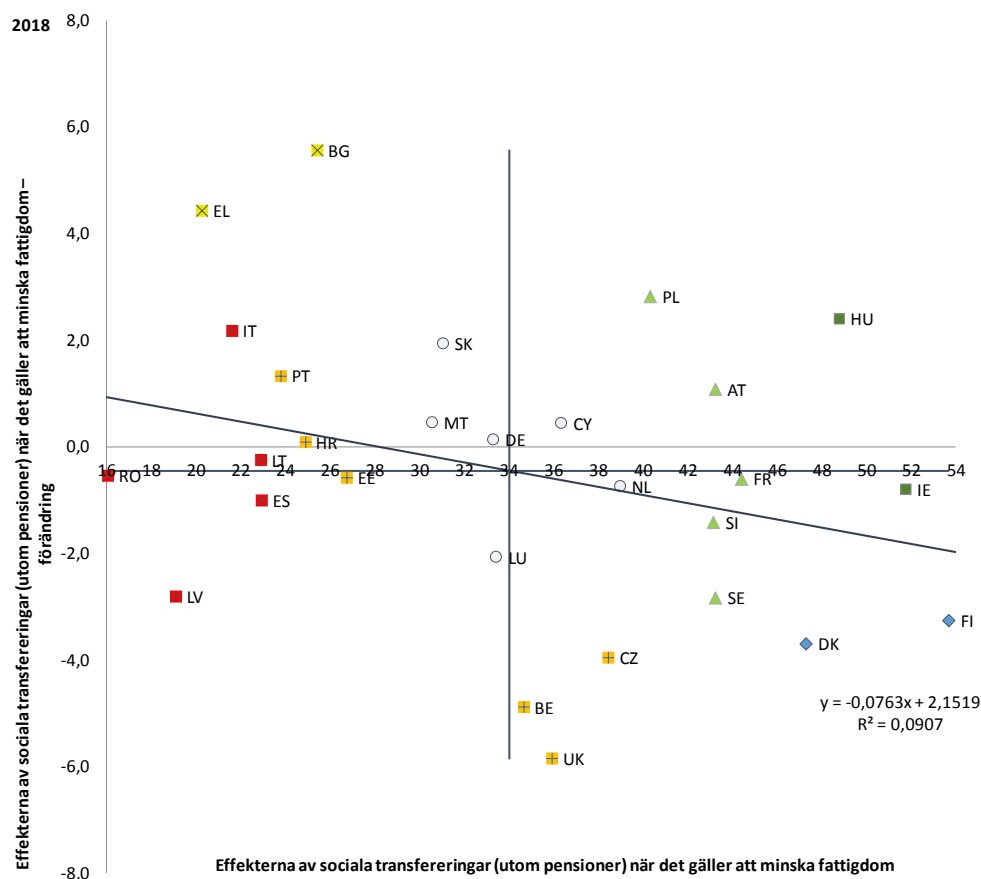
som utgifter per capita och som andel av BNP. Utgifterna för social trygghet som andel av BNP var högst i Frankrike (32,1 %), Finland (31,3 %) och Danmark (29,8 %) och lägst i Rumänien (14,4 %), Litauen (14,6 %) och Lettland (14,9 %).

Skillnaderna mellan medlemsländerna är avsevärda i fråga om effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdomen. Effekterna av sociala transfereringar har minskat i vissa medlemsländer (t.ex. Belgien, Tjeckien, Danmark, Finland, Sverige, Lettland, Luxemburg och Storbritannien). Däremot skedde betydande ökningar under 2018 i Bulgarien (+5,6 procentenheter), Grekland (+4,4 procentenheter), Ungern (+2,4 procentenheter) och Italien (+2,2 procentenheter). Diagram 70 visar på viss konvergens, eftersom effekterna av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdomen har ökat snabbare i medlemsländer med sämre utgångsläge. Det övergripande resultatet beror på den förbättrade arbetsmarknadssituationen (och därmed relaterade förändringar vad gäller de grupper som löper risk för fattigdom) samt på förändringar i förmånernas tillräcklighet och andelen som omfattas av dem, bland annat det faktum att förmånerna ibland släpar efter inkomsterna, som generellt ökar¹²⁷.

¹²⁷ Närmare information finns i *Labour Market and Wage Developments in the EU*, 2019.

Diagram 70: Effekterna av sociala förmåner när det gäller att minska fattigdom har försvagats i vissa medlemsländer.

Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom och årlig förändring (huvudindikator i den sociala resultattavlan).

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Rapporteringsperiod: Nivåer 2017 och årliga förändringar jämfört med 2016. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Egenföretagare och personer med atypisk anställning lever under större ekonomisk otrygghet och har begränsad tillgång till social trygghet¹²⁸. Under 2019 saknade egenföretagare skydd vid arbetslöshet i tio länder, obligatorisk sjukförsäkring i tre länder och skydd vid olycksfall i arbetet och arbetsskador i tio länder¹²⁹. Personer med atypisk anställning omfattas i regel av samma formella skydd i de flesta socialförsäkringssystem som personer med vanliga anställningsavtal. Ofta gäller dock inte skyddet för vissa kategorier av arbetstagare (t.ex. tillfälligt anställda och säsonganställda, behovsanställda och personer som hyrs ut av bemanningsföretag, har civilrättsliga anställningsavtal eller anställningsavtal där antalet arbetstimmar ej avtalats ställs ofta utanför systemen). Generellt sett finns det mer eller

¹²⁸ Denna fråga behandlas delvis också i avsnitt 3.3.

¹²⁹ Uppgifterna i denna och följande punkt bygger på en uppdatering från 2019 av Europeiska kommissionens konsekvensbedömning av förslaget till rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare (SWD (2018) 70 final).

mindre krångliga hinder i nästan alla medlemsländer för personer med atypisk anställning och egenföretagare när det gäller faktiskt skydd, dvs. möjligheten att kunna förvärva tillräckliga rättigheter och vid behov utnyttja dem (i fråga om kvalifikationsperioder, karenperioder, bristande möjligheter att överföra rättigheter till social trygghet mellan olika system).

Det är fortfarande svårt att bibehålla och överföra intjänade rättigheter till ett annat system om man byter arbete. I och med att arbetslivet förändras kommer flexibilitet av detta slag att bli allt viktigare. Avsaknaden av överföringsmöjligheter kan därför verka som en hämsko för dynamiken och matchningen på arbetsmarknaden. För arbetstagare som byter sektor eller anställningsform gör bristande reglering att det är svårt att ordna överföringar i åtminstone fyra medlemsländer. Mycket höga kostnader och olika regler för olika system har också konstaterats utgöra ett hinder för sådana byten i flera medlemsländer. Slutligen är bristen på tydlig information om rättigheterna till social trygghet något som hindrar människor från att fatta välgrundade beslut i många länder. Allmän information om sociala trygghetssystem är tillgänglig i alla utom fem medlemsländer, medan individanpassad information ges i endast omkring hälften av dem (det är t.ex. möjligt att göra simuleringar över pensioner i Belgien, Tyskland, Italien, Frankrike, Spanien, Storbritannien och Polen).

Det finns minimiinkomstsystem i alla medlemsländer, men deras tillräcklighet varierar avsevärt och minskar generellt. I systemen för minimiinkomst bör inkomststöd på rimlig nivå kombineras med tillgång till stödjande produkter och tjänster och med incitament till (åter)integration på arbetsmarknaden för människor som är arbetsföra. Detta framhåvs även i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I den gemensamma sysselsättningsrapporten 2018 ingick en omfattande jämförande analys av huvuddragen i systemen för minimiinkomster i EU. Analysen byggde på resultaten av en jämförande undersökning som genomförts inom sysselsättningskommittén¹³⁰. Analysen är fortfarande aktuell, men i detta avsnitt presenteras uppdaterade resultat. Miniminkomstförmånernas tillräcklighet kan mätas genom att man jämför förmånstagarnas inkomst med den nationella fattigdomsgränsen (vilket ger en indikation på systemens lindrande effekt på inkomstfattigdom) respektive med en låginkomsttagares inkomst¹³¹ (vilket också ger en indikation på systemens aktiverande och eventuellt hämmande effekter). Båda indikatorerna ger liknande resultat vad gäller minimiinkomsternas tillräcklighet i medlemsländerna under inkomståret 2017¹³² (diagram 71). Miniminkomsternas tillräcklighet var högst i Nederländerna och Irland, där förmånernas storlek för ett enpersonshushåll översteg mer än 100 % av den nationella gränsen för inkomstfattigdom (som fastställts till 60 % av den nationella disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet). Miniminkomsternas tillräcklighet i Bulgarien och Rumänien var däremot under 20 % av fattigdomsgränsen eller något över 20 % av inkomsten för en låginkomsttagare under 2017. Mellan 2016 och 2017 skedde antingen inga förändringar eller endast en smärre genomsnittlig försämring vad gäller minimiinkomsternas tillräcklighet jämfört med den nationella fattigdomsgränsen, i alla medlemsländer utom Grekland (där den ökade markant), Malta, Belgien och Irland. Positiva förändringar vad gäller minimiinkomsternas tillräcklighet

¹³⁰ Se ruta 1. Jämförelsen gäller minimiinkomstförmåner för icke-sysselsatta personer i arbetsför ålder som kan arbeta, men som inte har eller kan få rätt till socialförsäkringsförmåner eller som inte längre har rätt till sådana förmåner.

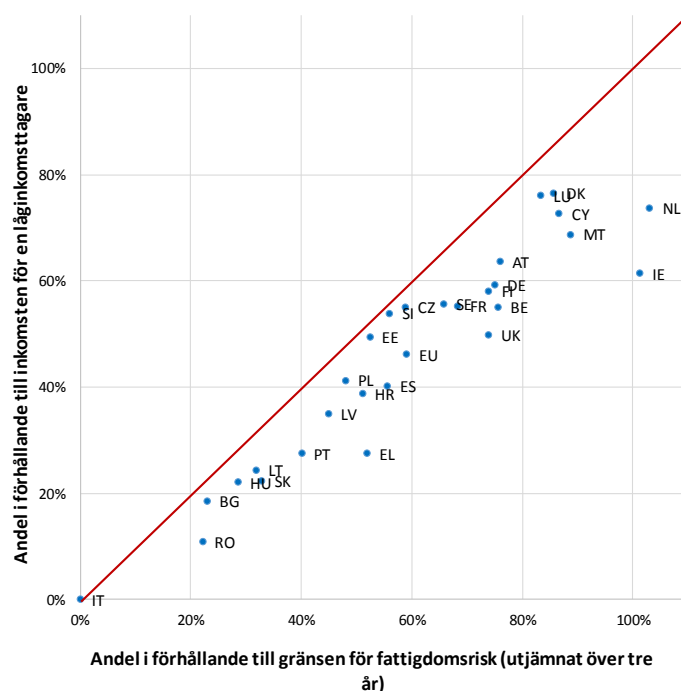
¹³¹ En låginkomsttagare definieras i den jämförande undersökningen som en person som tjänar 50 % av den genomsnittliga nationella bruttolönen.

¹³² Indikatorerna bygger på den senast tillgängliga informationen i OECD:s skatte- och förmånsmodell. Uppgifter saknas för Cypern. Uppgifterna om Italien och Grekland inkluderar inte de nyligen införda minimiinkomstsystemen och de har inte medtagits i denna analys.

– jämfört med en låginkomsttagares nettoinkomst – skedde endast i Grekland, Malta, Belgien, Frankrike och Nederländerna.

Diagram 71: Minimiinkomststödets tillräcklighet i olika medlemsländer varierar kraftigt.

Nettoinkomst för personer med minimiinkomst som andel i förhållande till gränsen för fattigdomsrisk (utjämnat över tre år) och inkomsten för en låginkomsttagare (inkomståret 2017)

Källa: Eurostat, OECD.

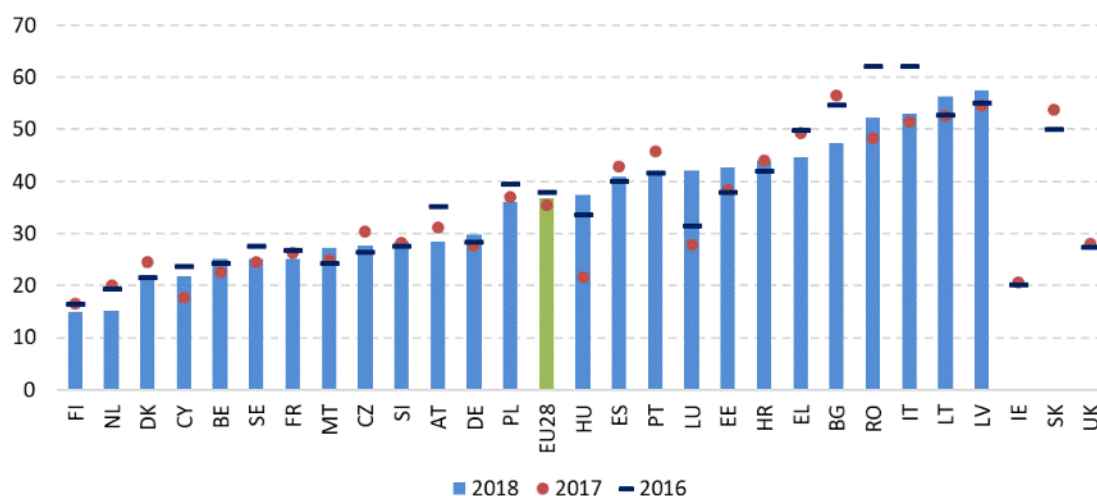
Anm.: Diagrammen gäller ensamstående personer utan barn. Nettoinkomsten för en person med minimiinkomst kan också omfatta andra typer av förmåner (t.ex. bostadsbidrag) än minimiinkomst. Uppgifterna om Italien inbegriper inte det nya systemet för minimiinkomst, eftersom det inte hade införts år 2017. De senaste tillgängliga uppgifterna om gränsen för inkomstfattigdom i Irland, Slovakien och Storbritannien gäller inkomståret 2016. Med låginkomsttagare avses heltidsarbetande som tjänar 50 % av genomsnittslönen.

Effekterna av de sociala förmånerna påverkas också av hur många som omfattas. Andelen personer som mottar förmåner varierar mycket. Andelen som mottar förmåner, mätt som andelen personer i arbetsför ålder (18–59 år) som får någon typ av förmån (utom förmåner vid ålderdom) i den befolkning som löper risk för fattigdom, varierar från 44,2 % i Italien till 97,8 % i Danmark. Genomsnittet i EU-28 är 65,9 %.

Minimiinkomstförmånerna är inte tillräckliga för att komma till rätta med graden av inkomstfattigdom bland hushåll med låg arbetsintensitet Det relativa medianvärdet för fattigdomsklyftan för befolkningen i arbetsför ålder (18–64 år) ökade 2018 (27,5 % jämfört med 26,9 % under 2017). Det ökade ännu mer för personer som bor i hushåll med mycket låg arbetsintensitet och uppgår nu till 36,8 % (jämfört med 35,5 % under 2017 och 37,8 % under 2016). Skillnaderna mellan medianinkomsten för dessa personer och gränsen för fattigdomsrisk är störst i Lettland, Litauen, Italien och Rumänien (där skillnaderna ökade 2018) samt i Bulgarien (där de tvärtom minskade med 9 procentenheter).

Diagram 72: Det relativa medianvärdet för fattigdomsklyftan för hushåll med mycket låg arbetsintensitet ökar igen

Det relativa medianvärdet för fattigdomsklyftan hos hushåll med mycket låg arbetsintensitet, 2016–2018

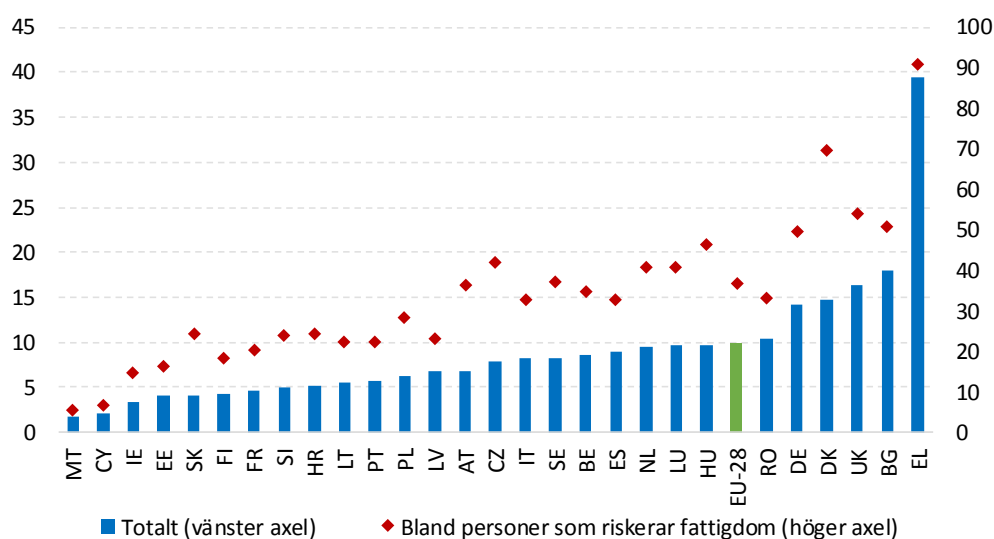

Källa: Beräkning baserad på uppgifter i Eurostats statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Inga uppgifter var tillgängliga för Irland, Slovakien och Storbritannien den 2 december 2019.

Andelen hushåll med alltför höga boendekostnader nådde 2018 den lägsta nivån sedan 2010. Ändå lever en av tio EU-invånare i hushåll där boendekostnaden står för en stor del av utgifterna (mer än 40 % av den disponibla inkomsten, vilket anses utgöra gränsen för alltför höga boendekostnader). Kostnaderna för boende är fortfarande mycket höga i Grekland (där nästan 40 % av hushållen har alltför höga boendekostnader). I Bulgarien, Storbritannien, Danmark, Tyskland och Rumänien är denna andel över EU-genomsnittet, medan mindre än 5 % av hushållen i Estland, Frankrike, Finland, Cypern, Malta och Slovakien uppger att deras boendekostnader är alltför höga. Fattigare hushåll, liksom de som hyr sin bostad, har svårare att klara sina boendekostnader. Bland fattigare hushåll har 36,7 % alltför höga boendekostnader, medan motsvarande siffra för dem som bor i hyresbostäder är 26 %.

Diagram 73: En betydande andel av befolkningen har alltför höga boendekostnader, särskilt de som löper risk för fattigdom

Andel av befolkningen som bor i hushåll där de sammanlagda boendekostnaderna utgör mer än 40 % av hushållets totala disponibla inkomst, 2018

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor.

Andelen som bor i bostäder med allvarliga brister var generellt sett oförändrad 2018.

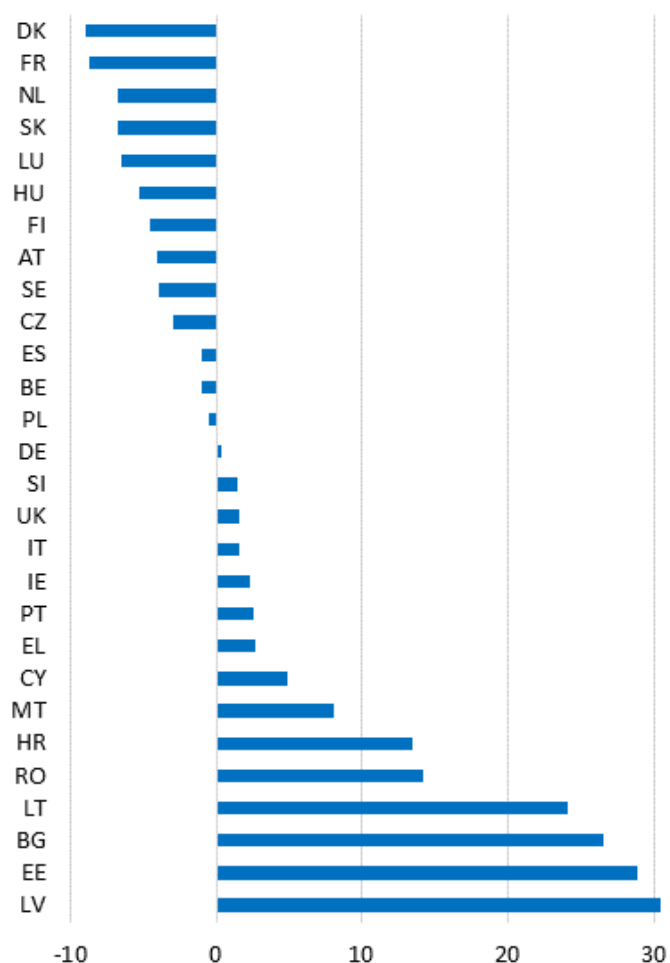
Andelen har dock minskat i de central- och östeuropeiska medlemsländerna, där bostädernas bristande kvalitet har utgjort ett större problem. Trots att det alltså skett förbättring bor en av sju EU-invånare fortfarande i bostäder med läckande tak, fukt i väggar, golv eller grund eller ruttna fönsterbågar eller golv. Dessa problem drabbar främst dem som bor i hyresbostäder, inbegripet i subventionerade bostäder. Andelen som varken har badkar eller dusch i bostaden är visserligen låg totalt sett (1,9 % under 2018) men uppgår till 25,6 % i Rumänien och till över 8 % i Bulgarien, Lettland och Litauen. Andelen barn under 18 år som bor i bostäder med allvarliga brister är fortfarande högre än andelen i hela befolkningen – 6,1 % av barnen bor i bristfälliga bostäder jämfört med 4 % av hela befolkningen.

Den mest extrema formen av utestängning från bostadsmarknaden är hemlöshet, som har ökat i flera medlemsländer under det senaste årtiondet. Det är bara i Finland som hemlösheten har minskat avsevärt, medan situationen i två länder är varierande (Kroatien och Polen) och andelen hemlösa har stabiliserats i ett land (Portugal) under de senaste åren¹³³. Hemlöshet är fortfarande ett fenomen som framför allt förekommer i städer, och trycket på bostadsmarknaden har konstaterats vara en viktig orsak till att hemlösheten under senare år har ökat i de flesta EU-länder. Det finns flera negativa utvecklingstendenser, t.ex. ökade priser på ägar- och hyresbostäder, brist på bostäder till rimliga priser, ändrad hyreslagstiftning, begränsade eller minskade offentliga investeringar i allmännyttiga eller subventionerade bostäder samt sänkta bostadsbidrag. Men även andra negativa faktorer ligger bakom den allt större hemlösheten, bland annat fattigdom, ökad arbetslöshet, otillräcklig och/eller svår tillgång till stödsystem och stödtjänster samt ökande invandring. På individnivå höjer vissa faktorer risken för hemlöshet, till exempel psykisk ohälsa, missbruk eller negativa familjerelationer (splittrade familjer eller våld, makens/makans dödsfall).

¹³³ ESPN, 2019.

Diagram 74: Risken för äldre att drabbas av fattigdom eller social utestängning har minskat stadigt i många medlemsländer.

Andel av befolkningen i åldersgruppen 65 år och äldre som riskerar fattigdom eller social utestängning i förhållande till EU-genomsnittet, 2018

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor.

Pensionsinkomsterna ger äldre människor ett relativt skydd mot risken för fattigdom.

På EU-nivå är fattigdomsriskerna för äldre lägre än för personer i arbetsför ålder (15,9 % jämfört med 16,5 % 2018). Jämfört med före krisen har det förhållandet blivit det omvända under det senaste årtiondet, delvis eftersom hushållens genomsnittliga reala disponibla inkomst minskade under krisen, särskilt bland befolkningen i arbetsför ålder i nästan alla europeiska länder, medan pensionerna var mer motståndskraftiga. Men även den allvarliga materiella fattigdomen har minskat bland de äldre (från 7,5 % 2008 till 4,7 % 2018), vilket tyder på att den totala minskningen när det gäller fattigdom och social utestängning inte bara var en relativ effekt. Riskerna för äldre att drabbas av fattigdom eller social utestängning har minskat stadigt i de flesta medlemsländerna. Sammanlagt 1,3 miljoner färre människor i åldersgrupper 65 år och äldre riskerade att drabbas av fattigdom eller social utestängning 2018 jämfört med före krisen (2008). Förbättringen av huvudindikatorn döljer stora skillnader mellan medlemsländerna, med kraftiga minskningar av risken för fattigdom eller social utestängning bland äldre i Cypern (-25,8 procentenheter sedan 2008), Bulgarien (-20,4 procentenheter), Rumänien (-16,6 procentenheter) och Storbritannien (-8,3 procentenheter) och en ökad risk i Estland (+6,5 procentenheter) och Luxemburg (+6,7 procentenheter).

Situationen för äldre kvinnor är dock särskilt oroväckande, eftersom en av fem kvinnor i åldersgruppen 65 år och äldre i EU löper risk för fattigdom eller social utestängning.

År 2018 varierade risken för fattigdom eller social utestängning bland kvinnor från cirka 10 % i Danmark, Frankrike och Nederländerna till cirka 50 % i Bulgarien och de baltiska länderna. De största skillnaderna mellan könen i fråga om den risken finns i Litauen (19,4 procentenheter), Estland (17,2 procentenheter) och Bulgarien (15,8 procentenheter). Äldre kvinnor har lägre inkomster än äldre män: år 2017 var medianinkomsten för äldre kvinnor sex procentenheter lägre än för män i EU jämfört med yngre människor av samma kön (89 % för kvinnor och 95 % för män). Det är alltså inte bara så att kvinnor har lägre inkomster under sitt yrkesliv, utan de har också lägre inkomster som pensionärer, vilket bidrar till inkomstskillnaderna mellan äldre män och äldre kvinnor.

I genomsnitt i EU har människor i åldersgruppen 65 år och äldre något lägre inkomster än yngre åldersgrupper. Den disponibla medianinkomsten för åldersgruppen 65 år och äldre var 91 % av den yngre befolkningens inkomst 2018. Den sammanlagda relativa medianinkomsten låg under 75 % i fem länder (Tjeckien, Malta, Litauen, Lettland och Estland) och under 80 % i ytterligare fem länder (Belgien, Bulgarien, Danmark, Cypern och Kroatien). Däremot hade äldre män i sex medlemsländer (Luxemburg, Grekland, Frankrike, Spanien, Ungern och Italien) och äldre kvinnor i två medlemsländer (Luxemburg och Frankrike) 2018 en högre medianinkomst än dem som var yngre än 65 år.

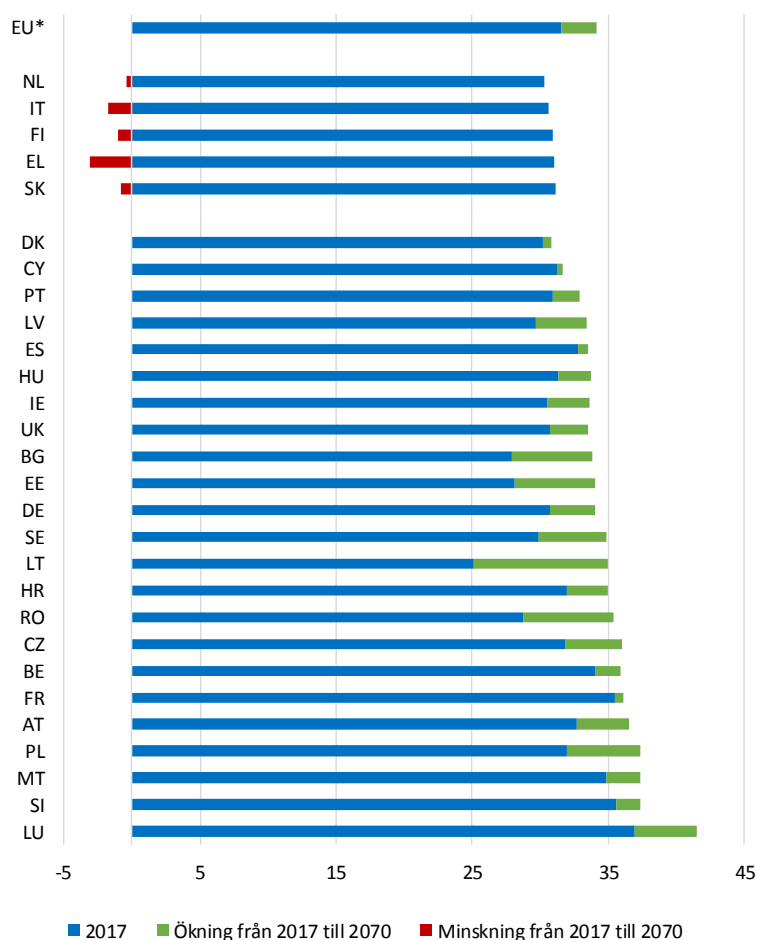
I genomsnitt uppgick pensionerna till mer än hälften av arbetsinkomsten under slutet av yrkeslivet, men pensionernas tillräcklighet när det gäller att ersätta inkomstbortfall varierade kraftigt mellan medlemsländerna. År 2018 var den aggregerade ersättningskvoten i genomsnitt 58 % i EU, men skillnaderna mellan länderna var stora. Kvoten varierade från 33 % i Irland, nästan 40 % i Lettland och Litauen och 41 % i Bulgarien och Estland till 86 % i Luxemburg.

Pensionerna måste anpassas till de utmaningar som följer av att den förväntade livslängden ökar och att människor börjar arbeta senare. Utöver minskad inkomstfattigdom och ersättning av inkomstbortfall finns det ytterligare en relevant aspekt när man bedömer pensionernas tillräcklighet, och det är pensionstidens längd. Utmaningen består i att garantera inkomstersättning och skydd mot fattigdom under pensionstiden, som kommer att bli längre i och med att den förväntade livslängden ökar. Människor måste ha tillräckligt med tid under yrkeslivet att spara och förbereda för ett längre pensionärsliv. Äldrekvoten beräknas öka från en av tre (30,5) under 2018 till en av två (49,9) under 2050 och ytterligare till 51,6 % under 2070. I elva medlemsländer beräknas befolkningen i arbetsför ålder minska med mer än 3 % fram till 2024 (jämfört med 2016)¹³⁴. I framtiden beräknas den förväntade livslängden vid den faktiska åldern för utträde från arbetsmarknaden, uttryckt som andel av vuxenlivet, öka i de flesta medlemsländer. I dag varierar den från en fjärdedel i Litauen till över en tredjedel i Luxemburg. År 2070 beräknas den ha ökat och variera från cirka 30 % i Nederländerna till långt över 40 % i Luxemburg. I de flesta länder kommer den att ligga på cirka 35 %. I de länder som har antagit regler som kopplar den lagstadgade pensionsåldern till förväntad livslängd beräknas förändringarna vara små.

¹³⁴ The 2018 Ageing Report, Europeiska kommissionen.

Diagram 75: För de flesta äldre i EU förväntas pensionstiden bli längre.

Pensionstiden som andel av vuxenlivet 2017 och beräknad förändring 2070

Källa: *The 2018 Ageing Report*.

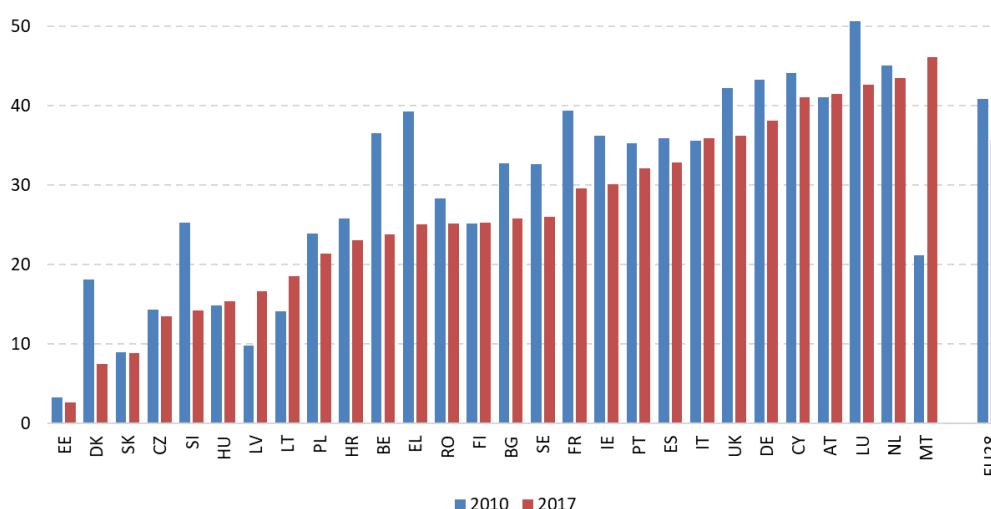
Med tanke på att den lagstadgade pensionsåldern ökar måste yrkeslivet förlängas för att pensionerna ska räcka till. Pensionspolitiken (och skattepolitiken) kan skapa rätt incitament för att få människor att jobba längre. Incitamenten kan bland annat vara en balans mellan implicita skatter/förmåner vid pensioneringen, bonusar och sanktioner om man går i pension efter eller före pensionsåldern och möjligheter att kombinera pensioner och förvärvsarbete. Av rapporten om pensionernas tillräcklighet 2018 framgick det att sådana politiska åtgärder i högre grad bidrar till en högre pensionsålder än åtgärder tidigare under yrkeslivet. Åtgärder som syftar till att uppmuntra äldre arbetstagare till ett längre yrkesliv bör åtföljas av åtgärder som garanterar tillräckliga pensioner för dem som inte kan arbeta längre. För att trygga en tillräcklig och hållbar framtid bör målet vara både att skydda äldre från fattigdomsrisker och att uppmuntra den äldre befolkningen att stanna kvar i arbetskraften.

Även om identiska yrkesliv för kvinnor och män skulle ge liknande pensioner är pensionsklyftan mellan könen fortfarande ganska stor. Pensionsklyftan mellan könen är i genomsnitt 35,7 % i EU och har minskat under de senaste åren. Denna klyfta kan handla om *vem som får pension* (klyfta vad gäller omfattning) och om *skillnaderna mellan kvinnor och män* (pensionsklyfta mellan pensionstagare). I majoriteten av EU-länderna har kvinnor och män lika rätt till det allmänna pensionssystemet, och klyftan i fråga om omfattning är försumbar: endast fem procent färre kvinnor än män har rätt till pension. I länder där

pensionerna är knutna till socialförsäkring (dvs. pensionsavgifter som betalas på inkomster av formellt arbete) och där det finns tröskelvärden för minimiavgifter kan klyftorna i fråga om omfattning vara större. Pensionsklyftan mellan pensionstagare visar skillnaden mellan kvinnors och mäns genomsnittliga pension och varierade 2017 mellan 1,1 % och 41,8 % i medlemsländerna. I Luxemburg, Nederländerna och Malta är klyftorna störst (över 40 %), medan de minsta pensionsklyftorna mellan könen (under 10 %) finns i Estland, Danmark och Slovenien. Klyftan är mindre för nya pensionärer men i många länder har den legat kvar på en hög nivå ända sedan 2010 (cirka 41 % år 2010 och 35,2 % år 2017). Lika möjligheter att förvärva pensionsrättigheter för kvinnor och män kräver att arbetsmarknads- och pensionspolitiken stöder lika karriärmöjligheter och inkomster. Färre kvinnor än män förvärvsarbetar, och de som förvärvsarbetar är vanligen anställda i låglönesektorer, de tjänar mindre och arbetar oftare deltid, vilket betyder att de i genomsnitt arbetar färre timmar och har kortare yrkesliv. Alla dessa faktorer tillsammans leder till att de betalar in lägre sociala avgifter till pensionssystemet och att de när de går i pension har lägre pensionsrättigheter.

Diagram 76: I många medlemsländer är klyftan mellan mäns och kvinnors pensioner fortfarande betydande.

Pensionsklyftan mellan könen (%), pensionärer i åldern 65–79 år, 2010 och 2017

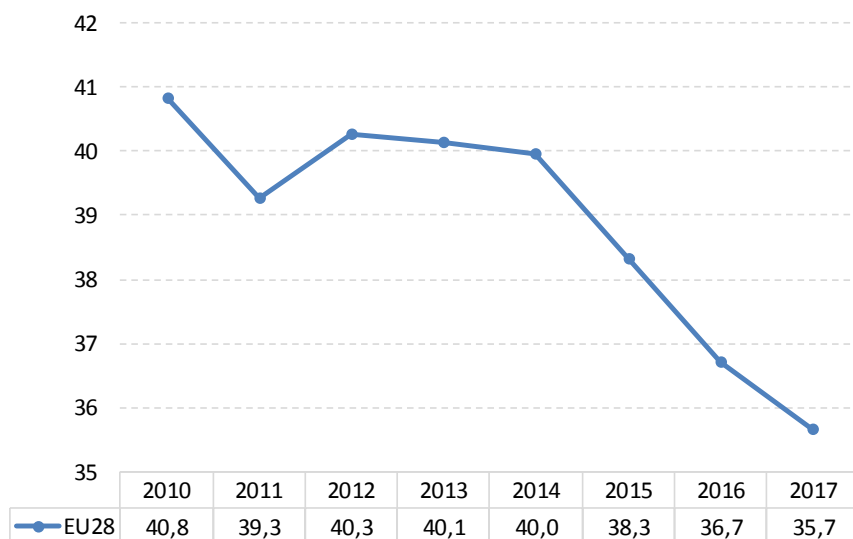
Källa: Eurostat. Statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Uppgifterna sorterade efter uppgifter för 2017.

I genomsnitt löper äldre kvinnor större risk för fattigdom eller social utestängning än män. Kvinnor går vanligen i pension något tidigare än män och lever 3–5 år längre. Även om kvinnor i genomsnitt får lägre pensionsförmåner får de därför pension under en längre tid. Äldre kvinnor löper följaktligen högre risk för fattigdom än män: år 2017 riskerade över 20 % av kvinnor över 64 år i EU att drabbas av fattigdom och social utestängning jämfört med 15 % av männen.

Pensionssystemen bidrar till att minska den bristande jämställdheten, men endast i viss mån. Pensionsklyftan mellan könen i EU är nästan dubbelt så stor som löneklyftan mellan könen (som uppgick till 16,2 % under 2017). De fördelningspolitiska inslagen i pensions- och skattesystemen och pensionstilläggen för perioder när man inte arbetar på grund av omsorgsansvar minskar i viss mån könsskillnaderna i fråga om arbetsinkomst. I nästan alla medlemsländer till exempel beviljas kvinnor pensionsrättigheter för barnomsorg på vissa villkor. Efterlevande makar kan dessutom beviljas efterlevandepension.

Diagram 77: Pensionsklyftan mellan könen har minskat stadigt under de senaste åren.

Pensionsklyftan mellan könen (%) för pensionärer i åldern 65–79 år i EU-28, 2010–2017

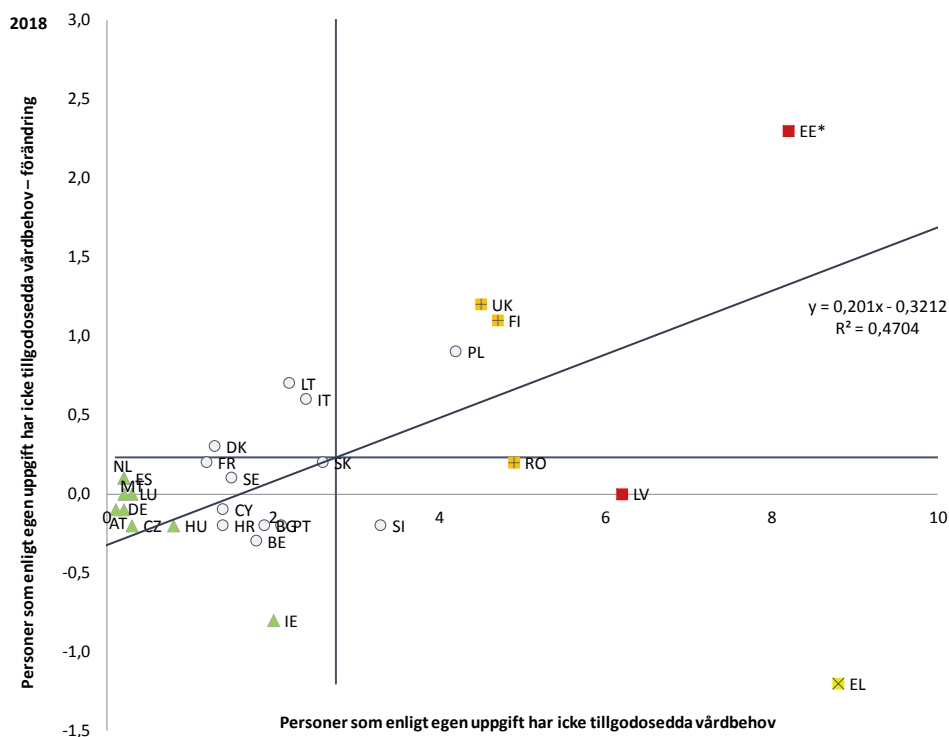

Källa: Eurostat. Statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Indikatorns begränsningar bör beaktas.

Under de senaste åren har det skett framsteg när det gäller att minska pensionsklyftorna och positiva tendenser kommer att bära frukt för framtida pensionärer. Fler kvinnor än någonsin tidigare förvärvsarbetar. Nya kvinnliga pensionärer är i genomsnitt mer välutbildade än dagens pensionärer. Högre utbildning går i allmänhet hand i hand med en starkare arbetsmarknadsanknytning, fler förvärvsaktiva år, högre inkomster och i slutändan fler inbetalda avgifter.

Diagram 78: Andelen som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov är allmänt sett oförändrad i EU.

Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Källa: Eurostat, statistik över inkomst- och levnadsvillkor. Rapporteringsperiod: Nivåer 2018 och årliga förändringar jämfört med 2017. Anm.: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. Uppgifterna för Estland har genomgått en skalrevidering för att de ska passa in i diagrammet (faktisk andel 16,4 %, förändring +4,6 %). En förklaring finns i bilagan.

Andelen av befolkningen som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov varierar fortfarande kraftigt mellan medlemsländerna, och det finns tecken på att skillnaderna ökar¹³⁵. I motsats till tidigare år finns det en positiv korrelation mellan andelen människor med icke tillgodosedda vårdbehov och förändringar vad gäller denna andel, vilket innebär att den relativt sett största ökningen under den senaste perioden har skett i de länder där flest personer uppger att deras vårdbehov inte tillgodoses (se diagram 78). I vissa medlemsländer utgör kostnaderna och väntetiderna fortfarande betydande hinder för tillgången till hälso- och sjukvård. Den andel av EU-invånarna som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, antingen på grund av för höga kostnader, för långa väntetider eller för lång resväg, var dock i genomsnitt oförändrad 2018, då den uppgick till 2 %. I Grekland, Lettland och Estland uppgav fortfarande mer än 5 % av befolkningen att de hade

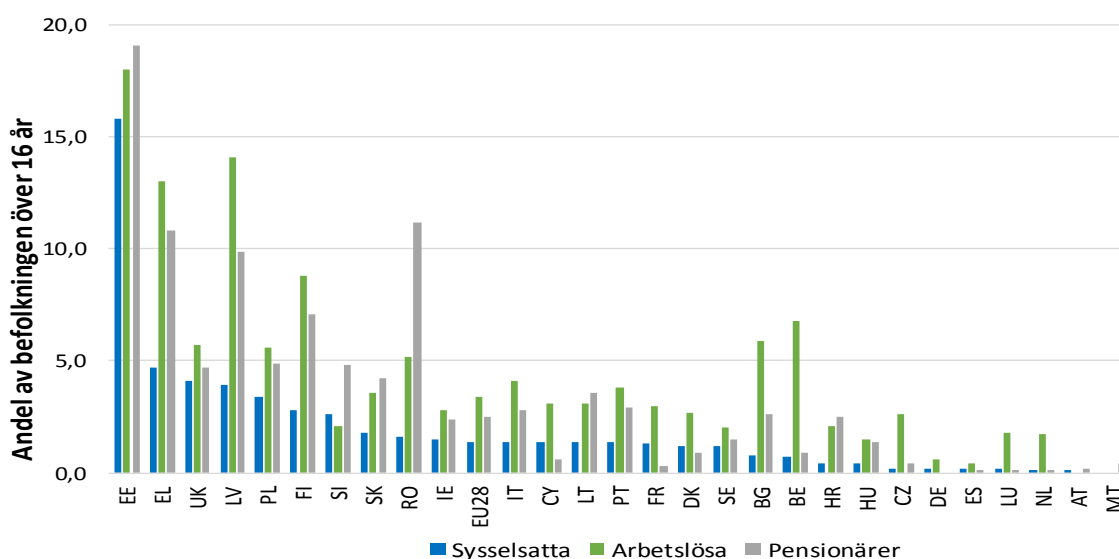
¹³⁵ Med personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov avses personer som själva bedömer att de är i behov av en viss undersökning eller behandling, men inte har fått den eller inte har begärt att få den av någon av följande tre anledningar: kostnadsskäl, väntetid eller lång resväg. Med vård avses individuell hälso- och sjukvård (undersökning eller behandling, förutom tandvård) som tillhandahålls av eller under direkt överinseende av läkare eller motsvarande yrkesgrupper enligt gällande lands hälso- och sjukvårdssystem (Eurostats definition). De svårigheter som människor uppger sig ha när det gäller att få vård vid sjukdom kan utgöra hinder för vård.

svårt att få tillgång till vård, och andelen i Rumänien och Finland är nästan lika hög. Ökningen under 2018 var tydligast i Estland, Finland och Storbritannien.

Sysselsättningsstatus kan också vara en viktig förklaring till svårigheterna att få vård i vissa länder. Även om det i de flesta länder inte förekommer några större skillnader mellan personer med olika sysselsättningsstatus, är det i några av länderna svårare för arbetslösa att få tillgång till vård (se diagram 79). I Estland, Lettland, Grekland och Rumänien är det pensionärerna som oftast uppger att deras vårdbehov inte tillgodoses.

Diagram 79: Arbetslösa och pensionärer uppger oftare än förvärvsarbetande att de har svårigheter att få tillgång till vård.

Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov efter sysselsättningsstatus (2018)

Källa: Eurostat [hlth_silc_13].

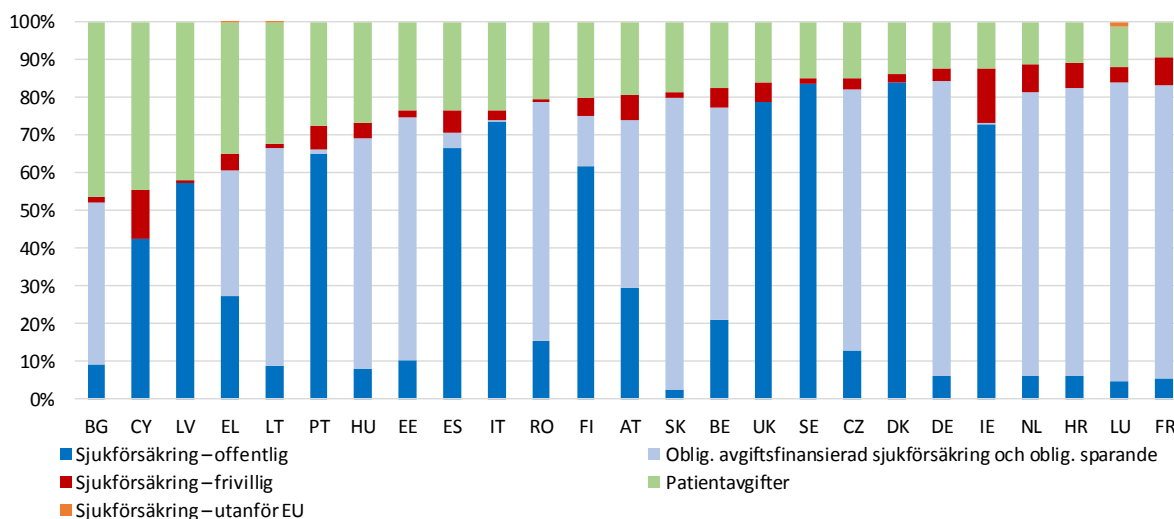
Det genomsnittliga antalet friska levnadsår vid 65 års ålder ökade ytterligare i EU. För män uppgår antalet friska levnadsår nu till 9,8 år och för kvinnor till 10,2 år. Människor i Sverige, Malta, Irland och Spanien kan räkna med flest friska levnadsår vid 65 års ålder (mer än 12 år för båda könen), medan antalet förväntade friska levnadsår vid 65 års ålder bara är kring 5 år i Lettland, Slovakien och Kroatien.

Hälso- och sjukvården finansieras genom olika system, och varje systems relativa betydelse varierar mellan medlemsländerna. Patientavgifterna¹³⁶, dvs. hushållens utgifter för hälso- och sjukvård (inklusive medicinska produkter) som inte alls eller bara delvis ersätts inom något försäkringssystem, mätt som andel av utgifterna för hälso- och sjukvård, låg 2017 på mer än 30 % i Bulgarien, Grekland, Cypern, Lettland och Litauen (diagram 80).

¹³⁶ Med patientavgifter avses direkta betalningar för varor och tjänster från hushållens primära inkomst eller besparingar, där betalningen görs av användaren vid tidpunkten då varorna köps eller tjänsterna utnyttjas, utan ersättning eller med delvis ersättning från ett försäkringssystem.

Diagram 80: Betalningen av hälso- och sjukvårdskostnader varierar kraftigt i olika EU-länder.

Utgifter för hälso- och sjukvård efter finansieringskälla, 2017

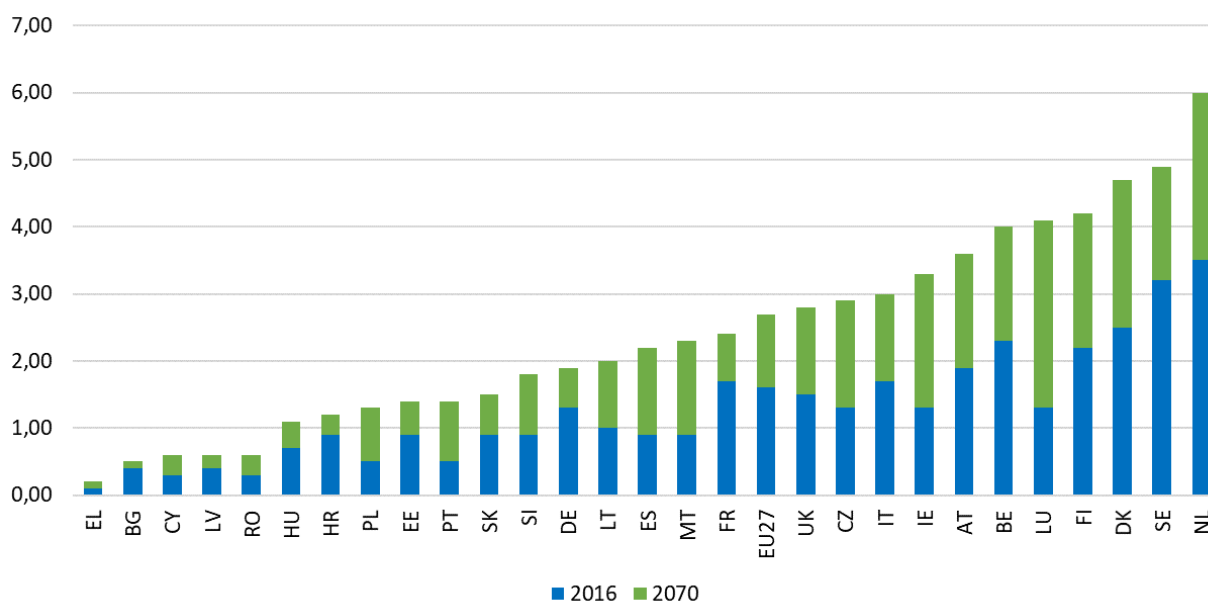

Källa: Eurostat [hlth_sha11_hf]. Anm.: Uppgifterna samlas in enligt kommissionens förordning (EU) 2015/359 vad gäller statistik över utgifter för och finansiering av hälso- och sjukvård (handboken för systemet för hälsoräkenskaper 2011).

Behovet av långvarig vård och omsorg ökar i takt med att befolkningen i EU åldras och en avsevärd ytterligare ökning av behovet är därför att vänta. Enligt prognoserna kommer antalet personer i åldersgruppen 80 år och äldre i EU att fördubblas fram till 2070 och äldrekvoten (antalet personer i åldersgruppen 65 år och äldre i förhållande till antalet i åldersgruppen 15–64 år) beräknas öka betydligt (se ovan). Kostnaderna för långvarig vård och omsorg ökar snabbare än utgifterna för pensioner. De offentliga utgifterna för långvarig vård och omsorg i EU beräknas öka till 2,7 % fram till 2070, med stora variationer mellan de olika EU-länderna (se diagram 81).

Diagram 81: Kostnaderna för långvarig vård och omsorg beräknas öka betydligt i de flesta EU-länder allt eftersom befolkningen åldras.

Beräknade offentliga utgifter för långvarig vård och omsorg som andel av BNP år 2016 och 2070

Källa: Baserat på uppgifter i *The 2018 Ageing Report*. Anm.: Referensscenario, arbetsgruppen för åldrandefrågor.

Medlemsländer där man i hög grad är beroende av informell vård har särskilt svårt att hitta hållbara lösningar för den långvariga vården och omsorgen. Antalet potentiella informella vård- och omsorgsgivare minskar på grund av att allt fler kvinnor förvärvsarbetar, det föds färre barn och familjemedlemmar bor längre ifrån varandra. Det finns också utmaningar när det gäller att rekrytera och behålla vård- och omsorgsgivare i den formella sektorn. Många av dem som arbetar inom långvarig vård och omsorg har deltidsanställningar eller tidsbegränsade anställningar, vilket gör att sektorn inte är lika attraktiv för personer som är nya på arbetsmarknaden eller personer som söker nytt jobb.

3.4.2 Politiska åtgärder

För att motverka fattigdom och social utestängning har flera medlemsländer inlett reformer som syftar till en kraftigare satsning på aktiv inkludering. Medlemsländerna har konstaterat att de bästa resultaten uppnås genom integrerade strategier som kopplar samman tillräckliga inkomster, aktiva arbetsmarknadsåtgärder och sociala tjänster. Det har blivit allt vanligare att medlemsländerna skapar gemensamma kontaktpunkter och samservice, som dels uppmuntrar utnyttjandet av tjänsterna, dels förbättrar tjänsternas och insatsernas ändamålsenlighet och effektivitet. Kommunerna kan också spela en viktig roll i denna process. Till exempel inom ramen för ett tjeckiskt projekt för samordnade åtgärder i områden med en hög grad av social utestängning har kommunerna utformat sektorsövergripande strategier som kräver samordning inom och mellan tjänster. Antalet deltagande kommuner är i dag 48, men beräknas öka till 70 år 2020. I Grekland har det inrättats lokala centrum som planerar något liknande och har för avsikt att erbjuda fler tjänster för familjer och äldre. I Rumänien har man med hjälp av Europeiska socialfonden utvecklat behovsbaserade tjänster som tillhandahålls i närsamhället och som testas i 139 utvalda marginaliserade lokalsamhällen. Ett integrerat utbud av tjänster kräver vanligtvis individanpassade insatser

som fokuserar på mottagarnas behov. Sådana individanpassade metoder används i 83 % av de nederländska kommunerna, där behovsprövningen sker genom informella samtal, vanligtvis i mottagarens hem. Generellt jobbar de flesta medlemsländerna på ett integrerat sätt antingen med arbetslösa, personer med minimiinkomst eller andra grupper såsom unga, personer med funktionsnedsättning, äldre, hemlösa, barn eller personer som utsätts för våld i hemmet. Det är värt att notera att allt fler medlemsländer utöver utbudet av sociala tjänster även erbjuder skuldrådgivningstjänster.

I flera medlemsländer har förmånerna till den del av befolkningen som är i arbetsför ålder ändrats i syfte att minska fattigdom och inkomstskillnader. Italien har infört ett minimiinkomstsystem med två komponenter: inkomststöd både för personer utanför arbetskraften (som inte har rätt till arbetslöshetsersättning) och för låginkomsttagare, samt aktiveringsåtgärder som omfattar både arbetsförmedling och sociala tjänster. I 2019 års budgetlag anslås 23,5 miljarder euro (0,45 % av BNP) till finansiering av systemet under 2019–2021. Med tanke på åtgärdens omfattning och ambitionsnivå är ett nära samarbete mellan socialtjänsten och den offentliga arbetsförmedlingen av avgörande betydelse för att reformen ska lyckas. Andra medlemsländer, som Spanien och Lettland, planerar att vidta åtgärder i syfte att rationalisera befintliga system och förbättra deras tillräcklighet. I Frankrike har de befintliga stöden till låginkomsttagare utvidgats, vilket väntas ha en positiv inverkan på inkomstskillnaderna. I Rumänien har däremot den lag om inkluderande minimiinkomst som antogs 2016 ännu en gång skjutits på framtiden, och kommer nu enligt planerna att antas 2021 (vilket innebär ett steg bakåt för den minimiinkomstreform som rådet har efterlyst i sin rekommendation till landet).

I vissa medlemsländer motverkas fattigdom bland barn genom nya åtgärder som inte bara omfattar inkomststöd. Irland kommer att införa en ny flerårig strategi för barns välbefinnande som inbegriper balans mellan arbete och privatliv för föräldrar, barns hälsa och ett antal åtgärder för att motverka fattigdom i den tidiga barndomen. I Spanien har det behovsprövade barnbidraget höjts, samtidigt som de befintliga programmen för att stödja barns välfärd har utvidgats. Dessa program är dock blygsamma till omfattningen. I Litauen infördes nyligen ett system för allmänna barnbidrag, och tack vare detta förväntas förmånerna (både den allmänna och den behovsprövade delen) öka ytterligare under 2020. Likaså har det allmänna barnbidraget höjts betydligt i Rumänien (från 84 lei till 150 lei, dvs. från cirka 18 euro till cirka 31 euro, med högre belopp för barn med funktionsnedsättning och barn under två år), vilket förväntas få en positiv inverkan på barnfattigdomen, som fortfarande är mycket hög.

Åtgärder för social inkludering har vidtagits för personer med funktionsnedsättning som komplement till sysselsättningsåtgärder och för att motverka fattigdom. I Bulgarien trädde en lag om personer med funktionsnedsättning i kraft den 1 januari 2019. Syftet med lagen var att ge personer med funktionsnedsättning specifikt stöd baserat på individuell behovsprövning. Genom lagen infördes en ny form av månatligt stöd som beror på graden av funktionsnedsättning och är kopplad till fattigdomsgränsen. I Estland har förmånen vid arbetsoförmåga och förmånerna för barn med funktionsnedsättning höjts. Landet har även strävat efter att förenkla tillhandahållandet av tjänster till personer med särskilda psykiska behov. I Ungern har hemvårdsbidraget höjts. I Lettland har den särskilda vårdförmånen för barn med svår funktionsnedsättning och för vuxna med svår funktionsnedsättning sedan barndomen höjts. I Malta har regeringen höjt bidragen till personer med svår funktionsnedsättning och barn med funktionsnedsättning. Polen har inrättat en solidaritetsfond som ger stöd till personer med funktionsnedsättning inom långvarig vård och omsorg. I Portugal har man höjt bidraget för vård- och omsorgsgivare och inrättat ett program för att

stödja självständigt boende. Slovakien har höjt bidraget till informella vård- och omsorgsgivare.

Ett antal medlemsländer har utökat de sociala trygghetssystemens omfattning. I Danmark har det frivilliga arbetslöshetsförsäkringssystemet för egenföretagare och arbetstagare med atypiska anställningar harmoniserats. Enligt den nya lagstiftningen omfattas egenföretagare och arbetstagare med atypiska anställningar av arbetslöshetsförsäkring på samma villkor som anställda. I Frankrike har egenföretagare fått tillgång till arbetslöshetsförsäkring under vissa förhållanden (rättslig avslutande av verksamheten eller insolvensförfarande). Irland har utvidgat invaliditetspensionerna och hälso- och sjukvården till att omfatta egenföretagare och planerar nu att låta egenföretagare omfattas av arbetslöshetsförsäkringen, precis som i Malta. I Belgien har karenstiden i händelse av arbetsoförmåga (förmåner vid sjukdom) förkortats från en månad till fjorton dagar för egenföretagare. Portugal har genomfört en moderniseringsstrategi och bland annat infört innovativa digitala verktyg som gör det lättare för människor att få tillgång till information om social trygghet och tjänster.

Medlemsländerna har vidtagit åtgärder för att förbättra tillgången till bostäder och motverka hemlöshet. Många länder har antagit nationella, regionala eller lokala strategier för att kunna tillhandahålla integrerade lösningar på problemet med hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. De har framför allt blivit allt mer medvetna om vikten av förebyggande tjänster och ett ökat samarbete både på politisk nivå och på tjänstenivå. I allt fler medlemsländer övergår man nu till ”bostad först”-modeller där permanent tillgång till en bostad kombineras med tillhandahållande av mer intensiva tjänster. Detta är fallet i Finland och Frankrike, där man har börjat arbeta långsiktigt enligt modellen ”bostad först” för att lösa problemet med hemlöshet. EU-länder som Irland och Malta angriper problemet inom ramen för bredare nationella strategier som sätts in mot bristen på bostäder till rimliga priser och subventionerat boende. Litauen har under 2019 uppdaterat lagstiftningen om bostäder till rimliga priser och subventionerat boende. Generellt sett är dock boendetrappor eller trappstegsmodeller fortfarande det vanligaste sättet att hjälpa hemlösa. De hemlösa får det stöd de behöver genom olika former av tillfälligt boende tills man bedömer att de klarar av att bo självständigt. Inga systematiska övervakningsmekanismer används för att utvärdera vilka resultat som uppnåtts med de olika strategierna och det finns fortfarande få bevis på hur effektiva åtgärderna är. Finansieringen är generellt sett inte heller tillräcklig för behoven och effekterna är begränsade. Det finns vissa tecken på en positiv utveckling när det gäller finansieringens tillräcklighet i en del medlemsländer (t.ex. Cypern, Luxemburg, Malta, Slovakien och Nederländerna). Bland annat har mer medel nyligen anslagits till tjänster för hemlösa, det har investerats mer i permanenta bostäder för familjer och i subventionerat boende, och städer har åtagit sig att öka budgeten för utveckling av tjänster för hemlösa.

Flera medlemsländer har inlett reformer av pensionssystemen för att garantera hållbarheten och tillräckligheten, men de fokuserar främst på en aspekt i taget. Bulgarien, Estland, Frankrike, Lettland och Litauen har vidtagit åtgärder för att öka ålderspensionssystemens tillräcklighet och ändra indexeringen för att bättre återspegla den ekonomiska utvecklingen. Estland har infört en åtgärd för att gradvis avveckla särskilda pensionsarrangemang för vissa grupper av pensionstagare. Danmark, Malta och Portugal strävar efter att förbättra pensionssystemens hållbarhet genom att begränsa förtida pensionering och uppmuntra återintegrering av äldre arbetstagare på arbetsmarknaden. Belgien har vidtagit åtgärder för att försvåra tillgången till systemet för förtida pensionsuttag med bidrag från arbetsgivaren, medan Malta har infört incitament för äldre att fortsätta arbeta trots att de skulle kunna ta ut förtida pension.

Vissa medlemsländer har inlett omfattande hälso- och sjukvårdsreformer. I Frankrike pågår sedan hösten 2018 en genomgripande hälso- och sjukvårdsreform som ska främja bättre tillgång till hälso- och sjukvård för alla, ändamålsenligare utbildning och fördelning av vårdpersonal samt ett effektivare utnyttjande av sjukhusvård. Irland införde 2019 den ambitiösa tioårsplanen *Sláintecare* som syftar till att förbättra hälso- och sjukvårdssystemet, inklusive den långvariga vården och omsorgen, för att kunna tillgodose den åldrande befolkningens behov. I Grekland inrättas lokala hälso- och sjukvårdsenheter för att förbättra tillgången till primärvård, som ett led i en omfattande reform av primärvårdssystemet. Andra medlemsländer arbetar med att göra hälso- och sjukvårdssystemen mer kostnadseffektiva. Lettland genomför villkoren för investering av EU-medel i syfte att förbättra primärvårdens kvalitet och tillgänglighet och Cypern genomför den sista fasen (sjukhusvård) i landets hälso- och sjukvårdsreform.

I flera länder vidtar regeringarna också särskilda åtgärder för att lösa problem med tillgänglighet och kvalitet inom hälso- och sjukvården. Cypern har antagit den lagstiftning som krävs för att tillhandahålla allmän hälso- och sjukvård, och Spanien har gett papperslösa migranter tillgång till hälso- och sjukvård. I Lettland bereds ett lagförslag om en enda uppsättning statligt finansierade tjänster och en heltäckande, obligatorisk statlig sjukförsäkring. Litauen försöker lösa bristen på vårdpersonal och vårdpersonalens ojämna spridning inom landet genom bättre planering, och överväger även ytterligare incitament. Kroatien har antagit en ny nationell plan för utveckling av sjukhus, som även syftar till att förbättra kvaliteten på och tillgången till hälso- och sjukvård.

Medlemsländerna strävar både efter att stärka de förebyggande insatserna och att främja en ändamålsenlig och kostnadseffektiv vård utan att ge avkall på kvalitet, tillgänglighet och förutsättningar för självständigt boende. Bulgarien har antagit en handlingsplan för genomförandet av en nationell strategi för långvarig vård och omsorg, som bland annat ska stärka den institutionella ramen för tillhandahållande och utveckling av integrerade sociala tjänster. Österrike utformar för närvarande en heltäckande modell för den långvariga vården och omsorgen i landet, med utgångspunkt i en nyligen antagen övergripande plan. Den tjeckiska regeringen har aviserat en ny strategi för långvarig vård och omsorg, med målet att stödja hemvård och närvård. Polen har utformat en social plan för vårdbehövande äldre personer, baserat på ett system med stöd från offentliga institutioner till informella vård- och omsorgsgivare och på ett nätverk av närområdesbaserade och institutionella tjänster. Andra länder (t.ex. Slovenien och Belgien) testar nya lösningar för integrerade tjänster som tillhandahålls vid långvarig vård och omsorg i hemmet och för effektivare vård av personer med kroniska sjukdomar och vill införa enhetliga mekanismer för bedömning av patienternas vårdbehov.

När det gäller långvarig vård och omsorg har en del medlemsländer som mål att öka utbudet av vård- och omsorgsgivare och att förbättra situationen för informella vård- och omsorgsgivare. Tjeckien har infört en särskild förmån som kompenserar för inkomstförluster om man blir tvungen att avbryta sitt arbete för att ta hand om en släkting som är i behov av långvarig vård och omsorg. Arbetsgivaren måste låta en anställd vara borta från arbetet under den tid som den långvariga vården och omsorgen ges (högst 90 dagar) och är skyldig att låta den anställda återgå till samma tjänst när han eller hon återvänder. Kroatien har antagit en lag som reglerar familjevården i landet och Rumänien har antagit en lag som syftar till att tillhandahålla hembaserade vård- och omsorgstjänster för 1 000 personer och att anställa 50 vård- och omsorgsgivare som är specialiserade på denna typ av tjänster. Malta har för avsikt att öka bidraget till vård- och omsorgsgivare som tar hand om familjemedlemmar

som bor hemma och att sänka villkoren för att få bidrag för dem som tar hand om patienter över 85 år.